

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HASAN LÂTİF SARIYÜCE’NİN HİKÂYELERİNİN
‘ÇOCUĞA GÖRELİK’ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Zümrüt CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Şerife AKPINAR

Konya- 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HASAN LÂTİF SARIYÜCE’NİN HİKÂYELERİNİN
‘ÇOCUĞA GÖRELİK’ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Zümrüt CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Şerife AKPINAR

Bu çalışma BAP tarafından 181310009 nolu Yüksek Lisans tez projesi olarak desteklenmiştir.

Konya- 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	ZÜMRÜT CEYLAN
	Numarası	16830301003
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Hasan Lâtif Sanyüce'nin Hikâyelerinin 'Çocuğa Görelik' Açısından Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

01..04./2019
Öğrencinin
Adı Soyadı İmzası

Zümrüt CEYLAN
Zeynep

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	ZÜMRÜT CEYLAN
	Numarası	16830301003
	Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. ŞERİFE AKPINAR
	Tezin Adı	Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Hikâyelerinin 'Çocuğa Görelilik' Açısından Değerlendirilmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Hikâyelerinin 'Çocuğa Görelilik' Açısından Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma .22./..03../2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Doç. Dr. ŞERİFE AKPINAR	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. MESUT GÜN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. MURAT ATEŞ	

ÖN SÖZ

Çocuk kitapları, çocukların ilgilerini, ihtiyaçlarını, yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini, çocuk edebiyatının hedeflerini ve çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken temel nitelikleri göz önüne aldığında, çocuğun çok yönlü gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocuğun duygu dünyasına girmeyi başarmış yani çocuğa göre olan bir eser çocuğu her yönden geliştirir. Kendine uygun olan, ilgisini çekebilecek eserlerle karşılaşmış çocuk kitap okuma alışkanlığı kazanacaktır. Bu sebeple çocuk kitaplarının ‘çocuğa görelilik’ ilkelerine uygun kaleme alınması gerekmektedir. Hasan Lâtif Sarıyüce çocuk edebiyatına büyük hizmetler vermiştir. Yüz yirmiye yakın eseri bulunmaktadır. Birçok ödül almış ve eserleri farklı dillere çevrilmiştir. Ancak bugüne kadar Sarıyüce’nin hayatı ve eserleri ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, çocuk kitapları yazarı Hasan Lâtif Sarıyüce’nin tanıtılması ve hikâyelerinin ‘çocuğa görelilik’ açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilere betimsel analiz yapılmıştır. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmının ardından araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, yöntemi ve ilgili çalışmalar verilmiştir.

Birinci bölümde, kavramsal çerçeve tespit edilmiş; çocuğa görelilik, kitapların taşınması gereken iç yapı ve dış yapı özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde, Hasan Lâtif Sarıyüce’nin hayatı, edebi kişiliği, eserleri üzerinde durulmuş ve yazarın tez kapsamında incelenen hikâye kitapları tanıtılmıştır. Kitapların sayfa sayısı, yayınevi, basım yeri, basım tarihi ve kitapların içinde yer alan hikâyeler burada söz konusu edilmiştir.

Üçüncü bölümde ise araştırma sonunda elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlarına değinilmiştir.

Çalışma, sonuç ve öneriler, kaynakça ve değerlendirme ölçekleri ile yazarla yapılan röportajın yer aldığı ekler verilerek tamamlanmıştır.

Zümrüt CEYLAN

Konya, 2019

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın tüm sürecinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını sunan danışmanım Doç. Dr. Şerife AKPINAR'a, desteğini, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen hocam Arş. Gör. Aliye Nur ERCAN'a, yüksek lisans dersleri boyunca bana yol gösteren kıymetli hocalarıma ve hayatımın her safhasında yanımda olan aileme teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum.

Zümrüt CEYLAN

Konya, 2019

ÖZET

Çocukların yetişkinlerden farklı bir düşünce dünyaları vardır. Onlar olaylara, insanlara, durumlara başka yönlerden bakabilirler. Bu nedenle çocuklar için yazılan eserlerin onların bu özel dünyasına hitap etmesi yani çocuğa göre olması gerekir. Çocuğa görelik, bir eserin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gözeten konuları işleme, onların yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini dikkate alma, belirli biçimsel niteliklerde olma, çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri dil ve anlatım tarzını barındırma, böylelikle onlara duygu ve düşünce yönünden katkı sağlama özelliklerini taşıması olarak tanımlanabilir.

Hasan Lâtif Sarıyüce, çeşitli türlerde yüzden fazla eserle çocuk edebiyatına büyük hizmetler vermiştir. Bu çalışmada, Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâyelerinin 'çocuğa görelik' açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâye kitapları ile sınırlandırılmıştır. Bu amaçla ele alınan eserler, yapılan literatür taraması ve alınan uzman görüşleri aracılığıyla oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı (içerik) ve dış yapı (tasarım) özellikleri bakımından iki ana başlık altında incelenmiştir. İç yapı özellikleri açısından konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti, çevre; dış yapı özellikleri açısından ise boyutlar, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları üzerinde durulmuştur. Sarıyüce'nin on hikâye kitabı bu bağlamda ele alınarak incelenmiştir. On kitapta elli altı hikâye teze konu olmuştur.

Hasan Lâtif Sarıyüce'nin tüm hikâye kitapları çalışmanın evreni olarak kabul edilmiştir. Yazarın hikâye kitaplarının tamamı çalışmada ele alındığından; örneklem belirleme yoluna gidilmemiştir. Nitel araştırma deseninde gerçekleştirilen çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuğa Görelik, Hasan Lâtif Sarıyüce, Hikâye.

SUMMARY

Children have a different world of thought than adults. They can see events, people, situations from different points of view. Because of this reason, works written for children should appeal to their special world, i.e. they should be suitable for a child. The fact of being suitable for a child can be defined as a work having the characteristics of handling issues which pay regard to children's interests and needs, considering their characteristics which change according to their age, being specifically formal, having language and phrases which can be understood by children easily, therefore contributing to them in terms of feelings and thoughts.

Hasan Lâtif Saryüce has given great services to children's literature with more than a hundred works in various genres. It has been aimed in this study to evaluate stories of Hasan Lâtif Saryüce in terms of being suitable for a child. The study is limited with story books of Hasan Lâtif Saryüce. Works that have been reviewed for this purpose, have been analyzed under the two main topics in terms of internal structure (content) and external structure (design) characteristics with evaluation form created through literature review and expert opinions taken. Emphasis has been put on subject, theme, characters, language and expression, message, environment with regard to content features; on dimensions, paper, cover-bound, page layout, letters and pictures with regard to design features. Ten story books of Saryüce have been analyzed by being reviewed in this context. Fifty six stories from ten book have been discussed in the thesis.

All story books of Hasan Lâtif Saryüce have been accepted as the universe of the study. Since all of the story books of the author are reviewed in the study; sample has not been determined. In the study carried out according to qualitative research design, document review method has been used. Descriptive analysis has been performed on data obtained.

Keywords: The concept of being suitable for a child, Hasan Lâtif Saryüce, The story.

İçindekiler

ÖN SÖZ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
KISALTMALAR.....	xvi
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmanın Önemi.....	1
Sınırlılıklar	2
Yöntem.....	2
Araştırmanın Modeli	2
Evren ve Örneklem	2
Verilerin Toplanması ve Analizi	2
İlgili Araştırmalar.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM- Kavramsal Çerçeve.....	7
1.1. Çocuğa Görelik	7
1.2. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler	8
1.2.1. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Dış Yapı (Tasarım) Özellikleri	8
1.2.1.1. Boyutlar.....	8
1.2.1.2. Kâğıt.....	9
1.2.1.3. Kapak – Cilt	9
1.2.1.4. Harfler	10
1.2.1.5. Sayfa Düzeni	10
1.2.1.6. Resimler	10
1.2.2. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken İç Yapı (İçerik) Özellikleri	11

1.2.2.1.	Konu.....	11
1.2.2.2.	Tema.....	13
1.2.2.3.	Kahramanlar.....	14
1.2.2.4.	Dil ve Anlatım.....	15
1.2.2.5.	İleti.....	16
1.2.2.6.	Çevre.....	17
İKİNCİ BÖLÜM- Hasan Lâtif Sarıyüce ve Hikâye Kitaplarının Tanıtımı.....		17
2.1.	Hayatı.....	18
2.2.	Edebi Kişiliği.....	19
2.3.	Eserleri.....	25
2.4.	Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Hikâye Kitaplarının Tanıtımı.....	30
2.4.1.	Dört İsimli Prenses.....	30
2.4.2.	El Evinde.....	31
2.4.3.	Uğur Böceğinin Düğünü.....	32
2.4.4.	Üç Ayaklı Oğlak.....	33
2.4.5.	Beyaz Tay.....	34
2.4.6.	Ağlama Anacığım Ağlama.....	35
2.4.7.	Beyaz Pelerinli Kız.....	36
2.4.8.	Babasını Arayan Çocuk.....	37
2.4.9.	Eli Kılıçlı Kahraman Fare.....	38
2.4.10.	Sahibini Unutmayan Köpek.....	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM- Bulgular ve Yorum.....		40
3.1.	DÖRT İSİMLİ PRENSES.....	40
3.1.1.	Dış Yapı Özellikleri.....	40
3.1.1.1.	Boyutlar:.....	40
3.1.1.2.	Kâğıt:.....	40
3.1.1.3.	Kapak- Cilt:.....	40

3.1.1.4. Harfler:	41
3.1.1.5. Sayfa Düzeni:	41
3.1.1.6. Resim:	41
3.1.2. İç Yapı Özellikleri.....	42
3.1.2.1. Konu:.....	42
3.1.2.2. Tema:	45
3.1.2.3. Kahramanlar:.....	46
3.1.2.4. Dil ve Anlatım:.....	52
3.1.2.5. İleti:	56
3.1.2.6. Çevre:	59
3.2. EL EVİNDE.....	62
3.2.1 Dış Yapı Özellikleri	62
3.2.1.1. Boyutlar:.....	62
3.2.1.2. Kâğıt:.....	62
3.2.1.3. Kapak- Cilt:.....	63
3.2.1.4. Harfler:	63
3.2.1.5. Sayfa Düzeni:	63
3.2.1.6. Resim:	63
3.2.2. İç Yapı Özellikleri.....	65
3.2.2.1. Konu:.....	65
3.2.2.2. Tema:	69
3.2.2.3. Kahramanlar:.....	70
3.2.2.4. Dil ve Anlatım:.....	76
3.2.2.5. İleti:	79
3.2.2.6. Çevre:	80
3.3. UĞUR BÖCEĞİNİN DÜĞÜNÜ	83
3.3.1. Dış Yapı Özellikleri	83

3.3.1.1. Boyutlar:.....	83
3.3.1.2. Kâğıt:.....	83
3.3.1.3. Kapak- Cilt:.....	83
3.3.1.4. Harfler:	83
3.3.1.5. Sayfa Düzeni:	84
3.3.1.6. Resim:	84
3.3.2. İç Yapı Özellikleri.....	84
3.3.2.1. Konu:.....	84
3.3.2.2. Tema:	87
3.3.2.3. Kahramanlar:.....	88
3.3.2.4. Dil ve Anlatım:.....	93
3.3.2.5. İleti:	96
3.3.2.6. Çevre:	100
3.4. ÜÇ AYAKLI OĞLAK.....	101
3.4.1. Dış Yapı Özellikleri	101
3.4.1.1. Boyutlar:.....	101
3.4.1.2. Kâğıt:.....	101
3.4.1.3. Kapak- Cilt:.....	102
3.4.1.4. Harfler:	102
3.4.1.5. Sayfa Düzeni:	102
3.4.1.6. Resim:	102
3.4.2. İç Yapı Özellikleri.....	103
3.4.2.1. Konu:.....	103
3.4.2.2. Tema:	105
3.4.2.3. Kahramanlar:.....	106
3.4.2.4. Dil ve Anlatım:.....	111
3.4.2.5. İleti:	114

3.4.2.6. Çevre:	116
3.5. BEYAZ TAY	118
3.5.1. Dış Yapı Özellikleri	118
3.5.1.1. Boyutlar:.....	118
3.5.1.2. Kâğıt:.....	118
3.5.1.3. Kapak – Cilt:	119
3.5.1.4. Harfler:	119
3.5.1.5. Sayfa Düzeni:	119
3.5.1.6. Resim:	120
3.5.2. İç Yapı Özellikleri.....	121
3.5.2.1. Konu:.....	122
3.5.2.2. Tema:	123
3.5.2.3. Kahramanlar:.....	124
3.5.2.4. Dil ve Anlatım:.....	125
3.5.2.5. İleti:	127
3.5.2.6. Çevre:	128
3.6. AĞLAMA ANACIĞIM AĞLAMA	129
3.6.1. Dış Yapı Özellikleri	129
3.6.1.1. Boyutlar:.....	129
3.6.1.2. Kâğıt:.....	129
3.6.1.3. Kapak- Cilt:.....	130
3.6.1.4. Harfler:	130
3.6.1.5. Sayfa Düzeni:.....	130
3.6.1.6. Resim:	130
3.6.2. İç Yapı Özellikleri.....	131
3.6.2.1. Konu:.....	131
3.6.2.2. Tema:	133

3.6.2.3. Kahramanlar:.....	133
3.6.2.4. Dil ve Anlatım:.....	136
3.6.2.5. İleti:.....	140
3.6.2.6. Çevre:.....	140
3.7. BEYAZ PELERİNLİ KIZ.....	141
3.7.1. Dış Yapı Özellikleri.....	141
3.7.1.1. Boyutlar:.....	141
3.7.1.2. Kâğıt:.....	141
3.7.1.3. Kapak- Cilt:.....	142
3.7.1.4. Harfler:.....	142
3.7.1.5. Sayfa Düzeni:.....	142
3.7.1.6. Resim:.....	143
3.7.2. İç Yapı Özellikleri.....	143
3.7.2.1. Konu:.....	144
3.7.2.2. Tema:.....	146
3.7.2.3. Kahramanlar:.....	147
3.7.2.4. Dil ve Anlatım:.....	150
3.7.2.5. İleti:.....	153
3.7.2.6. Çevre:.....	154
3.8. BABASINI ARAYAN ÇOCUK.....	156
3.8.1. Dış Yapı Özellikleri.....	156
3.8.1.1. Boyutlar:.....	156
3.8.1.2. Kâğıt:.....	156
3.8.1.3. Kapak- Cilt:.....	156
3.8.1.4. Harfler:.....	157
3.8.1.5. Sayfa Düzeni:.....	157
3.8.1.6. Resim:.....	157

3.8.2. İç Yapı Özellikleri.....	159
3.8.2.1. Konu:.....	160
3.8.2.2. Tema:	162
3.8.2.3. Kahramanlar:.....	162
3.8.2.4. Dil ve Anlatım:.....	165
3.8.2.5. İleti:	168
3.8.2.6. Çevre:	168
3.9. ELİ KILIÇLI KAHRAMAN FARE	170
3.9.1. Dış Yapı Özellikleri	170
3.9.1.1. Boyutlar:.....	170
3.9.1.2. Kâğıt:.....	170
3.9.1.3. Kapak- Cilt:.....	170
3.9.1.4. Harfler:	170
3.9.1.5. Sayfa Düzeni:.....	170
3.9.1.6. Resim:	171
3.9.2. İç Yapı Özellikleri.....	172
3.9.2.1. Konu:.....	172
3.9.2.2. Tema:	174
3.9.2.3. Kahramanlar:.....	174
3.9.2.4. Dil ve Anlatım:.....	175
3.9.2.5. İleti:	178
3.9.2.6. Çevre:	178
3.10. SAHİBİNİ UNUTMAYAN KÖPEK.....	179
3.10.1. Dış Yapı Özellikleri	179
3.10.1.1. Boyutlar:.....	179
3.10.1.2. Kâğıt:.....	179
3.10.1.3. Kapak- Cilt:.....	180

3.10.1.4. Harfler:	180
3.10.1.5. Sayfa Düzeni:	180
3.10.1.6. Resim:	180
3.10.2. İç Yapı Özellikleri.....	181
3.10.2.1. Konu:.....	181
3.10.2.2. Tema:	182
3.10.2.3. Kahramanlar:.....	182
3.10.2.4. Dil ve Anlatım:.....	184
3.10.2.5. İleti:	186
3.10.2.6. Çevre:	187
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	189
Sonuç.....	189
Öneriler	192
KAYNAKÇA.....	194
EKLER.....	197

KISALTMALAR

AAA	Ağlama Anacığım Ağlama
BAÇ	Babasını Arayan Çocuk
bk.	Bakınız
BPK	Beyaz Pelerinli Kız
BT	Beyaz Tay
DİP	Dört İsimli Prenses
EE	El Evinde
EKKF	Eli Kılıçlı Kahraman Fare
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
SUK	Sahibini Unutmayan Köpek
TDK	Türk Dil Kurumu
UBD	Uğur Böceğinin Düğünü
ÜAO	Üç Ayaklı Oğlak
vb.	Ve Benzeri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. “Dört İsimli Prenses” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 2. “Dört İsimli Prenses” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 3. “El Evinde” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 4. “El Evinde” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 5. “Uğur Böceğinin Düğünü” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 6. “Uğur Böceğinin Düğünü” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 7. “Üç Ayaklı Oğlak” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 8. “Üç Ayaklı Oğlak” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 9. “Beyaz Tay” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 10. “Beyaz Tay” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 11. “Ağlama Anacığım Ağlama” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 12. “Ağlama Anacığım Ağlama” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 13. “Beyaz Pelerinli Kız” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 14. “Beyaz Pelerinli Kız” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 15. “Babasını Arayan Çocuk” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 16. “Babasını Arayan Çocuk” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 17. “Eli Kılıçlı Kahraman Fare” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 18. “Eli Kılıçlı Kahraman Fare” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 19. “Sahibini Unutmayan Köpek” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Tablo 20. “Sahibini Unutmayan Köpek” Kitabının İç Yapı Özellikleri

Tablo 21. Hikâye Kitaplarının Çocuğa Göreliliğini Değerlendirme Ölçeği

Tablo 22. Hikâye Kitaplarının Çocuğa Göreliliğini Değerlendirme Ölçeği

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâyelerinin 'çocuğa görelilik' açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ele alınan eserler, yapılan literatür taraması ve alınan uzman görüşleri aracılığıyla oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı (içerik) ve dış yapı (tasarım) özellikleri bakımından iki ana başlık altında incelenmiştir. İç yapı özellikleri açısından konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti, çevre; dış yapı özellikleri açısından ise boyutlar, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları üzerinde durulmuştur.

Alt Amaçlar

1. Kitaplar boyutlar yönüyle çocuğa göre midir?
2. Kitaplar kâğıt yönüyle çocuğa göre midir?
3. Kitaplar kapa-cilt yönüyle çocuğa göre midir?
4. Kitaplar harfler açısından çocuğa göre midir?
5. Kitaplar sayfa düzeni yönüyle çocuğa göre midir?
6. Kitaplar resimler yönüyle çocuğa göre midir?
7. Kitaplarda ele alınan konular ve temalar çocuğa göre midir?
8. Kitaplarda yer alan kahramanlar çocuğa göre midir?
9. Kitapların dil ve anlatımı çocuğa göre midir?
10. Kitaplar ileti açısından çocuğa göre midir?
11. Kitaplar geçtiği çevre açısından çocuğa göre midir?

Araştırmanın Önemi

Çocukların yetişkinlerden farklı bir düşünce dünyaları vardır. Onlar olaylara, insanlara, durumlara başka yönlerden bakarlar. Çocukların bu özel dünyalarının farkında olan ve onları anlayabilen yazarlar, çocuk eğitime ve çocuk edebiyatına katkı sağlayacak eserler verirler. Çocukların ilgilerini, ihtiyaçlarını, yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini, çocuk edebiyatı hedeflerini ve çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken temel nitelikleri göz önünde bulundurmuş çocuk kitapları çocuğun çok yönlü gelişmesini sağlayacaktır. Bu çalışmada Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâyelerinin bu nitelikleri dikkate alıp almadığı, çocuğa göre olup olmadığı tespit

edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanmış kitaplarla çocukları tanıştırma görevi de ailelere ve eğitimcilere düşmektedir. Bu çalışma, çocuk kitabı yazarlarından biri olan Hasan Lâtif Sarıyüce'nin kitaplarının incelenmesi, yazarın ve eserlerinin aileler ve eğitimciler başta olmak üzere daha geniş kitleler tarafından tanınmasına yardımcı olacaktır.

Bugüne kadar Hasan Lâtif Sarıyüce ve eserleri hakkında akademik bir çalışma yapılmamıştır. Söz konusu eksikliği gidermek üzere hazırlanan bu çalışma Hasan Lâtif Sarıyüce üzerine yapılan ilk çalışma olması bakımından önemlidir.

Sınırlılıklar

Çalışma Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâye kitapları ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Yöntemde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, toplum bilimlerinin bazı alanlarında görüşme ya da gözlem yoluyla bilgi toplanamadığı durumlarda o alanlardaki dokümanların incelenerek bilgi edinilmesidir (Alnıaçık ve İslamoğlu, 2016: 224).

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Evren ve Örneklem

Hasan Lâtif Sarıyüce'nin tüm hikâye kitapları çalışmanın evreni olarak kabul edilmiştir. Yazarın çıkardığı hikâye kitaplarının hepsi çalışmada ele alındığından; örneklem belirleme yoluna gidilmemiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Hikâyelerin incelenmesinden elde edilen veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analize göre, veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde amaç, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler

açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Sarıyüce'nin on hikâye kitabı bu bağlamda ele alınarak incelenmiştir. On kitapta elli altı hikâye teze konu olmuştur. Ancak yazarın bazı hikâyeleri farklı kitaplarda tekrar yer aldığına bu kitaplardaki hikâye sayısı doksan üçü bulunmaktadır.

Eser, araştırmacı tarafından geliştirilen 'Hikâye kitaplarının çocuğa göreliğini değerlendirme ölçeği' ne göre ele alınmıştır. Bu ölçeğin geliştirilmesinde literatürde yer alan kaynaklardan (Güleryüz, 2002; Nas, 2002; Oğuzkan, 2001; Sever, 1995; Sever, 2007; Sever, Dilidüzgün, Neydim ve Aslan, 2007; Sever, 2017; Şirin, 1998; Yalçın ve Aytaş, 2002) yararlanılmış aynı zamanda iki Türkçe eğitimi uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere iki erkek bir kadın alan uzmanından görüş alınmıştır.

İlgili Araştırmalar

Literatür tarandığında, metinlerin çocuğa görelilik bakımından incelenmesi ile ilgili aşağıdaki çalışmalara rastlanmıştır.

Makaleler

Canlı'nın (2015) "Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Belirlenmesinde Çocuğa Görelilik İlkesi" adlı makalesinin amacı Türkçe ders kitaplarına, çocukların yaş düzeylerinin gelişimsel özelliklerine göre metin seçiminde göz önünde bulundurulması gereken "çocuğa görelilik ilkesi"nin alt değişkenlerini belirlemektir. Bu doğrultuda çocuğa görelilik ilkesi, "metinsellik ölçütleri", "öğrenme-öğretme ilkeleri" ve "çocuk gerçekliği" olmak üzere üç değişken üzerinden dizgeleştirilmiştir. Bu çalışma, doküman inceleme modelinde nitel bir araştırmadır. Araştırmada verilere alanyazın taraması aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, sözü edilen dizge ile birinci sınıftan sekizinci sınıfa değin öğrencilerin gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak, metinsellik ölçütleri ve öğrenme-öğretme ilkeleri kılavuzluğunda Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin temel özelliklerinin belirlenebileceği önerisinde bulunulmuştur.

Karaca ve Temizyürek'in (2017) "Sevim Ak'ın Öykülerinin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi" adlı makalelerinin amacı Sevim Ak'ın öykülerini çocuğa görelilik ilkesi açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Sevim Ak'ın Can Yayınları'ndaki üç kitabı ve Yapı Kredi Yayınları'ndaki iki kitabında yer alan toplam otuz dört öykünün çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu incelenmiştir. Bu doğrultuda Sevim Ak'ın öyküleri içerik özellikleri ve tasarım özellikleri olmak üzere 2 ana başlık altında incelenmiştir. Bu çalışmada Sevim Ak'ın random yöntemiyle seçilen beş öykü kitabının çocuğa görelilik ilkesine uygun olup olmadığı "betimsel analiz tekniği" ile incelenmiştir. Öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından bulundurması gereken içerik özellikleri konu, tema (izlek), karakter(ler), dil ve anlatım, ileti ve çevre açısından değerlendirilmiş ve çocuğa göre olduğu belirlenmiştir. Öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından bulundurması gereken tasarım özellikleri sayfa düzeni ve resimlemeler olarak değerlendirildiğinde çocuk gerçekliğinin göz önünde bulundurulmadığı gözlenmiştir. Ancak kullanılan kâğıdın mat ve dayanıklı olması olumlu bir özellik olarak göze çarpmaktadır.

Yüksek Lisans Tezleri

Küçük (2005) "İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelilik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2003-2004 eğitim-öğretim yılında okutulan ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinleri üzerinde, çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından inceleme yapmıştır. Çocuğa görelilik ilkesi dil, anlatım ve konu temel alınarak incelenmiştir. Eğitsel iletiler saptanmış, iletiyi sezdirenen ya da doğrudan aktaran cümleler alınmış ve iletilerin içerik ve amaçlarına göre dağılımları gösterilmiştir. Dil ve anlatım bulguları sınıflar açısından sırasıyla; eğitsel iletiler ise türler doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. İnceleme sonucunda ders kitaplarındaki düz yazı metinlerin, çocukların edebiyata ve edebi eserleri okumaya ilgi duyma, farklı yaşantıları tanıma, eleştirel düşünebilme, hayal gücünü devindirebilme işlevlerini tam anlamıyla gerçekleştirmediği ortaya çıkmaktadır. Dil ve anlatım yönüyle çocuğa göreliliğe uygun olan bu metinlerin sınıf

seviyesine göre büyük farklıklar göstermemesi ve metinlerle verilen iletilerin benzer amaçlara yönelik olması elde edilen en önemli sonuçlar arasındadır.

Akkaya'nın (2008) "Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki İletiler ve Bu İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde ileti konuları taşımış oldukları amaçlara göre; kişisel gelişimi destekleyen, toplumsal gelişimi destekleyen, ahlâkî gelişimi destekleyen, dinî gelişimi destekleyen, ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen, evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen ve öteki iletiler olarak sınıflandırılmıştır. Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde kişisel gelişimi destekleyen iletiler, diğer iletilere oranla daha fazla kullanılmıştır. Kutlu'nun hikâyelerindeki iletiler dil- üslup, konu- tema, şahıs kadrosu- kahramanlar ve bakış açısı/anlatıcı açısından incelendiğinde bazı iletilerin çocuğa göre olduğu, bazılarının da çocuğa göre olmadığı görülmektedir.

Çakır (2009) "6,7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin 'Çocuğa Görelikler' Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde 2007- 2008 eğitim- öğretim yılında, 6,7 ve 8. sınıflarda, Samsun il merkezindeki okullarda kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki öyküleri "çocuğa görelik" ilkesini dikkate alarak inceleme yapmıştır. İncelemede, Sedat Sever' in belirlemiş olduğu çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler ve çocuğa görelik ilkelerini dikkate almıştır. Çocuğa görelik ilkesi açısından, tasarım ve içerik özellikleri olmak üzere 2 ana başlık altında incelenmiştir. Tasarım özellikleri açısından kâğıt özellikleri, sayfa düzeni, harf ve resimler; içerik özellikleri açısından ise, konu, tema (izlek), karakter(ler), dil ve anlatım, ileti ve çevre esas alınmıştır. Araştırmada çözümleyici ve tematik yöntem kullanılmıştır. Yapılan incelemede ders kitaplarındaki öykülerin, dış yapı özelliklerinin büyük ölçüde "çocuğa görelik" ilkesine uygun olduğu; ancak birkaç hikâyede harfler ve resimlemelerin çocuğa göre olmadığı tespit edilmiştir. İçerik özellikleri açısından ise konu, tema, ileti ve çevrenin sunuluş biçimi bakımından "çocuğa görelik" ilkesine uygun olduğu görülmüştür. Dil ve anlatım ise çocuğa görelik açısından uygun bulunmamıştır.

Solar (2010) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinleri ve görsel metinlerin çocuğa göreliliğinin değerlendirilmesini amaç edinmiştir. İlköğretim Türkçe 3.sınıf, 5.sınıf ve 8.sınıf ders kitaplarında yer alan izleklerden, rastlantısal yollarla seçilmiş toplam 22 metin çeşitli ilkeler uyarınca incelenmiştir. Metinler öncelikle yazınsal ve öğretici metinler olarak sınıflandırılmıştır. Yazınsal metinler; yazınsal özellikleri, dil ve anlatım özellikleri, konusu, kahramanları, izleği, iletisi, görsel metin- yazılı metin ilişkisi, görsel metnin sanatsallığı ve genel eğitim ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. Öğretici metinler ise türünün özellerini yansıtmaması, konusu, iletisi, izleği, anlatım özellikleri ve metnin çocukların söz varlığına etkisi, görsel metin-yazılı metin ilişkisi, öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğu ve gelişimine katkısı bakımından değerlendirilmiştir. Betimsel nitelikte olan bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa göreliliği, içerik çözümlemesi tekniği ile incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin büyük çoğunluğunun, çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olmadığı yargısına ulaşılmıştır.

Burç (2013) “Rıfat Ilgaz’ın “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Adlı Hikâye Serisindeki Eserlerin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde “Bacaksız’ın Başından Geçenler” adlı serideki hikâyelerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelemesi yapılmıştır. Bu çerçevede öncelikle serideki hikâye kitaplarının özetleri verilmiş, daha sonra söz konusu hikâye kitapları dil ve üslup, konu ve tema, iletiler, kahramanlar, resimler ve anlatıcı gibi çocuğa görelilik ilkeleri açısından incelenmiştir. “Bacaksız Kamyon Sürücüsü, Bacaksız Sigara Kaçakçısı, Bacaksız Okulda, Bacaksız Paralı Atlet ve Bacaksız Tatil Köyünde” isimli beş adet kitaptan oluşan seri, ilköğretim çağındaki çocukların dünyasına hitap edecek niteliktedir. Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız serisinde kullanılan yazı puntosu, kâğıt kalitesi çocukların seviyesine uygun bulunmuştur. Çocukların seviyeleri göz önünde bulundurularak yazılan bu eserler çocukları güldürüp eğlendirirken düşünmeye ve öğrenmeye de sevk etmektedir. Hikâyelerde anlatılan olaylar günlük hayatta birçok kişinin başından geçebilecek niteliktedir. Bu bağlamda kitaplar; aile bağlarını ve bireylerin görevlerini, eğitim sistemini ve çocukların gözüyle dünyayı anlatan hikâyelerden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kavramsal Çerçeve

1.1. Çocuğa Görelilik

Çocukların, hayal güçleriyle kurdukları, yetişkinlerden farklı olan, özel ve sınırsız dünyaya hitap edebilmek için çocuğa göre eserler üretmek gereklidir. Çocuğa görelilik, bir eserin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gözeterek konuları işleme, onların yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini dikkate alma, biçimsel niteliklerde olma, çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri dil ve anlatım tarzını barındırma, böylelikle onlara duygu ve düşünce yönünden katkı sağlama özelliklerini taşıması olarak tanımlanabilir. Çocuğa göreliliğe ilişkin yapılan bazı tanımlamalar şu şekildedir:

Yurttaş (1997) çocuğa göreliliği “*Çocuğun düşünme gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan*” şeklinde ifade eder.

Bir esere ‘çocuğa göredir’ denilebilmesi için, çocuksu duyarlılığı başarıyla yansıtması ve çocuk kalbinin duyarlılıklarıyla özdeşleşmesi gerekmektedir (Şirin, 1998: 31).

Çocuğun duygu dünyasına girmeyi başarmış yani çocuğa göre olan bir eser çocuğu her yönden geliştirir. Çocuğun bir eserden zihinsel, duygusal ve ruhsal yönden faydalanabilmesi; daha sonraki hayatında edebî eserleri zevkle okuyabilmesi için okumuş olduğu eserlerin çocuğa göre olması gerekmektedir. Kendine uygun olan, ilgisini çekebilecek eserlerle karşılaşmış çocuk kitap okuma alışkanlığı kazanacaktır. Ancak çocuğa göre olmayan eserler çocuğun ilgisini çekmez ve çocuğu kitaptan uzaklaştırır. Bu nedenle ailelerin ve öğretmenlerin çocukları kendilerine uygun eserlerle tanıştırmaları gerekir.

Küçük (2005: 52-53) çocuğa göreliğin önemi ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Bir metin, çocuğa görelik ilkeleri doğrultusunda yazılmamışsa, o metnin çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur. Çocuğa görelik ilkesinin uygulama alanındaki en önemli iki yönü öğretimde güncellik ve öğretimin hayata taşınabilirliğidir. Çocuğa görelik ilkesinin sağlanması için dikkate alınması gereken dört madde vardır:

1. Çocuğun hayatta kazandığı tecrübeleri ihmal etmemek.
2. Çocuğun ilgi alanının dikkate alınması.
3. Çocuğun kavrama kudretinin ve zihni kabiliyetlerinin dikkate alınması.
4. Çocuğun iş görme temposun ve tahammülünün dikkate alınması.

Kısaca çocuğa görelik ilkesinin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının, gelişim psikolojisinin, dilsel yeterliliğinin, olayları hayatı algılayış biçiminin belirlediğini söylememiz mümkündür.”

Güleryüz de “çocuğa göre” olan bir öyküde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır (2003: 261):

- Öyküler, çocukların gelişim seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.
- İçeriksel örüntü uygun olmalı, ders vermemeli, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.
- Sözcük ve kavram ilgisi düzeyinde dilsel açıdan yeterli, anlaşılabilir, çocuğun dil evrenini geliştirebilecek düzeyde olmalıdır.
- Çocuğun hislerine, çocuk gerçekliğine, çocuksu duyarlılıklara uygun olmalıdır.
- Resimleme, renk ahengi ve yumuşaklığı ile estetik bilinci geliştirebilecek,
- Bilinçaltına gönderdiği mesajlarla okuma isteği uyandıracak nitelikte olmalıdır.

1.2. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler dış yapı (tasarım) özellikleri ve iç yapı (içerik) özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır.

1.2.1. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Dış Yapı (Tasarım) Özellikleri

1.2.1.1. Boyutlar

Çocuk kitapları, çocukların rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıkta olmalıdır. Oğuzkan (2001: 363) çocuk kitaplarının 16x23 cm. büyüklüğünde olmasının normal olabileceğini belirtir.

“Çocukların sürekli değişen ilgilerini kitaplara yöneltebilmek için, çocukluğun ilk yıllarında, değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır” (Sever, 2007: 45). Bu durum çocuklara kitap okuma alışkanlığı ve kitap sevgisi kazandırmak için temel oluşturur. Fakat ilerleyen yıllarda bu çeşitlilik yerini benzer boyutlardaki kitaplara bırakır. Sever’ e (2007: 45) göre ilköğretimin ilk yıllarıyla birlikte, seçilecek kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, yerini, düzenleme ve kitaplık oluşturma anlayışına da katkı sağlayacak bir dengeye bırakmalıdır. Yine Oğuzkan (2001: 363) da bu düşünceyi şu sözleriyle desteklemiştir: *“Belli bir dizide çıkan kitapların aynı boyda ve hacimde olması, evlerinde kişisel kitaplık kurmaya çalışan çocuklar için çok önemlidir.”*

1.2.1.2. Kâğıt

“Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın mat, yani parlak olmayan cinsten bir kâğıt olması, dayanıklı ve kaliteli (en az ikinci hamur) olması gerekir” (Oğuzkan, 2001: 364). Çocukların kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaştırılması gerekir. Çabuk yıpranan ve yırtılan, kaliteli olmayan kâğıtlar çocukların kitaptan sıkılmasına ve uzaklaşmasına neden olabilir. *“Kitaplarda kullanılan kâğıt, resimlerin niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtabilmeli, yazılanların kolayca okunabilmesine olanak sağlamalıdır”* (Sever, 2007: 45).

1.2.1.3. Kapak – Cilt

“Çocuk kitaplarındaki kapak, çocukların kitaba yönelmesini sağlayan ilk önemli uyarandır” (Sever vd., 2007: 43). Çünkü kapağı canlı, ilgi çekici olmayan bir kitabın içeriği de merak edilmez.

Yani çocuğu kitaba çekmenin ilk yolu canlı ve ilgi çekici bir kapak hazırlamaktan geçer. Kapağın ilgi çekici olmasının yanında konuyla ilgili olması da önemli bir unsurdur.

“Kapak kâğıdı, sağlam kalın bristol kartondan olmalı, kapağın yıpranmasını önlemek için üzerine lak ya da selofan kaplanmalıdır. Çocuğun, kitaplığında aradığı

bir kitaba kısa sürede ulaşabilmesini sağlamak amacıyla, forma sayısı yeterli ise sırt kısmına, kitabın kimlik bilgileri yazılmalıdır” (Sever vd., 2007: 44).

Çocukların kapağıyla ve içeriğiyle ilgisini çeken bir kitabı uzun süre muhafaza edebilmeleri açısından cilt en önemli etkenlerdendir. Diğer özellikleri ne kadar iyi olursa olsun iyi bir ciltleme yapılmamış kitap çabuk dağılır, sayfaları kaybolabilir ve kalıcı olamaz.

“Çocuk kitaplarında cilt, sağlam ve özenli olmalıdır. Kitaplarda, tel zımba yerine, sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt yeğlenmelidir” (Sever vd., 2007: 44).

1.2.1.4. Harfler

Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan eserlerdeki harfler, çocuğun gözünü yormayacak ve yaş seviyesine uygun olacak şekilde hazırlanmalıdır. Kitaplarda yer alan harflerin boyutları ve kalınlıkları okuma zorluğu yaratmayacak biçimde olmalıdır.

Harflerin boyutu çocukların yaşına uygun olmalıdır. Yaş büyüdükçe harflerin puntosu küçülmelidir. *“Okulöncesi dönemdeki çocuklara seslenen kitaplarda 24, 22, 20; ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise 18, 16, 14 punto büyüklüğündeki harflerin kullanılması yeğlenmelidir. Çocukların yaşları büyüdükçe, kitaplarda kullanılan puntoların boyutları küçülmelidir” (Sever vd., 2007: 46).*

1.2.1.5. Sayfa Düzeni

Kitabın sayfalarında yer alan resim, yazı, karikatür, fotoğraf, tablo, grafik gibi bütün unsurların uyum içinde olması gerekir. Sayfa düzeninde yer alan yazının dışındaki diğer öğeler çocuğun okumasını zorlaştırmamalı ve dikkatini dağıtmamalıdır.

“Çocuk yayınlarında normal aralıklı veya normalden çok aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar tercih edilmelidir. Çocuk kitaplarında genellikle sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılması uygun olur. Çift sütun olarak düzenlenen sayfalar yerine tek sütun olarak düzenlenen sayfalar okuma rahatlığı yönünden daha iyidir” (Oğuzkan, 2001: 364).

1.2.1.6. Resimler

Resim, metinde anlatılanları tamamlayan, yazılı olarak ifade edilenleri zihinde canlandırmayı kolaylaştıran görsel ögedir.

“Resim, en yalın tanımıyla, sanatçının çocuğa aktarmak istediği iletileri çizginin anlatım olanaklarıyla görselleştiren bir metindir” (Sever vd., 2007: 47)

Resimler, çocukların sanat eğitimi ve okuma kültürü edinme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Resimlerin taşınması gereken en özelliklerden biri de estetik değeridir. Resimler, çocuğun estetik duygularını geliştirmeye katkı sağlamalıdır.

Resimler metnin ve sayfanın en uygun yerinde bulunmalıdır. Sayfada yer alan yazı, tablo, grafik gibi diğer öğelerle uyum içinde olmalıdır. Resimler metnin akışına uygun olarak verilmelidir. Metinde anlatılanlarla yanında verilen görseller birbirini tamamlamalıdır.

Resimler, konuya uygun olarak hazırlanmalıdır. Resimler metinde anlatılanları tamamlar nitelikte olmalıdır. *“Resimler, metinde sözcüklerle anlatılanları, çocukların belleğinde canlandırabilmeli; sözcüklerle anlatılmayanları çizginin anlatım gücüyle çocuklara sezdirebilmelidir”* (Sever vd., 2007: 48). Metinde yazılı olarak ifade edilenlerle görselde yer alan unsurlar birbiriyle uyumlu olmazsa çocuğun belleğinde tutarsızlıklar oluşur.

Kitaplardaki resim-yazı oranı yaş seviyesine uygun olarak hazırlanmalıdır. Yaş büyüdükçe resim azalmalı, yerini yazıya bırakmalıdır. *“İlköğretimin başlamasıyla birlikte, çocuklara sunulacak kitaplarda, oransal olarak resim ve yazı dengesi aranmalıdır. Okuma yazma becerisinin uygulamaya dönüştüğü, 8-9 yaş grubundaki çocuklara alınacak kitaplarda, üçte ikilik resim oranı yerini yazıya bırakmalı; 9-10 yaşından başlayarak çocuklara sunulacak kitaplarda, yazılı metnin oranı gittikçe artırılmalıdır. Resimler, ilköğretim çağındaki çocuklara görsel dilin (çizginin ve rengin) anlatım olanaklarını sezdirmeli; onların sanatçı duyarlılığını anlamalarına olanak sağlamalıdır”* (Sever vd., 2007: 48).

1.2.2. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken İçerik (İç Yapı) Özellikleri

1.2.2.1. Konu

Yazın Terimleri Sözlüğü (Göğüş vd., 1998: 75)’nde, “Konu: 1.Konuşmada, yazıda, yazın yapıtlarında ele alınan durum, düşünce, olay, olgu, sorun, yaşamın içinde var olan ya da düşlenen her şey. 2. Üzerinde konuşulan, yazılan şey.” Olarak

tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere konu, metinde açıklanmak istenen temel durumdur.

“Çocuk edebiyatındaysa konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir ögedir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır” (Sever, 2017: 119). Çocuğa göre olan bir eserin konusu değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmelidir. İnsanlar günlük hayatta bile ilgi alanına giren bir konuyu duyduğunda algısı oraya yönelir ve o konuşmayı dinlemeye başlar. Çocuklarda eserlerde sevebilecekleri, hoşlarına giden konuları ararlar. Bunun için çocukları yaş gruplarına göre ilgilenebilecekleri eserlerle karşılaştırmak çok önemlidir. Küçük yaşta ilgi alanına girmeyen bir kitabı okumaya zorlanan çocuk, okuma alışkanlığı kazanmada zorlanacaktır.

Çocuğa göre olan bir eserde konu, çocuğun anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmalı, açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmalıdır. “Çocuğa göre olan bir eserin ya da metnin konusunun inandırıcı olması, çocuğun kavram düzeyine uygun olması gerekmektedir” (Şirin, 1998: 46). Çocuğun yaşantısına uygun olan konular, kahramanı çocuk olan eserler çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. “Kitaplardaki konuların, çocukların yaşantılarıyla ilgili olması ve gerçeğe uygun düşmesi beklenir” (Sever, 1995: 14). Yazar, çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek konulara da yer verilebilir ancak çocuğu gerçek dünyadan tamamen uzaklaştırmamalıdır.

“Çocuk kitapları sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, iyilikseverlik, yardımlaşma ve dayanışma, dürüstlük, özveri, araştırmacılık, kahramanlık, ırkçı olmayan ulusal onuru yüceltme gibi nitelikleri kavratıcı, benimsetici olmalıdır. Çocuk kitaplarında kine ve nefrete yer yoktur. Düşmanlık aşıl原因 konular, çocuk kitaplarında yer almamalıdır” (Yurttaş, 1997: 60). Çocuklar okudukları eserlerdeki konulardan etkilendiği için çocuk kitaplarında her zaman iyiye, güzele yönlendirecek, olumlu özellikler kazandıracak konulara yer verilmelidir.

“Çocuk yayınlarında konu seçimi çok önemlidir. Bu seçimde, çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikleri yanında, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerin göz önünde tutulması gerekir” (Oğuzkan,

2001:368). Yaşadığı toplumun değerlerini, geleneklerini farklı yansıtan bir eserle karşılaşan çocuk kültürü doğru öğrenmede problem yaşayabilir.

Okuduğu eserlerde gördüğü ile yaşadığı çevrede gördüğü kuralların ve değerlerin farklı olması çocuğun da tutarsız davranmasına neden olabilir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinde hassas davranılması gereken bir durumdur.

Sever vd. (2007: 50) çocuğa; edebiyat yapıtlarını, yaşamı ve insanı yazınsal bir kurgu içinde tanıtabilmek için; kişi-kişi, kişi-doğa, kişi-toplum ve kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmalardan yararlanır. Çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan çatışmalar çocukların anlayabileceği şekilde kurgulanmalıdır.

Sever'e göre (2007: 48), kitaptaki konuyu yapılandıran ve zayıflatan öğelerin sınanabilmesi için aşağıdaki sorulardan yararlanılabilir:

- *Kitapta hangi konu ele alınmıştır? Yazarın konuyu ele alış biçimi nasıldır?*
- *Konuyu yapılandıran bir öğe olarak olay, hangi çatışmayla, çatışmalarla (kişi- kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi- doğa çatışması, kişi toplum çatışması) kurgulanmıştır?*
- *Kitaptaki çatışma / çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygun mudur?*
- *Çatışma / çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinmelerine uygun mudur?*
- *Çatışma/ çatışmalarda merak öğesi zayıf mı, abartılmış mı? Çatışma/ çatışmalar okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşıyor mu?*
- *Çatışma / çatışmalar bir rastlantı ya da şansa bağlanarak mı sonuçlandırılmış?*
- *Çatışmada / çatışmalarda üzücü ve acıklı olaylar aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?*
- *Kitaptaki olay ya da olaylar dizisi çocukların gülmesine, heyecanlanmasına, düş kurmasına, düşünmesine olanak sağlıyor mu?"*

1.2.2.2. Tema

Tema, karakter, çevre ve konu bütünlüğünde okuyucuya sunulmak istenen asıl konudur. Bir başka deyişle “*Yazarın eserinde sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ve görüşlere, gösterdiği ana yönelimlerdir, tema*” (Oğuzkan, 2001: 366).

Tema açık ve anlaşılır olmalıdır. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun metni anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasında güçlü ve birbirini tamamlar bir bağ olmalıdır. Bu sayede çocuk asıl düşünceyi daha açık ve net bir şekilde kavrar.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde sevgi, saygı, yardımlaşma gibi çocukları iyiye, güzele yönlendirecek evrensel temalar işlenmelidir. Evrensel temalara yer verilmesi çocuğun bakış açısını, dünya görüşünü geliştirmede önemli bir etkiye sahiptir. Yazar, eserde kendi fikirlerini, yorumlarını okuyucuya hissettirmemelidir. Sever (1995: 14)

bu düşünceyi şöyle desteklemiştir, “*Yazarlar, okurlarıyla bir duygu ve düşünce alışverişinde olurken, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemelidir.*”

1.2.2.3. Kahramanlar

Karakter; “*Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse*” (TDK, 2011: 1317); Kahraman ise, “*Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi*” (TDK, 2011: 1268) biçiminde tanımlanmaktadır. Hikâye, roman, masal gibi olay yazılarında yaşanan olaylar kahramanın etrafında gelişir.

Sever (2007: 49), bir yapıtta olayı yönlendiren en önemli kişiyi, “kahraman”, “başkişi”, ya da “temel kişi”; anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişileri ise “yan kişi(ler)” olarak adlandırır.

İyi geliştirilmiş kahramanlar, çocukların kitabı sevmesinde önemli bir etkidir. Çocuklar okudukları kitaptaki kahramanı örnek alırlar. “*Çocuk okurlar, edebiyat yapıtlarındaki kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenirler. Çocuklar okudukları kitaptaki kahramanın düşünce, davranış ve eylemlerine öykünürler, kitaptaki kahramanla özdeşim kurarlar*” (Sever, 2007: 49). Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerindeki kahramanlar çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek şekilde geliştirilmelidir. Çocukların, kahramanları bütün yönleriyle görebilmeleri için kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak verilmelidir. Sever (2017: 104)’e göre çocuk edebiyatındaki karakterler kapalı (geliştirilmemiş) ve açık (geliştirilmiş) olabilir. “*Kapalı karakterler, özellikleri yüzeysel olarak tanıtılan, okurun iyi tanımadığı karakterlerdir. Açık karakterler ise roman, öykü, masal ve anlatılarda birçok özelliği ile okura tanıtılan, inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan, okurun iyi bildiği karakterdir.*”

Lukens (1999: 86-89), öykü boyunca değişim gösteren karakteri devingen (dinamik), inandırıcı olmasına karşın değişmeyen karakteri ise durağan (statik) olarak adlandırır (Akt. Sever, 2017: 104).

Kahramanların düşünce, davranış ve eylemleri tutarlı olmalıdır. Karakterlerden biri hikâyenin başından sonuna değin bir değişim yaşıyorsa inandırıcı olmalıdır.

“Çocuk yayınlarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur” (Oğuzkan, 2001:369). Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur.

Kahraman sayısı fazla olduğunda kişilerin başından geçen olaylar daha karmaşık bir hale gelecektir ve çocukların hikâyeyi anlamlandırması zor olacaktır.

Kahramanı çocuk olan eserler her zaman çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Çocuklar kendi yaşlarında olan birinin hayatını, başından geçen olayları daha fazla merak ederler. Oğuzkan (2001: 369) da bu durumu şöyle açıklamıştır: “Kahramanların çocuk olması çocuğun daha çok beğenisini toplar. Çünkü; çocukların kendi yaşlarındaki kimselerin başlarından geçenleri dinlemekten ve okumaktan zevk aldıkları bellidir.”

1.2.2.4. Dil ve Anlatım

Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını sağlayan en önemli özelliklerinden biri dilidir. Kitabın dili, çocuğun dil gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. “Çocuk kitapları, çocukların anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesi, dil bilinci ve duyarlılığının oluşması için doğal bir öğrenme ortamı yaratır” (Sever, 2007: 50)

Hikâyelerde kullanılan ifade ve sözcükler çocukların yaş düzeylerine ve kavrama güçlerine uygun olmalıdır. Ancak kitaplarda çocukların anlamını bilmediği kelimelere de yer verilmelidir. Çocuklar anlamını bilmediği kelimeleri cümle bağlamından çıkarabilir veya sözlükten bularak bu kelimelerin anlamını öğrenir ve kelime hazinesini geliştirir. Yalçın ve Aytas (2002: 33) da bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir.” Metinlerde atasözlerine, deyimlere, pekiştirmelere, ikilemelere, yansıma sözcüklere, benzetmelere ve çeşitli söz kalıplarına yer verilerek çocuğun sözcük dağarcığı geliştirilmelidir.

Metinlerde kullanılan dilin yanında diğer önemli bir konu da anlatım biçimi, yani üsluptur. Oğuzkan (2001, 370)’a göre üslup (biçem), yazardan yazara değişen bir anlatım yolu veya biçimidir. Çocuğa göre olan bir eserde anlatım açık, akıcı ve duru olmalıdır. Okuyucu kitlesinin bilişsel gelişimine ve yaş seviyesine uygun uzunlukta cümleler kurulmalıdır. “Kitaplarda, Türkçenin zengin anlatım olanakları çocuklara

hissettirilmeli; çocuğun dil beğenisini geliştiren bir yaklaşımla, beş duyuya seslenen bir anlatımla üslup canlı kılınmalıdır. Kitaplarda argo söyleyişlerden, bol mecaz ve istiare kullanmaktan kaçınılmalıdır” (Sever, 1995: 15).

Eserlerde yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Bu durum çocuk kitaplarında daha da önemlidir. Çünkü çocuk bazı kelimelerle ilk defa karşılaşabilmekte ve bu kelimelerin yazımını yanlış olarak öğrenebilmektedir.

1.2.2.5. İleti

İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir (Sever, 2017: 140). Yazarın metni oluşturmada temel nedenidir, ileti. Okuyucuya aktarmak istediği asıl düşüncedir. Çer (2014: 195)’e göre ileti, sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaşmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü olarak da adlandırılabilir. Çocuğa verilmek istenen ileti, çocuğun düşünce evrenine katkı sağlamalıdır. *“İletiler, çocuğun dünyasında önemli bir yere sahiptir çünkü iletiler sayesinde çocuklar kendilerine doğru düşünme sistemi kurarlar. Kurdukları düşünce sistemi sayesinde yaratıcı düşünce, yansıtıcı düşünce, eleştirel düşünce tarzları gelişecektir”* (Yeniçeri, 2018: 15).

Çocuk kitaplarında yer alan temel ileti ve yardımcı iletiler kitabın seslendiği yaş grubunun anlam evrenine uygun olmalıdır. Öğretici metinlerde amaç, doğrudan bilgilendirme yapmaktır. Yazınsal metinlerde ise ileti, çocuğa önerme şeklinde verilmemeli, metnin içinde çocuğa sezdirilmelidir. *“Yazınsal nitelikli bir kitabın amacı, çocukların sezme, duyma, düşünme yetilerini geliştirmek, onlara insanlara özgü duyarlıklar kazandırmaktır”* (Sever, 2017: 140).

“Yazınsal nitelikli metinler bu amaca, iletilerinin sezdirme gücüyle ulaşır. İletiler, öğretici metinlerde olduğu gibi, bir önerme cümlesi özelliği taşımaz” (Sever vd., 2007: 52). Bu görüşü savunan bir diğer isim olan Özdemir (1995: 95) de *“Yazınsal metinlerdeki ileti kesin bir yargıya dönüştürülerek aktarılmaz. Metnin dokusuna sindirilir.”* demiştir. Dikkatli ve bilinçli bir okur metnin dokusuna sindirilen bu iletileri kolaylıkla kavrar.

Metinde yer alan iletiler, çocukların düş dünyasını zenginleştirmeli, insana, doğaya, hayvana özgü duyarlık kazandırmalı, duygu ve düşünce evrenini geliştirmelidir.

1.2.2.6. Çevre

Hikâyenin geçtiği çevre, olayların ve karakterlerin gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Olayın geçtiği mekân karakterlerin yaşayışını belirlediğinden düşünce ve davranışları üzerinde de etkili olur. Bu nedenle çocuğa göre karakterlerin geliştirilmesi için öncelikle uygun bir çevre sağlanmalıdır. Çocuğa göre eserlerin sunulmasında fiziksel çevrenin yanında toplumsal çevrede önemli bir yere sahiptir. Kahramanlar yaşadığı toplumsal ve kültürel çevreden etkilenerek yaşamlarına yön verebilir. Hikâyelerde olaylar, kahramanın toplumsal çevreyle yaşadığı çatışma üzerine kurulabilir. Sever (2007: 51) de “Özellikle, çocuk edebiyatında, kahramanın/ kahramanın çevresiyle/ dış etmenlerle yaşadıkları etkileşim ve bu etkileşimin onların yaşamındaki önemi, çocuk okurla için de önemli birer yaşantı kaynağıdır.” demiştir.

Sever’e göre (2007: 52), çocuk edebiyatı öğretiminde, incelenen yapıtta, kahramanın içinde yaşadığı toplumsal ve kültürel çevrenin niteliğini sınavabilmek için aşağıdaki sorulardan da yararlanılabilir:

- “Kahraman nasıl bir toplumsal çevrede yaşıyor? Yapıtta, olayın geçtiği, toplumsal ve kültürel çevrenin özellikleri nedir?”
- Olay nerede ve ne zaman geçiyor?”
- Kahraman, yaşadığı çevrenin hangi kültürel özelliklerinden etkileniyor? Varsa, hangilerini değiştirmek istiyor?”
- Kahraman yaşadığı toplumsal çevresiyle çatışma yaşıyor mu? Varsa, yaşadığı çatışmaların temel nedeni / nedenleri nedir? Bu çatışmalar, yazınsal bir kurgu içinde sunuluyor mu?”
- Kahraman, çevresiyle yaşadığı çatışmaları çözümlemede hangi yöntem ya da yöntemleri kullanıyor? Bu yöntem ya da yöntemlerle çatışmayı çözmeye başarılı olabiliyor mu?”

İKİNCİ BÖLÜM

Hasan Lâtif Sarıyüce ve Hikâye Kitaplarının Tanıtımı

2.1. Hayatı

1929 yılında Çorum ilinin Sungurlu ilçesine bağlı Evcî köyünde doğan Hasan Latif Sarıyüce köyünden şöyle bahsetmektedir; “*Köy kentlere uzaktı, ülkede ve yeryüzünde olanları en geç biz öğreniyorduk. Köy halkı yoksuldu, evlerin üstü toprakla örtülüydü. Yine de güzel bir köydü. Güzel bir dağın eteğindedi. Aygar adını taşıyan bu dağ Hititlerin dağıdır. Hitit imparatorluğu bu dağın koynunda doğdu*” (Kaya, 2005). Köy bugün Boğazkale (Hattuşaş) ilçesine bağlıdır.

Sarıyüce, bu köyde devletten izinli bir medrese açan ve otuz yıl içinde üç yüzden fazla din adamı yetiştiren, Necat-ül Müminin (Türkçe- 200 sayfa) ve Mecalis’ül Camia Ven- Nesayih’ül Baliga (Arapça- 900 sayfa) kitaplarının yazarı müderris Hacı Hasan Efendi’nin torunudur (Yaba, 2007). Sarıyüce, dedesi Hacı Hasan Efendi öldükten 15 gün sonra doğmuştur. Sarıyüce ailesine dair şu bilgileri verir: “Babam farklı etnik yapılarla sahip 3 kadınla evliydi. Evde 12 falan çocuk vardı. O kadar çocuktuk zerre kadar kavga dövüş yapmadık ama annelerimiz iyi anlaşamazdı” (Sarıyüce, 2018).¹

Öğretmensizlik nedeniyle ilkokula on yaşında başlayabildi. İlköğretimini köyünde (1944), Ortaöğretimini Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nde (1950) tamamladı. Bir yıl Boğazkale bucağında ilkokul öğretmenliği yaptı. Yükseköğretimini sınavla girdiği Gazi Eğitim Enstitüsü edebiyat bölümünü bitirerek (1953) Hacıbektaş, Sorgun Ortaokullarında, Kırklareli Lisesi’nde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Bu lisede çalışırken sınavla girdiği Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü’nde kamu yönetimi uzmanlığı öğretimi gördü. 1965 seçimlerinde Millet Partisi’nden Çorum milletvekili seçildi. Bu dönemde yazar, “1969 yılına kadar ilkokullarda okutulan ve yalnızca okuma parçalarından meydana gelmiş olan okuma kitaplarının kaldırılmasını, yerlerine Türkçe kitaplarının yazdırılmasını verdiği önergelerle Millî Eğitim Bakanlığına kabul ettirmiştir” (Yaba, 2007). Dönem sonu mesleğine döndü.

¹ Hasan Lâtif Sarıyüce’nin hayatı hakkındaki bilgiler, 13.01.2018’de İzmir’de yapılan röportajdan derlenmiştir.

Ankara Bahçelievler Kız Meslek Lisesi'nde mesleğini sürdürerek kendi isteğiyle 1979 yılında emekliye ayrıldı. İzmir'e yerleşti. 2 evlilik yaptı.

İlk eşi Vahibe Sevim öğretmendir ve Kırklarelilidir. İlk eşinden 2 çocuğu vardır. Oğlu ürolog, kızı banka müfettişidir. İkinci eşi de Nurten Köksal'dır ve bir kızları vardır. Hasan Lâtif Sarıyüce, yıllarca İzmir Parlamenter Birliği'nin de yönetim kurulu üyeliği yapmıştır (Sarıyüce, 2012: 371). Hasan Lâtif Sarıyüce, tez çalışmamız sonlanamadan 12 Kasım 2018'de İzmir'de vefat etmiştir.

2.2. Edebi Kişiliği

Hasan Lâtif Sarıyüce okumayı çok seviyordu. Yaşadığı dönemin ve yerin zor şartları onun okumasına engel olamamıştır.

“İkinci sınıfta okuyordum. Bir kış günüydü. Elime "Kerem ile Aslı" diye bir kitap geçti. Akşam yer yatağıma uzandım. Önümde saç soba gürültüyle yanıyordu. Soba tahtasına idare kandilini koydum. Kitabı okumaya başladım. Hiç uyumadan sabaha kadar okuyup bitirdim. Ağlamaktan gözlerim şiş şiş olmuştu. Bu kitap bana okuma alışkanlığı kazandırdı. Başka kitaplar aramaya başladım. Ama kitap nerede? Değil köyde, ilçe merkezinde bile kitapçı dükkânı yoktu. Kitapçı dükkânları yoktu ama çerçiler vardı. Gezginci satıcılara çerçi denirdi. Malatya'nın Darende ilçesinden gelen çerçiler vardı ki bunlar yaya dolaşırlardı. Ellerinde kat kat açılan esans kutuları, omuzlarında kilim heybeleri vardı. Esans ve kitap satarlardı. Bunları keşfedince kitap almaya başladım. Aldığım her kitabı bir günde okuyup bitiriyordum. Çerçilerin gelmesi gecikince atla ya da yaya olarak Sungurlu'ya gidiyordum. Orada perşembe günleri bir hanın önünde kitap sergisi açılıyordu. Sergiden kitap alıp geri dönüyordum. Bir keresinde omzumda heybe ile yayan gittim. Gidiş-dönüş on iki saat çekiyordu. Cebimde bir liram vardı. Sergiden dört kitap aldım. Yolda heybeyi boynumdan geçirdim. İki elim de boş kalmıştı. Ferhat ile Şirin kitabını köye gelinceye kadar okuyup bitirdim” (Kaya, 2005).

Hasan Lâtif Sarıyüce daha ilkokul öğrencisi iken şiirler yazmaya başlamıştır. *“Köyde orman koruyuculuğu yapan askerlerin karakolları vardı. Askerlerin birinden ödünç 'Karacaoğlan' diye bir kitap aldım. Kitabı hazırlayan Fuat Köprülü adında birisiydi. O zaman Köprülü'nün kim olduğunu bilmiyordum. Kitabı defalarca okudum. Dördüncü sınıftaydım. İlk şiirimi yazdım.*

Şiir yazmayı bu kitaptan öğrendim. İlk yazdığım şiirin adı 'Kahraman Türkler'di. Tabii çocukça bir şiirdi ama ölçü yönünden kusursuzdu. Şimdi aklımda yalnız bir kıtası kaldı:

Oku, yayı ellerinde

Gürz ve kalkan bellerinde

Orta Asya çöllerinde

Çalışkan kahraman Türkler" (Kaya, 2005).

İlkokulu bitirdiği yıl okuduğu Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Arzu ile Kamber gibi halk kitaplarının etkisiyle "Bekir ile Selvi" adıyla yer yer türkülü- deyişli bir roman yazdı. Hasanoğlan'a okumaya giderken bu romanı kaydettiği defteri yanına almadığından defter kaybolmuştur (Sarıyüce, 2018).

Köy Enstitüsü ikinci sınıftan başlayarak birçok dergide şiirleri yayınlandı. Köy Enstitüsü üçüncü sınıfta "Duyuşlar" adıyla küçük bir şiir kitabı yayınlandı. Bir tane bile satamadı. Ama o pes etmedi, yazmaya devam etti. İlk şiiri "Bir Ev Ki" 1947 yılında Ankara'da yayınlanan Nilüfer dergisinde çıktı. Bu derginin 1948 yılında açtığı şiir yarışmasında üçüncülük ödülünü kazandı. Bu yarışmanın birincisi bugünün ünlü romancısı Tarık Dursun Kakinç idi. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları Nilüfer (1947-48), Kaynak (1948-53), İlköğretim (1953-57), Doğan Kardeş (1958-63), Varlık (1959), Sesimiz (1976-86), Dolunay (1986-88), Türk Edebiyatı (1988), Mavi Derinlik (1991), Yaba dergileri ile çeşitli gazetelerde yayımlandı.

Sarıyüce, çocuk edebiyatçılığına başlama hikâyesini şu şekilde anlatmıştır: "1950 yılında ilkokul öğretmeni olarak memleketim Sungurlu'nun Boğazkale bucağına tayin edildim. Millî bayramlarda çocuklara okutacak hiç şiir yoktu elimizde. Öğrenciliğimde biriktirdiğim yetmiş seksen kadar kitabım vardı. Bunları tahta bavulumun içinde nereye gitsem oraya taşıyordum. Ama kitaplarımın arasında millî bayramlarla ilgili tek şiir kitabı yoktu. Aslında o yıllarda bu türlü kaynak kitaplar da yayımlanmıyordu. Zoraki olarak bayram şiirleri yazmaya başladım. Böylece benim çocuk edebiyatçılığım zoraki olarak başlamıştır diyebilirim" (Aldı: 248).

Çocuklar için yazdığı ilk şiir 1949 yılında Ankara'da yayınlanan Çocuk gazetesinde yer aldı. Hasan Lâtif Sarıyüce çok sayıda hemen her türde çocuk kitapları yazdı.

Öğretmen olduktan sonra İlköğretim, Genç- Ay ve Doğan Kardeş dergisinde şiirler, masallar ve öyküler yazdı. 1970-71 yıllarında Doğan Kardeş dergisinde eşi Vahibe Sevim adını kullanarak on beş kadar öyküsü çıktı (Sarıyüce, 2012: 371).

Köy Enstitüsü'nde okurken tatillerde köyüne döndüğünde ilk uğradığı yer Sungurlu Halkevi Kütüphanesi² oluyordu. Bu kütüphanede çok zaman geçirir, sürekli kitap okurdu.

Hasan Lâtif Sarıyüce, kitap yazmaya dedesini örnek alarak başlamıştır.

“Dedem kitap yazdığı için kitap yazmaya ondan özenerek başladım. Dedem çok büyük bir İslam alimidir. Bizim evimizde vaktiyle çok zengin bir kütüphane vardı. Bende hep düşünürdüm acaba dedem kadar çok kitap sahibi olabilir miyim diye. Oldum, şimdi 2000'den fazla kitabım var” (Sarıyüce, 2018).

Hasan Lâtif Sarıyüce çocuklara yönelmesinin, çocuk kitabı yazmasının sebeplerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocukları bilmek, tanımak ve anlatmak lazım. Bizim evde çok çocuk vardı. O yüzden çocukları iyi biliyor ve tanıyordum. Düşünüyorum da o kadar çocuktuk zerre kadar kavga dövüş yapmazdık” (Sarıyüce, 2018).

Hasan Lâtif Sarıyüce çocuk ve çocuk edebiyatı hakkındaki görüşlerini şöyle anlatmıştır:

“Sevgili çocuklar sizleri çok seviyorum. Sizler için yazmaktan memnunum. Çocuklara seslenen bir yazı yazdığım zaman çocukluğumu yeniden yaşamış gibi oluyorum. Gerçi çocuk edebiyatı çileli bir edebiyattır. Hiçbir eleştirmen bir çocuk kitabını okumaz. Hatta çocuk kitapları Türkiye'de tavukçuluk, arıcılık, sebzeçilik kitapları gibi edebiyat dışı sayılıyor. Eğer çocuklar bir yazarın kitaplarını okumaktan hoşlanıyorsa o kitap bence en has bir edebiyat ürünüdür. Çünkü çocuklar ağır anlatımlı, yapmacıklarla dolu kitapları okumazlar” (Kaya, 2005).

Sarıyüce, eserlerinde evvela evinden, ailesinden ve çevresinden beslenmiştir.

“Karbeyaz” ve “Savaş ve Gonca Güller” romanlarında farklı etnik kökene sahip olan üvey annesini işlemiş, onu çok severmiş. Bana ve anneme yazdığı şiirler var. Yine benim ve annemin adına basılan kitaplar var.

² Kütüphane ile ilgili anıları hakkında ayrıntılı bilgi için bk.: Yaba dergisi, Haziran-Temmuz 2007.

Dört İsimli Prenses kitabında yazlıktaki kedimizi anlatmış. Evime Dönüyorum adlı kitabında da yine bir kedi ile ilgili yaşadığı bir olayı anlatmış (Sarıyüce, 2018).

“Sarıyüce’nin eserlerinde hayvanlara çokça yer vermesinin sebebi de bulunduğu ortamdır.

“Hayvan hikâyeleri içinde ayrı bir kitap yazdım. Evde hayvanların bulunması benim atları masal kahramanı yapmamda birinci etken oldu. Bizim üç tane ahırımız vardı. Benim en çok sevdiğim at Deli Kısrak’tı (Sarıyüce, 2018).

Hasan Lâtif Sarıyüce eserlerini kısa sürede yazmıştır. En uzun süren eseri ansiklopedisidir. En son yazdığı eseri de ansiklopedidir.

“Bir kitaba başladığım zaman genellikle on beş günde bitiriyordum.

Bazen bir iki gecede de bitirdiği kitapları oluyordu. Ansiklopediler uzun sürdü, yaklaşık iki sene kadar. İkinci ansiklopedide farklı birçok yazarın hemen hemen bütün yazarların kendilerinin yolladığı hayat hikâyeleri ve hepsinden birer öykü ya da başka türde bir metin var. Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1-2 beş yıl önce basıldı. Babam dört-beş yıl öncesine kadar yazıyordu (Sarıyüce, 2018).

Hasan Lâtif Sarıyüce en çok yazdığı ve yazmaktan zevk aldığı türün masal olduğunu ifade etmiştir. Kızı da babası için masalın özel olduğunu belirtmiştir.

Hasan Lâtif Sarıyüce daha çok masal yazarı olarak tanınmaktadır:

“Ben daha çok masal yazarı olarak tanınıyorum. 26 yıl süren öğretmenliğim süresince öğrencilerimle birlikte masal derlemesi yaptım. Yalnız masallarımız değil, çok sayıda bilmecelerimizi, ders veren Türk masallarımızı, tekerlemelerimizi, efsanelerimizi de derledim. Kökeni Anadolu halk kültürüne dayalı bir çocuk edebiyatı yaratmaya çalıştım” (Kaya, 2005).

Hasan Lâtif Sarıyüce, 1956 yılında Sorgun Ortaokuluna atandığında öğrencilerine masal derleme ödevleri vermiştir. Bu çalışmayı Kırklareli Lisesinde de sürdürmüştür. 600 masallık bir koleksiyon oluşturmuştur.

“Masalları öğrencilerime derlettim. Öğrencilere evinizdeki yaşlılardan öğrendiğiniz masalları yazıp getirin, dedim. Tabi onlar 1 sayfa bir şeyler yazıyorlardı ben onları büyük bir masal gibi aşağı yukarı 10-15 sayfalık metinler haline getiriyordum. Öğrencilerin yetersiz bir anlatımla derlediği masalları canlı ve hareketli bir dille yeniden yazıyordum” (Sarıyüce, 2018).

Sarıyüce bu konuda, “*Dünyanın bütün masalları birbirlerine benzer. Ulusların masallarını birbirinden ayıran nitelik, anlatım biçimleri yani dilleridir. Türk geleneğinde yeryüzünün hiçbir ülkesinde görülmeyen bir masal dilimiz vardır. Bu dili kadınlarımız, ninelerimiz yaratmışlardır. Bu dil öyle bir dildir ki şiir midir, düz yazı mıdır, insanı şaşırtır. Cümlelerin çoğu secilidir. Yani uyaklıdır. Anlatımın içinde deyimler, tekerlemeler, atasözleri sel gibi çağlar. Bir cümlenin yüklemi öbürüne uymaz. Bu da anlatımı şahlandırır, tekdüzelikten kurtarır.*” demiştir (Yaba, 2007).

Geleneksel masal dilini çok iyi biliyordu. Çünkü çocukluğu bir dağ köyünde masal analarının dizi dibinde geçmişti. Bir röportajında şöyle söylemiştir:

“*Bir masal anasının ağzından masal dinlememiş olanlar Türk masal dilinin ne olduğunu bilemezler. Bu dil, akıcı, şiirli, uyaklı, deyimli, bunca süslerine karşın son derece yalın bir dildir*” (Kaya, 2005).

Hasan Lâtif Sarıyüce eserlerinde dili çok başarılı bir şekilde kullanmıştır. Canlı, hareketli, akıcı, şiirli bir dili vardır. Katıldığı her yarışmalarda anlatımı övülerek dereceler kazanmıştır.

1959 yılında *Varlık* dergisine gönderdiği “*Aygar Dağında Bir Gün*” başlıklı yazısı hakkında eleştirmen Hikmet Dizdaroğlu “*Neden bu kadar kısa yazmış. İnsan yazının bitivermesine üzülüyor*” diye yazmıştır (Yaba, 2007).

Sarıyüce, masallarımızı yeni nesillere aktarma konusundaki amacına ulaştığını ve başarılı olduğunu söylüyor. Bunu da masal diline borçlu olduğunu dile getiriyor.

“Masallarımızı yeni nesillere aktardığımı, bu konuda başarılı olduğumu düşünüyorum çünkü Türk masal dilini iyi kavramıştım. Her milletin kendine özgü bir masal dili vardır. Kendi milletinin masal dilini bilmeden masal yazmaya kalkarsan başarılı olamazsın ve bu masalları yeni nesillere aktaramazsın” (Sarıyüce, 2018).

Hasan Lâtif Sarıyüce iki yüze yakın eser yazmasına, edebiyatımıza büyük katkılar sağlamasına ve birçok ödül kazanmasına rağmen popüler bir yazar değildir. Bunun nedenini kendisi şöyle açıklıyor:

“*Türkiye’de çocuk edebiyatı çok yanlış olarak marjinal bir edebiyat olarak kabul olunuyor. Hiçbir eleştirmen bir çocuk kitabını okuyup eleştirmiyor. Oysa çocuk edebiyatı halis bir edebiyattır. Bir yazar çocuklarca okunuyorsa iyi yazdığı, güzel yazdığı içindir. Bir de ülkemizdeki politik koşullar yazarları da gruplara ayırmıştır.*”

Sağcılar, solcular, dinciler, milliyetçiler gibi. Ben bu gruplardan hiçbirine yanaşmadım. Adımdan söz edilsin edilmesin hiç aldırmadım. Her gün en az dört saat makine başında oturarak yazıp durdum. Şimdi yetmiş sekiz yaşındayım. Gözlerim uzun yıllar süren diyabet sonunda bir hayli zayıfladı. Öyle olduğu halde oturup yazı yazmadığım bir günüm yoktur” (Yaba, 2007).

Hasan Lâtif Sarıyüce pek çok ödül almıştır.

Hasan Lâtif Sarıyüce'nin aldığı ödüller:

- 1948 Nilüfer dergisi şiir yarışmasında üçüncülük ödülü
- 1951 Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği şiir yarışmasında birincilik ödülü
- 1972 Arkin Çocuk Edebiyatı Öykü Yarışması birincilik ödülü

Sarıyüce, Arkin Çocuk Edebiyatı Yarışması'nda Tarla Kuşlarının Öyküsü ile birincilik ödülünü kazanmıştır. Bu yarışmanın ikincisi de Aziz Nesin idi.

- 1991 İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü

Sarıyüce, Anadolu Masalları adını verdiği iki ciltten oluşan kitabıyla İş Bankasının Edebiyat Büyük Ödülü namıyla öteden beri sürdürdüğü yarışmada çok sayıda katılımcı arasında Büyük Ödül'e layık görüldü. Ödül, hükümet başkanının katıldığı devlet töreniyle kendisine verildi. Kitap, dönemin başbakanının emriyle lüks bir baskıyla İş Bankası tarafından yayınlandı. Yedi tanınmış bilim adamı ve yazardan oluşan jüri raporunda Anadolu Masallarının “Bilinmeyen masalları gün ışığına çıkardığı ve yeni bir masal dili yarattığı için ödüle layık görüldüğü” belirtilmiştir.

- 1992 Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Onur Ödülü

Sarıyüce, İstanbul'da etkinlik gösteren Çocuk Vakfı'nın Atatürk Kültür Sarayı'nda düzenlediği çocuk edebiyatına hizmet etmiş altı yazara verilen Onur Ödülü'ne de sahiptir. Ödül, salt bu tören için Ankara'dan gelen Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından verilmiştir.

- 1992 İstanbul'da bir dernek, bir özel eğitim kurumu ve bir yayınevinin çocuk edebiyatına yaptığı hizmetler nedeniyle düzenlediği saygı toplantısı ve sunduğu Şükran Mektubu
- 1997 Almanya'nın Sesi Radyosu Oyun Ödülü

1997 yılında Almanya'nın Sesi radyosu tarafından Türkçe konuşan ülkeler arasında açılan ve 841 yazarın katıldığı öykü ve oyun yarışmasında Güzel Öldür Beni adlı

oyunu yarışmada kazanan iki oyundan birisi olmuştur. Yazara bir aylık burs verilerek Almanya'ya davet edilmiştir. Oyun Almanca'ya çevrilmiş, bir kitap içinde basılmış ve Almanya'nın Sesi radyosunda oynanmıştır.

- 2003 Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir şubesinin düzenlediği masal yarışmasında birincilik ödülü
- 2012'de Hasan Lâtif Sarıyüce Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1-2 adlı eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği'nce yılın yazarı seçilmiştir.

2.3. Eserleri

Şiir

- ❖ Çocuklara Şiirler (Bilgi Yayınları, 2001; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Altın Öğütler (Nehir Yayınları, 2001)
- ❖ Belirli Günler, Haftalar ve Yurt Şiirleri (Kültür Kitap Sarayı Yayınları, 2001)
- ❖ Düş Yağmurları (Kültür Kitap Sarayı Yayınları, 2001)
- ❖ Çocuk ve Şiir (Kültür Bakanlığı Yayınları, 1976)
- ❖ Hürriyet Şiirleri Antolojisi (Ekim Basımevi, 1960)
- ❖ Duyuşlar (Kastamonu Matbaası, 1948)

Roman

- ❖ Dedemin Denizaltısı (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Karbeyaz (Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Güle Güle Küçük Arkadaş (Bilgi Yayınları, 1999; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Beyaz Kanatlı Kuş (Kültür Bakanlığı Yayınları, 1984; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Savaş ve Gonca Güller (Kum Yayınları, 2004- Yetişkinler için)
- ❖ Aslan Pençeli Kedi (Kültür Kitap Sarayı, 2000)
- ❖ Evime Dönüyorum (Çocuk Vakfı Yayınları, 1991)
- ❖ Kral Ulis'in Serüvenleri (Kervan Kitapçılık, 1973)

Masal

- ❖ Ezop Masalları (Nar Yayınları, 2010)
- ❖ Çıttı Pıttı Hanım (Nar Yayınları, 2008)
- ❖ Mavi Kahkaha Çiçeği (Nar Yayınları, 2008)
- ❖ Altın Oğlan ile Altın Kız (Nar Yayınları, 2007)

- ❖ Ayşecik ile Fatmacık (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Balkız ile Daloğlan (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Büyülü Sofra (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Ders Veren Türk Masalları (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ İncili Salkım (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Keloğlan Deliler Ülkesinde (Anadol Yayıncılık, 1984; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Keloğlan Görünmez Adam (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Menekşe Yaprağından İncinen Kız (Kök Yayınları, 2007)
- ❖ Mercan Kız (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Nasrettin Hoca Öyküleri (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Korkak Tavşan (Kültür Kitap Sarayı, 2001)
- ❖ Keloğlan'ın Oyunu İnsan Yapar Koyunu (Biryay Yayıncılık, 1999)
- ❖ Anlı Şanlı Üç Yiğit Delikanlı (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Çakmak İle Ahmak (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Kahraman Çil Horoz (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Küçük Mıstılcık İle Lüplüp Dev (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Ne Gördün Ne Görmedin (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Nerde Evim Barkım (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Üç Köseye Bir Keloğlan (Biryay Yayınları, 1994)
- ❖ Anadolu Masalları 1 (Türkiye İş Bankası Yayınları, 1993)
- ❖ Anadolu Masalları 2 (Türkiye İş Bankası Yayınları, 1993)
- ❖ Gökten Üç Elma Düştü (Çocuk Vakfı Yayınları, 1993)
- ❖ Üç Elma Düştü (Çocuk Vakfı Yayını, 1991)
- ❖ Ali Cengiz Oyunu (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Anlı Şanlı Kahraman (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Çil Horoz (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Görünmez Adam (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Keloğlan Köse'ye Karşı (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Kırk Haramiler (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Lüplüp Dev (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Marifetli Hırsızlar (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Tabla Kavuk (Anadol Yayıncılık, 1984)

- ❖ Tombul Çanak (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Üç Ahbap Çavuş (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Üç Hünerli Arkadaş (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Yarım Leblebi (Anadol Yayıncılık, 1984)
- ❖ Adaşım Mahmut (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Altın Oğlan (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Boyu Uzun Burla Hatun (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Büyülü Çiçek (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Cüce Memiş (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Çamaşırıcı Kadın (Güneş Yayınları, 1970)
- ❖ Kan Turalı (Güneş Yayınları, 1970)

Yazarın masal kitaplarından “Çıtı Pıtı Hanım” ve “Mavi Kahkaha Çiçeği” Farsça’ya, “Çıtı Pıtı Hanım” ayrıca Urduca’ya çevrilmiştir.

Efsane

- ❖ Anadolu Efsaneleri 1 (Nehir Yayınları, 1999; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Anadolu Efsaneleri 2 (Nehir Yayınları, 1999; Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Efsaneleriyle Güzel Anadolumuz (Dolunay Yayınları, 1990)

Gezi Yazısı

- ❖ Balkan Seyahatnamesi (Etki Yayınları, 2003)

Biyografi

- ❖ Bir Âlimin Hayatı Evcili Hacı Hasan Efendi (Açı Yayınları, 2009)

İnceleme

- ❖ Atatürk’ün Hayatı, İlkeleri, Devrimleri (Serhat Yayınevi, 1981)

Ansiklopedi

- ❖ Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1 (Nar Yayınları, 2012)
- ❖ Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 2 (Nar Yayınları, 2012)

Monografi

- ❖ Evcil ve Evcil Adlı Köyler

Oyun

- ❖ Güzel Öldür Beni

Yazarın “Güzel Öldür Beni” adlı oyunu Almanca’ya çevrilmiştir.

Doğa Yazıları

- ❖ Kuş Seslerinden Korkan Çocuk (Nehir Yayınları, 2000; Nar Yayınları, 2009)
- ❖ Aygar Dağı Mektupları (Yaba Yayınları, 2006)
- ❖ Anadolu'ya Açılan Pencere (Kültür Bakanlığı Yayınları, 1962)

Diğer Eserleri

Karagöz ile Hacivat Dizisi (16 sayfalık, 12 kitap; Anadol Yayıncılık, 1985)

- ❖ Karagöz ile Hacivat Merih Yolculuğu
- ❖ Karagöz ile Hacivat Armut ile Atom
- ❖ Karagöz ile Hacivat Otel Kapıcısı
- ❖ Karagöz ile Hacivat Hindistan'da
- ❖ Karagöz ile Hacivat Büyük Mucit
- ❖ Karagöz ile Hacivat Denizaltında
- ❖ Karagöz ile Hacivat Seyyar Satıcı
- ❖ Karagöz ile Hacivat Kayıp Çocuk
- ❖ Karagöz ile Hacivat Afrika'da
- ❖ Karagöz ile Hacivat Turist Rehberi
- ❖ Karagöz ile Hacivat Kutuplarda
- ❖ Karagöz ile Hacivat Cinayeti Kim İşledi?

Hikâye ³

- ❖ Dört İsimli Prenses (Nar Yayınları, 2009)
- ❖ El Evinde (Nar Yayınları, 2009)
- ❖ Uğur Böceğinin Düğünü (Nar Yayınları, 2009)
- ❖ Üç Ayaklı Oğlak (Nar Yayınları, 2009)
- ❖ Beyaz Tay (Kök Yayınları, 2007)
- ❖ Ağlama Anacığım Ağlama (Nar Yayınları, 2007)
- ❖ Beyaz Pelerinli Kız (MEB Yayınları, 2006)
- ❖ Babasını Arayan Çocuk (Kültür Kitap Sarayı, 2001)

³ “Tarla Kuşlarının Öyküsü” ve “Uçurtmam Birinci Olacak” adlı hikâye kitapları temin edilememiştir. Kitaplar yazarın kendisinde de yoktur. Ancak bir hikâye birden fazla kitabın içinde yer aldığından yazarın temin edilemeyen kitaplarının adını taşıyan hikâyeler diğer kitapların içinde tespit edilerek incelenmiştir.

“Hophop Tilki ile Zıpzıp Tavşan” ve “Bastıbacak Ördek” adlı kitaplar da ilköğretim okuma kitabı olduklarından incelemeye alınmamıştır.

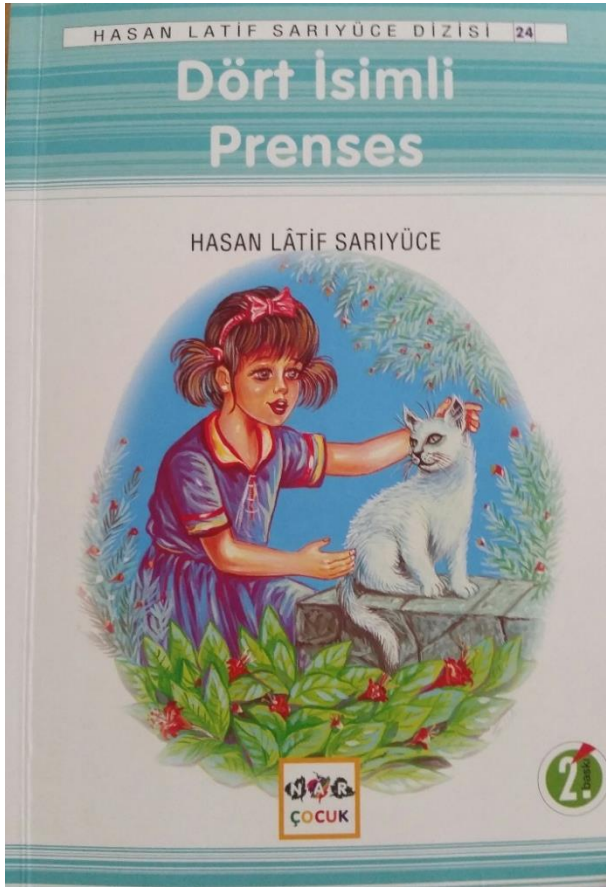
- ❖ Eli Kılıçlı Kahraman Fare (Kültür Kitap Sarayı, 2001)
- ❖ Sahibini Unutmayan Köpek (Kültür Kitap Sarayı, 2000)
- ❖ Tarla Kuşlarının Öyküsü (Arkın Yayınları, 1972)
- ❖ Uçurtmam Birinci Olacak (Nehir Yayınları)
- ❖ Hophop Tilki ile Zıpızp Tavşan (Kültür Kitap Sarayı, 2001)
- ❖ Bastıbacak Ördek (Kültür Kitap Sarayı, 2001)

Yazarın ayrıca eğitim ve öğretim üzerine 18 kitabı bulunmaktadır.

1. İlkokulda Türkçe Öğretimi (1963)
2. İlkokulda Yeni Türkçe 1 (Öğretmenim Yayınları, 1970)
3. İlkokulda Yeni Türkçe 2 (Öğretmenim Yayınları, 1970)
4. İlkokulda Yazılı Anlatım (Öğretmenim Yayınları, 1970)
5. Hayat Bilgisi Ünitelerine Kaynak Kitap 2 (Güven Yayınevi, 1976; Serhat Dağıtım, 1979)
6. Hayat Bilgisi Ünitelerine Kaynak Kitap 3 (Güven Yayınevi, 1977; Serhat Dağıtım, 1979)
7. Tatil Kitabı 2 (Anadol Yayıncılık, 1984)
8. Tatil Kitabı 3 (Anadol Yayıncılık, 1984)
9. Tatil Kitabı 4 (Anadol Yayıncılık, 1984)
10. Tatil Kitabı 5 (Anadol Yayıncılık, 1984)
11. İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı (A Yayınları, 2002)
12. İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı (A Yayınları, 2002)
13. İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı (A Yayınları, 2002)
14. İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı (A Yayınları, 2002)
15. İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı (A Yayınları, 2002)
16. Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası (Kendi Yayını, 1978)
17. Köy Muhtarları Görevleri ve Yetkileri (Kendi Yayını, 1978)
18. Bağkur Kanunu ve Getirdiği Hakları (Kendi Yayını, 1978)

2.4. Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Hikâye Kitaplarının Tanıtımı

2.4.1. Dört İsimli Prens

Kitabın Adı: Dört İsimli Prens

Sayfa Sayısı: 94

Yayınevi: Nar Çocuk

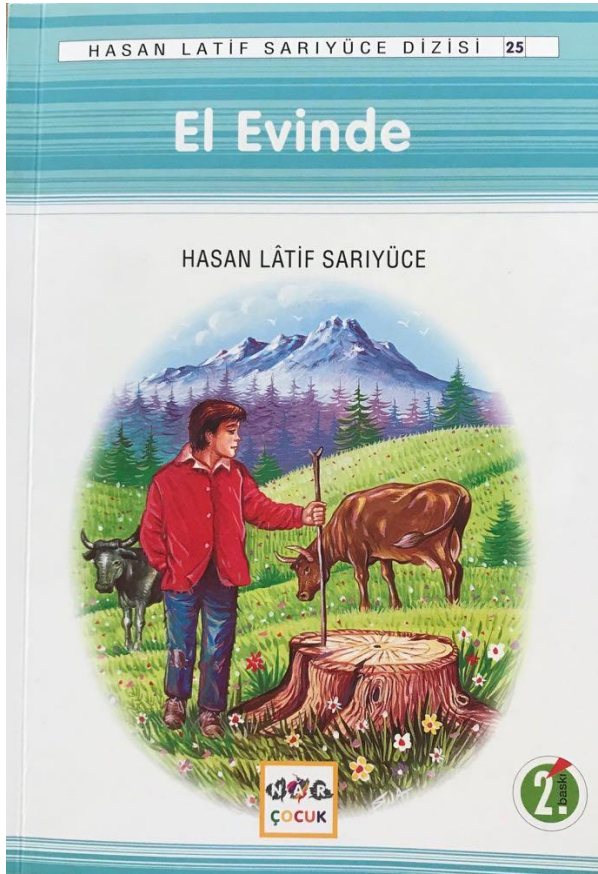
Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-
Ağustos, 2009

Kapak ve İç Resimler: Suat
Karadağ

İçindeki Hikâyeler:

1. Dört İsimli Prens
2. Uzaklardan Gelen Kuş
3. Karatavuklarla Arsız Saksâğan
4. Eli Kılıçlı Kahraman
5. Karabaş Anne
6. Marifetli Badiban
7. Gökten Düşen Martı
8. Babaannem ve Kırlangıçları
9. Sahibini Unutmayan Köpek

2.4.2. El Evinde

Kitabın Adı: El Evinde

Sayfa Sayısı: 96

Yayınevi: Nar Çocuk

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-
Ağustos, 2009

Kapak ve İç Resimler: Suat
Karadağ

İçindeki Hikâyeler:

1. Çocuk ve Ekmek
2. Ziyaret
3. El Evinde
4. Yukarı Köylü Hamza
5. Dostumuz ve Eşegimiz
6. Akasya Ağacı ile Küçük Ev
7. Topal Serçe
8. Sere Serpe Geçen Bir Günün Hikâyesi

2.4.3. Uğur Böceğinin Düğünü

Kitabın Adı: Uğur Böceğinin Düğünü

Sayfa Sayısı: 86

Yayınevi: Nar Çocuk

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul- Ağustos, 2009

Kapak ve İç Resimler: Suat Karadağ

İçindeki Hikâyeler:

1. Uğur Böceğinin Düğünü
2. Yıldızlara Konuk Giden Uçurtmalar
3. Kümese Gelen Konuk
4. Güzel Bir Günün Masalı
5. Geç Gelen Bahar
6. Atıklarınca'nın Askerlik Arkadaşı
7. Kaybolan Kalemin Özlemi
8. Asık Yüzlü Komşumuz
9. Mübaşir Amca

2.4.4. Üç Ayaklı Oğlak

Kitabın Adı: Üç Ayaklı Oğlak

Sayfa Sayısı: 96

Yayınevi: Nar Çocuk

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-
Ağustos, 2009

Kapak ve İç Resimler: Suat
Karadağ

İçindeki Hikâyeler:

1. Üç Ayaklı Oğlak
2. Sevgili Kitaplarımın Öyküsü
3. Küfeci Çocuk
4. Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak
5. Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk
6. Babamla Yeşil Nohut Sattığımız
Gün
7. Alkısrağımız

2.4.5. Beyaz Tay

Kitabın Adı: Beyaz Tay

Sayfa Sayısı: 80

Yayınevi: Kök Yayıncılık

Basım Yeri ve Tarihi: Ankara-
Ekim, 2007

Kapak ve İç Resimler: Osman Kehri

İçindeki Hikâyeler:

1. Topal Serçe
2. Çocuk ve Ekmek
3. Annemin Anahtarları
4. Uç Güzel Martı Uç
5. Beyaz Tay
6. Dağlara Giden Çocuk
7. Kuş, Gökyüzü ve Çocuklar
8. Sahibini Unutmayan Köpek
9. Ziyaret
10. Kısa Boylu Güzel Bir Adam

2.4.6. Ağlama Anacığım Ağlama

Kitabın Adı: Ağlama Anacığım Ağlama

Sayfa Sayısı: 112

Yayınevi: Nar Çocuk

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul- Eylül, 2009

Kapak Resmi: Hatice Ekşi

İç Resimler: Elif Ekiztepe

İçindeki Hikâyeler:

1. Ağlama Anacığım Ağlama
2. Tutsak Kahramanın Dönüşü
3. Deli Dumrul'un Köprüsü
4. Boğaçhan

2.4.7. Beyaz Pelerinli Kız

1. Beyaz Pelerinli Kız
2. Dağlara Giden Çocuk
3. Kuş, Gökyüzü ve Çocuklar
4. Sahibini Unutmayan Köpek
5. Köye Gelen Ejderha
6. Alkısrağımız
7. Üç Ayaklı Oğlak
8. Ziyaret

Kitabın Adı: Beyaz Pelerinli Kız

Sayfa Sayısı: 210

Yayınevi: MEB Yayınları

Basım Yeri ve Tarihi: Ankara-2006

Kapak ve İç Resimler:

İçindeki Hikâyeler:

9. Beyaz Tay
10. Topal Serçe
11. Yaşamı Güzelleştiren Adam
12. Yukarıköylü Hamza
13. Akasya Ağacı ile Küçük Ev
14. Siste Kaybolan Çocuk
15. Bir Kır Gezintisi
16. Uç Güzel Martı Uç
17. Anneannemin Kırlangıçları
18. Kümese Gelen Konuk
19. Uzun Kavak İle Yorgun Adam
20. Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk
21. Pazar Yerindeki Çocuk
22. Çocuk ve Ekmek
23. Dostumuz ve Eşliğimiz
24. Annemin Anahtarları
25. Uçurtmam Birinci Olacak
26. Asık Yüzlü Komşumuz
27. Pekiyili Karne

2.4.8. Babasını Arayan Çocuk

Kitabın Adı: Babasını Arayan Çocuk

Sayfa Sayısı: 64

Yayınevi: Kültür Kitap Sarayı

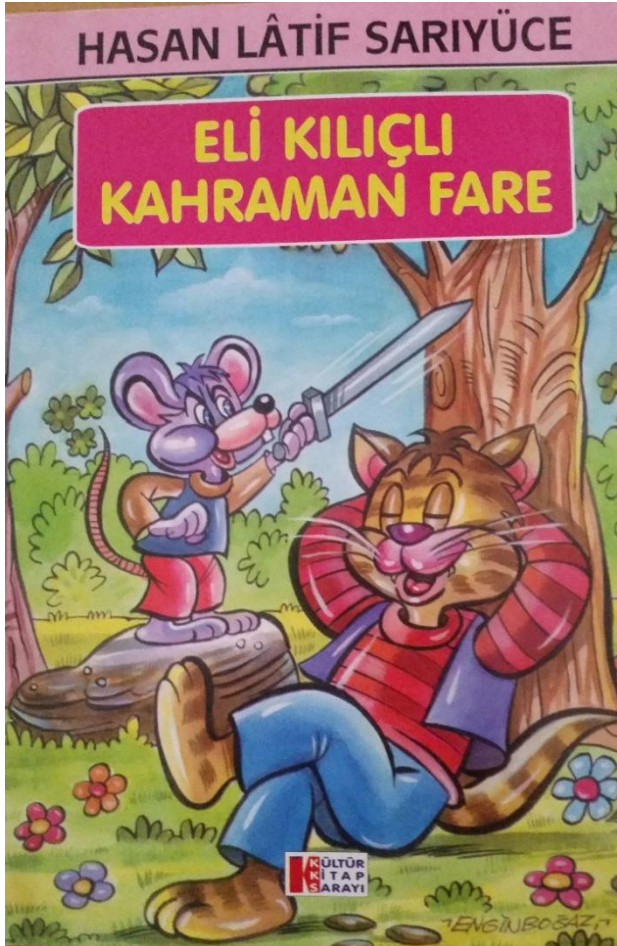
Basım Yeri ve Tarihi: İzmir- Şubat, 2001

Kapak ve İç Resimler: Nusret Ambarcıoğlu

İçindeki Hikâyeler:

1. Babasını Arayan Çocuk
2. Tarla Kuşlarının Öyküsü
3. Temizlikçi Kadın Ve Annem
4. Bir Kır Gezintisi
5. Küçük Bulut

2.4.9. Eli Kılıçlı Kahraman Fare

Kitabın Adı: Eli Kılıçlı Kahraman Fare

Sayfa Sayısı: 71

Yayınevi: Kültür Kitap Sarayı

Basım Yeri ve Tarihi: İzmir-Şubat, 2001

Kapak ve İç Resimler: Engin Boğaz

İçindeki Hikâyeler:

1. Eli Kılıçlı Kahraman Fare
2. Huyunu Değiştiren Kapı
3. Gökyüzünden Düşen Kuş
4. Evine Dönen Baba
5. Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek
6. Uğur Böceğinin Düğünü

2.4.10. Sahibini Unutmayan Köpek

Kitabın Adı: Sahibini Unutmayan Köpek

Sayfa Sayısı: 63

Yayınevi: Kültür Kitap Sarayı

Basım Yeri ve Tarihi: İzmir-Aralık, 2000

Kapak – İç Resimler: Engin Boğaz- Nusret Ambarcıoğlu

İçindeki Hikâyeler:

1. Güzelim Yaban Horozları
2. Son Dağ Keçisinin Öyküsü
3. Yaban Domuzları Dayandılar
4. En Yakın Dostlarım Atlardı
5. Köyü Basan Sansarlar
6. Sahibini Unutmayan Köpek
7. Üç Ayaklı Oğlak

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklamalar ve yorumlar yapılmıştır.

3.1. DÖRT İSİMLİ PRENSES

3.1.1. Dış Yapı Özellikleri

3.1.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. 13x19 cm boyutundadır. Boyutlar yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

3.1.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. İkinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Ancak resimler siyah-beyaz olduğundan kâğıdın resimlerin renklerini yansıtmaması bir kriter olarak değerlendirilememektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kâğıt yönüyle çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

3.1.1.3. Kapak- Cilt:

Kitap kapağı renkli ve canlıdır. Kapak, konuyla ilgili ve ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. “*Kitaplarda tel zimba yerine, sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt yeğlenmelidir*” (Sever vd., 2007: 45). İncelenen bu kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Bu durum kitabın uzun süre kullanımına imkân vermemektedir. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Bu durum çocuğun kitabı kısa sürede ve kolaylıkla bulmasını sağlar. Kitabın sayfaları kolayca

çevrilmiştir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Kitabın kapak ve cilt özellikleri bakımından çocuğa göre olduğu söylenebilir.

3.1.1.4. Harfler:

“Okulöncesi dönemdeki çocuklara seslenen kitaplarda 24, 22, 20; ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise 18, 16, 14 punto büyüklüğündeki harflerin kullanılması yeğlenmelidir. Çocukların yaşları büyüdükçe, kitaplarda kullanılan puntoların boyutları küçülmelidir” (Sever vd., 2007: 46). Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Yaşlar büyüdükçe puntoların küçülmesi gerektiğinden harflerin boyutları daha küçük de olabilirdi. Çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır. Kitabın harfler yönüyle çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.1.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında sayfa düzeni de çocuğa göre bulunmuştur.

3.1.1.6. Resim:

Kitap doksan dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta dokuz hikâyeye yer almaktadır. “Karatavuklarla Arsız Saksagan” ve “Karabaş Anne” adlı hikâyelerde resim bulunmamaktadır. “Marifetli Badiban” adlı hikâyede ise iki resim yer aldığı görülmüştür. Bunların dışındaki altı hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam sekiz resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Ancak “Dört İsimli Prenses” adlı hikâyede yer alan resim sayfanın yarısını kaplamıştır. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür. Resimlerden

bazıları metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Bu resimler anlatılan olaylarla birbirlerini tamamlayacak sırada verilmemiştir.

Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir. “Gökten Düşen Martı” ve “Uzaklardan Gelen Kuş” adlı hikâyelerin görselleri yan sayfada anlatılan metinle bağdaşmamaktadır.

Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Bu durum çocukların ilgisini çekmede ve gerçeklik algısı oluşturmada problem yaratabilir. Aynı zamanda çocukların metinde anlatılanları zihninde canlandırmasını zorlaştırabilir.

Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır. Ancak bu duruma ters düşen bazı görsellerin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, “Dört İsimli Prenses” adlı hikâyenin görselinde bir kedi resmedilmiştir. Ancak kedinin metinde verilen fiziksel özellikleriyle resimdeki özellikleri aynı değildir. Metinde pamuk demetleri gibi beyaz, başının üstünde sarı bir benek ve kuyruğunun ucunda sarı bir halka olarak anlatılan kedi görselde bu şekilde verilmiştir (bk. Şekil 1).

Şekil 1. “Dört İsimli Prenses” adlı hikâyeye ait görsel (s. 10)

3.1.2. İç Yapı Özellikleri

3.1.2.1. Konu:

“Dört İsimli Prenses” adlı hikâyede yazılığa yerleşen bir ailenin sokak kedisi Pamuk’a bakıp beslemeleri konu edilmiştir. Konu bakımından çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Uzaklardan Gelen Kuş**” adlı hikâyede çocukların daha önce görmedikleri bir kuşa, hareket etmediği ve uçmadığı için zarar vermeleri ve onu korkutmaları anlatılmıştır. Konu, çocuklarda olumsuz örnek oluşturabileceğinden çocuğa göre değildir.

“**Karatavuklarla Arsız Saksığan**” adlı hikâyede karatavukların yuvasına saldıran saksığanı diğer kuşların yardımıyla kovmaları ve karatavukları kurtarmaları konu edilmiştir. Hikâyenin konusu yardımcı ve hayvan sevgisini aşılacağından çocuğa uygundur.

“**Eli Kılıçlı Kahraman**” adlı hikâyede erkek fare yavrusunun ailesini korumak için kediye meydan okuması anlatılmıştır. Hikâyede kılıç, savaş gibi şiddet içerikli öğelere yer verilmesi yanlıştır. Bu gibi durumlar çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gereken niteliklerdir.

“**Karabaş Anne**” adlı hikâyede bir köpeğin, ölen kedinin yavrularına sahip çıkması ve onları besleyip büyütmesi anlatılmıştır.

Konu seçiminde içinde yaşanan toplumun ahlak kuralları, gelenek ve görenekleri göz önünde bulundurulmuştur. Toplumumuzda öksüz ve yetim kalan yavrulara, çocuklara sahip çıkmak, onları koruyup kollamak önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyede de Karabaş’ın Sarman’ın yavrularına sahip çıkması söz konusudur.

“**Marifetli Badiban**” adlı bir ördeğin ayağı kısa olduğu için kardeşleri tarafından alay edilerek dışlanması ve komşusu Can ile olan arkadaşlığı konu edilmiştir.

“**Gökten Düşen Martı**” adlı hikâyede Mert ve arkadaşlarının buldukları yaralı martıya yardım etmeleri ve onu iyileştirmeleri konu edilmiştir. Çocuklar yaralı bir martı görürler. Akıllarında oluşan kötü fikirlerden kurtulduktan sonra martıya yardım etmeye karar verirler. Martıyı önce veterinerine götürürler. Sonra da besleyip bakarlar. İyileşince düzenledikleri törenle martıyı salarlar. Martı da onlara veda eder ve uçar. İyilik, yardımlaşma ve hayvan sevgisini konu alması bakımından hikâyeye çocuğa göre bulunmuştur.

“**Babaannem ve Kırlangıçları**” adlı hikâyede bir torunun anneannesinin evindeki kırlangıçları anlatması söz konusudur. Kırlangıçların özellikleri ve doğaya faydaları konu edilmiştir. Hikâyeye kırlangıçlar hakkında bilgi vermesi açısından çocuğa

göredir. Hikâyenin başlığı “Babaannem ve Kırlangıçları” dır. Ancak metinde anneannesinden ve anneannesinin evindeki kırlangıçlardan bahsetmektedir.

Bu durum başlık ile metin arasında bir tutarsızlık olduğunu gösterir. Metnin tamamında anneanne geçtiği için başlığın yanlış yazılmış olabileceği düşünülmektedir.

“**Sahibini Unutmayan Köpek**” adlı hikâyede bir ailenin toprağın altında gömülü olarak buldukları yavru köpeğe bakmaları, büyütmeleri yıllar sonra köpeğin eski sahibini tanınması konu edilmiştir. Yavru köpeğe bakan ailenin nakli çıkınca taşınmak zorunda kalırlar ve köpeği Emin Efendi’ye bırakırlar. Emin Efendi’nin evinde köpek durmayıp kaçınca o da arkasını bırakmış. Sahibinin evine gelen kiracı köpek sevmezmiş ve köpeği dövermiş. Mercan isimli köpek sonunda sokak köpeği olmuş. Mercan yıllar sonra kasabaya gezmeye gelen sahibini görünce tanımış.

9-10 yaş dönemindeki çocuklar fabl ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri ve günlük hayattan alınan realist hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri okumaktan zevk alırlar. Yine Yine 13-14 yaş dönemindeki çocuklar evcil hayvanlarla ilgili realist eserleri okumaktan hoşlanırlar (Şirin, 1998: 201). Bu kitaptaki konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-kişi, kişi-toplum ve kişinin kendisiyle olan çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Gökten Düşen Martı” adlı hikâyede çocukların yaralı martı hakkında içlerinden geçirdikleri kötü fikirlerle iyi fikirlerin mücadelesi kişinin kendisiyle olan çatışmasına yol açmıştır.

“İçlerinde küçük küçük canavarcıklar uyanıyor, ‘Bu kuşla biraz eğlenelim. Sokak kedileriyle dövüşürelim...’ gibi dürtüler kıpırdanıyordu. Bu kötü duygulara kalplerindeki melekçikler karşı çıkıyor, ‘Hayır! Hayır! Yaralı bir kuşu kedilerin köpeklerin önüne atmak canavarlıktır...’ diyorlardı” (DİP, 2009: 72).

“Dört İsimli Prenses” adlı hikâyede yazlığa yerleşen adamın, insanların sokak hayvanlarını önce eve alıp sonra terk etmeleri konusunda toplumla çatışması söz konusudur.

“Demek ki her evde bir ad takılmıştı. Bu kediyi Allah’ın kırına kim getirmiş? Kim eğitmiş, kim el üstünde tutup nazlandırmış? En gözde yiyeceklerle beslemiş? Ve sonra

da yazlık dönüşü sokakta bırakıvermiş? Bazı hanımların hayvaneşverliği işte bu kadar. Sokakta buldukları kedi ya da köpek yavrularını eve alırlar.

Onlara zengin bir yaşam sunarlar. Sonra da sokağa terkedip giderler. Bu hayvanlara yapılacak en büyük kötülüktür. Evde bin bir özenle yetiştirilmiş bir kedi ya da bir köpek sokağa atıldığında ne zorluklarla karşılaşır, hiç düşündünüz mü?” (DİP, 2009: 8).

“Marifetli Badiban” adlı hikâyede kardeşlerinin Badiban ile alay etmeleri, durmadan ona takılmaları çatışmaya neden olmuş ve hikâyeye bu çatışma üzerine kurulmuştur.

“Badiban da kardeşleriyle sık sık kavga ediyordu. Sesinin kalınlığı, boyunun kısalığı, çokbilmişliği kardeşleri için birer fırsattı. Durmadan ona takılıp duruyorlardı.”

“Gerek babası gerekse kardeşleri her konuşmada bücürlüğünü başına kakmaktan geri kalmıyorlardı.”

3.1.2.2. Tema:

“Uzaklardan Gelen Kuş” adlı hikâyenin teması hayvanlardır. Ancak bu hikâyede hayvan sevgisi yerine hayvanlara zarar verme söz konusudur. Hayvanlara kötü davranmak, onlara zarar vermek yapılmaması gereken çok yanlış davranışlardır. Fakat bu hikâyede çocukların bir kuşu döverek öldürmeleri anlatılmıştır. Çocuklara kötü örnek olacak bu temanın çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir.

“Karatavuklarla Arsız Saksagan” adlı hikâyenin teması birlik ve beraberliktir. Kuşların elbirliğiyle karatavukları kurtarmaları anlatılmaktadır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır.

“Eli Kılıçlı Kahraman” adlı hikâyenin teması cesaret ve kararlılıktır. Hikâyede erkek fare yavrusunun annesi, babası ve kardeşlerini korumak için fedakârlık yapması ve korkusuzca kediyi araması anlatılmıştır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

“**Karabaş Anne**” adlı hikâyenin teması merhamet ve anne yüreğidir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini arttırır.

“**Marifetli Badiban**” adlı hikâyenin teması aile ve kardeşlik olarak verilebilir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır.

“**Gökten Düşen Martı**” adlı hikâyenin teması hayvan sevgisi ve yardımseverliktir. Hayvan sevgisi, iyiye güzele yönelme gibi evrensel temalar kullanılmıştır. Çocukların yaralı martıya yardım etmeleri ve onu iyileştirmeleri anlatılmıştır.

“**Sahibini Unutmayan Köpek**” adlı hikâyenin teması vefa ve hayvan sevgisidir. Bir ailenin toprağın altında buldukları yavru köpeğe bakmaları, büyütmeleri yıllar sonra köpeğin eski sahibini tanınması anlatılmıştır.

3.1.2.3. Kahramanlar:

“**Dört İsimli Prenses**” adlı hikâyenin karakterleri yazlığa yerleşen adam, eşi, kızı, Pamuk ve yavrularıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Pamuk açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Pamuk’un özellikleri ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Beyazdı. Pamuk demetleri gibiydi. Başının üstünde sarı bir benek, bir de kuyruğunun ucunda sarı bir halka vardı” (DİP, 2009: 7).

“Pamuk, kedi değil sanki Pamuk Prenses’ti. Yüzünde sevimlilik, incelik, nazlılık halinde belirmiş gerçek bir soyluluk vardı. Öbür kediler bir lokma için itişip kakışırken o ayakta duruyor; ikram edilecek yiyeceğin önüne kadar getirilmesini gün görmüş bir prenses gururuyla bekliyordu. Tulum peynirine, beyaz peynire tenezzül etmiyor, öyle abur cubur her şeyi yemiyordu. Ancak iyi kaliteli kaşar dilimlerini tadıyordu. Hele makarnaya, yavan ekmeğe dönüp bakmıyordu bile” (DİP, 2009: 8).

“Çocuk okurlar, edebiyat yapıtlarındaki kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenirler. Çocuklar okudukları kitaptaki kahramanın düşünce, davranış ve eylemlerine öykünürler, kitaptaki kahramanla özdeşim kurarlar” (Sever, 2007: 49). Bu hikâyede yazlığa yerleşen ailenin kedilere yemek vermesi, Pamuk’a bakıp büyütmesi çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır. Ancak bu ailenin

depoda kalan kedileri görmeyip onların on beş gün orda aç kalmalarına neden olmaları ve Pamuk'un yavruları için "Tekir renkli, çirkin yüzlü yaratıklar. Hele bakışları ne sevimsiz." ifadelerini kullanmaları yanlış düşünce ve davranışlardır.

"Uzaklardan Gelen Kuş" adlı hikâyenin başkarakterleri içinde Uyar ve Ali'nin de bulunduğu çocuklar ve kuştur. Yan karakterler ise yoldan geçen kadın ve çocuğudur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Sadece kuşun fiziksel özelliklerinden açık bir şekilde bahsedilmiştir. Kahramanların özellikleri ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

"Uyar adındaki çocuğun grubun başkanı olduğu anlaşılıyordu. Uzun boyluydu. Konuşmaya başlayınca herkes onu dinliyordu" (DİP, 2009: 16).

"Aralarında herkesten uzun Sırık Ali dedikleri çocuk ileri atıldı."

"Gerçekten de bu, şimdiye kadar çocukların görmediği, tanımadığı garip bir kuştur. Bir kaz iriliğinde gövdesi, kaval gibi ince, uzun bir boynu, oldukça küçük bir başı vardı. Başının ucunda dört köşeli tencere tutağını andıran bir gaga görülüyordu. Rengi beyaz mıydı? Çocuklar kestiremediler: 'Beyazmış ama kirlenmiş' dediler (DİP, 2009: 18).

Bu hikâyedeki çocuk karakterler çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmemiştir. Çocukların kuşa karşı olan davranışları çok yanlıştır. Bu hikâyeyi okuyan çocuklar kahramanlardan etkilenir ve onlarla özdeşim kurarlarsa benzer davranışlar sergileyebilirler. Bu durum çocuklarımıza küçük yaşta aşılamanız gereken hayvan sevgisini engelleyerek fiziksel şiddete yönelmelerine neden olabilir. Kahramanların yanlış davranışları hikâyede şöyle anlatılmıştır:

"Bunun üzerine Ali yeniden kuşu tutmak için uzandı. Kuş da gene hart diye elini gagaladı. Ali sinirlendi. Düşerim diye korkmadan kuşun üzerine saldırdı. Kısa bir didişmeden sonra boynundan iki eliyle yakaladı. Aşağıya fırlatıverdi" (DİP, 2009: 20).

"Kanı gören çocuklar birden çılgına döndüler. Taş ve tekmelerle zavallı kuşa giriştiler. Kalkmaya, kendisini savunmaya kalkıştı kuş" (DİP, 2009: 21).

"Birkaç çocuk söğütlerden uzun dallar kopardılar, bir yılanı, bir çıyanı öldürür gibi garip kuşu sopaladılar."

"Karatavuklarla Arsız Saksığan" adlı hikâyenin başkarakterleri bayan karatavuk, erkek karatavuk ve saksığandır. Yan karakterler ise serçeler, sarıasmalar, sakalar, kuyruksallayanlar ve baştankaralardır. Karatavukların özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Metinde karatavukların özellikleri şöyle ifade edilmiştir:

“Karatavuk bir kuştur. Karatavuklar aynen serçelere benzerler. Büyüklükleri onlar kadardır. Renkleri siyahtır. Fakat sığırcıklar gibi çilli değildir. karatavuklar fundalıklarda, bahçelerde, akarsu kıyılarında yaşarlar” (DİP, 2009: 25).

Bu hikâyede fundalıkta yaşayan kuşların karatavukların imdadına yetişmeleri ve elbirliğiyle mücadele etmeleri çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır. Çocuklara birlik ve beraberliğin gücü gösterilerek örnek oluşturulmuştur.

“**Eli Kılıçlı Kahraman**” adlı hikâyenin başkarakteri erkek fare yavrusudur. Yan karakterler ise bay fare, bayan fare, kedi, karga, horoz ve keçidir. Hikâyedeki kahraman sayısı az değildir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Bay fare ile bayan farenin dokuz çocukları vardır. Bunlardan yalnız bir tanesi erkektir. Hikâyenin başkarakteri olan erkek fare yavrusu kendine güvenen, cesaretli, ailesi için kendinden fedakârlık yapan bir faredir.

“Erkek fare yavrusu da babası gibi kendine pek güveniyordu.”

Bu hikâyedeki erkek fare yavrusunun ailesini korumaya çalışması, fedakârlık yapması çocuklara olumlu örnek oluşturabilir. Ancak yavru farenin iyi bir sebep için bile olsa annesi ve babasından habersiz dışarı çıkması çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir.

“**Karabaş Anne**” adlı hikâyenin başkarakteri Karabaştır. Yan karakterler ise Sarman, Karabaş, yavrular, sürücü, mahallenin çocukları ve bu çocuklar içinden de beş altı yaşlarında bir oğlan çocuğudur. Karabaş açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Karabaş baş kısmı simsiyah, öbür yanları beyaz olan yalnız büyüyen küçük bir köpektir. Karabaş çocuklar tarafından çok sevilmektedir. Sarman ise güzel bakışlı, tüyleri kabarık bir kedidir. Sarman biraz açgözlüdür.

Bu hikâyedeki kediyi ezen sarhoş sürücü çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek bir karakterdir. Kedinin ezilme sahnesinin anlatılışı çocuklara için uygun değildir. Çocuklar yaşanan bu durumdan kötü etkilenebilirler.

“Güneşin aynı yerden aynı biçimde doğduğu bir gün sarhoş bir sürücü arabasıyla sokaktan geçerken Sarman’ı eziverdi. Zavallıcık tekerlek altında bir kâğıt gibi asfalta yapışakaldı” (DİP, 2009: 41).

Adamın sarhoş olması, sarhoş iken araba kullanması ve kediyi ezdikten sonra bırakıp gitmesi olumsuz ve yanlış davranışlardır. Adamın sarhoş iken araba kullanması

aynı zamanda kuralları ihlal ettiğini de gösterir. Bu durumların çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir.

Çocuklar hikâyenin başkarakteri olan Karabaş ile özdeşim kurabilirler. Karabaş Sarman'ın yavrularına sahip çıkmış, onları besleyip büyütüştür. Bu davranışı herkese örnek oluşturabilecek niteliktedir.

Gerçek hayatta birbirine düşman iki hayvan olan kedi ile köpeğin bile birbirlerine yardım etmesi hikâyeyi okuyanların hayatlarındaki kavgaları sorgulamalarına yardımcı olabilir. Sarhoş sürücü ve Karabaş karakterlerinden yola çıkarak insanlar ve hayvanlar arasındaki merhamet ve vicdan farkı da ortaya konulmuştur.

“**Marifetli Badiban**” adlı hikâyenin başkarakteri Badiban'dır. Yan karakterler ise Anne ördek, baba ördek, Badiban'ın kardeşleri: Öfkeli, Kavgacı, Hepsevinçli, Hepkederli, Tezgiden ve Nazlıgül, arkadaşı Can, çiftliğe bakan yaşlı adam Ali Babadır. Hikâyedeki kahraman sayısı az değildir. Badiban açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Badiban'ın fiziksel özellikleri ile ilgili verilen bilgiler şunlardır:

“Badiban küçücük bir ördekti. Bacakları çok kısıydı. Aynı yaştaki kardeşlerinin yanında pek ufak tefek kalıyordu. İki yanına salına salına öyle bir yürüyüşü vardı ki, doğrusu pek hoştu” (DİP, 2009: 44). Bunların dışında Badiban, öğrenmeye istekli, çabuk öğrenen, arkadaş canlısı, cesaretli, sabırlı ve marifetli bir ördektir. Karakter bir değişim yaşamaktadır. Büyüdükçe sesi kalınlaşmaya başlamıştır.

“İlk önceleri Badiban'ın öbür kardeşlerinden bacaklarının kısılığı hariç, hiçbir farkı yoktu. Ama büyüdükçe tuhaf bir gelişme oldu. Sesi gittikçe kalınlaştı, gürleşti. Vak vak diye seslenince sanki kalın bir boru üflemiş gibi kalın bir ses çıkıyordu” (DİP, 2009: 46).

Çocuklar bu hikâyenin başkarakteri Badiban ile özdeşim kurabilirler. Badiban'ın öğrenme isteği, kardeşlerinin onunla alay etmesine rağmen onun sabırlı ve anlayışlı olması çocukların örnek alabileceği nitelikte geliştirilmiş olumlu özelliklerdir. Ancak Badiban'ın bir süre sonra alaycı kardeşlerine dayanamayıp ailesinden habersiz evden gitmesi çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilir. Karakterle özdeşim kuran çocuklar bu durumdan etkilenerek evlerini terk edebilirler.

Badiban'ın kardeşlerinin de Badiban'la sürekli alay etmeleri ve onun bir şeyler başarabileceğine inanmamaları olumsuz nitelikte düşünce ve davranışlardır. Onların

bu olumsuz tutumları Badiban'ın evden uzaklaşmasına neden olmuştur. Badiban'ın kardeşleriyle özdeşim kuran çocuklar insanları ve hayvanları fiziksel özelliklerine göre yargılamayı öğrenir ve farklılıklara saygı duymaz. Hikâyeyi okuyan çocukların yaşlarının yakınlığı münasebetiyle kolaylıkla özdeşim kurabilecekleri Can karakteri de düşünce ve davranış olarak çocukların örnek alabileceği şekilde geliştirilmiştir. Can'ın Badiban'ı sevmesi, onunla oyunlar oynaması ve ona güzel şeyler öğretmesi çocuklarda hayvan sevgisi oluşturmada önemli bir etken olabilir.

“Gökten Düşen Martı” adlı hikâyenin başkarakterleri Mert, arkadaşları ve martıdır. Yan karakter ise veteriner amcadır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Martının kanadı yaralıdır ve keskin bir sesi vardır. Mert ve arkadaşları ise meraklı, heyecanlı ve iyi kalpli çocuklardır.

Hikâyede Mert ve arkadaşlarının martıyı ilk gördüklerindeki kötü düşünceleri çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmemiştir. Bu hikâyeyi okuyan çocuklarda olumsuz etki yapabilir. Ancak bu düşüncelerin yanlış olduğu vurgulanarak çocukların içlerindeki iyilik ve yardım duygusunun kazandığı söylenmiştir. Bu duygu ve düşünceler çocukların ders çıkaracağı olumlu nitelikteki özelliklerdir.

“Babaannem ve Kırlangıçları” adlı hikâyenin başkarakterleri torun, anneanne ve kırlangıçlardır. Yan karakterler ise teyze ve köylü kadınlardır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Kırlangıçlar açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Kırlangıçlar çok iyi uçabilen, kanatları iyi gelişmiş kuşlardır. Bacakları çok kısadır. Havada uçarken yere doğru dalış yaparlar. Havada, sivrisinekleri, karasinekleri, üvez ve tatarcıkları yakalarlar. Anneannenin özellikleri ile ilgili metinde verilen bilgiler ise şöyledir: “Anneannem uzun boylu, şişman, esmer bir kadındı. Yaşı yetmişin üstünde olmasına karşın dinç ve hareketliydi. Namazlarını hiç kaçırmazdı” (DİP, 2009: 78).

Bu hikâyede anneannenin ortanca kızının düşünceleri çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmemiştir. Kızın kırlangıçlar için kullandığı sözler ve onları istememesi

çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir. Bu karakter çocuklarda hayvan sevgisi oluşmasına engel olabilir.

“Konu komşu değil de en çok kasabada oturan ortanca kızı kırlangıçları bir sorun haline getirirdi. Her gelişinde ilk sözü:

- Şu geberesiceleri daha kovmadın mı evden? olurdu. Burası ev mi, kuş damı mı? Allah’ın dağı taşı yok mu? gidip oralara yuva yapsınlar” (DİP, 2009: 79).

Anneanne karakteri ise çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Anneannenin hayvan sevgisi, kuşlara iyi davranması, kimseye kötü bir söz söylememesi, kimseyi incitmemesi çocukların örnek alabileceği olumlu davranışlardır.

“**Sahibini Unutmayan Köpek**” adlı hikâyenin başkarakterleri köpeği bulup bakan hayvansever, eşi ve Mercan’dır. Yan karakterler ise Emin Efendi, kiracı ve çocuklar’dır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Mercan ile ilgili metinde verilen özellikler şunlardır:

“Ortaya bir köpek yavrusu çıktı. O kadar küçüktü ki, daha gözleri bile açılmamıştı. Rengi siyahtı. Başının üzerinde sağrısının iki yanında iri, beyaz benekler vardı” (DİP, 2009: 87).

Mercan hikâyenin başından sonuna değin bir değişim yaşamaktadır. Bu değişim hem fiziksel hem de toplumsaldır.

“O kadar küçüktü ki, daha gözleri bile açılmamıştı.”

“Aradan bir yıl geçti. Mercan bayağı büyümüşü. Öteki köpekler gibi kalın kalın havlıyor, bahçe duvarından atlayan kedileri kovalayarak korkutuyordu. Fakat eski sevimliliği, maskaralığı devam ediyordu” (DİP, 2009: 90).

Toplumsal olarak da hikâyenin başında bir ailesi olan köpek hikâyenin sonunda sokak köpeği olur.

“O da sonunda sokak köpeği olup çıkmıştı.”

Yavru köpeği bulan kadının ve eşinin davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir. Köpeğe bakıp beslemeleri, onu korumaları çocuklarda olumlu etki yaparak hayvan sevgisi ve yardım etme konusunda örnek teşkil edebilir. Ancak kiracıların köpek sevmemeleri ve ona zarar vermeleri çocuklarda kötü örnek

oluşturabilir. Bu durum çocuklarımıza küçük yaşta aşılammamız gereken hayvan sevgisini engelleyerek fiziksel şiddete yönelmelerine neden olabilir. Kiracıların yanlış davranışları hikâyede şöyle anlatılmıştır:

“Bizim çıktığımız eve taşınan kiracı hiç köpek sevmezmiş. Mercan geldikçe basmış sopayı... O da sonunda sokak köpeği olup çıkmış.”

Çocukların hayvanlara karşı olan yanlış davranışları hikâyeyi okuyan çocuklarda olumsuz etki yapabilir. Çocuklara kötü örnek olacak bu davranışların çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir. Çocukların davranışları hikâyede şöyle geçmektedir:

“Bu yavrucağı buraya kim gömmüştü? Çocukların işiydi herhalde. Birkaç gün önce de bir kedi yavrusunu sokak çeşmesinin yalağında boğarlarken ellerinden almıştım. Bu işi de onlar yapmış olmalıydı” (DİP, 2009: 88).

Hikâyenin başkarakterleri olumlu özellikler taşıdığından ve çocuklara örnek olabilecek davranışlar sergilediğinden kahramanlar çocuğa göredir denilebilir.

3.1.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Hikâyede kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Kurallı cümleler daha anlaşılır olduğundan çocuğun metni anlamasını kolaylaştırır. Kitapta devrik cümlelere de yer verilmiştir. Devrik cümleler de metne bir akıcılık katmış ve metni monotonluktan kurtarmıştır. Kitaptaki devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Hele makarnaya yavan ekmeğe dönüp bakmıyordu bile” (DİP, 2009: 8).

“Kedinin bu açgözlülüğüne hiç aldırılmaz Karabaş” (DİP, 2009: 40).

“Birileri bulunsa, beni güler bir yüz, sevecen çırpınıyla karşılarsa bile farkında olmazdım hiç” (DİP, 2009: 78).

Hikâyelerde kullanılan ifade ve sözcükler çocukların yaş düzeylerine ve kavrama güçlerine uygun olmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerine, temel söz varlığı içerisinde sıklıkla kullanılan ve çocukların anlayabileceği düzeyde kelimeler seçilmelidir. Ancak kitaplarda çocukların anlamını bilmediği kelimelere de yer verilmelidir ki çocuklar, bu kelimelerin anlamını öğrenerek kelime hazinesini geliştirebilsin. Yalçın ve Aytaş (2002: 33) da bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım

teknîğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir.” Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Tulum peynirine, beyaz peynire **tenezzül etmiyor**, öyle abur cubur her şeyi yemiyordu” (DİP, 2009: 8).

“Ama üçüncü gün gene işler **tavsadı**” (DİP, 2009: 67).

“Sevgi, dostluk, yakınlık duygularıyla seslenen karşılayıcımın benden bir tepki alabilmesi için kolumu tutup **ırgalaması** gerekirdi” (DİP, 2009: 78).

“Havada canlıların kanlarını emme yolculuğuna çıkmış sivrisinekleri, karasinekleri, **üvez** ve tatarcıkları **meramlarına** ermeye fırsat bırakmadan yakalayıp tutarlar” (DİP, 2009: 84).

Filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak sözvarlığı adı altında ele alınır (Aksan, 2002: 13). Çocukların bu sözvarlıklarıyla tanışması ve okuduğu kitaplarda bunlarla karşılaşması günlük hayatta kullanabilmesi için önemlidir. Yapıt incelendiğinde, dilimizin sözvarlığını oluşturan birçok öğeyle karşılaşılır. Kitapta dilimizin anlatım gücünü yansıtan ikilemelere, deyimlere bolca yer verilmiş; anlatım pekiştirme, atasözleri, yansıma sözcüklerle ve çeşitli söz kalıplarıyla güçlendirilmiştir.

Hikâyelerde yer alan deyimlere ve atasözlerine şu örnekler verilebilir:

“Kim eğitmiş, kim **el üstünde tutup** nazlandırmış?” (DİP, 2009: 8).

“**Bir deri bir kemik kalmıştı**” (DİP, 2009: 9).

“Ne var ki, bütün canlılar öğle sıcağından kaçarak **köşe bucak saklanmışlardı**” (DİP, 2009: 58).

“**Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla** dercesine, yanında bulunan komşu kadınlara kırlangıçların nasıl uğurlu kuşlar olduğunu uzun uzun anlatırdı” (DİP, 2009: 79).

Hikâyelerde geçen ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“**Uğraşa uğraşa** karınları biraz kabarır gibi oldu” (DİP, 2009: 14).

“Bu buyruk üzerine **apar topar** koşturmaya başlamışlardı ki, karşıdan koşarak gelen bir çocuk onları durdurdu” (DİP, 2009: 16).

“**Konu komşu** değil de en çok kasabada oturan ortanca kızı kırlangıçları bir sorun haline getirirdi” (DİP, 2009: 79).

Hikâyelerde geçen yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Ördekler birbirlerini çiğneyerek yem yemeye başlarlar, sevinç çığlıkları ve **vak vaklar** karşı kayalıklarda yankılar yapardı” (DİP, 2009: 45).

“Nasıl hiç durmadan **vızır vızır** girip çıkıyorlardı?” (DİP, 2009: 80).

Hikâyelerde yer alan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“İçinde odunlar, eski eşyalar **karmakarışık** durur” (DİP, 2009: 11).

“Baş kısmı **simsiyah**” (DİP, 2009: 39).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşturma) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Sanki dağlardan yeni inmiş gibi vahşi bakışlıydılar” (DİP, 2009: 7).

“Bulutların arkasında fırçayla boyanmış gibi koyu ve ürpertici bir mavilik gülümsüyordu” (DİP, 2009: 15).

“Çocuklar suç işlemiş gibi sessizce geri geri çekildiler” (DİP, 2009: 43).

“Güle güle git, dedi kaplumbağa, şehirden dönüşünde inşallah gene görüşürüz” (DİP, 2009: 62).

“Anne ördek, baba ördek onu merak etmişler, sağı solu araştırmışlar, bulamayınca da endişe içinde kalmışlardı” (DİP, 2009: 66).

Sarıyüce, “Dört İsimli Prens” adlı kitabında hayvanların söylediği şarkılara yer vererek hikâyelerine renklilik katmıştır.

“Ben bir küçük ördeğim,

Vak vak vak!

Dünyayı gezeceğim,

Vak vak vak!

Alaycı kardeşlerim,

Vak vak vak!

Görsünler ben neymişim?

Vak vak vak!”

Kitapta açıklayıcı anlatım kullanılarak çocuklara bilgiler verilmiştir.

“Karatavuk deyince aklınıza yumurta yumurtlayan bildiğiniz tavuklar gelmesin. Karatavuk bir kuştur. İşte karatavuklar aynen serçelere benzer. Büyüklükleri onlar kadardır. Renkleri siyahtır.”

“Anadolu’da yaşayan karatavuklar böyle ‘tak takı tak’ diye öterler. Bu yüzden bir adları da ‘Taktakı’dır.”

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Bu durum çocuk kitaplarında daha da önemlidir. Çünkü, çocuk bazı kelimelerle ilk defa karşılaşabilmekte ve bu kelimelerin yazımını yanlış olarak öğrenebilmektedir. Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür. Eserde yanlış yazılan kelimelere şu örnekler verilebilir:

“**Sandevçilerine**, tostlarına ortak ederler” (DİP, 2009: 39). Bu cümlede geçen “sandeviç” kelimesi “sandviç” olarak yazılmalıdır.

“**Arasına** tahta parçalarının arasından dışarı çıkararak birbirleriyle oynayıp duruyorlardı” (DİP, 2009: 42). Yukarıdaki cümlede “arasına” söz grubu “ara sıra” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Can bunları **yanyana, üstüste** dizerek evler, yollar, köprüler meydana getiriyordu” (DİP, 2009: 47). Bu cümlede kullanılan “yanyana ve üstüste” kelime grupları “yan yana ve üst üste” şeklinde ayrı yazılmalıdır.”

“Kırlangıçlarla geçirdiğim vakitler, yaşama biçimleri üzerine **bir çok** bilgi edinmemi sağladı” (DİP, 2009: 81). Bu cümlede yer alan “bir çok” kelimesi “birçok” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Başka çocuklardan öğrendik ki onun bir değil tam dört adı varmış: Pamuk, Prenses, Leydi ve Nazlı...” (DİP, 2009: 8). Bu cümlede sonuna üç nokta yerine nokta konulmalıdır. Çünkü dört isim olduğu söylenmiş ve dördü de verilmiştir, yani devamı yoktur.

Hikâyelerde tespit edilen bazı anlatım bozuklukları ise şunlardır:

“bu bir **martı kuşu!** Denizi bırakıp buralara niçin gelmiş?” Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni gereksiz sözcük kullanımınıdır. Martı zaten bir kuşun adıdır. Martı dedikten sonra tekrar kuş demeye gerek yoktur.

Kitaptaki hikâyelerin büyük bir çoğunluğu hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Bu anlatıcı, yazar dilini kullanır, bu sebeple ona yazar-anlatıcı da denir. Bu bakış açısında anlatıcı yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak her şeyi bilir, görür ve duyar. Kahramanların gönlünden ve kafasından geçenleri okumaya kadar uzanır. Olayların arasında isterse yorum yapar. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Başkan Duyar, kaçışmayı onuruna yedirememiş olmalı ki döndü, kuşun başucuna geldi” (DİP, 2009: 21).

“Martı iki katlı bir evin bahçesine düşmüştü. ‘Vah vah,’ dedi içinden, gördün mü başıma geleni? İnsanların arasına düştüm. Beni sağ bırakmazlar. Kötü talih diye buna denir” (DİP, 2009: 70).

“Bazı hanımların hayvanseverliği işte bu kadar. Sokakta buldukları kedi ya da köpek yavrularını eve alırlar. Onlara zengin bir yaşam sunarlar. Sonra da sokağa terkedip giderler. Bu hayvanlara yapılacak en büyük kötülüktür” (DİP, 2009: 8).

Kitaptaki bazı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Bu anlatıcı, olay örgüsünün bütün yükünü üstlenen asıl kahraman olabileceği gibi daha da geri planda yer almış kahramanlardan biri de olabilir. Bir insanın sahip olduğu veya olabileceği bilme, görme, duyma, yaşama imkanları ile sınırlıdır. Her zaman kendi yaşadıkları, bildikleri, duydukları ve hissettiklerini öne çıkarır. Kahraman anlatıcı, kendi dil ve üslubunu kullanır ve birinci tekil şahıs ağzıyla konuşur. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Her işi bırakırdım. İki usta mimarın fır fır gidiş gelişlerini, ağızlarında taşıyarak getirdikleri çamurları usta bir beceri ile yapıştırışlarını hayretten açılmış gözlerle seyrederdim.”

3.1.2.5. İleti:

“**Dört İsimli Prenses**” adlı hikâyenin iletisi sokak hayvanlarına sahip çıkıp onları terk etmememiz gerektiğidir. Onları eve alıp zengin bir yaşam sunduktan sonra terk etmenin onlara yapılacak en büyük kötülük olduğu ifade edilmektedir. Ağırbaşlı, yumuşak insanların, öfkeli ve kavgacı insanlara göre her zaman daha çok sevileceği ve başarılı olacağı ise yan iletilerdendir. Bu durumun hayvanlar için de geçerli olduğu bildirilmiştir.

Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur.

Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilmemiş yargı şeklinde verilmiştir.

“Bazı hanımların hayvanseverliği işte bu kadar. Sokakta buldukları kedi ya da köpek yavrularını eve alırlar. Onlara zengin bir yaşam sunarlar. Sonra da sokağa terkedip giderler. Bu hayvanlara yapılacak en büyük kötülüktür. Evde bin bir özenle yetiştirilmiş bir kedi ya da bir köpek sokağa atıldığında ne zorluklarla karşılaşır, hiç düşündünüz mü?” (DİP, 2009: 8).

“Öfkeli, kavgacı insanlar vardır. Herkesle kavgalıdırlar. Hayatta pek başarılı olamazlar. Ağırbaşlı, yumuşak insanlar daha çok sevilirler. Bu kuralın hayvanlar için de geçerli olduğu çabucak anlaşıldı. Patlak gözlü, kirli suratlı kavgacı kediler sofralardan kovulurken Pamuk hemen her evde yer buldu” (DİP, 2009: 9).

“**Uzaklardan Gelen Kuş**” adlı hikâyenin iletisi hayvanlara zarar vermememiz gerektiği, onları sevmemiz ve onlara yardım etmemiz gerektiği olmalıdır. Ancak yazar, hikâyede çocuklar kuşa zarar verirken olaya sessiz kalarak veya sonrasında bu davranışın yanlış olduğunu söylemeyerek durumu onaylamıştır. Bu nedenle çocuklar bu hikâyedeki karakterlerin yaptıklarının hatalı olduğunu anlayamayabilirler.

“**Karatavuklarla Arsız Saksığan**” adlı hikâyenin iletisi zorlukların üstesinden gelebilmek için birlik ve beraberlik içinde olmamız gerektiğidir. Çocuklara birlik olmanın önemi anlatılmak istenmiştir.

Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilmekle birlikte hikâyenin sonunda önerme olarak da sunulmuştur.

“Fundalıkta yaşayan kuşlar doğrusu çok güzel bir iş yapmışlardı. Elbirliği ederek bir yuvanın yıkılmasını önlemişlerdi. Boşuna ‘Birlikten kuvvet doğar’ dememişler.” Çocuklar bu hikâye vasıtasıyla “Birlikten kuvvet doğar” atasözünü de öğrenmiş olurlar.

“**Eli Kılıçlı Kahraman**” adlı hikâyenin iletisi aileyi korumak adına gösterilen cesaretin ve yapılan fedâkarlıkların önemi olarak verilebilir.

“**Karabaş Anne**” adlı hikâyenin iletisi birinin yardıma ihtiyacı olduğu zaman o senin düşmanın dahi olsa ona yardım etmenin önemi ve gerekliliğidir.

Hikâyede hayvanlar vasıtasıyla insanlara ders vermek amaçlanmıştır. Hayvanlara zarar vermememiz gerektiği ve kurallara uymamız gerektiği de yan iletiler arasındadır.

“**Marifetli Badiban**” adlı hikâyenin iletisi kimsenin fiziksel özellikleriyle alay etmememiz gerektiğidir. Yani farklılıklara saygı duymamız gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle çocukların küçük yaşlarda arkadaşlarının bir özelliğiyle alay etmesi sonucu çocuğun psikolojisinde önemli sorunlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle bu durumun yanlış olduğunun çocuk edebiyatı eserleriyle çocuğa sezdirilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir. Küçük zannettiğimiz kavgaların ve tartışmaların sonra başımıza iş açacağı ve bunlardan pişman olabileceğimiz hikâyenin yan iletileri arasındadır. Aile konularının başkalarına anlatılmasının uygun olmayacağı ve aile arasındaki ufak tefek tartışmaların düşmanlığa dönüşmeyeceği de önemli yan iletilerdir. Aile arasında kavgalar, tartışmalar olsa da aile bireylerinin birbirini her zaman çok sevdiği bu hikâyede yaşanan olaylarla çocuğa sezdirilmiştir. Çocukların ailesinden habersiz hiçbir yere gitmemesi gerektiği de belirtilmek istenmiştir.

“**Gökten Düşen Martı**” adlı hikâyenin iletisi içimizdeki kötü duyguları yenerek iyilik yapmak ve hayvanlara yardım etmek gerektiğidir. Çocukla paylaşılmak istenen ileti yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte birkaç yerde yargı veya önerme şeklinde de sunulmuştur.

“İçlerinde küçük küçük canavarcıklar uyanıyor, ‘Bu kuşla biraz eğlenelim. Sokak kedileriyle dövüşürelim...’ gibi dürtüler kıpırdanıyordu. Bu kötü duygulara kalplerindeki melekçikler karşı çıkıyor, ‘Hayır! Hayır! Yaralı bir kuşu kedilerin köpeklerin önüne atmak canavarlıktır...’ diyorlardı. Sonunda melekçikler canavarcıkları yendi. Çocukların yüreklerinde iyilik ve yardım duygusu bir gül gibi açıldı” (DİP, 2009: 72).

“**Babaannem ve Kırlangıçları**” adlı hikâyenin iletisi hayvanlara iyi davranmamız, onları sevmemiz, korumamız gerektiğidir. Aynı zamanda itibarın parayla değil insanlara iyi davranmakla, insanları kırmamakla olacağı yan iletiler arasındadır.

“Gerçekte onun saygınlığı, kuşlara iyi davranmasından değil, kimseye kötü söz söylememesinden, kimseyi incitmemesinden kaynaklanırdı. Kocasını öldükten sonra

giderek yoksul düştüğü halde hatırını sayanlarda bir eksilme olmamıştı” (DİP, 2009: 79).

“**Sahibini Unutmayan Köpek**” adlı hikâyenin iletisi insanların vefalı, yardımsever ve hayvan sever olması gerektiğidir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Çocukla paylaşılmak istenen ileti yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte hikâyenin sonunda önerme şeklinde de sunulmuştur.

“Ah biz insanlar da köpekler kadar vefalı olabilsek. Vefa, erdemlerin en güzelidir çünkü” (DİP, 2009: 94).

3.1.2.6. Çevre:

“**Dört İsimli Prenses**” hikâyesi yazlıkta geçmektedir. Kahraman yaşadığı çevreyle çatışma yaşıyor. Bu çatışmanın sebebi insanların sokak hayvanlarına önce bakıp sonra terk etmeleridir.

“**Uzaktan Gelen Kuş**” hikâyesinde çocukların okullarının tatil olduğu gün sokakta geçmektedir. Çocuklar kendilerini dışarı atmış, bahçelerde geziyor, oynuyorlarmış. Bir çocuk eski değirmenin oluğunda bir kuş görür ve arkadaşlarını oraya çağırır. Olaylar da burada meydana gelmektedir.

“Okulları o gün tatil olmuştu. Uzun ve avare günlerin tadını çıkarabilmek için hiç boş durmamış, hemen işe koyulmuşlardı. Mahallenin daracık sokaklarında dolaşıyor, bahçeler arasında koşuyorlardı” (DİP, 2009: 15).

“Eski değirmenin oluğuna bir konmuş... Çok acayip bir kuş! dedi ellerini kollarını sallayarak. Kalabalık durdu. Hemen hepsinin gözlerinde birer kıvılcım parladı. Komut falan beklemeden eski değirmene doğru koşmaya başladılar. Değirmen birkaç yüz metre ileride, evlerin kıyısında, bayırın eteğindeydi, Söğüt, kavak ağaçlarının arasında yalnız çatısının kararmış kiremitleri görülüyordu” (DİP, 2006: 16).

“**Karatavuklarla Arsız Saksavaşan**” hikâyesi bir fundalıkta geçmektedir.

“**Eli Kılıçlı Kahraman Fare**” adlı hikâye farelerin yaşadığı büyük evin bodrum katında ve bahçesinde geçmektedir.

“**Marifetli Badiban**” adlı hikâye ördek ailesinin yaşadığı kasabaya çok yakın bir çiftlikte geçmektedir. Yaşanılan çevrenin özellikleri ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Ördeklerin oturduğu kümesin yanında küçük bir dere akıyordu. Kıyısında sazlar, yaban naneleri, böğürtlenler uzayıp gidiyordu. Su derenin bazı yerinde birikiyor, küçük gölcükler meydana getiriyordu. İşte kalabalık ördek ailesinin çoğu zamanları bu gölcüklerde geçiyordu” (DİP, 2009: 45).

Badiban yaşadığı çevreyle çatışma yaşamaktadır. Ailesi ve kardeşlerinden sonra yolda gördüğü sincap bile onun fiziksel özelliğiyle alay etmektedir. Badiban yaşadığı bu çatışmayı çözmek için önce onlara aldırış etmemeye çalışmış ancak sonra dayanamayıp gitmeye karar vermiştir. Ancak bu yöntem çatışmayı çözmede kısa süreli etki yapmış uzun vadede geçerli olamamıştır.

“**Gökten Düşen Martı**” adlı hikâye Yeşilevler Mahallesi’nde geçmektedir.

“Sekiz on martı, Yeşilevler Mahallesi’nin üstünden geçiyordu.”

Yeşilevler Mahallesi denize uzaktır.”

Fiziksel çevre koşulları martının yemek aramak için başka yerlere gitmesine ve yaralanmasına neden olmuştur. Toplumsal çevre koşulları da martının düşüşü ile başlayan olaylara yön vermiştir.

“Havalar çok sıcaktı. Deniz çarşaf gibi durgundu. Böyle havalarda martılar karınlarını pek doyuramazlar. Denizden ayrılarak çöplüklere, yeni sürülmüş tarlalara akın ederler. Sekiz on martı, Yeşilevler Mahallesi’nin üstünden geçiyordu. Bir martı öbürlerinden koptu. Evlerin üstünde bir iki tur attı. O sırada beklenmedik bir şey oldu. Sapanla atılan küçük bir taş martının kanadına çarptı. Zavallı kuş aşağı sarkan kanadını toparlayamadı. Fırıldak gibi döne döne düştü” (DİP, 2009: 69).

Toplumsal çevre ise farklı fikirlere sahip, içlerindeki kötü duygularla mücadele eden çocuklarla doldurulmuştur.

“**Babaannem ve Kırlangıçları**” adlı hikâye anneannenin evinde geçmektedir.

Anneannenin evi ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Anneannemin evi iki katlıydı. Alt katının ne işe yaradığını bilmezdim. Görünen iki yüzünde dışa açılır ne bir kapısı ne de penceresi vardı. Üst kat ise salon büyüklüğünde bir hole açılan ikisi sağda, ikisi solda dört büyük odadan meydana gelmişti.

Uzun yılların soluğu duvarların beyaz badanasını karatmış, tavanların çıralı kaplamalarını iyice koyulaştırmıştı” (DİP, 2009: 77).

Anneanne kuşları ne kadar seviyorsa yaşadığı çevre de kuşları evde beslemeyi o kadar gereksiz bulmaktadır. Anneannenin kızı ve köydeki kadınlar bu konuda sürekli konuşmakta ve söylenmektedirler. Ancak anneanne bu duruma aldırış etmeden kuşları sevmeye ve onları uzun uzun anlatmaya devam etmektedir. Yani anneannenin yaşadığı çevre anneanneyle çatışmaktadır.

“Kırlangıçlarla yuvaları üstüne kimseye söz söyletmezdi. Köyde bazı kadınlar, ‘Ev içinde kuş yuvası olur mu? onların pisliğiyle başa çıkılır mı?’ yollu aralarında söylenirdi ya, anneannemin yüzüne karşı bir kelime bile konuşmazlardı” (DİP, 2009: 78).

“Sahibini Unutmayan Köpek” hikâyesi küçük bir Anadolu kasabasında bahar mevsiminde geçmektedir.

“Küçük bir Anadolu kasabasında oturuyorduk. Bahar gelmişti. Evimizin bahçesindeki çelimsiz kayısı ağacı çiçekler içindeydi. Bahçeyi belletmiştik.”

Tablo 1. “Dört İsimli Prenses” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt		X
Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 2. “Dört İsimli Prenses” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Dört İsimli Prenses	+	+	+	+	+	+
Uzaklardan Gelen Kuş	-	-	-	-	-	-
Karatavuklarla Arsız Saksâğan	+	+	+	+	+	+
Eli Kılıçlı Kahraman	+	+	+	+	+	+
Karabaş Anne	+	+	+	+	+	+
Marifetli Badıban	+	+	-	+	+	+
Gökten Düşen Martı	+	+	+	+	+	+
Babaannem ve Kırlangıçları	+	+	+	+	+	+
Sahibini Unutmayan Köpek	+	+	+	+	+	+

3.2. EL EVİNDE

3.2.1 Dış Yapı Özellikleri

3.2.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır ve kitaplık oluşturabilmesi için yazarın diğer kitaplarıyla benzer boyutsal özellikler göstermektedir. Kitap 13x19 cm boyutundadır. Kitabın boyutlar yönüyle çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.2.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. İkinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kitabın kâğıt özelliklerinin çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

3.2.1.3. Kapak- Cilt:

Kitap kapağı canlıdır ancak konuyla ilgili değildir. Kapak çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlanmamıştır. Kitap kapağı sanatsal bir özellik taşımamaktadır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapak ve cilt yönüyle çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

3.2.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacak şekilde tasarlanmıştır. Kitap, harfler yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

3.2.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Sayfalar, çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

3.2.1.6. Resim:

Kitap doksan altı sayfadan oluşmaktadır. Kitapta sekiz hikâyeye yer almaktadır. Kitabın adını taşıyan “El Evinde” adlı hikâyeye hariç her hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam yedi resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

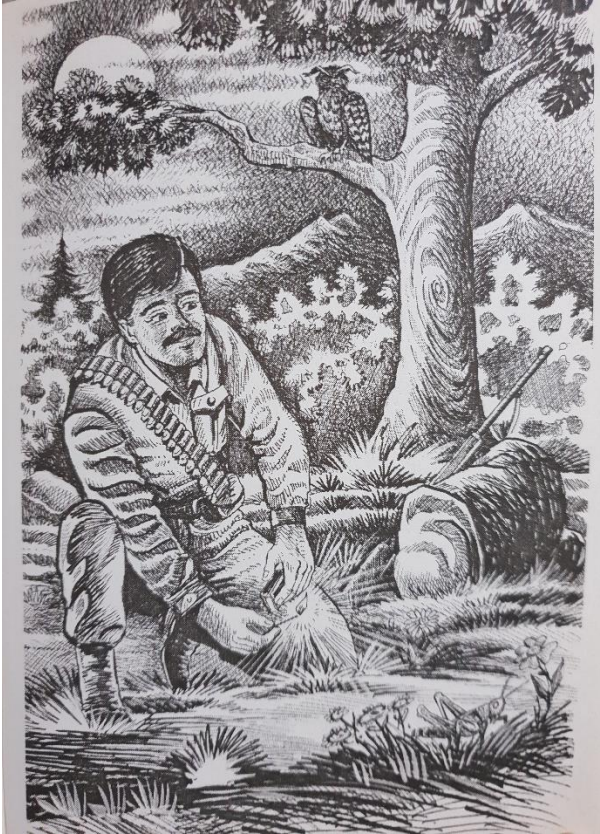
Resimler, çocukların sanat eğitimi ve okuma kültürü edinme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Resimlerin taşınması gereken en önemli özellik ise estetik değeridir. Bu kitaptaki resimlerin çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlamakta yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Resimler metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Metni tamamlayan resimler anlatılan olaylardan önce verilmiştir. Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir.

Konuya uygun olmayan, metnin anlamını tamamlamayan resimlere rastlanmıştır. Örneğin, metinde serçenin kafeste olduğu söylenmektedir. Sonra kafes açılmakta ve serçe kızın omzuna konmaktadır. Ancak görselde kuş kafeste de kızın omzunda da değildir (bk. Şekil 2).

Şekil 2. “Topal Serçe” adlı hikâyeye ait görsel (s. 81)

Şekil 3. “Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü” adlı hikâyeye ait görsel (s. 93)

Bu görselde ise çocuğa uygun olmayan bir öğeye rastlanmıştır. Tüfek, silah, tabanca gibi çocuklara olumsuz örnek oluşturacak unsurlara yer verilmemelidir.

3.2.2. İç Yapı Özellikleri

3.2.2.1. Konu:

“Çocuk ve Ekmek” adlı hikâyede köyde görev yapan bir öğretmenin öğrencisinin durumunu öğrenmesi, ona ve ailesine yardım etmesi konu edilmiştir. Bu hikâyede öğretmen öğrencileriyle oyun oynarken öğrencilerden biri bayılır. Öğretmen, öğrencisi Hüseyin uyandıktan sonra onu sedire yatırır. Karnının aç olduğunu öğrenince onu doyurur. Okuldan sonra öğrencisinin evine birlikte giderler. Öğretmen, çocuğun annesiyle konuşur, ailesini ve yaşadığı evi tanır. Yardıma ihtiyaçları olduğunu öğrendiği aile için köyden ve çevre köylerden yardım toplamak için muhtara gitmeye karar verir.

İyilik, yardımlaşma gibi konular çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken konulardandır. Çocuklara olumlu örnek oluşturur ve onları iyiye, güzele teşvik eder. Bu özellikler hikâyenin çocuğa göre olduğunu göstermektedir.

“Ziyaret” adlı hikâyede bir torunun işinin çokluğu ve kasabanın uzaklığı nedeniyle on yıldır görmediği büyükannesiyile büyükbabasını ziyarete gitmesi ve bu durum karşısında onların yaşadığı mutluluk anlatılmıştır. Hikâyenin konusu çocuklarda olumlu örnek oluşturabilmesi ve değerlerimizi hatırlatması bakımından çocuğa göre bulunmuştur.

“El Evinde” adlı hikâyede bir çocuğun annesinin amca kızının yetim kalan oğlunu evlerinde istememesi ve her konuda onu suçlaması anlatılmıştır. Konu gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır. Hikâyede içinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmamıştır. Bizim toplumumuzda yetimi korumak kollamak, ona sahip çıkmak çok önemlidir. Hatta peygamber efendimizin yetimlerle ilgili önemli hadisleri vardır. Ancak bu hikâyede yetim kalan Burhan’ın istenmemesi ve ona kötü davranılması söz konusudur. Bu nedenle hikâyenin çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

“Yukarıköylü Hamza” adlı hikâyede Hamza’nın aşağı köydekilerin şakalarına dayanamayıp bir daha oraya gitmemek için kendi köylerinde meyve yetiştirmesi konu edilmiştir.

“Dostumuz ve Eşeğimiz” adlı hikâyede yazar ve ailesinin Ali Osman Dayı ile tanışma ve dost olma hikâyesi anlatılmıştır. Yazarın babası pazara eşeğini satmak için gider. Ali Osman Dayı eşeğe talip olur ancak parasını harman sonu getireceğini söyler. Eve dönünce yazarın ninesi hiç tanımadığı adama veresiye eşek vermesine söylenir. Baba duruma daha hoşgörülü yaklaşır. Bir gün Ali Osman Dayı eşekle çıkıp gelir. Parayı denkleştiremediği için gelemediğini söyler. Aile onu sıcakkanlı bir şekilde karşılayıp misafir eder. Ali Osman Dayı o günden beri her yıl ya da iki yılda bir aileyi ziyaret edinmeyi adet edinir. Çocuklara hoşgörüyü, iyiliği, yardımseverliği sezdirmesi bakımından hikâyenin konusu çocuğa görelerdir.

“Akasya Ağacı ile Küçük Ev” adlı hikâyede konu insanların ağaçlara ve çevreye verdiği zararlardır. Bu hikâyede üzerinde durulmak istenen iki husus vardır. Birincisi, küçük evin yıkılarak yerine apartman dikilmesi; ikincisi, yeşilliklerin tahrip

edilmesi ve ağaçların sökülmesidir. Hikâye günümüzde çevre sorunlarının sıkça yaşanması bakımından da çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu söylenebilir.

“**Topal Serçe**” adlı hikâyede analığı ve babası tarafından kötü davranılan ve istenmeyen kızın yaşadıkları, topal serçeyle olan arkadaşlığı ve çevrenin ona bakışı konu edilmiştir. Bu hikâyede yer alan fiziksel ve psikolojik şiddet çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gereken bir durumdur. Yine kavga, kovma, dışlama, küçük görme gibi konulardan çocuklar olumsuz etkilenirler. Çocuklarda oluşabilecek olumsuz duygulardan dolayı hikâyenin konusunun çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir. Çocuklara yönelik hazırlanan eserlerde bu gibi kötü ve olumsuz konular yerine sevgi, barış, iyilik, yardımlaşma gibi çocukları iyiye, güzele yönlendirecek konuların yer alması gerekir.

“**Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü**” adlı hikâyede avlanmak için gittiği yerleri gezen orada gördüklerini tasvir eden adamın bir günü konu edilmiştir.

9-10 yaş döneminde çocuklar günlük hayattan alınma realist hikâyeleri ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar. Aynı zamanda kahramanı çocuk olan eserler de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir (Şirin, 1998: 201). Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-kişi, kişi-toplum, kişi-doğa ve kişinin kendisiyle olan çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Akasya Ağacı ile Küçük Ev” hikâyesinde yöneticinin akasya ağacını söktürmesine rağmen ağacın yeniden yeşermesi kişi-doğa çatışmasının örneğidir.

“Yönetici daha da suratını astı:

-Sök at şunu! Hem de şimdi, haydi!

Kapıcı istemeye istemeye kazma getirdi. Akasyacığı kazarak sökü� attı. Aradan birkaç hafta geçti. Sökülen akasyanın yerinden yeni filizler çıkmaz mı?” (EE, 2009: 70).

“Yukarıköylü Hamza” hikâyesinde Hamza’nın toprağın altından su çıkarıp kendi köyünde meyve yetiştirebileceğine inanmayan köylüler ile söylenenlerin hiçbirine kulak asmayan Hamza kişi-toplum çatışmasına örnek oluşturmaktadır.

“- Meyve bahçesi yapacağım bur tarlayı. Böylece Aşağıköye inip meyve satın almaktan kurtulacağım.”

Köylüler güldüler. Başlarını salladılar.

“- Git Hamza git! İşin mi yok? Suyu bulsan bile bizim toprakta meyve ağacı bitmez ki... bitseydi atalarımız, dedelerimiz yaparlardı bu işi.

Köylüleri Hamza'ya daha böyle birçok şeyler söylediler. Hamza'yı inadından döndüremediler. Kimseye kulak asmadı Hamza” (EE, 2009: 52).

“Ziyaret” adlı hikâyede torunun daha önce niye gelmediği konusunda içinde yaşadığı çelişkiler ve işleri için dönmesi gerekmesine rağmen kalmak istemesi kişinin kendisiyle olan çatışmasına bir örnek teşkil etmektedir.

“Dört saat boyunca hemen hemen aynı şeyleri konuşarak özlem giderdik. Nasıldım? İyi miydim? Neden on yıldır onları görmeye gelmemiştim? Kendileri mi? Çok iyilermiş.”

“Üç gün daha geçti. İşlerim ne durumda? İçim hiç rahat değil. Ama bu ihtiyarcıkları nasıl bırakayım? Ne yapayım ben?” (EE, 2009: 27).

“El Evinde” adlı hikâye çocuğun Burhan'ı istememesi onunla her konuda çatışması üzerine kurgulanmıştır. Her konuda Burhan'ı suçlamaktadır.

“Baba sen Burhan'ı tanımamışsın daha! O inekleri bile bile kurda yedirir.”

“İnekleri çalıp gitmiştir.”

“Baba, diye atıldım, bizimle tarlaya gitmemek için uyduruyordur hastalığı” (EE, 2009: 44).

“Topal Serçe” adlı hikâyede küçük kız oyuncak bebekler konusunda analığı ile çatışma yaşamaktadır.

“Peki, annenin sağ iken aldığı bebekleri ne yaptın?”

“Analığım elimden aldı. Kendi kızına verdi.”

“Ben olsam onun elinden çekip alırdım bebeklerimi. Götürüp karyolanın altına saklardım.”

“Ben de birkaç kere geri aldım bebeklerimi. Ama analığım gene elimden aldı. Beni de dövdü” (EE, 2009: 76).

3.2.2.2. Tema:

“**Çocuk ve Ekmek**” adlı hikâyenin teması iyilik ve yardımseverliktir. Öğretmenin açlıktan bayılan öğrencisini doyurması sonra öğrencisi Hüseyin’in annesiyle konuşarak durumlarını öğrenmesi ve yardım etmek istemesi anlatılmıştır. İşlenen temanın çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Ziyaret**” adlı hikâyenin teması özlem ve pişmanlıktır. Bir torunun yıllardır görmediği ve çok özlediği büyükannesiyile büyükbabasını ziyarete gitmesi ve onların da çok mutlu olması anlatılmaktadır. Hikâyede aynı zamanda torunun bu zamana kadar gitmediğinden kendi içinde yaşadığı pişmanlıkta ele alınmıştır. İşlenen temanın çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**El Evinde**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

“**Yukarıköylü Hamza**” adlı hikâyenin teması azimdir. Hamza’nın köylülerin “Olmaz, yapamazsın, olsaydı atalarımız yapardı.” gibi sözlerine rağmen vazgeçmeden azimle denemesi ve kendi köyünde meyve üretmeyi başarması anlatılmıştır. Çocuklarda olumlu örnek oluşturabilmesi bakımından işlenen temanın çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Dostumuz ve Eşegimiz**” adlı hikâyenin teması sözünü tutmak ve vefadır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Bu özellikler dikkate alındığında işlenen temanın çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Akasya Ağacı ile Küçük Ev**” adlı hikâyenin teması doğa ve çevredir. Hikâyede insanların ağaçlara ve çevreye verdiği zararlar anlatılmıştır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

“**Topal Serçe**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

“**Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü**” adlı hikâyenin teması doğa ve çevredir. Bir adamın avlanmak için gittiği ormanda geçirdiği bir gün anlatılmıştır. Aynı zamanda gökyüzü ve ormandaki hayvanlar, bitkiler tasvir edilmiştir.

3.2.2.3. Kahramanlar:

“Çocuk ve Ekmek” adlı hikâyenin başkarakterleri öğretmen ve öğrencisi Hüseyin’dir. Yan karakter ise Hüseyin’in annesidir. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Hüseyin sessiz, zayıf, kara gözlü ve fakir bir ailenin dört çocuğundan biridir. Metinde Hüseyin ile ilgili şu ifadeler geçmektedir:

“Sınıfta hiç konuşmayan kara kuru bir çocuktur. Adı Hüseyin’dir. Kışın en soğuk günlerinde bile yamalı siyah bir fanila ile gelirdi okula. Hep titrerdi. Ayakları çıplak, hep çıplaktı” (EE, 2009: 10).

Öğretmen Hanım, bir köy okulunda hem öğretmen hem de müdür olarak çalışan, öğrencilerini çok seven ve onlar için her fedakarlığı yapabilecek bir kadındır.

“Okulun kuş yuvası küçük bir odasında kalıyordum. Burası aynı zamanda müdür odasıydı da. Ben de hem müdür hem de öğretdim. Hadememiz falan yoktu. Ortalığı çocuklarla ortaklaşa temizlerdik” (EE, 2009: 7-8).

Hüseyin’in annesi genç, zayıf ve çocukları için tek başına mücadele etmek zorunda kalmış bir kadındır.

“Ocak önünde genç fakat zayıf bir kadıncağz, tahta tekne içinde hamur yoğuruyordu.”

Bu hikâyede Hüseyin’in babasının hapiste olması, annesi ve kardeşlerinin zor durumda olması, yoksul bir ailede büyümesi bu hikâyeyi okuyan çocukların üzülmeye neden olur. Bu hikâyeyi okuyan çocuklar Hüseyin ile empati kurarlarsa psikolojik olarak olumsuz etkilenebilirler. Öğretmenin öğrencisi için fedakârlık yapması, ona ve ailesine yardım etmeye çalışması, öğrencilerini çok sevmesi örnek alınabilecek olumlu özelliklerdir. Annenin de çocukları için elinden geleni yapması, halinden şikâyet etmek yerine mücadele etmesi bu durumda olan birçok kişiye örnek olabilecek niteliktedir. Olumlu örnek oluşturabilecek kahramanlar çocuğa göre bulunmuştur.

“Ziyaret” adlı hikâyenin başkarakterleri torun, büyükanne ve büyükbabadır. Yan karakterler ise Emin Efendi ve şofördür. Hikâyede kahraman sayısı azdır.

Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır.

Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Büyükanne ve büyükbaba ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Büyükbabam seksenin, büyükannem de yetmişin üstündedirler” (EE, 2009: 17).

“Allah’ım yüzleri ne kadar buruş buruş olmuş. Büyükbabam iyice kamburlaşmış. Ufak tefek kalmış” (EE, 2009: 19).

Psikolojik özellikleri olarak da birbirlerini çok özlemiş ve çok seven ancak çeşitli sebeplerden dolayı uzun yıllar görüşmemiş bir dede-torun, nine-torun ilişkisi dikkat çekmektedir. Torun işinin çokluğu ve kasabanın uzaklığı, dede ile nine de hastalıkları ve yolun uzunluğunu nedeniyle birbirlerini görmeye gidememişler. Ancak aralarındaki sevgi bağı hiç kopmamış.

Hikâyenin kahramanları yani dede, nine ve torun arasındaki sevgi bağı bu hikâyeyi okuyacaklara örnek olacak niteliktedir. Torunun iş nedeniyle kendisinde çok emekleri olan büyükannesi ile büyükbabasını uzun yıllar görmeye gitmemesi olumsuz bir davranıştır. Ancak bu zamana kadar gitmediği için pişman olarak onları görmeye gitmesi ve büyükannesi ile büyükbabasını mutlu etmesi örnek alınabilecek olumlu bir davranıştır. Hikâyenin kahramanlarının düşünce ve davranışları bakımından çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**El Evinde**” adlı hikâyenin başkarakterleri çocuk ve Burhan’dır. Yan karakterler ise çocuğun annesi, babası, annesinin amca kızı, Ahmet Çavuş, Rıza ve Zeliha teyzedir. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Burhan açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Burhan ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Şu sümüklü Burhan da ama pis çocuk. Yatağını hiç düzeltmez. Nasıl serildiyse öyle. Babam kaç kez söylemiştir kaç kez azarlamıştır. Ama taştan arlanmak var, onda yok. Ya giysilerine ne demeli. Kirden yağdan muşambaya dönmüş. Elleri kaşık tutamaz ki... çorba içmiyor üstüne başına yediriyor” (EE, 2009: 33).

Çocuğun annesinin amca kızının fiziksel özellikleri ise şöyledir:

“Bembeyaz bir teni vardı. Yemyeşil gözler. Topukları döven lepiska saçlar” (EE, 2009: 35).

Çocuğun annesinin fiziksel özellikleri de şu şekilde ifade edilmiştir:

“Annem oldukça esmer. Gözleri de kahverengi” (EE, 2009: 36).

Çocuğun yetim kalan Burhan'ı evinde istememesi, sürekli onu suçlaması, babasının onu dövmesini istemesi, ona inanmaması gibi düşünce ve davranışları çocuklarda kötü örnek oluşturabilir. Hikâyeyi okuyan çocuklar bu çocuk karakterle özdeşim kurdukları takdirde onlar da bu yanlış davranışları sergileyebilirler. Bu karakter nedeniyle çocuklar toplumumuzdaki yetim kavramının önemini fark edemeyebilirler.

Çocuğun Burhan için “sümüklü, pis” gibi yakışsız tabirler kullanması da uygun değildir. Çocuğun babası için kullandığı sözler olumsuz örnek oluşturabilecek yanlış davranışlardır. Çocuklarda oluşturulmak istenen saygı kavramını zedeleyebilir. “Şu babamla bir daha hiç konuşmayacağım. Ne desem boş, gözü açılmıyor. Bön adamın biri” (EE, 2009: 39). Bu nedenlerden dolayı hikâyenin kahramanlarının çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

“Yukarıköylü Hamza” adlı hikâyenin başkarakteri Hamza'dır. Yan karakterler ise Hamza'nın annesi, köylüler, kahveci, Hamza'ya takılan kahvedeki köylülerdir. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Kahvede Hamza ile uğraşan delikanlının kıvrıkcık saçlı, gök gözlü olduğu söylenmektedir. Hamza on altı, on yedi yaşlarındadır. Yukarı köylüler öğrenilmiş çaresizlik içinde, durumlarını kabullenmiş yeni fikirler üretmeyen, çaba harcamayan insanlardır.

Hamza köylülerin aksine pes etmeyen, vazgeçmeyen, yaratıcı, durumu kabullenmek yerine fikir üreten, denemekten korkmayan bir insandır. Bu özellikleri sayesinde de başarıya ulaşmıştır. Hamza'nın kendi köyünde meyve üretmeyi denemesindeki en önemli etken aşağı köylülerle yukarı köylüler arasındaki takılmalar, şakalaşmalardır. Hamza, bu şakalardan hoşlanmadığı ve o köye bir daha gitmek istemediği için kendi köyünde meyve üretmenin yolunu bulmuştur. Bu hikâyeyi okuyan çocuklar Hamza ile özdeşim kurabilirler. Hamza'nın azmi, başarıma isteği, denemekten korkmaması, yaratıcılığı çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliklerdir. Çocuklar bu karakterden umutsuzluğa kapılmadan, pes etmeden deneyerek başarılabilirliğini öğrenirler. Bu bakımdan kahramanların çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Dostumuz ve Eşegimiz**” adlı hikâyenin başkarakterleri Ali Osman Dayı, yazar ve babadır. Yan karakterler ise nine ve Hafit Dayıdır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Ali Osman Dayı açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Bu karakterin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Ali Osman Dayı kahverengi gözlü, kırçıl sakallı, güler yüzlü ve vefalı bir adamdır. Ali Osman Dayı ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Elli yaşlarında var mıydı bilmem, saçına sakalına ak düşmüş, beli hafiften kamburlaşmıştı.”

“Boyuna gülümsediği, gülümsedikçe de kahverengi gözleri kaybolup gittiği için ona biz çocuklar, Yumuk Dayı adını takmıştık” (EE, 2009: 55).

Ali Osman Dayı karakterinin düşünce ve davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir. Ali Osman Dayının verdiği sözü tutması, borcunu getirmesi sonra da aileyle dostluk kurarak onları ziyarete gelmesi çocuklarda olumlu etki yapacak niteliklerdir. Ailenin de onu sıcakkanlı ve anlayışlı bir şekilde karşılaması Türk milletinin misafirperverliğini ve hoşgörüsünü gösterir. Bu durum, içinde yaşanan toplumun değerlerinin göz önüne alındığını göstermiş olur. Ancak ninenin Ali Osman Dayının parayı getirmeyeceğini düşünmesi, onu dolandırıcılıkla suçlaması, bunun için oğluna kızması olumsuz düşünce ve davranışlardır. Çocukların insanlara olan güven duygusunu zedeleyebilir.

“**Akasya Ağacı ile Küçük Ev**” adlı hikâyenin başkarakterleri apartmanın yöneticisidir. Yan karakterler ise fötr şapkalı adam, ev sahibi yaşlı kadın, kapıcı ve yöneticinin emekli öğretmen olan karısıdır. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Yönetici ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Apartman yöneticisi yüksek bir yargıçtı. Yüzü hiç gülmezdi. İşine gidip gelirken nice güzel evlerin, nice güzel bahçelerin önünden geçirdi. Buralarda kuşlar öter, mutluluk tüterdi. Ama bay yargıç başını kaldırıp da bu güzellikleri bir kere olsun seyretmezdi” (EE, 2009: 68).

Bunların yanı sıra yönetici kendini büyük gören, ağaçlara ve çevreye zarar veren, öfkeli ve suratı asık bir adamdır.

“Yönetici öfkeden durduğu yerde gezinmeye başladı:

-Senin aklın ermez buna, dedi. Sizleri ben bilirim. Hep böyle düşünürsünüz. Bir bahçede kendi kendine yetişen ağaçlara izin verildiği nerde görülmüş... Sonra bahçe neye benzer ...” (EE, 2009: 71).

Hikâyenin başkarakteri yöneticinin insana ve doğaya ilişkin düşünce ve davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmemiştir. Yöneticinin ağaçlara zarar vermesi çocuklarda olumsuz etki yaparak çevre bilinci geliştirmelerine engel olabilir. Kapıcının ağacı kesmek istememesi bunun için yöneticiyle konuşması ise çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliklerdir.

Kendisi ve çevresi ile öyküdeki kişi ve karakterleri özdeşleştiren çocuk olumsuz örnek oluşturabilecek karakter üzerinde düşünerek, metnin iletisini kavrayacaktır. Anlatıcı böylece çocuğa yön vermiş, doğruyu ve yanlış bir arada göstererek çocuğa eleştirel bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bağlamda yönetici ve kapıcı iyi geliştirilmiş, çocuğa göre karakterlerdir.

“**Topal Serçe**” adlı hikâyenin başkarakterleri Şeyda ve sebzecinin kızıdır. Yan karakterler ise Meliha Hanım, sebzeçi baba, kızın analığı ve komşudur. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Sebzecinin kızı açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Kızın fiziksel özellikleri metinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Papatya sarısı saçları taranmaya taranmaya iyice keçeleşmişti. Yol yol kirin zifirin aktığı yüzünü yıkasalar, kar beyazlığında tombiş tombiş yanaklar çıkıverirdi ortaya. Ama mavinin en mavisini gözleri sınımsıcak, canlı ve ışıltılıydılar. Yırtık pırtık bir entarinin üstünde kendisine çok bol gelen koyu yeşil bir hırka giymişti. Ayaklarında partal plâstik pabuçlar vardı” (EE, 2009: 75).

Şeyda da açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Şeyda'nın fiziksel özellikleri de metinde şu şekilde yer almaktadır:

“Parıltılı kumral saçları taranmış, üzerine beyaz bir kurdele bağlanmıştı. Çok cici, kırmızı renkte botlar giyinmişti ayaklarına” (EE, 2009: 75).

Bu hikâyedeki küçük kızın annesinin vefat etmiş olması, analığının ve babasının ona kötü davranması, çevrenin de onu küçük görmesi bu hikâyeyi okuyan çocukların üzülmelerine neden olur.

Bu hikâyeyi okuyan çocuklar küçük kızla empati kurarlarsa psikolojik olarak olumsuz etkilenebilirler. Şeyda'nın evden kaçma fikri de bu hikâyeyi okuyan çocuklara olumsuz örnek oluşturabilir.

“Eğer benim babam bana böyle dese kaçır giderim evden. Çok uzaklara giderim. Parkın öte yanına bile giderim” (EE, 2009: 77).

Hikâyede iki çocuğun kıyafetleri, ailesi ve yaşamı yönünden karşılaştırılması da uygun değildir. Şeyda'nın annesinin insanları ayırması, küçük kıza saygısızca davranması bu hikâyeyi okuyan çocukların olumsuz olarak etkilenmesine neden olabilir. Bu karakterin düşünce ve davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmemiştir. Birlik, beraberlik, kardeşlik, arkadaşlık, sevgi gibi değerler göz önünde bulundurulmamıştır.

“Sen bir daha bizim oralar gelme kızım. Olur mu? bak buralar geniş. Burada oyna” (EE, 2009: 86).

“Kaç defa söyledim, kapıcı çocuklarıyla, satıcı çocuklarıyla oynama diye. Arkadaş olma diye. Söz dinlemiyor” (EE, 2009: 87).

Şeyda'nın annesi Meliha Hanım'ın oyuncak bebeği serçeden daha değerli olarak görmesi ve söylediği kırıcı sözler total serçenin de sessizleşmesine neden olmuştur. Yani Meliha Hanım düşünce ve davranışlarıyla sadece küçük kıızı değil total serçeyi de etkilemiştir.

“Konuşma bitince kadın gitti. Sarı saçlı kız serçeye bakıyor, gözlerini bile kıpırdatamıyordu. Biraz önce coşup şakıyan serçe, kafesin bir köşesine pısmış, sesi soluğu kesilmişti” (EE, 2009: 87).

“Bizim Şeyda nereden bulduysa şu arkada oturan gezginci sebzececinin kızını bulmuş oynamaya. O da Şeyda'nın eline bir total serçe tutuşturup bebeğini almış” (EE, 2009: 86).

“Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü” adlı hikâyenin kahramanı avlanmak için ormana giden adamdır. Hikâyede tek karakter mevcuttur. Kahramanın fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Kahramanın doğayı büyük bir hayranlıkla izlemesi ve orda olmaktan zevk alması çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Ancak adamın avcılık adı altında küçük tavşanları ve kuşları öldürmek için ormana gelmesi yanlış bir davranıştır.

Bu durum çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilir. Avcılığın çocuğa bu şekilde normal bir durum gibi gösterilmesi çocuğun buna tepki göstermesine engel olabilir.

3.2.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Hüseyin’in annesi bu köye, un bulacağı için değil umudunu yitirmemek için gidecekti herhalde” (EE, 2009: 12).

“Annesinin çirkin olduğu anlaşılmasın, bunun için saklıyor annesinin resmini” (EE, 2009: 36).

“Ben olsam onun elinden çekip alırdım bebeklerimi” (EE, 2009: 76).

Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Avludan geçip **abanoz** tahtasından yapılmış kapıya dayandım” (EE, 2009: 18).

“En çok **folluktan** yumurta çaldığında kızarmış” (EE, 2009: 35).

“Apartmanın bahçesini çevreleyen duvarların dibinde el gibi yapraklı **lâbada** otları bitmişti” (EE, 2009: 84).

“İnsanı görünce üç ağaç öteye uçan **üveyikler** de umutsuz görünüyorlar” (EE, 2009: 88).

Sarıyüce, “El Evinde” adlı kitabında deyimlerden, ikilemelerden ve pekiştirmelerden ve yansıma sözcüklerden sıklıkla yararlanmışır.

Kitapta yer alan deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Bana çok emekleri geçmiş olan bu ihtiyarcıklar **burnumda tütüyorlardı**” (EE, 2009: 15).

“Sabahtan beri Burhan’ın **yolunu gözlüyorum**” (EE, 2009: 38).

“Gene Aşağıköylülere **ver takke, al külâh**, olmadık şakalar yapıyorlardı” (EE, 2009: 54).

Sarıyüce, deyimleri konuya uygun olarak kullanmıştır. Ancak bazı deyimleri asılları gibi kullanmamıştır. Deyim, atasözü, özdeyiş gibi kalıplaşmış sözleri değiştirmek yanlıştır.

Örneğin, “al takke ver külâh” deyimini “ver takke al külâh” şeklinde kullanılmıştır. Bu durum çocukların kültürümüzün bir parçası olan deyimleri yanlış öğrenmelerine neden olabilir.

Kitapta yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Bu şarkılardan bir tanesi vardı ki, söylerken el **çırpa çırpa** ve yerimizde **döne döne** oynardık” (EE, 2009: 8).

“**Eciş bücüş** sokakları geçtik” (EE, 2009: 17).

“Adamım, dedi Hamza’ya, bu odunlar da pek **eğri büğrü**” (EE, 2009: 48).

Kitapta yer alan pekiştirme örnekleri şunlardır:

“Eğer beklersen parasını getirip harman sonu **tastamam** öderim” (EE, 2009: 56).

“Ama mavinin en mavisî gözleri **sımsıcak**, canlı ve ışıltılıydılar” (EE, 2009: 75).

Kitapta yer alan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Karanlıkta **gıcırtilarla** bir kapı çaldı” (EE, 2009: 41).

“Pınar tahta oluktan **şırıl şırıl** akıyor” (EE, 2009: 94).

Kişileri gerçek hayatta olduğu gibi yöresel dil özellikleriyle konuşturmakla, roman ve kişilere sahici bir gerçeklik kazandırılmış olur (Çetin, 2009: 261). Sarıyüce de bu kitabında “El Evinde” adlı hikâyesinde bir karakteri yöresel dil özellikleriyle konuşturmuştur. Bu durum çocuğun dilimizin zenginliği ve çeşitliliği ile tanışmasına katkı sağlar.

“Buyur Hacı Ağa, Rıza’yı nideceksin?”

“Hacı emmi, dedi Rıza, biz bugün Burhan’la birlikte değildik.”

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme), intak (konuşturma), mübalağa (abartma), mecazı Mürsel (ad aktarması) ve hüsnü talil sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Okulun kuş yuvası gibi küçük bir odasında kalıyordum” (EE, 2009: 7).

“İkimizi kol kola girmiş yürürken görünce neredeyse sevinçten uçacaktı” (EE, 2009: 23).

“Bizimkiler de arpa, buğday, un, eski giysiler falan verirler, bir akraba gibi onu candan uğurlarlardı” (EE, 2009: 62).

“Buruşuk şapka ağaçları saydı: -Haydi hepsini sökün, dedi” (EE, 2009: 66).

“Küçük ev adamdan hiç hoşlanmamıştı. Arkasından dil çıkarttı” (EE, 2009: 65).

“Küçük ev hayret içindeydi. Kendi kendine söylenip duruyordu:

-Delirdi mi bu adamlar? Ne istiyorlar bu zavallı ağaçlardan? Peki bunlar nereye konacak? Nasıl dinleyeceğiz biz onların şarkılarını? (EE, 2009: 66).

“Çekirgeler ötüşüp duruyorlar. Sesleri insanda yalnızlık duygusu uyandırıyor. Aslında onlar da yalnızlık şarkıları söylüyorlar. ‘Neredesin, gel... Ben burdayım, seslerimi duy da gel. Yanılırsan hiçbir yöne gitme, ötüşümü bekle. Sonra bu sesin üstüne üstüne gel.’ Çekirgeler bunun için ötüyorlar” (EE, 2009: 95).

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Kitapta bazı yerlerde yazım ve noktalama yanlışlarına rastlanmıştır.

“Öğretmen **hanım**,” dedi (EE, 2009: 13). Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar ve saygı sözleri büyük harfle başladığından bu cümledeki hanım kelimesi büyük harfle başlamalıdır.

“Eğer sağ esenseler **kimbilir** beni görünce ne hale geleceklerdi” (EE, 2009: 17). Bu cümledeki “kimbilir” kelimesinin “kim bilir” kelime grubu olarak yazılması gerekir.

“Onunla ailemizin dostluğu garip bir **alış verişe** dayanıyordu” (EE, 2009: 56). Bu cümlede yer alan “alışveriş” kelimesi “**alışveriş**” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Bir gün işinden dönerken akasyaları farkediverdi” (EE, 2009: 73). Bu cümlede yer alan yardımcı eylemle oluşmuş birleşik fiil “fark ediverdi” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları şunlardır:

“Üç beş adım ya attım, ya atmadım” (EE, 2009: 94). Bu cümlede virgül yanlış yerde kullanılmıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül kullanılmaz.

Kitapta tespit edilen bazı anlatım bozuklukları şunlardır:

“Köylüleri Hamza’ya daha böyle **birçok şeyler** söylediler” (EE, 2009: 52). Bu cümlede ek yanlışlığı yapılmıştır. Çokluk belirten bir sıfatın arkasından gelen isim tekil olmalıdır. Cümledeki “birçok şeyler” yerine “**birçok şey**” kullanımı doğrudur.

“Nice zaman vardı ki hiç bebeklerle oynamamıştı” (EE, 2009: 84). Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni sözcüğün yanlış yerde kullanılmasıdır. Cümlelerin doğru hali “Nice zaman vardı ki bebeklerle hiç oynamamıştı.” şeklinde olmalıdır.

Kitaptaki hikâyelerin büyük bir çoğunluğu hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Oldum olası böyle idi. Bir Yukarıköylü Aşağıköye inse, bir Aşağıköylü Yukarıköye çıksa birbirlerine çok takılırlardı. Neler neler söylemezlerdi. Ama Hamza ilk defa Aşağıköye geliyordu. İki köy arasındaki takılmalardan haberi yoktu” (EE, 2009: 48).

“Küçük ev biraz sonra kendi başına geleceklerden habersiz böyle söyleniyordu.”

“Küçük ev oldum olası apartmanları sevmezdi. Onları ağaçlardan, kuş seslerinden, şarkılardan anlamayan birer kaba beton yığını olarak görürdü” (EE, 2009: 67).

“Nice zaman vardı ki bebeklerle hiç oynamamıştı. Bebeği kucaklamak, annelik etmek. Uyumak... Üstünü örtmek... Ninniler söylemek... İçinde kalmış özlemlerdi” (EE, 2009: 84).

Kitaptaki bazı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Büyükanemle büyükbabamı yıllardır görmemiştim. On yıl olmuştu tam. On yıldır elim değip de yanlarına gidememiştim” (EE, 2009: 15).

3.2.2.5. İleti:

“Çocuk ve Ekmek” adlı hikâyede yardım etmenin, iyiliğin, fedakarlığın önemi vurgulanmıştır. Ancak hikâyenin sonu öğretmenin yardım toplamaya karar vermesiyle bitirilerek belirsiz bir durum oluşturulmuştur. Öğretmen yardım çağrısının karşılıksız kalmayacağından emin olduğunu söylemektedir ancak bu bir tahmindir. Öğretmenin çağrısından sonra köy halkının yaptığı yardımlarla Hüseyin’in ailesini daha rahat bir hayat beklediği söylemiyle hikâye bitirilse ileti çocuklar için daha net anlaşılır olabilirdi. Hikâyede verilen iletiler çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Bu bakımdan hikâyenin vermek istediği iletinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“Ziyaret” adlı hikâyenin iletisi dünya işleri ile uğraşırken sevdiklerimizi ihmal etmememiz gerektiğidir. Sonradan pişman olmamak için sevdiklerimiz hayattayken kıymetlerini bilmeliyiz. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Hikâyede verilmek istenen iletinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**El Evinde**” adlı hikâyenin iletisi emin olmadan yapılan suçlamanın yanıltıcı olabileceğidir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılacak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Hikâyede verilmek istenen iletinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Yukarıköylü Hamza**” adlı hikâyenin iletisi azim ve kararlılığın başarıyı getireceğidir. Hoşlanmadığımız bir durumu zorla devam ettirmek yerine yeni fikirler üreterek çözüm yolu bulabilmemizdir. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Hikâyede verilmek istenen iletinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Dostumuz ve Eşegimiz**” adlı hikâyenin iletisi verilen sözün tutulması gerektiğidir. Emanete ihanet etmemek, vefalı olmak, hoşgörülü olmak, dostluk gibi yan iletileri de vardır. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte hikâyenin sonunda önerme şeklinde de sunulmuştur.

“Anadolu toprağı deyip geçmeyin. Orada toprak gibi uysal, vefalı, nice Ali Osman Dayılar vardır. Dostluklarını hiçbir zaman unutmayan Ali Osman Dayılar.”

“**Akasya Ağacı ile Küçük Ev**” adlı hikâyenin iletisi doğayı ve çevreyi korumamız gerektiğidir. Çocuklarda çevre bilinci uyandırmak amaçlanmıştır. Ağaçlara zarar vererek aslında kendi mutluluğumuza ve oksijenimize de mâni olduğumuz anlatılmak istenmiştir. Bu özellikler hikâyenin iletisinin çocuğa göre olduğunu göstermektedir.

“**Topal Serçe**” adlı hikâye durum hikâyesidir. Sarı saçlı kızın yaşadığı bir an, hayatından bir kesiti anlatılmaktadır. Hikâyenin iletisinin açık olmadığı düşünülmektedir.

“**Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü**” adlı eser bir durum hikâyesidir. Avlanmak için Halilbaba’ya ve Beyyurdu’na giden bir adamın oradaki bir günü anlatılmıştır. Hikâyenin iletisi açık bulunmamıştır.

3.2.2.6. Çevre:

“**Çocuk ve Ekmek**” adlı hikâye Amasya’nın Kabapelit köyüne bir iki saat uzaklıktaki bir köyde geçmektedir. Metinde köy hakkında verilen bilgiler şöyledir:

“Öğretmenlik ettiğim köy, daracık bir derenin ağzında kurulmuştu. Dere içinden yaz kış dupduru ince bir su akardı. Köyün bayırlara doğru tırmanan düz toprak damlı evlerinin arasında küçük küçük bahçeler vardı. Mart sonlarında esen ılık batı yeli, ilk önce bu bahçelere ilkbaharı getirirdi. Çelimsiz ağaçlarda tomurcuklar patlar, uzun kavaklar ışıltılı gümüş yapraklarla donanırdı” (EE, 2009: 7).

“**El Evinde**” adlı hikâyede olay evde ve tarlada geçmektedir.

“**Yukarıköylü Hamza**” adlı hikâyeye aşağı köyde ve yukarı köyde geçmektedir. Kahramanın yaşadığı toplumsal çevre yaşadıkları durumu kabullenmiş, yeni fikirler üretmeyen, denemekten çekinen bir vaziyettir. Kahraman aşağı köyle aralarındaki bu şakalaşmalardan hoşlanmayınca onlarla alışveriş yapmak ve oraya gitmek istemiyor. Bu yüzden aşağı köyle yapılan zorunlu alışverişi değiştirmek için kendi köyünde meyve yetiştirmeye çalışıyor ve başarıyor. Hamza, iki köy arasında bu zamana kadar süregelen alışverişi ve şakalaşma durumunu değiştirmek istiyor.

Hikâyede, olayın kurgusunda mekân ve çevre önemli yer tutmuş, karakterin kişiliğini ve geleceğini etkilemiştir. Hamza’nın yaşadığı toplumsal çevreyle çatışmaya girmesi ve bu çatışmanın nedenleri çocuğu düşünmeye yöneltebilir. Kahraman çevresiyle yaşadığı çatışmayı inandığı yoldan vazgeçmeyerek ve sonunda başararak çözüyor.

“**Dostumuz ve Eşegimiz**” adlı hikâyeye pazarda ve evde geçmektedir. Çevre çocuğun yaşadığı toplumu ve kültürü yansıtmaktadır.

“**Topal Serçe**” adlı hikâyeye sarı saçlı kızın ve ailesinin oturdukları apartmanın kıyısında arka bahçede geçmektedir.

“Bizim ev bu apartmanın arkasında.”

“Apartmanın kıyısında arka bahçeye geçtiler” (EE, 2009: 80).

Kahraman insanları mesleklerine, kıyafetlerine göre ayıran, insanları kırmaktan ve üzmetten çekinmeyen, hayvanlara değer vermeyen bir çevrede yaşamaktadır. Kahraman yaşadığı toplumsal çevreyle çatışma yaşamaktadır. Şeyda, Şeyda’nın annesi Meliha Hanım ve komşu kadın sarı saçlı küçük kızı kılık kıyafetine ve babasının mesleğine göre yargılamakta ve onu küçük görmektedirler. Kahraman çevresiyle yaşadığı çatışmaları çözümlenmek için herhangi bir yöntem kullanmamakta, sessiz kalmayı tercih etmektedir.

“Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü” adlı hikâye bir ormanda geçmektedir. Kahraman Halilbaba’yı, Beyyurdu’nu ve Kamışlı Deresini gezerek gider. Hikâye boyunca çevre tasviri yapıldığından çevre önemli bir yere sahiptir.

Tablo 3. “El Evinde” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt		X
Kapak-Cilt		X
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 4. “El Evinde” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Çocuk ve Ekmek	+	+	+	+	+	+
Ziyaret	+	+	+	+	+	+
El Evinde	-	-	-	+	+	+
Yukarıköylü Hamza	+	+	+	-	+	-
Dostumuz ve Eşegimiz	+	+	+	+	+	+
Akasya Ağacı ile Küçük Ev	+	+	+	+	+	+
Topal Serçe	-	-	-	-	-	-
Sereserpe Geçen Bir Günün Öyküsü	+	+	-	+	-	+

3.3. UĞUR BÖCEĞİNİN DÜĞÜNÜ

3.3.1. Dış Yapı Özellikleri

3.3.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. 13x19 cm boyutundadır. Kitap boyutlar açısından çocuğa göredir.

3.3.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. İkinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kâğıt özelliklerinin çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

3.3.1.3. Kapak- Cilt:

Kitap kapağı renkli ve canlıdır. Kapak, konuyla ilgili ve ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapılandırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır.

3.3.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır. Kitabın harfleri çocuğa göre hazırlanmıştır.

3.3.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Kitabın sayfa düzeni özelliklerinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.3.1.6. Resim:

Kitap seksen altı sayfadan oluşmaktadır. Kitapta on hikâyeye yer almaktadır. “Kümesine Gelen Konuk” ve “Duvarda Yetişen Kabaklar” adlı hikâyelerde resim bulunmamaktadır. Bunların dışındaki sekiz hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam sekiz resim bulunmaktadır. Beş hikâyedeki resimler bir sayfanın tamamını kaplar nitelikte iken üç hikâyede yer alan görseller sayfanın yarısını kaplamıştır. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür.

Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır. Ancak bu duruma ters düşen bir görselin olduğu tespit edilmiştir. “Güzel Bir Günün Masalı” adlı hikâyenin görselinde kapıyı açmaya çalışan Can metinde oldukça gürbüz bir çocuk olarak tasvir edilirken resimde öyle çizilmemiştir.

Kitaptaki sekiz görselden dördü metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Bu resimler anlatılan olaylarla birbirlerini tamamlayacak sırada verilmemiş, anlatılan olaylardan önce verilmiştir. Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir.

3.3.2. İç Yapı Özellikleri

3.3.2.1. Konu:

“Uğur Böceğinin Düğünü” adlı hikâyede uğur böceği ile gümüşkanat böceğinin tanışmalarından evlenmelerine kadar olan süreçte yaşadıkları olaylarla birlikte onlara destek ve köstek olan hayvanlar konu edilmiştir.

Konu, sürükleyici ve merak uyandırıcıdır. Çocuklar hayvanların bu renkli dünyasında eğlenirken bilmedikleri farklı hayvanlar hakkında da bilgi sahibi olabilirler.

“Yıldızlara Konuk Giden Uçurtmalar” adlı hikâyede bir çocuğun yırtılan uçurtmasını ailesiyle birlikte onarması ve kırdaki babasıyla uçurtma uçurması anlatılmıştır. Hikâyenin konusu çocuğa uygun bulunmuştur.

“Kümesine Gelen Konuk” adlı hikâyede insanlar tarafından yaşam alanı elinden alınan kaplumbağanın doğduğu topraklarda yaşamını sürdürme kararlılığı anlatılmıştır. Konu, çocukların yaşantısıyla ilgilidir ve gerçeğe uygundur. Çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekildedir. Sürükleyici, heyecan verici ve merak uyandırıcıdır. Hikâyedeki olaylar çocukların düşünmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır. Bu hikâyeyi okuyan çocuklar çevresindeki canlıları fark ederek onların yaşam alanlarına saygılı olmayı öğrenebilirler. Bu özellikler bakımından hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“Güzel Bir Günün Masalı” adlı hikâyede bir evin kapısının kendisine gereğinden fazla yetki vererek açılmaması ve aileyi içeri almaması anlatılmıştır. Bu hikâyede yer alan fiziksel ve psikolojik şiddet çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gereken bir durumdur. Yine kavga, kovma gibi konulardan çocuklar olumsuz etkilenirler. Çocuklarda oluşabilecek olumsuz duygulardan dolayı hikâyenin konusunun çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

“Geç Gelen Bahar” adlı hikâyede bağ bozumunda küçük bir oğlan çocuğu tarafından eve götürülüp kafese yerleştirilen kirpinin kaçması ve girdiği delikte kış uykusuna yatarak bahara geç kalması anlatılmıştır.

“Atlıkarıncanın Askerlik Arkadaşı” adlı hikâyede Atak adındaki bir atlı karıncanın askerlik arkadaşını özlemesi ve onu görmeye gitmesi konu edilmiştir. Hikâyede sevgi, dostluk, arkadaşlık gibi çocukları iyiye, güzele yönlendirecek konular yer almaktadır. Bu bakımdan hikâyenin konusu çocuğa göre bulunmuştur.

“Kaybolan Kalemın Özlemi” adlı hikâyede Birol’un sınıfta unuttuğu mavi kalemın Birol’u özlemesi ve bulduğu kâğıda Birol’un resmini çizmesi anlatılmıştır. Hikâyede sevgi, dostluk, arkadaşlık gibi çocukları iyiye, güzele yönlendirecek konular yer almaktadır. Bu bakımdan hikâyenin konusu çocuğa göre bulunmuştur.

“**Duvarda Yetişen Kabaklar**” adlı hikâyede bir kadının aşağıya silkelediği kabak çekirdeklerinden birinin duvardaki çatlağa kayması ve orada büyüyüp çiçek açması anlatılmıştır. Çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek düşünce ve davranışlar olması bakımından hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Asık Yüzlü Komşumuz**” adlı hikâyede yaşanan olaylar vesilesiyle asık yüzlü yemi komşuyla mahalle halkının kaynaşması konu edilmiştir. Güler yüzlü olmayı ve komşuluğun önemini konu edinen hikâyenin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Mübaşir Amca**” adlı hikâyede Hurşit Morcan adında bir mübaşirin mesleği, emekli olduktan sonra çalışmak ve insanlara faydalı olmak istemesi, gittiği hastanede yardıma ihtiyacı olan sekretere gönüllü olarak yardım etmesi anlatılmıştır. Yardım etmeyi, paylaşmayı, çalışmayı konu edinen hikâye çocuğa göre bulunmuştur.

9-10 yaş döneminde çocuklar günlük hayattan alınma realist hikâyeleri ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. Aynı zamanda 9-10 yaş dönemindeki çocuklar hayal gücünü besleyen eserleri okurlar. Bu dönem hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Gerçekleri bildikleri halde hayali unsurları da aynı doğallıkla kabul edilebilirler. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar. 13-14 yaş dönemindeki çocuklar da meslek hikâyeleri okumaktan zevk alırlar. Aynı zamanda kahramanı çocuk olan eserler de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir (Şirin, 1998: 201).

Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-kişi ve kişi-toplum çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Kümeşe Gelen Konuk” hikâyesinde kaplumbağa onun yaşam alanına elinden alan, onu ve diğer canlıları düşünmeyen insanlarla yani toplumla da çatışmaktadır. Kaplumbağa onun evini yıkan insanlara rağmen yılmayıp kendine yeni yuvalar yapmıştır.

“Vaktiyle kaplumbağanın gezindiği topraklar kırdı, tarlaydı. Şehir buralara kadar uzanmıyordu. Ne zaman ki, insanlar köylerini, kasabalarını bırakarak büyük şehire akın ettiler, bu kırlar, tarlalar şehrin içinde kaldı. Her gelen bir gecekondu kondurdu. Her gelen bir baraka dikti kendisine. Hiç kimse kaplumbağayı düşünmedi.

Yalnız onu mu? Kırdan yaşayan daha birçok hayvanı düşünen çıkmadı. Bu zavallıların bir kısmı daha uzaklara göçtüler. Bay kaplumbağaya gelince göç etmek isteğini hiç göstermedi. Mademki bu topraklarda doğmuştu, o halde, burada yaşaması gerekliydi. Ve de haklıydı. Kaç kere yuvasını yıktılar, yerine gecekondular yaptılar. O yılmadı, biraz ötedeki boşlukta kendisine yeni yuvalar yaptı” (UBD, 2009: 30-31).

“Mübaşir Amca” adlı hikâyede Hurşit Morcan ile kahvede gördüğü eski tanıdığı arasında çalışma konusunda bir fikir ayrılığı çatışmaya yol açmıştır.

“Hurşit Morcan: ‘Dünyanın tadı çalışmakla çıkarmış. Bunu şimdi daha iyi anladım,’ diye söylendi. Arkadaşı: ‘Çalışmak mı?’ diye kahkaha ile güldü. ‘Bire Hurşit Efendi, çalışıp da ne yapacaksın. Devlet sana ölünceye kadar maaş bağlamış. Ye, iç, keyfine bak.’”

“Güzel Bir Günün Masalı” adlı hikâyede kedi ile kapı eve girip girmeme konusunda çatışma yaşamaktadır.

“Niçin açılacakmışım? Benim görevim kapanmak. Öyle önüme gelene açılırsam bana kapı denir mi?”

“Aman kuzum kapıcığım, ben bu evin kedisiyim. Biliyorsun, istediğim zaman girer çıkarım eve.”

“Böyle bir hakkın olduğunu sanmıyorum. Eve girip çıkma hakkını ben veririm. İstedğim zaman açılırım, istediğim zaman da kapanırım.

3.3.2.2. Tema:

“**Kümesine Gelen Konuk**” adlı hikâyenin teması azmin zaferi olarak verilebilir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. İşlenen temanın çocuğa uygun olduğu düşünülmektedir.

“**Güzel Bir Günün Masalı**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

“**Atlıkarıncanın Askerlik Arkadaşı**” adlı hikâyenin teması özlem ve arkadaşlık olarak verilebilir.

Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini arttırır.

“Kaybolan Kalemin Özlemi” adlı hikâyenin teması özlem olarak verilebilir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini arttırır.

“Asık Yüzlü Komşumuz” adlı hikâyenin teması önyargı ve yardımlaşma olarak verilebilir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür.

“Mübaşir Amca” adlı hikâyenin teması çalışkanlık ve yardımseverliktir. Hikâyede başkarakter Hurşit Morcan’ın çalışma ve insanlara faydalı olma isteği anlatılmıştır. İşlenen tema çocuklarda olumlu örnek oluşturması bakımından çocuğa göredir.

3.3.2.3. Kahramanlar:

“Uğur Böceğinin Düğünü” adlı hikâyenin başkarakteri uğur böceğidir. Yan karakterler ise gümüşkanat böceği, cırcır böceği, iki noktalı gelinböceği, yedi noktalı gelinböceği, tekeböceği, kertenkele, Mayısböceği, köstebek ve atlıkarıncadır. Kahraman sayısı az değildir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Uğur böceği açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Uğur böceği ile ilgili metinde şu bilgiler verilmiştir:

“Bir zamanlar allı pullu bir uğur böceği vardı. İnce mi ince, güzel mi güzeldi. Süslü mü süslüydü. Sırtı kubbeliydi ama mermer gibi düzgün göğüslüydü. Her gün, güneş ortalığı iyice ısıtınca, tüm böcekler yuvalarından çıkınca, çiçek yaprakları üstüne konarak şarkı söylendi. Neşeli şarkılar döktürüp duruyordu” (UBD, 2009: 7).

Cırcırböceği, avare ve dedikoducudur. Tekeböceği ise başının iki yanında arkaya doğru uzanan iki boynuzu olan iri gövdeli bir böcektir. Bu hikâyenin başkahramanı olan uğur böceğinin sevgi ve neşe dolu hali, anlayışlı ve saygılı olması çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Cırcır böceğinin, konuşmaları dinleyip duyduklarına başka sözler de katarak herkese anlatması, sürekli dedikodu yapması, diğer meraklı böceklerin de bunları dinleyip yorum yapması olumsuz örnek oluşturabilecek düşünce ve davranışlardır.

İki noktalı gelinböceğinin cırcır böceğine tepkide bulunması, dedikodunun yakışıksız bir davranış olduğu konusunda onu uyarması örnek bir davranıştır. Çocuklar bu durumdan yanlış bildiğimiz düşünce ve davranışlara tepki göstermemiz gerektiğini öğrenebilir. Tekeböceğinin ise sert, ukala, bencil tavırları ve argo konuşması çocuklarda olumsuz etki yapabilir. Hikâyedeki atlıkarıncanın ve köstebeğin uğur böceği ile gümüşkanat böceğine yardım etmeleri olumlu örnektir. Çocuklar bu vesile ile yardıma ihtiyacı olanlara el uzatmak gerektiğini öğrenebilirler. Ayrıca köstebeğin şu sözleri içinde yaşanan toplumun değerleri ve kurallarının göz önünde bulundurulduğunu gösterir.

“Elbette yapabilir. Yeni evlenenlere yardım boynumuzun borcudur.”

Karakterlerin özelliklerinde ve olaylarda anlatıma katılan olağanüstülük ile okuyucunun hayal gücünü zenginleştirmek ve ilgisini canlı tutmak amaçlanmış olabilir.

“**Yıldızlara Konuk Giden Uçurtmalar**” adlı hikâyenin başkarakteri Erol’dur. Yan karakterler ise Erol’un annesi ve babasıdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Erol, iri ve siyah gözlü altı yaşında bir çocuktur. Hikâyede anne ve babanın çocuklarını üzmemek için uğraşmaları, yırtılan uçurtmayı birlikte onarmaları, ailecek güzel zaman geçirmeleri olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır.

“**Kümesine Gelen Konuk**” adlı hikâyenin başkarakteri kaplumbağadır. Yan karakterler ise gecekondü sahibi, çocuklar, insanlar, horoz, tavuklar, kazlardır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Kaplumbağa açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Hikâyenin başkahramanı olan kaplumbağa kararlı,

Bu hikâyenin başkahramanı olan kaplumbağanın kararlılığı, sorunlar karşısında pes etmek yerine mücadele etmesi, hakkını korumaya çalışması, azmi ve uğraşları sonucunda başarması çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Kaplumbağayı ve kırlarda yaşayan birçok hayvanı düşünmeyen, onların yaşam alanlarını elinden alan insanlar çocuklara olumsuz örnek olmaktadır.

Ev sahibi adamın kaplumbağayı dışarı atması, çocukların da kaplumbağa kötü davranmaları çocukların özdeşim kurması durumunda olumsuz örnek oluşturabilir.

“Güzel Bir Günün Masalı” adlı hikâyenin başkarakterleri kapıdır. Yan karakterler ise evin kızı Ayşegül, oğlu Can, Ayşegül’le Can’ın annesi ve babası ve evin kedisidir. Hikâyedeki kahraman sayısı az değildir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Hikâyede kahramanlardan sadece evin oğlu Can ile ilgili şu bilgi verilmiştir:

“Can, on iki, on üç yaşlarında oldukça gürbüz bir çocuktu” (UBD, 2009: 41).

Bu hikâyede kapının görevini yanlış anlayarak kendine gereğinden fazla yetki vermesi, bencil ve egoist konuşmaları çocuklara olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir.

“Eve girip çıkma hakkını ben veririm. İstedğim zaman açılırım, istediğim zaman da kapanırım.”

Ev halkının da sert konuşmaları, çirkin ifadeleri ve şiddet içerikli hareketleri çocuklarda olumsuz etki yapabilir. Bu gibi düşünce ve davranışlar çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gereken niteliklerdir.

Hikâyenin başkarakteri kapı hikâyenin başından sonuna değin bir değişim geçirmektedir. Hikâyenin başında kimsenin içeri girmesine izin vermezken hikâyenin sonunda görevini yanlış anladığını kabul ederek hiç açılmamazlık yapmadı.

“Ertesi gün daha ertesi günler kapı hiç açılmamazlık etmedi. Kapılığını tam olarak yaptı” (UBD, 2009: 45).

“Geç Gelen Bahar” adlı hikâyenin başkarakteri kirpi ve Ali’dir. Yan karakterler ise Ali’nin babası, porsuk ve kaplumbağadır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Kirpi açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Kirpi ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Bir zamanlar bir bağın içinde yaşayan bir kirpicik vardı. Aç kaldığı zamanlar asma kütüklerine tırmanıp üzümlerden yediği oluyordu ama bunu her zaman yapmıyordu. Onun en sevdiği şeyler böceklerdi. Bağlara zarar veren mayıs böceklerini,

salyangozları yakalar, en çok bunlarla karnını doyurdu. Arsız farelere de göz yummazdı” (UBD, 2009: 46).

Hikâyede Ali'nin kirpiyi eve götürüp kafese yerleştirmesi, onun özgürlüğünü elinden alması, kendi yaşam alanından mahrum etmesi çocukların özdeşim kurması halinde olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlardır.

“Atlıkarıncanın Askerlik Arkadaşı” adlı hikâyenin başkarakteri Atak adındaki atlı karıncadır. Yan karakterler ise atlı karıncanın eşi ve askerlik arkadaşı Sarıbaş'tır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Atlı karınca açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyedeki karakterlerin düşünce ve davranışları çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Atak ve Sarıbaş'ın birbirlerini görmek için uzun yollar aşmaları ve arkadaşlık ilişkileri çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Atak ile eşi arasındaki anlayış, hoşgörü, güven, saygı ve sevgi de olumlu örnek oluşturur. Ayrıca Atak'ın eşinin Atak'ın askerlik arkadaşının gelmemesi üzerine “Belki arkadaşının durumu yolculuk yapmaya uygun değildir.” şeklinde iyimser ve yapıcı bir cevap vererek onu arkadaşını görmeye gitmesi için cesaretlendirmesi de hikâyeyi okuyanlarda olumlu bir etki yaratır. Çocuklara olaylara iyi yönden bakmayı öğretmede yararlı olabilir.

“Kaybolan Kalemin Özlemi” adlı hikâyenin başkarakterleri Birol ile mavi kalemdir. Yan karakterler ise Birol'un annesi, babası, arkadaşları ve öğretmenidir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygun değildir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Birol resim yapmayı ve kalemlerini çok seven ancak kalemlerini sıklıkla bir yerlerde unutan anaokulu öğrencisidir.

“Duvarda Yetişen Kabaklar” adlı hikâyenin başkarakteri kabak çekirdeğidir. Yan karakterler ise evin hanımı ve ihtiyardır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır.

Hikâyedeki ihtiyar çevresinde olup bitenleri fark eden, bitkinin elverişsiz ortamda yetişmesine hayret edip bu durumdan kendine ve insanlara ders çıkaran tecrübeli bir insandır.

Ev sahibi kadın ise kabak çekirdeklerinin kıymetini ancak çiçek açıp kabak dökmeye başlayınca anlamıştır.

“Asık Yüzlü Komşumuz” adlı hikâyenin başkarakteri mahalleye yeni taşınan asık yüzlü adamdır. Yan karakterler ise asık yüzlü adamın karısı, mahalle halkı, çocuklar, apartman yapımcısı, Ali Bey, Melek Hanım ve kızları Güler’dir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Asık yüzlü adam açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Mahalleye yeni taşınan kiracılar iri yarı, geniş omuzlu, asık yüzlü bir adam ile güler yüzlü bir kadındır.

Mahalleye yeni taşınan adamın asık yüzlü olması ve çocuklara bağırması olumsuz davranışlar iken apartman yapımcısının sokakta bıraktığı döküntüleri toplatması ve Ali Bey’in yanan evinden kızını kurtarması ise olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Asık yüzlü komşunun kendi canının hiçe sayarak yaptığı bu fedakârlık mahalle halkının dedikodularının boşa çıkaracak niteliktedir ve takdire şayandır. Bu örnek bize insanları dış görüşlerine göre yargılamamız gerektiğini gösterir. Aynı zamanda yardımlaşmanın önemini de vurgular. Apartman yapımcısı adamın ise çevreyi kirletmesi, insanların ortak yaşam alanını işgal etmesi ve insanların uyarılarını dikkate almaması olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlardır.

“Mübaşir Amca” Hikâyenin başkarakteri Hurşit Morcan’dır. Yan karakterler ise Hurşit Morcan’ın eşi Azize Hanım, eski tanıdık ve sekreter kızdır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır.

Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Hurşit Morcan açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Hurşit Morcan’ın fiziksel ve psikolojik özellikleri ile ilgili verilen bilgiler şöyledir: “Hurşit Morcan adında biri. Kısa boylu. Biraz tombulca. Mavi, çakır gözlü. Belki sokakta rastlamışsınızdır. Tanısın, tanımasın, insanlara hep gülümseyerek bakar. O gülümsedikçe gökyüzü bir başka mavileşir. Kuşlar kanat çırpmaya başlar.

Otobüste, minibüste yanına oturduğu kimselere mutlaka selâm verir. Mahalle çocukları yanına kendi babalarıymış gibi sokulurlar. Bir sorunları olduğu zaman ondan hiç çekinmeden yardım isterler. Hurşit Morcan tam otuz beş yıl mahkeme mübaşirliği yaptı” (UBD, 2009: 75).

Kahramanın mesleği ve bu mesleği yapan kişilerin görevleri hakkında da bilgi verilerek çocuklar bu konuda aydınlatılmıştır. Düşünceyi geliştirme yollarından tanımlama ve açıklamadan yararlanılmıştır.

“Hurşit Morcan tam otuz beş yıl mahkeme mübaşirliği yaptı. Altı ay önce emekli oldu. Mübaşir sözü Arapça’dır. Başlatan, başlayan anlamına gelir. Mahkemede duruşma başlarken kapı önünde durur. Elinde o günkü duruşmaların gündemi vardır. sıra ile davacı ve davalıların adını yüksek sesle okur” (UBD, 2009: 75).

Hurşit Morcan karakterinin düşünce, davranış ve eylemleri çocukların özdeşim kuracağı ve örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir. Hurşit Morcan’ın çalışkanlığı ve gönüllü olarak insanlara yardım etmesi çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Ancak Hurşit Morcan’ın kahvede gördüğü eski tanıdığının şu sözleri çocuklarda ters etki yaparak olumsuz örnek oluşturabilir ve çocukları tembelliğe yöneltebilir.

“Çalışmak mı? diye kahkaha ile güldü. Bire Hurşit Efendi, çalışıp da ne yapacaksın. Devlet sana ölünceye kadar maaş bağlamış. Ye, iç, keyfine bak” (UBD, 2009: 80).

3.3.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Şarkı söyleyebilmek büyük bir mutluluktur bence” (UBD, 2009: 8).

“Seni görmeye gelirim demişti, bugüne kadar hiçbir haber çıkmadı ondan” (UBD, 2009: 55).

“Kümese Gelen Konuk” adlı hikâyede okuyucuyla konuşuyor havasında bir üslup kullanılmıştır. Bunu sağlamak için de soru cümlelerine sık yer verilmiştir. Bu durum anlatımı daha samimi hale getirmiştir.

“ ‘Bir kaplumbağanın büyük şehir yakınında ne işi var?’ diyeceksiniz. Böyle düşünmekte haklısınız. Ama bu bir gerçektir. Şehrin pek yakınında tek başına bir kaplumbağa yaşıyordu. Buraya nereden gelmiş? Nasıl gelmiş? Diye insanın aklına bir sürü soru gelebilir. Eğer siz de böyle sorular sormaya hazırlanıyorsanız bundan vazgeçmeniz gerekecek” (UBD, 2009: 29).

Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Önde davul zurna, arkada en güzel entarilerini giymiş elleri kınalı genç kızlar, boyunlarına **poşular** bağlamış delikanlılar salına salına geliyorlardı.”

“Yaşlı kadınlarla erkekler traktörlerin **römorklarına** binmişlerdi” (UBD, 2009: 47).

“Saygısız bir müteahhit sokağı **molozlarla**, kum yığınlarıyla, tuğla artıklarıyla tıkamaydı daha da sürüp gidecekti belki” (UBD, 2009: 68).

“**Kauçuk** ayakkaplarına sık sık çiviler batıyordu” (UBD, 2009: 69).

“Gençlerden yukarı **seğirtenler** oldu” (UBD, 2009: 73).

Hikâyede dilimizin anlatım gücünü yansıtan ikilemelere, deyimlere bolca yer verilmiş; anlatım pekiştirme, atasözleri, yansıma sözcüklerle ve çeşitli söz kalıplarıyla güçlendirilmiştir.

Kitapta yer alan deyimlere ve atasözlerine şu örnekler verilebilir:

“Ben de gümüşkanat da şarkı söylerken **kendimizden geçiyoruz**” (UBD, 2009: 12).

“Burada **boy göstermenize** izin vermiyorum” (UBD, 2009: 13).

“Her toplumda **bitli baklanın kör alıcısı bulunur**” (UBD, 2009: 11).

“Kapı iyice kapanmış, **sesini soluğunu da kesmişti**” (UBD, 2009: 40).

“Ama çok sıkılıyor, kırdı bırakıp geldiği özgürlük **burnunda tütüyordu**” (UBD, 2009: 50).

Kitapta yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Düştüğü yerden **yuvarlana yuvarlana** sınıfın ortasına geldi” (UBD, 2009: 62).

“Onunla sokak ortasında durup **uzun uzun** konuşmak isteyenler, suskunluğunu görünce yanından ayrılmak zorunda kalıyorlardı” (UBD, 2009: 72).

“Derken hafif bir yağmur, ardından da **lâpa lâpa** kar yağmaya başlamaz mı?” (UBD, 2009: 50).

Kitapta yer alan pekiştirme örnekleri şunlardır:

“Zavallı mavi kalem sıra altında **yapayalnız** kaldı” (UBD, 2009: 61).

“Bu da ortalığın **büsbütün** karışmasına neden oluyordu” (UBD, 2009: 82).

Kitapta yer alan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Sokak içinde **fısıltılı** konuşmalar başladı” (UBD, 2009: 68).

“İnsanlar bu **çıtırtıları** duymadılar ama bahçedeki güller duydular” (UBD, 2009: 35).

Toplumsal ilişkilerimizde sıkça kullandığımız kalıp sözlerden de yararlanılarak anlatımın gücü artırılmıştır.

“Hayırlı günler dilerim güzel bayan, dedi” (UBD, 2009: 7).

“Özür dilerim efendim!” (UBD, 2009: 12).

“Sizi kutlarım, dedi, yarın evleniyormuşsunuz” (UBD, 2009: 16).

Kitapta argo kelimelere yer verildiği görülmektedir. Bu kelimeler dilin zengin yanını gösterse de çocuklar için kötü örnek oluşturabilir. Metinde argo kelimenin geçtiği cümleye şu örnek verilebilir:

“Beni zor kullandırmadan çekin arabanızı” (UBD, 2009: 13).

Sarıyüce, “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitabında hayvanların söylediği şarkılara yer vermiştir. Bu şarkılarda ses benzerlikleriyle oluşan uyum, anlatıma bir renklilik ve devingenlik kazandırmıştır.

“Gideyim artık burdan,

En sevdiğim yer orman,

Ağaç kemirmek işim,

Keskindir çünkü dişim” (UBD, 2009: 15).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşturma) yer verildiği görülmüştür. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Kapı açılacağı yerde homurtuyla şöyle konuştu: Rica ederim, bana tekme atma hakkını size kim verdi? Durup dururken niçin tekmeliyorsunuz beni?” (UBD, 2009: 38).

“Yaz günleri gelip geçmiş, üzümler nar gibi kızarmıştı” (UBD, 2009: 47).

“Tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi aştı” (UBD, 2009: 56).

“Zavallı mavi kalem sıra altında yapayalnız kaldı. Bir camı sıkıldı, bir camı sıkıldı ki sormayın” (UBD, 2009: 61-62).

Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür.

“Bir zamanlar allı pullu bir **uğurböceği** vardı” (UBD, 2009: 7). Bu cümledeki “uğurböceği” kelimesi “uğur böceği” şeklinde ayrı yazılmalıdır. Kitabın başlığında bu böceğin ismi ayrı yazılırken hikâyenin başlığında ve metinde birleşik yazılmıştır. Bu durum kelimelerin yazımında bir tutarsızlık olduğunu gösterir.

“Kirpicik olup bitenleri seyredip dururken **yanıbaşında** bir gölge gördü” (UBD, 2009: 47). Bu cümlede yer alan “yanıbaşında” kelimesi ayrı yazılmalıdır.

“Bir zamanlar bir **atlıkarınca** vardı” (UBD, 2009: 54). Bu cümlede kullanılan “atlıkarınca” kelimesi ayrı yazılmalıdır. “Atlıkarınca” kelimesi eğlence aracı olarak kullanıldığında bitişik yazılırken hayvan ismi olarak kullanıldığında ayrı yazılır.

“Kauçuk **ayakkaplarına** sık sık çiviler batıyordu” (UBD, 2009: 69). Bu cümledeki altı çizili kelimenin doğru yazımı “ayakkabılarına” şeklindedir.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları şunlardır:

“Olur, olur, dedi, kaldıralım” (UBD, 2009: 70). Bu cümledeki virgül kullanımında yanlışlık yapılmıştır. İlk virgülün kullanım yeri yanlıştır. İkilemeleri arasına noktalama işareti girmez.

“Bire Hurşit Efendi, çalışıp da ne yapacaksın” (UBD, 2009: 80). Bu cümlede sonuna soru işareti gelmesi gerekirdi.

Kitaptaki hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“İnsanlar bu çitirtıları duymadılar ama bahçedeki güller duydular.”

“Sonra kapı olalı beri hiç güneş yüzü görmemişti. Alaca karanlık içinde yaşamıştı hep.”

“Şehrin pek yakınında tek başına bir kaplumbağa yaşıyordu. Buraya nereden gelmiş? Nasıl gelmiş? Diye insanın aklına bir sürü soru gelebilir. Eğer siz de böyle sorular sormaya hazırlanıyorsanız bundan vazgeçmeniz gerekecek. Çünkü sayın kaplumbağamız bulunduğu yere hiçbir yerden gelmemişti. Orada doğup büyümüşü. Sizler nasıl bulunduğunuz toprakların çocukları iseniz, kaplumbağamız da bu toprakların kaplumbağasıydı.”

3.3.2.5. İleti:

“**Uğur Böceğinin Düğünü**” adlı hikâyenin iletileri;

1. Dedikodu yapmanın çirkin bir davranış olduğudur.

2. Bir sorun ile karşılaştığımızı vazgeçmek yerine mücadele etmemiz gerektiğidir. “İstedığımız zaman başaramayacağımız hiçbir şey yoktur.” Yargısı çocuklara benimsetilmeye çalışılmıştır.
3. Zor durumda olanlara yardım etmemiz gerektiği de olayın içine sindirilerek çocuklara verilmek istenmiştir.

Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte birkaç yerde önerme şeklinde de sunulmuştur.

“Dedikodu ile vakit geçirmek bence yakışsız bir davranıştır” (UBD, 2009: 11).

“Ama sorunları çözenin yolu istendiğinde bulunabilir” (UBD, 2009: 17).

“**Küme Gelen Konuk**” adlı hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir.

Metnin dokusuna sindirilmiş iletiler şu şekilde verilebilir:

1. Bu dünyada ve doğada bizim dışımızdaki canlıların da var olduğunu unutmamalıyız. Bu canlıları da düşünmeliyiz ve korumalıyız.
2. Her tarafı beton yığını yaparak diğer canlıların yaşama alanını ellerinden almamalıyız. Çünkü böyle bir hakkımız yok. Bütün canlıların yaşama hakkına saygı göstermeliyiz.
3. Zor bir durumla karşı karşıya kaldığımızda pes etmek yerine mücadele etmeliyiz. Sorunları çözenin ve sonunda başarmanın yolu kararlı olmaktan ve istediğin hedef için mücadele etmekten geçer.
4. Hayvanlara zarar vermemeliyiz, onları korumalıyız ve yardıma ihtiyacı olan hayvanlara yardım etmeliyiz.

Verilmek istenen bu mesajlar yoluyla çocuklara doğa, hayvan ve çevre bilinci kazandırılarak çocukların daha duyarlı olması sağlanmak istenmiştir.

“**Güzel Bir Günün Masalı**” adlı hikâyenin iletisi herkesin görevini gerektiği gibi yapması ve kendini üstün görmemesi gerektiğidir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.

Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmakla birlikte hikâyenin sonunda önerme şeklinde de verilmiştir.

“Görevimi yanlış anladığımı kabul etmeliyim” diyordu. “Beni kapı yaptılarsa yol kes, derebeyi kesil demediler ya?” (UBD, 2009: 45).

Ancak çocuklara verilmek istenen bu ileti yanlış bir yolla sunulmuştur. Kapının yaptığı yanlış fark etme yolu çocuklarda kötü örnek oluşturabilir. Kapı laftan anlamayınca aile kapıya yüklenip kapıyı kırıyor ve bu olaydan sonra kapı yanlış yatığını anlıyor. Çocuklar bu yolla günlük hayatta problemlerini çözmek için şiddete başvurmayı öğrenebilirler. Çocuğa göre olan bir hikâyede bu iletiyi vermek için güzel ve tatlı sözlerle kapıyı ikna etme yolu tercih edilebilirdi.

“Geç Gelen Bahar” adlı hikâyenin iletisi hayvanları özgürlüğünden ve kendi yaşam alanlarından mahrum etmememiz gerektiğidir. Kendi istek ve zevklerimiz için onları bir yere hapsedmemeliyiz. Dünyanın sadece bizim etrafımızda dönmediğini, tüm canlıların özgürce yaşama hakkı olduğunu unutmamamız gerektiğidir.

Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir.

“Atlıkarıncanın Askerlik Arkadaşı” adlı hikâyede arkadaşlığın, dostluğun önemi belirtilmiştir. Sevdiklerimizi görmek için mesafelerin ve zorlukların önemsiz olduğu gösterilmek istenmiştir. Özlediğimiz birini görmek için her zaman onun gelmesini beklememeliyiz. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir.

“Kaybolan Kalemin Özlemi” adlı hikâyenin iletisi eşyalarımıza sahip çıkmamız, onları kaybetmememiz gerektiği olarak verilebilir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen ileti yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.

Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte hikâyenin sonunda kahramanın dilinden önerme şeklinde de sunulmuştur.

“Sakın kalemlerinizi orada burada unutmayın” (UBD, 2009: 63).

“**Duvarda Yetişen Kabaklar**” adlı hikâyenin iletisi zorluklar karşısında pes etmeyip mücadele etmemiz gerektiği olarak verilebilir. Bir bitkinin bile zor ve elverişsiz şartlarda büyüüp çiçek açması gösterilerek bu durumdan çocukların ders çıkarması istenmiştir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen ileti yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmekle birlikte hikâyenin sonunda kahramanın dilinden önerme şeklinde de sunulmuştur.

“Şu yeryüzünde ne büyük şeyler oluyor. Kuru duvarda bir bitki yetişip büyümüş. Meyveler vermiş. Bu gücü nereden almış? Şartların zorluğuna, elverişsizliğine nasıl karşı koymuş? Nasıl dayanmış? Doğrusu akıl alacak iş değil (UBD, 2009: 66).

“**Asık Yüzlü Komşumuz**” adlı hikâyenin iletileri: Kimseye ön yargıyla yaklaşmamamız gerektiğidir. İnsanların dış görünüşüne aldanıp kesin hükümler vermemeliyiz. Yeni taşınan adam asık yüzlü olduğu için halk arkasından konuşmuş ancak adam onlara birçok konuda yardım etmiştir. Her şerde bir hayır olduğu, olaylara iyi yönünden bakmamız gerektiği de hikâyenin iletileri arasındadır. Apartman yapımcısının sokağa bıraktığı döküntüler yeni komşuyla sokak halkının kaynaşmasına yardımcı olmuştur. Hikâyede komşuluğun, yardımlaşmanın ve güler yüzlü olmanın önemi de belirtilmek istenmiştir.

“**Mübaşir Amca**” adlı hikâyenin iletisi çalışmanın, insanlara faydalı olmanın ve bunları isteyerek, severek yapmanın önemi ve gerekliliğidir. Hurşit Morcan bir sözü ile bunu çok güzel açıklamıştır: “Dünyanın tadı çalışmakla çıkarmış.”

Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Yani ileti, çalışmak, yardım etmek iyidir, hepimiz çalışmalıyız, yaptığımız işi sevmeliyiz diye kesin yargı şeklinde

verilmemiştir. Hurşit Morcan’ın işini ve çalışmayı sevmesi bu sayede mutlu olması, insanlara gönüllü olarak yardım ederek insanları da mutlu etmesi anlatılarak çocuğa sezdirilmiştir.

3.3.2.6. Çevre:

“**Küme Gelen Konuk**” adlı hikâyede olay bir gecekondunun bahçesinde geçmektedir. Hikâyenin kahramanı kaplumbağa yaşadığı toplumsal çevreyle çatışmaktadır. Çünkü insanlar onun yuvasını yıkıp yerine gecekondunu yaptılar. Onun yuvasını elinden almaya çalıştılar. Kaplumbağa çatışmayı çözmek için mücadele etme yoluna gitmiştir. Kararlı duruşu ve pes etmemesi sayesinde çatışmayı çözmüştür.

“**Güzel Bir Günün Masalı**” adlı hikâyeye evin bahçesinde kapı önünde geçmektedir. Kahramanlar çevreyle yaşadığı çatışmaları çözmek için şiddete başvurmuşlardır.

“**Kaybolan Kalemin Özlemi**” adlı hikâyede olay sınıfta geçmektedir.

“**Asık Yüzlü Komşumuz**” adlı hikâyeye mahallede geçmektedir. Kahraman yaşadığı çevreyle çatışma yaşamaktadır.

“**Mübaşir Amca**” adlı hikâyeye evde, kahvede ve hastanede geçmektedir.

Tablo 5. “Uğur Böceğinin Düğünü” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt		X
Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler	X	

Tablo 6. “Uğur Böceğinin Düğünü” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Uğur Böceğinin Düğünü	+	+	+	+	+	+
Yıldızlara Konuk Giden Uçurtmalar	+	+	+	+	+	+
Kümesine Gelen Konuk	+	+	+	+	+	-
Güzel Bir Günün Masalı	-	-	-	+	+	-
Geç Gelen Bahar	-	-	-	+	+	+
Atlıkarıncanın Askerlik Arkadaşı	+	+	+	+	+	+
Kaybolan Kalemin Özlemi	+	+	+	+	+	+
Duvarda Yetişen Kabaklar	+	-	+	+	+	+
Asık Yüzlü Komşumuz	+	+	+	+	+	-
Mübaşir Amca	+	+	+	+	+	+

3.4. ÜÇ AYAKLI OĞLAK

3.4.1. Dış Yapı Özellikleri

3.4.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. 13x19 cm boyutundadır.

3.4.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. İkinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır.

3.4.1.3. Kapak- Cilt:

Kitap kapağı renkli ve canlıdır. Kapak, konuyla ilgili ve ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır.

3.4.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır.

3.4.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır.

3.4.1.6. Resim:

Kitap doksan altı sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yedi hikâyeye yer almaktadır. “Sevgili Kitaplarımın Öyküsü”, “Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” ve “Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün” adlı hikâyelerde resim bulunmamaktadır. “Alkısrağımız” adlı hikâyede ise iki resim yer aldığı görülmüştür. Bunların dışındaki üç hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam beş resim bulunmaktadır. Bazı hikâyelerde iki resim bulunurken bazılarında resim olmaması dağılımın dengeli olmadığını göstermektedir. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür. Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır.

Resimler metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Bu resimler anlatılan olaylarla birbirlerini tamamlayacak sırada verilmemiştir. Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir. Kitaptaki görseller yan sayfada anlatılan metinle bağdaşmamaktadır. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir.

3.4.2. İç Yapı Özellikleri

3.4.2.1. Konu:

“**Üç Ayaklı Oğlak**” adlı hikâyede bir çocuğun, çevresindekilerin uğursuz olarak gördüğü üç ayaklı oğlağı sevip korumaya çalışması konu edilmiştir. Sevgi, iyilik, yardımlaşma gibi konuları ele aldığından hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“**Sevgili Kitaplarının Öyküsü**” adlı hikâyede yazarın ilkokulda okuduğu kitaplar, onlara ulaşma çabası ve ilk yazdığı hikâye kitabı konu edilmiştir. Yazarla yapılan röportajdan ve hakkında toplanan bilgilerden de anlaşıldığı üzere yazar bu hikâyede kendi hayatından kesitler anlatmıştır. Kitap okumanın önemini anlattığı hikâye konu bakımından çocuğa göre bulunmuştur.

“**Küfeci Çocuk**” adlı hikâyede bir kadının pazarda gördüğü küfe taşıyan çocuğa üzülmesi ve onun yaşamını merak etmesi konu edilmiştir. Hikâyedeki üzücü ve acıklı olaylar aşırı bir duygusallık yaratmaktadır. Konu, sürükleyici ve merak uyandırıcıdır. Hikâyedeki olaylar çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır. Çünkü pazardaki kadın çocuğun evine girmemiş ve orada olabilecekleri hayal etmiştir. Bunu da hikâyenin sonunda belirtmiştir. Hikâyenin sonu ve çocuğun yaşadıkları belli olmadığı için çocuklar kafalarındaki soru işaretlerini gidermek için kadın gibi çocuğun evinde olabilecekleri kendi düş dünyalarında kuracaklardır. Hikâyenin konusunun çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

“**Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak**” adlı hikâyede insanların dünya hırslarıyla uğraşırken doğanın güzelliklerini fark edememesi konu edilmiştir. Doğa sevgisini ele alması bakımından çocuğa göre bir konu seçildiği düşünülmektedir.

“**Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk**” adlı hikâyede bir bekçinin, apartman yapılırken sökülen ağaçlardan kurtardığı bir gül ağacını yeşertmeye çalışması konu edilmiştir.

“**Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün**” adlı hikâyede öğretmenin verdiği ödev için babasıyla yaşadığı bir olayı yazan çocuk anlatılmıştır.

Hikâye çocukların yaşantısıyla ilgilidir ve gerçeğe uygundur. Konu çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekildedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir konu seçimi yapıldığı söylenebilir.

“**Alkısrağımız**” adlı hikâyede bir ailenin yetiştirdiği Alkısrağ adındaki atın yaşadığı değişim konu edilmiştir.

9-10 yaş dönemdeki çocuklar günlük hayattan alınan realist hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar. 13-14 yaş dönemindeki çocuklar ise örnek alacakları kahraman ararlar. Bu bakımdan bu dönemde en yararlı eser türü biyografilerdir. Aynı zamanda çocuklar, kahramanı çocuk olan eserleri okumaktan zevk alırlar (Şirin, 1998: 201). Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir. Ele alınan konular gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Kitapta kişi-kişi, kişi-toplum ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Küfeci Çocuk” adlı hikâyede kişinin kendisiyle çatışmasının bir örneğine rastlanılmıştır.

“Annem evde bekliyordur şimdi. Ama bırakıp gidemem ki... çocuk nasıl taşıyacak o küfeyi?”

“Onu burada bıraktım artık. Eve gittim. Pantolon değiştirdim. İçimi bir kurt kemiriyordu. Bu çocuk nerede oturur ki? Anası babası var mı? O dağ gibi küfeyi kim sardı sırtına? Durdum, durdum, duramadım... Soluğu gene pazarda aldım.”

“Üç Ayaklı Oğlak” adlı hikâyede köylülerin hastalığın sebebi olarak üç ayaklı oğlağı görmeleri ve onun uğursuz olduğuna inanmaları çocuğun toplumla çatışma yaşanmasına neden olmuştur.

“Sen hep oğlakla vaktini geçiriyorsun. Başkalarının konuştuklarını nereden bileceksin? Dün köy odasında konuşmuşlar. Topluca babama gelip, ‘Şu uğursuz oğlağı kes’ diyeceklermiş.”

“Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” adlı hikâyede Bekçi ile apartman yapımcısı adamın gül ağacının tutup tutmayacağı konusundaki fikirleri de çatışmaya yol açmıştır.

“- Amca sen sökülen bir ağacın yeniden yeşereceğini mi sanıyorsun? Öldü o.... Ona bir Fatiha oku da başka işe bak sen!

– Tutacak karşılığını veriyordu onlara, mutlaka tutacak. Toprağı iyi kazdım. Su verdim. Gübre de koydum dibine. Bahar sökün edince, göreceksiniz, çangal çangal çiçeğe duracak.”

3.4.2.2. Tema:

“**Üç Ayaklı Oğlak**” adlı hikâyenin teması batıl inançlar ve hayvan sevgisi olarak verilebilir. Tema açık olarak verilmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir.

“**Sevgili Kitaplarımın Öyküsü**” adlı hikâyenin teması okuma isteği ve sevgisidir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır. İşlenen temanın çocuğa göre olduğu söylenebilir.

“**Küfeci Çocuk**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir.

“**Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak**” adlı hikâyenin teması insanların doğal güzelliklerin farkında olmaması olarak verilebilir.

Tema açık bir şekilde ifade edilmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. İşlenen temanın çocuğa göre olduğu söylenebilir.

“**Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir.

“**Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir.

“**Alkısrağımız**” adlı hikâyenin teması sevgidir. Hikâyenin teması açık, anlaşılır ve çocuğun düş gücünü hareketlendirecek niteliktedir. Yazar, politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemiştir. Konu ile bütünlük taşıyan tema, çocuğun gelişim seviyesine uygundur.

3.4.2.3. Kahramanlar:

“**Üç Ayaklı Oğlak**” adlı hikâyenin başkarakterleri üç ayaklı oğlak ve oğlağın sahibi çocuktur. Yan karakterler ise çocuğun kardeşi, annesi, babası, ninesi, Mestan Dayı, keçi ve köylülerdir. Hikâyedeki kahraman sayısı az değildir. Üç ayaklı oğlak ve sahibi çocuk açık ve devingen karakter özellikleri göstermektedir. Keçi ile üç ayaklı oğlağın fiziksel özellikleri birbiriyle aynıdır. Bu özellikler metinde şöyle anlatılmıştır: “Koyu kara tüylüdü. Yalnız belinin iki yanından karın altına doğru bir ak şerit inerdi. Bu ak kuşak onu ön ve arka olmak üzere iki eşit parçaya bölerdi. Kulakları gürüs’tü. Alnından sivri burnuna doğru inen ince ak bir akıtması vardı. Ayrıca başparmak büyüklüğünde iki küpesi vardı ki gerdanından sarkardı.”

Bu hikâyenin başkarakterlerinden olan üç ayaklı oğlağın sahibi çocuk düşünce ve davranış yönünden çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Çocuğun herkesin alay ettiği keçisiyle uğursuz olarak görülen oğlağın çok sevmesi, onlara sahip çıkıp koruması çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek düşünce ve davranışlardır. Oğlağın ayağının üç tane olduğunu gördüğünde onu bırakmak yerine onun için endişelenmesi, o yürüdüğünde mutlu olması çocukların ders çıkarabileceği önemli niteliklerdir. Çocuklarda hayvan sevgisi oluşturmada etkili olabilir. Kardeşinin keçisi ve oğlağıyla alay eden, onların farklılıklarına saygı duymayan, batıl inançları yüzünden küçük oğlağı suçlayan ve kardeşinin moralini bozan çocuk hikâyeyi okuyan çocuklarda olumsuz etki yapabilecek özellikler taşımaktadır. Çocuğun ninesi de batıl inançlara sahip bir kadındır ve torununun inançlarını ve umutlarını kırmıştır. Bu nedenle bu karakter de olumsuz nitelikler taşımaktadır. Çocuğun bakıp büyüttüğü, sevip koruduğu oğlağın babasının kesmesi çocuğun psikolojisi kötü yönde etkileyecektir.

“**Sevgili Kitaplarımın Öyküsü**” adlı hikâyenin başkarakteri yazardır. Yan karakterler ise komşu çocuklar, arkadaşı Mehmet, öğretmen ve kadın misafirlerdir. Yazar açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Yazar, okumayı ve kitapları çok sevmektedir. Öğretmensizlik nedeniyle on yaşında okula başlayabilmiştir. Yollara ve şehirlere çok uzak bir köyde yaşamaktadır.

Bu hikâyede yazarın okuma isteği ve kitap sevgisi çocuklarda da okuma isteği ve hevesi uyandırabilir. Yazar sınırlı imkânlar dahilinde bile okumaktan hiç

vazgeçmemiş, kalan son parasını bile kitap almak için harcamıştır. Yazarın bu tutumu çocukların ders çıkaracağı ve örnek alabileceği niteliktedir.

Yazar, ilkokul arkadaşı Mehmet’i öğretmenine şikâyet etmiş ve onun dayak yemesine neden olmuştur. Yaptığı bu davranış yanlıştır ve çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilir. Ancak çocuk aklıyla arkadaşını öğretmenine söyleyince istediği alfabeyi elde edebileceğini düşünmüştür. Çocuğun niyeti ve yaşı göz önüne alındığında bu davranışa yanlısı hükmünde bulunmak zorlaşabilir.

“**Küfeci Çocuk**” adlı hikâyenin başkarakterleri küfeci çocuk ve pazarda karşılaştığı kadındır. Yan karakterler ise, yaşlı kadın, pazarcılar ve kadının çocuğun yaşadığı kulübede hayal ettiği kadındır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Küfeci çocuk açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Pazardaki kadın küfeci çocuğu görünce onun fiziksel özelliklerini şöyle betimlemiştir:

“Altında bir oğlan çocuğu vardı. En fazla altı yaşında. Boyu, küfeninkinden çok daha kısaydı. Durdum yüzüne baktım çocuğun. Anlatamam ki... Bu yüz anlatılacak bir yüz değil ki! Uzun, ince, esmer, altı yaşında diyorum ya belik de altmış altı yaşında. Öyle bitkin, umutsuz, çökmüş bir görünümü var. Allah’ım ya o kara gözler... İri, iri. Korkulu, ürkek. Saf saf bakan. Bir kere, beş kere, yüz kere aldanmaya hazır gözler. Bir de bir ince korku var ki gözlerde, bilmem nasıl anlatmalı.”

Pazarda karşılaştığı kadın ise merhametli, vicdanlı, çocuk için endişelenen ama yeterince cesaretli olmayan bir insandır. Çocuğa eşya taşıtan yaşlı kadın ile ilgili de şu bilgiler verilmiştir:

“Kamburu çıkmış. Kır saçlarını hotoz edip tepesinde düğümlemiş. Kalın camlı gözlüklerinin ardından dumanlı dumanlı bakan kırmızı gözleri görünüyor.”

Bu hikâyedeki küçük çocuğun kendisinden büyük küfeyi taşıyarak para kazanmaya çalışması, okula gitmek yerine çalışmak zorunda olması, okuldaki çocukları hayranlıkla seyretmesi hikâyeyi okuyan çocukları duygusal yönden olumsuz etkileyebilir. Çocuğu pazarda gören kadının çocuk için endişelenmesi ve onu merak etmesi toplumda olumlu örnek teşkil edebilecek niteliktedir. Kadının vicdanlı, merhametli ve duyarlı bir insan olduğunu gösterir.

Ancak kadın, çocuğun evine girmeye cesaret edememiştir. Pazarda karşılaştığı kadın belki de yardıma ihtiyacı olan çocuğun son çaresiydi. Pazardaki kadının, çocuğun evinde hayal ettiği kadın olumsuz özellikler taşımaktadır. Bu kadın küçük çocuğu çalıştırmakta, çocuğu dövmekte ve beddualar etmektedir. Hayal edilen bu kadın çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilir. Bundan dolayı bu kadın çocuk edebiyatı eserlerinde bulunmaması gereken bir karakterdir.

“Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak” adlı hikâyenin başkarakterleri kavak ve parka gelen adamdır. Yan karakter ise bekçidir. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Kavak ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Kavak uzundu, upuzundu. Uzun kavağın dallarını süsleyen gümüş yapraklar gün boyunca hışırdar dururdu. Şehrin en büyük parkının kıyısındaydı.”

Parka gelen adam ile ilgili bilgiler ise şöyledir:

“Kısa boyluydu adam, kıvrıkcık ak sakallıydı. Durmadan kırpışan cıncık gibi masmavi gözleri vardı. Köyden şehre düşmüşlüğü yorgunluğu ile ağır ağır yürüyordu. Asfalt yola, sıcak toprağa basar gibi duygulu basıyordu.”

Hikâyede bekçi karakteri kavağın anlattığı, gözünün önündeki güzellikleri görmeyen, bu doğal güzelliklerin tadını çıkarmayan, bunlar için şükretmeyen, hayat koşuşturması içinde kaybolmuş ve tabiata üstün gelmek hırsıyla tabiattan büsbütün uzaklaşan insanları yansıtmaktadır. Parka gelen adam ise tam aksine doğal güzellikleri görebilen ve bunların sonuna kadar tadını çıkarabilen nadir insanları yansıtmaktadır.

Parka gelen adam çocukların özdeşim kuracağı ve örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir. Bu karakterler hikâyeyi okuyan çocukların düşünmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Okuduğu hikâyeye sayesinde çocuklar bugüne kadar etrafında fark etmediği güzellikleri görmeye başlar. Çevresine sadece bakmayı değil görmeyi öğrenebilir. Kafasını kaldırıp ağaçlara, gökyüzüne, kuşlara bakar, onların güzelliği seyreder, bir ağacın gölgesinde yatmanın tadına varır.

“Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” adlı hikâyenin başkarakterleri yaşlı adamdır. Yan karakterler ise çöpçü, çocuk, apartman yapımcısı, genç kadın, yaşlı adamın oğlu ve gelinidir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Yaşlı adam ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Yaşlı bir adamdı. Belki yetmişin üstünde. Yapılmakta olan apartmana bekçilik ediyordu. Yapısına göre oldukça hamarattı. Oraya uzanıyor, buraya el atıyor, ortalığı derleyip topluyordu.”

Bu hikâyedeki yaşlı adamın ağaçları korumaya çalışması, kurtardığı bir gül ağacını insanlara rağmen yeşertmeye uğraşması, çocuğu kırmak istememesi çocukların örnek alabileceği olumlu davranışlardır. Bu karakterin düşünce ve davranışları çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Çocuklarda çevre bilincinin ve doğa sevgisinin gelişmesine katkı sağlar.

Apartman yapımcısının ağaçları sökmesi ve bunun için yaşlı adamla çatışması ise çocuklara olumsuz örnek olabilecek niteliktedir. Hikâyedeki çocukta ağaç, çiçek ve doğa sevgisi yeterince gelişmemiştir. Yaşlı adamdan istediği gülü buruşturmuş ve soldurmuş bir şekilde adamın önüne atmıştır. Çocuğun bu davranışı hikâyeyi okuyan yaşlılarında olumsuz örnek oluşturabilir.

Kendisi ve çevresi ile öyküdeki kişi ve karakterleri özdeşleştiren çocuk olumsuz özellikler taşıyan karakterler üzerinde düşünerek, metnin iletisini kavrayacaktır. Anlatıcı böylece çocuğa yön vermiş, doğruyu ve yanlış bir arada göstererek çocuğa eleştirel bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bağlamda yaşlı adam ve apartman yapımcısı iyi geliştirilmiş, çocuğa göre karakterlerdir.

Hikâyede yaşlı adamın sigara içtiği söylenmiştir. Çocuklar, okudukları eserdeki kahramanın yaptıklarını örnek alabilirler. Bu yüzden sigara gibi kötü alışkanlıkların çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir.

“Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün” adlı hikâyenin başkarakteri çocuktur. Yan karakterler ise anne, baba, öğretmen ve okul arkadaşlarıdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır.

Bu hikâyedeki anne karakteri çocukların özdeşim kurabileceği ve örnek alabileceği şekilde geliştirilmemiştir. Annenin, çocuğuyla alay eden arkadaşları için söylediği çirkin sözler ve takındığı tavır yanlıştır ve çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilir. Annenin söylediklerinden etkilenen çocuklar okulda arkadaşlarına şiddet uygulamaya kalkabilir. Annenin, çocuğun kendini ezdirmemesi için çocuğunu şiddete yöneltmesi, bu durumu iyi göstermesi çocuk yetiştirmede yapılan büyük bir hatadır. Çocuklar bu şekilde sorunlarını şiddetle çözmeyi öğrenebilirler.

“Çarp ağızlarına... Ezdirme sakın kendini onlara.”

“Beni kızdırmasınlar, sonra kalkar giderim okula. Veririm ağızlarının payını...”

“Dağıtsaydın ağızlarını şıfıntıların.” Annenin bu cümlede kullandığı hakaret sözü yanlıştır. Bu gibi kelimelerin çocuk edebiyatı ürünlerinde yer almaması gerekir.

Ayrıca annenin çocuğuna ödevini başkasına yaptırmayı teklif etmesi de yanlıştır ve çocuklar için kötü örnek oluşturabilir. Annenin bu davranışıyla çocuk duruma alışarak kendi işini kendisi yapması gerektiğini öğrenemez ve başarabileceğine olan güvenini kaybedebilir.

“Türkçeci bir ödev verdi.

Pek mi zor? Eğer üstesinden gelemeyeceksen bakkalın oğluna götürüyüm seni.”

Arkadaşlarının çocukla alay etmesi çocuğun psikolojisini olumsuz etkileyebilir. Kendine ve başarabileceğine olan inancı zedelenebilir.

“**Alkısrağımız**” adlı hikâyenin başkarakterleri Alkısarak ve çocuktur. Yan karakterler ise baba, nine ve Kör Mıstıktır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Alkısarak’ın özellikleri ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Al donlu, ceylân gibi ince bacaklı, cin gibi bakışlı bir taydı bu. Büyüyünce adını Alkısarak koymuştuk. Gemini kısıncı uzun, ince boynu kuğu biçimini alır, yolun bir sağına, bir soluna geçerek sekmeye başlardı. Dizginleri gevşetince başı yükselir yükselir, geniş ve uzun adımlarla rahat bir rahvana geçirdi. Yürümüyor, ceylân gibi sekiyor, akıp gidiyordu.”

Bu hikâyedeki çocuğun ve babanın Alkısarak’a özenle bakmaları ve onu sevmeleri olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Ancak Kör Mıstık karakteri çocukların özdeşim kurabileceği ve örnek alabileceği şekilde geliştirilmemiştir.

Kör Mıstık’ın hayvanlara karşı merhametsiz olması, Alkısarak’ı korkutması ve ona vurması çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek yanlıştır düşünce ve davranışlardır.

Çocuklarda hayvan sevgisi oluşmasını engelleyebilir. Bu karakterle özdeşim kuran çocuklar bu yanlıştır davranışı uygulayabilirler. Kendisi ve çevresi ile öyküdeki kişi ve karakterleri özdeşleştiren çocuk olumsuz özellikler taşıyan karakterler üzerinde düşünerek, metnin iletisini kavrayacaktır.

Anlatıcı böylece çocuğa yön vermiş, doğruyu ve yanlış bir arada göstererek çocuğa eleştirel bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bağlamda çocuk ve Kör Mıstık iyi geliştirilmiş, çocuğa göre karakterlerdir.

Hikâyede babanın sigara içtiği söylenmiştir. Çocuklar, okudukları eserdeki kahramanın yaptıklarını örnek alabilirler. Bu yüzden sigara gibi kötü alışkanlıkların çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir.

3.4.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Yalnız kar diz boyunu aşınca ağılda kalırdı sürü” (ÜAO, 2009: 8).

“Hiç devlet katkısı olmadan, köylü kendi emeğiyle yapmıştı okulu” (ÜAO, 2009: 26).

“Bütün kış boyunca geceleri hep gül ağacını gördü düşünde” (ÜAO, 2009: 60).

Hikâyelerde kullanılan ifade ve sözcükler çocukların yaş düzeylerine ve kavrama güçlerine uygun olmalıdır. Bunun yanı sıra çocukların anlamını bilmemesine rağmen cümlenin bağlamından anlamını çıkarabileceği kelimelere de yer verilmelidir. Ancak bu hikâyede yer alan bazı kelimeler çocuğun günlük hayatında karşılaşması ve cümlenin anlamından çıkarması zor olan kelimeler gibi görünmektedir. Bundan dolayı bu kelimelerin çocuğun yeni kelimeler öğrenmesine ve sözcük dağarcığını geliştirmesine hizmet etmeyeceği düşünülmektedir. Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Katırların **kunnaması** kadar uğursuz sayılırmış üç ayaklı bir oğlağın doğması” (ÜAO, 2009: 16).

“Sıcaklar bastırınca kızamık salgını **tavsamıştı**” (ÜAO, 2009: 20).

“Aklınca **mandepsiye** bastırarak hani?..” (ÜAO, 2009: 42).

“Sakin **örseleme** onu, dedi” (ÜAO, 2009: 68).

“Bir apartmanın **duldasına** çekilmiştik” (ÜAO, 2009: 83).

“Dizginleri gevşetince başı yükselir yükselir, geniş ve uzun adımlarla rahat bir **rahvana** geçirdi” (ÜAO, 2009: 86).

“Alkısarak avluda, geniş **sundurmanın** altında, gölgelikte bağlıydı” (ÜAO, 2009: 89).

Kitapta deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve yansıma sözcükler kullanılarak dilin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Bu söz grupları Türkçenin zengin ifade kaynaklarından ve çocuğun söz varlığını geliştirir. Kitapta deyimlere ve ikilemelere sık yerildiği tespit edilmiştir. Ancak atasözü örneğine rastlanmamıştır.

Kitapta yer alan deyimlere şu örnekler verilebilir:

- “Keçimin yavrulamasını **dört gözle bekliyordum**” (ÜAO, 2009: 10).
 “Yanımdan yaşlı bir küfecinin geçtiğini görünce **aklı başına geldi**” (ÜAO, 2009: 44).
 “İhtiyar düdüğü sesini nasıl duysun... **Kendinden geçip** gitmişti” (ÜAO, 2009: 56).
 “Senin **aklın ermez**, diye karşılık verdiler ona” (ÜAO, 2009: 59).
 “Gittikçe de zayıfladı, **bir deri bir kemik kaldı**” (ÜAO, 2009: 92).

Kitapta yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

- “Toprak bir güveçte **ağır ağır** pişirdi” (ÜAO, 2009: 16).
 “Başından **türlü türlü** acıklı olaylar geçer” (ÜAO, 2009: 35).
 “Adamın **doğru dürüst** bir işi gücü yok zaten” (ÜAO, 2009: 48).
 “**Konu komşu** da doluşmuştu avluya” (ÜAO, 2009: 94).

Kitapta yer alan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

- “Ama benim keçim **bambaşkaydı**” (ÜAO, 2009: 7).
 “Alfabesi onun içinde dururdu. **Yepyeni**, pırıl pırıl” (ÜAO, 2009: 27).
 “O **masmavi** gözleri kapandı hemen” (ÜAO, 2009: 56).

Kitapta yer alan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

- “Uzun boylu mor emaye demlik, ocakta **fokur fokur** kaynıyordu” (ÜAO, 2009: 17).
 “Ayrılıp gidiyordum ki kulübe kapısının **gıcırtilarla** açıldığını gördüm” (ÜAO, 2009: 56).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşurma) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

- “Kimi dev anası gibi iri, kimi obur, kimi sevgisiz görünürdü gözüme” (ÜAO, 2009: 8).
 “Hele akşam olup da karanlık gece bir çarşaf gibi üstümüzü örtünce kendimizi çangal çangal yıldızların arasında bulurduk” (ÜAO, 2009: 23).

“Bir uzun kavağım ben.. Yeryüzünü süsleyen yüzbinlerce kavaktan biri. Öbürlerinden ayrı bir yönüm yok. Ama çok güzel bir kavağım gene de” (ÜAO, 2009: 53).

“İşte ben böyle konuşmalar isterim. Bakın her bir yaprağım ayrı ayrı hışırdıyor” (ÜAO, 2009: 53).

Sarıyüce, “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitabında konuşma dilinin unsurlarından beddualara da yer vermiştir.

“Seni geberesice! Seni boyu devrilesice!”

“Şu boyu boşu devrilesiceden çektiğimi Allah’ın hiçbir kulundan çekmiyorum.”

“Gözleri kör olasıca!...”

Kitapta yerel söyleyişlere ve ağız özelliklerine de yer verildiği görülmüştür.

“Bir dakika evde durur mu ki acabola?” (ÜAO, 2009: 50).

“Akşamaca bu kadar mı kazandın?” (ÜAO, 2009: 47).

“Sen neden bahsediyon bire hemşerim! Deli misin nesin? Hangi kuşlar? Yasah!... Bilmiyon mu?”

“Baba sen kaçıksın heralım? Ne var gökyüzünde hangi güzelden söz ediyon? Güzel ne arasın gökyüzünde?” (ÜAO, 2009: 57-58).

Kitapta argo kelimelere yer verildiği görülmektedir. Bu kelimeler dilin zengin yanını gösterse de çocuklar için kötü örnek oluşturabilir. Kitapta argo kelimelere şu örnekler verilebilir:

“Oralara gidinceye kadar kendi semtimize dolaşsaydık hepsini **okuturduk**” (ÜAO, 2009: 84).

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür.

“Bir **ögle üstü** dönüğümüzde eve tanımadığımız konukların geldiğini gördük” (ÜAO, 2009: 21). Bu cümlede geçen “ögle üstü” kelimesi “ögleüstü” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Sonra gerçeğiyle **yüzyüze** geldiğimde ne yalan söyleyeyim, bayağı hayâl kırıklığına uğradım” (ÜAO, 2009: 25). Bu cümlede yer alan “yüzyüze” kelime grubu “yüz yüze” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Bugün **alangirli** müşteriler de beni buluyor!...” (ÜAO, 2009: 42). Bu cümlede yer alan “alangirli” kelimesinin doğru yazılışı “alengirli” şeklindedir.

“Bir keresinde karısı tarlada, hemen **yanıbaşında** bir oğlan çocuğu doğurmuştu” (ÜAO, 2009: 64). Bu cümlede yer alan “yanıbaşında” kelime grubu “yanı başında” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Orada ağır sandıkları, kocaman **makinaları** taşır, kamyonlara yükler ya da boşaltırdı” (ÜAO, 2009: 78). Bu cümlede geçen “makina” kelimesi “makine” olarak yazılmalıdır.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama hataları şunlardır:

“Öyle tanınmayacak gibi değildi ki?” (ÜAO, 2009: 7). Bu cümlede soru anlamı olmadığından soru işareti kullanımı yanlış bulunmuştur.

“Bugün alangirli müşteriler de beni buluyor!!” (ÜAO, 2009: 42). Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

“Bir uzun kavağım ben..” (ÜAO, 2009: 53). Bu cümlede sonunda kullanılan yan yana iki nokta kullanımı yanlıştır. Böyle bir noktalama işareti yoktur.

Kitapta rastlanılan bazı anlatım bozuklukları şunlardır:

“Her bir şeylerini eksik etmedim” (ÜAO, 2009: 72). Cümlede anlamca doğru olması için “Hiçbir şeylerini eksik etmedim.” biçiminde olması gerekir.

Kitaptaki hikâyelerin büyük bir çoğunluğu kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Okul kitabı dışında ilk okuduğum kitap olan Kerem ile Aslı, bana okuma sevgisini aşıladı. Arka kapakta başka kitap adları da sıralanmıştı. Bunları ilk defa duyuyordum. Aramaya başladım.”

“Kalktım gezindim. Başka bir olayı anımsamadım. Şu yeşil nohut öyküsünü anlatmaktan başka yolum yok anlaşılın. Oturdum yazmaya başladım. Öylesine çabuk yazdım ki nasıl oldu ben de anlayamadım.”

3.4.2.5. İleti:

“**Üç Ayaklı Oğlak**” adlı hikâyenin iletisi eksikliği olan insanlarla ve hayvanlarla dalga geçmek yerine onlara yardım etmemiz, destek olmamız gerektiğidir.

Bir diğer ileti de batıl inançların yanlışlığıdır. Batıl inançların insanlara ve hayvanlara verdiği zarar gösterilmek istenmiştir.

“**Sevgili Kitaplarımın Öyküsü**” adlı hikâyenin iletisi şartlar ve imkânlar zor olsa da insanın istedikten sonra her şeyi başarabileceğidir. Kitap sevgisinden ve okumanın öneminden bahsedilmiştir.

Çocuklara da çok okumaları gerektiği söylenmek istenmiştir. Ayrıca yazarın okuduklarından yola çıkarak yazmaya başlaması ile yazmanın ilk aşamasının da okumak olduğu belirtilmiştir.

“Küfeci Çocuk” adlı hikâyenin iletisi çocuklarımızı çalıştırmak yerine okutmamız ve onlara küçük yaşta taşıyamayacağı yükler vermememiz gerektiğidir. Ayrıca insanların duyarlı olması ve yardıma ihtiyacı olanlara el uzatması gerektiği de yan iletiler arasındadır.

“Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak” adlı hikâyenin iletisi dünya hırsıyla tabiattan uzaklaşmak yerine doğadaki güzelliklerin farkına varıp tadını çıkarmamız gerektiğidir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılacak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmakla birlikte kavağın konuşmalarıyla yargı şeklinde de verilmiştir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Yazınsal ileti, çocuklarda doğaya ve yaşama ilişkin duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir.

“Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” adlı hikâyenin iletisi ağaçları ve doğayı korumamız gerektiğidir. Bu hikâye yoluyla çocuklarda çevre bilinci oluşturmak amaçlanmış olabilir. Çiçeklerin dallarında güzel olduğu, onları koparmamamız gerektiği de yan iletiler arasındadır. Hikâyede doğa ve çevre konusunun dışında da yan iletiler verilmiştir. Bunlardan biri insanları mesleklerine, fiziksel özelliklerine ve kıyafetlerine göre yargılamamamız gerektiğidir. Bir diğeri ise büyüklere, yaşlılara saygı duymamız ve onlara iyi davranmamız gerektiğidir.

“Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün” adlı hikâyenin iletisi insanlarla alay etmememiz gerektiğidir. Özellikle de çocukların yaptıklarına gülmek, onlarla dalga geçmek özgüvenlerini zedeleyebilir ve başarabileceklerine olan inançlarını kaybedebilirler. Hikâyedeki çocuk, arkadaşları onunla dalga geçtiği için ödevini yapmak istememektedir.

“Alkısrağımız” adlı hikâyenin iletisi hayvanlara zarar vermememiz, onları sevip korumamız gerektiğidir. Aynı zamanda sevgiyle büyümenin, çevrendeki insanların sana sevgiyle yaklaşmasının insanları ve hayvanları ne kadar etkilediği gösterilmek istenmiştir. Sevgiyle büyüdüğü, etrafında onu seven insanlar olduğu zaman Alkısrağ melek gibi uslu iken, onu korkutan, şiddet uygulayan, rahatsız eden bir insan olduğu zaman huysuz ve korkak bir at haline gelmiştir.

3.4.2.6. Çevre:

“**Üç Ayaklı Oğlak**” adlı hikâye bir köyde mart ve nisan aylarında geçmektedir. Hikâyenin başkarakteri çocuk yaşadığı çevreyle çatışma yaşamaktadır. Ailesi ve köy halkı üç ayaklı oğlağın uğursuz olduğunu, köydeki hastalığın sebebinin oğlak olduğunu düşünürken çocuk bunların hiçbirine inanmaz ve onların fikirlerine karşı koyar. Çocuk bu çatışmayı çözmek için önce durumu anlatmaya çalışır ancak bunun işe yaramadığını görünce oğlağı alıp gitmek ister, küçük olması bunu da yapmasına engel olduğundan bir çözüm bulamaz.

“**Sevgili Kitaplarının Öyküsü**” adlı hikâyede yazar küçükken yaşadığı köyü anlatmaktadır. Metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Köyümüz çok uzaktı. Yollara da uzaktı, şehirlere de. Yalnız mavi gökyüzü ile yıldızlara yakındı. En yakın kasaba köyümüze yürüyerek altı saat çekiyordu. Oraya ulaşmak için keçi yollarından yürürdük. Birisi dağlardan, bellerden, tepelerden aşardı keçiyolunun. Öbürü de ovayı dolanırdı. Kağnılarla ovadan, eşeklerle, atlarla dağların üstünden gidilirdi. Kağnılarla gidilirse tan yıldızı doğunca yola düşülür, akşam yatsı ezanı okunurken kasabaya ulaşıldı.”

“Köyümüzde tek katlı, tek derslikli, beyaz badanalı, kırmızı kiremitli bir ilkokul vardı. İki yıl önce yapılmıştı. Hiç devlet katkısı olmadan, köyü kendi emeğiyle yapmıştı okulu. İki yıl bir öğretmen vekili geldi. Bir daha altı yıl öğretmen verilmedi. Okul kapalı kaldı.”

Çevre şartlarının yoksunluğu, imkânların sınırlı olması yazarın hayatında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle çevre faktörü de hikâyede etkili bir unsur olma özelliği taşımaktadır. Aslında yazar çevre şartlarıyla bir bakıma çatışmaktadır. Ancak bu şartları kabullenmek yerine sınırları aşmış ve okumak için elinden geleni yapmıştır. Yani pes etmemiş, mücadele etmiş ve başarılı olmuştur.

“**Küfeci Çocuk**” adlı hikâye pazarda ve yolda bir cuma gününde geçmektedir. Hikâyede pazarın durumu şöyle anlatılmıştır:

“Puslu, çisil çisil bir cuma günü öğlesi. Yerler vıcık vıcık. Satıcıların, hamalların gelip geçen arabaların durmak bilmeyen yaygaraları. Ortalık bir de insan dolu ki... Kıvımlı kıvımlı, cıvıllı cıvıllı. Kimi ayağıma basıyor. Kimi itip geçiyor. Çamur, gürültü, itiş kakış. Bugün pazarın hiç tadı yok.”

Çocuğun yaşadığı toplumsal çevre yardımsever ve duyarlı değildir. Çocuğa eşya taşıtan insanlar bu yaşta neden çalıştığını, ailesini veya durumunu merak edip sormamışlardı. Bir tek kadın bu durumla ilgilenmiş ve çocuğun yaşamını merak etmiştir ancak o da evin kapısına kadar gelmesine rağmen içeri girme cesaretini gösterememiştir. Duyarlı ve yardımsever bir çevrenin öneminden de bahsetmek isteyen bu hikâyede çevre faktörü önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk çevresiyle bir çatışma yaşamamakta, durumunu kabullenmiş görünmektedir.

“Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak” adlı hikâye şehrin en büyük parkının kıyısındaki kavak ağacının gölgesinde geçmektedir. Kavak ağacının yanı başından her gün bitip tükenmeyen bir insan selinin akıp gittiği bir cadde geçmektedir. Hikâye insanların, yaşadığı çevrenin doğal güzelliklerini fark etmemesi üzerine kurulduğu için çevre faktörü önemli bir yere sahiptir. Hikâyedeki kavak ağacının bu durumdan dolayı çevresindeki insanlarla çatışması söz konusudur.

“Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” adlı hikâyede ağaçları korumaya çalışan yaşlı adam anlatıldığı için çevre faktörü önemli bir yere sahiptir.

“Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün” adlı hikâyede evde geçmektedir. Hikâyedeki çocuk çevresiyle çatışmaktadır.

Tablo 7. “Üç Ayaklı Oğlak” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt		X
Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 8. “Üç Ayaklı Oğlak” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Üç Ayaklı Oğlak	+	+	+	+	+	-
Sevgili Kitaplarımın Öyküsü	+	+	+	+	+	-
Küfeci Çocuk	-	-	-	+	+	-
Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak	+	+	+	+	+	-
Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk	+	-	+	+	+	-
Babamla Yeşil Nohut Sattığımız Gün	+	-	-	+	+	-
Alkısrağımız	+	+	+	+	+	+

3.5. BEYAZ TAY

3.5.1. Dış Yapı Özellikleri

3.5.1.1. Boyutlar:

Kitap, çocukların kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap 13x19 cm boyutundadır. Yazar değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanmıştır. Belli bir dizide çıkan kitaplar aynı boy ve hacimdedir. Karagöz ve Hacivat dizisindeki tüm hikâye kitapları aynı boy ve hacimdedir. Bu dizideki kitaplar yazarın diğer hikâye kitaplarından daha ince ve boy olarak daha uzundur (20x28 cm). Diğer hikâye kitapları da kendi içinde benzer boyutsal özellikler göstermektedir.

“Çocuklara sunulacak kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, çocukların hem büyük ve küçük kavramlarını somutlamaları hem de kitaba ilişkin ilgilerini sürekli klabilmeleri için gereklidir” (Sever, 2007: 45).

3.5.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat ve dayanıklıdır. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir.

Yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir ve göz sağlığı açısından da uygundur. Kitap kâğıt özellikleri açısından çocuğa göredir denilebilir.

3.5.1.3. Kapak – Cilt:

Kitap kapağı, canlı ve konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır. Ancak yeterince renkli ve ilgi çekici değildir. Kapak resmi, çocuğun duygu ve düşünce üretmek metnin içeriğine yönelik hazırlık yapmasına katkı sağlamamaktadır. Kapak sağlam bir kartondan yapılmıştır ve üzeri selofanla kaplanmıştır.

Kitap cildi sağlam ve özenlidir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Bu durum çocuğun kitabı kısa sürede bulmasını sağlar. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Kitabın kapağı ve cildi çocuğa uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

3.5.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır. Kitabın harflerinin çocuğa göre olduğu söylenebilir.

3.5.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Ancak sayfanın sağ ve sol boşlukları eşit oranda ayarlanmamıştır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Sayfalar, çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Kitabın sayfa düzeni çocuğa göre tasarlanmıştır.

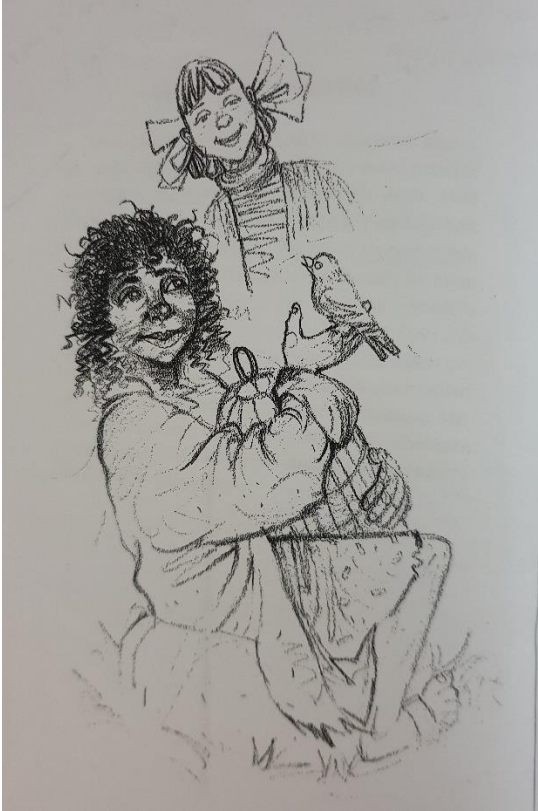
3.5.1.6. Resim:

Kitap seksen sayfadan oluşmaktadır. Kitapta on hikâye yer almaktadır. Son iki hikâye hariç diğer her hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam sekiz resme yer verilmiştir. Son iki hikâyede resim bulunmamaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler, çocukların sanat eğitimi ve okuma kültürü edinme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Resimlerin taşınması gereken en önemli özellik ise estetik değeridir. Bu kitaptaki resimler çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Resimler, bir uyaran olarak çocuğa düşünme ve düş kurma sorumluluğu vermektedir. Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür.

Resimler metnin en uygun yerinde bulunmaktadır ve metnin akışına uygun olarak verilmiştir. Ancak bir resim bu duruma ters düşmektedir. Metnin akışına uygun olarak verilmemiştir. “Çocuk ve Ekmek” adlı hikâyede resim ile yan sayfadaki anlatımlar birbiriyle bağdaşmamaktadır. Aynı zamanda resimde annenin yanında iki çocuk varken yazılı ifadede odada üç çocuk olduğu söylenmektedir. Yine bu hikâyede çocuğun ayağında partal plastik papuç olduğu söylenirken resimde çocuğun ayağında terlik vardır. Burada da resimler metnin anlamını tamamlamamaktadır.

Resimler siyah-beyaz olarak kara kalemle çizilmiştir. Bu durum çocukların ilgisini çekmede ve gerçeklik algısı oluşturmada problem yaratabilir. Örneğin, “Topal Serçe” adlı hikâyede çocuğun gözlerinin mavi, saçlarının papatya sarısı olduğu söylenmiş. Ancak görselde siyah-beyaz olarak gösterilmiştir (bk. Şekil 4). Bu durum çocukların metinde anlatılanları zihninde canlandırmasını zorlaştırabilir. Kitabın resimlerinin çocuğa görelilik açısından zayıf olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4. “Topal Serçe” adlı hikâyeye ait görsel (s. 7)

3.5.2. İç Yapı Özellikleri

“Topal Serçe” adlı hikâye “El Evinde” adlı kitapta incelendiğinden burada tekrar yer verilmemiştir.

“Çocuk ve Ekmek” adlı hikâye “El Evinde” adlı kitapta ele alındığından burada tekrar incelenmemiştir.

“Uç Güzel Martı Uç” adlı hikâye “Dört İsimli Prens” adlı kitapta “Gökten Düşen Martı” adıyla yer almaktadır bu nedenle burada tekrar ele alınmamıştır.

“Kuş, Gökyüzü ve Çocuklar” adlı hikâye “Dört İsimli Prens” adlı kitapta “Uzaklardan Gelen Kuş” adıyla yer aldığından burada tekrar ele alınmamıştır.

“Sahibini Unutmayan Köpek” adlı hikâye “Dört İsimli Prens” adlı kitapta yer aldığından burada tekrar ele alınmamıştır.

“Ziyaret” adlı hikâye “El Evinde” adlı kitapta bulunduğundan burada tekrar yer verilmemiştir.

“Kısa Boylu Güzel Bir Adam” adlı hikâye “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta “Mübaşir Amca” adıyla bulunmakta olduğundan burada tekrar yer verilmemiştir.

3.5.2.1. Konu:

“**Annemin Anahtarları**” adlı hikâyede öğretmenin verdiği ödev için annesini anlatan Gürsel’in, annesinin unutkanlığıyla ilgili yaşadıkları bir olayı anlatması konu edilmiştir. Gürsel annesinin hep olumlu özelliklerini söylemiş kusur olarak da oldukça unutkan olduğunu ifade etmiştir. Gürsel’in annesi evin anahtarlarını sürekli kaybeder. Önce her yeri arar sonra da çocukları sorgular. Bir gün sinemaya gideceklerken annesi yine anahtarları bulamaz. Her yeri ararlar ancak anahtarları bulamazlar. Anne evde kalmaya karar verince baba kapıyı açar ve anahtarların kapının üstünde olduğunu görür. Hikâyenin konusu çocuğun yaşantısıyla ilgilidir ve gerçeğe uygundur. Çocuğun anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekildedir. Bu özellikler dikkate alındığında konunun çocuğa göre olduğu söylenebilir.

“**Beyaz Tay**” adlı hikâyede Yağmurcan’ın, annesi ölen beyaz taya yardım etmesi için yaşlı kısıraklara ricada bulunması, yiğit kula kısırağın yardımı kabul ederek beyaz tayı emzirmesi ve beyaz tayın da yaşlı kısırakları kurtların elinden kurtarması konu edilmiştir. Hikâyede yazarın yardım, iyilik, fedakârlık gibi konuların işlemesi bakımından hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu düşünülmektedir ancak konunun anlatılışında çocuğa uygun olmayan yerler de mevcuttur. Hikâyede beyaz tayın yaşlı kısırakları kurtarmak için kurtlarla mücadelesi anlatılırken kullanılan şu ifadeler çocuğa uygun değildir:

“Beyaz tay kurtlardan birisinin üzerinden uçar gibi atladı. Sonra geri dönmeden bir çiftte savurdu. Kurt takla makla yuvarlanıp gitti. Bir daha ayağa kalkamadı. Kaburga kemikleri birbirine girmişti. Öbür kurtlar kısırakları bırakıp beyaz taya saldırmaya kalkıştılar. Beyaz tay birini savurduğu bir tekmeyle parçaladı, birini de ağızıyla belinden yakalayarak on metre uzağa fırlattı” (BT, 2007: 38).

“**Dağlara Giden Çocuk**” adlı eserde, şehit olan babasını aramak için dağlara giden dört yaşında bir erkek çocuğun hikâyesi konu edilmiştir. Hikâyenin konusunun çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

9-10 yaş döneminde çocuklar günlük hayattan alınma realist hikâyeleri ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar.

Aynı zamanda kahramanı çocuk olan eserler de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir (Şirin, 1998: 201). Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir. Ele alınan konular gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Kitapta kişi-kişi ve kişi-toplum çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Annemin Anahtarları” hikâyesinde anahtarları bulmak için annenin çocukları sorguya çekmesi çatışmaya yol açmıştır.

“Gürsel güzel evladım! Sen anahtarları alıp oynadın mı?”

“Hayır anne? Anahtarlarla oynanır mı hiç?”

“Geçen gün anahtarları elinde tespah salladığını görmüştüm.”

“Onlar bizim anahtarlar değil ki anneciğim. Ben sınıfın kitaplık kolu başkanayım ya, o anahtarlar sınıf kitaplığının anahtarlarıydı” (BT, 2001: 25).

“Dağlara Giden Çocuk” adlı hikâyede Demir’i ormanda elinde çakıyla bulan mahallelinin çakıyı babasının verdiği inanamaması kişi-toplum çatışmasına bir örnek teşkil etmektedir.

“Bütün arayıcılar çocuğun başına toplanmışlardı. Herkes birbirinin yüzüne baktı. Yaşlı bir adam: ‘Belki çocuk çakıyı sen yokken evin bir köşesinde bulmuştur.’ dedi. Demir çocuk: ‘Hayır’ diye atıldı. Onu bana babam verdi” (BT, 2007: 44).

3.5.2.2. Tema:

“Annemin Anahtarları” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

“Beyaz Tay” adlı hikâyenin teması karşılıksız iyilik ve yardımdır. Hikâyenin teması açık, anlaşılır ve çocuğun düş gücünü hareketlendirecek niteliktedir. Yazar, politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemiştir. Konu ile bütünlük taşıyan tema, çocuğun gelişim seviyesine uygundur.

“Dağlara Giden Çocuk” adlı hikâyesinin teması baba özlemidir. Hikâyede Demir’in babasını özlemesi ve onu görmek için dağlara gitmesi anlatılmaktadır.

3.5.2.3. Kahramanlar:

“**Annemin Anahtarları**” adlı hikâyenin başkarakterleri Gürsel ve annesidir. Yan karakterler ise Gürsel’in ablası Yeliz, kardeşi Can, baba ve öğretmendir. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur.

Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Gürsel’in annesi, çocuklarını birbirinden ayırmayan, çocuklarına düşkün ve unutkan bir insandır.

“Üçümüzü de bir tutar. Birimizi öbürümüzden ayırmaz. Hasta olsak üzerimize titrer. Titremek de ne? Bizden daha çok hasta olur. İki dakikada bir elini alnımıza kor, ateşimize bakar. Annemin tek bir kusuru vardır. Biraz untkandır” (BT, 2001: 24).

Gürsel’in ablası Yeliz sinemayı çok sever.

“Ablam sinemaya çok düşkündür. Gitti bir hafta önce aldı biletleri” (BT, 2001: 26).

Bu hikâyede, Gürsel’in annesini çok sevmesi, onun hakkında hep olumlu düşüncelere sahip olması bu hikâyeyi okuyan çocuklara örnek olabilecek niteliktedir. Gürsel’in annesinin de çocukları arasında ayırım yapmaması ve çocuklarını çok sevmesi olumlu niteliklerdir. Hikâyedeki anne ve çocukları arasındaki sevgi bağı çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir.

“**Beyaz Tay**” adlı hikâyenin başkarakterleri Yağmurcan ve beyaz taydır. Yan karakterler ise Yağmurcan’ın babası, yaşlı kısraklar (telli yağız kısrak, güzel doru kısrak, yiğit kula kısrak) ve kurtlardır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Yağmurcan atları seven, yardımsever bir çocuktur.

“Yağmurcan atları çok seven bir çocuktur. Ailesi yarış atları yetiştiriyordu. Bunları at yarışçılara satıyorlardı” (BT, 2007: 34).

Beyaz tay hikâyede bir değişim geçirmektedir. Doğduğunda çelimsiz ve sıska olan tay kula kırağın emzirmesiyle bir yaşını doldurduğunda üç yaşındaki yetişkin atlardan daha boylu boslu, daha gösterişli olmuştur.

Hikâyenin başkahramanı Yağmurcan çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır. Yağmurcan’ın kendisine yardım etmeyen yaşlı kısrakları da kurttan kurtarması iyiliğin karşılıksız yapılması gerektiğini göstermektedir. Bu durum hikâyeyi okuyan çocukların örnek alabileceği şekilde geliştirilmiştir.

“**Dağlara Giden Çocuk**” adlı hikâyenin başkarakterleri Demir ve annesidir. Yan karakterler ise Demir’i aramaya giden mahallelidir. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Demir açık ve devingen karakter özellikleri göstermektedir. Demir’in fiziksel özellikleri şu şekilde ifade edilmiştir: “Demir çocuğun zeytin gibi kara gözleri vardı. Parlak siyah saçları lüle lüle alınına dökülüyordu. Dört yaşındaydı” (BT, 2007: 39).

Demir, babasının şehit olduğunu bilmediği için babasını beklemektedir. Sürekli annesine babasını sorar ve onu görmeye gitmek istediğini söyler. Annesi çocuğuna gerçekleri söylemez ve onu oyalar. Bu bekleyiş çocuğu yorar ve çocuğun psikolojisini olumsuz yönde etkiler. Demir hikâyenin başından sonuna bir değişim yaşıyor. Hikâyenin başında babasını görmek için sürekli dağlara gitmek istiyor. Sonra babasını görmek için çıktığı yolda kayboluyor. Annesi ve mahalleli onu bulunca Demir çocuk babasını gördüğünü ve babasının ona bir çakı verdiğini söylüyor. Hikâyenin sonunda demir çocuk dağlara gitmek gereğini duymuyor artık. Demir’in annesi ise kapalı ve durağan bir karakterdir.

Bu hikâyede de çocuklar kendi yaşlarına yakın olan Demir karakteriyle özdeşim kurabilirler. Demir’in babasını sevmesi, özlemesi ve beklemesi çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken temalardandır. Ancak Demir’in annesi yokken kendi başına dışarı çıkması ve annesinin sözünü dinlememesi Demir’le özdeşleşebilecek çocuklar için olumsuz sonuçlar doğurabilir.

3.5.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Demir çocuk oynuyor, dağlara gitmek gereğini duymuyordu artık” (BT, 2007: 45).

“Evi alt üst ettikten sonra sonunda bir yerlerde bulup çıkarırız hain anahtar kaçaklarını” (BT, 2007: 25).

Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“**Kısraklardan** biri pek yakında **kulunlayacaktı.**”

“**Yelesini** ve **sağrısını** okşadıktan sonra...”

“**Tımar** ederken bile inleyip sızlıyordu” (BT, 2007: 34).

Kitapta deyimler, ikilemeler ve yansıma sözcükler kullanılarak dilin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Kitapta en fazla kullanılan söz varlığının ikilemeler olduğu tespit edilmiştir.

Kitapta yer alan deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Hep beraber dışarı çıkacağımız zaman anahtarlar ne hikmetse ortalıktan **toz olur**” (BT, 2007: 25).

“Birden kişneyerek **şaha kalktı.**” (BT, 2007: 36).

Kitapta yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Ah yavrucuğum, **cayır cayır** yanıyorsun” (BT, 2007: 24).

“Çocuğun nereye gittiğini **aşağı yukarı** herkes biliyordu” (BT, 2007: 41).

“Bir yaşını doldurduğunda küçük beyaz tay, üç yaşındaki yetişkin atlardan daha **boyu boslu**, daha gösterişli olmuştu” (BT, 2007: 36).

Kitapta yer alan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Annesini çağırıyor, gözyaşları **şıpır şıpır** akıyordu” (BT, 2007: 41).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme) ve teşhis (kişileştirme) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Demir çocuğun zeytin gibi kara gözleri vardı” (BT, 2007: 39).

“Evi alt üst ettikten sonra sonunda bir yerlerde bulup çıkarırız hain anahtar kaçaklarını” (BT, 2007: 25).

“Beyaz, pamuk gibi beyaz bir tay yavruladı” (BT, 2007: 34).

Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür. Şu örnekler verilebilir:

“Uzaklarda durmuş **Beyaz Tay**’ın ot yiyişini seyrediyordu” (BT, 2007: 36). Bu cümlede “beyaz tay” özel bir isim olmadığından cümle başında da yer almadığından küçük harfle yazılması gerekir. Hikâyede “beyaz tay” çoğu yerde küçük harfle

yazılmışken iki yerde büyük harfle yazılmıştır. Aynı metin içinde aynı kelimenin farklı şekilde yazılması tutarsızlığa yol açarak çocukların kafasını karıştırabilir.

“**baksana** bu zavallının anası öldü” (BT, 2007: 35). Bu cümlede tırnak içinde yazılan cümlenin ilk harfi büyük olmalıdır.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları şunlardır:

“Hayır anne?” (BT, 2007: 25). Bu cümlede soru işareti yanlış kullanılmıştır. Cümlede soru anlamı yoktur. Soru işareti yerine nokta kullanılması gerekir.

“Bari siz gidin evi bekleyeyim ben,” dedi (BT, 2007: 26). Bu cümlede virgül yerine nokta kullanılması gerekir.

Kitapta tespit edilen bazı anlatım bozuklukları şunlardır:

“Beyaz, pamuk gibi beyaz bir tay yavruladı” (BT, 2007: 34). Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni gereksiz sözcük kullanımındır.

Kitaptaki hikâyelerin büyük bir çoğunluğu hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Yokluğunda çocuğun başına bir iş gelecekmiş gibi bir duygu vardı içinde” (BT, 2007: 40).

Kitaptaki bazı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Ben bu öyküyü sınıfta yazıyorum. Öğretmenimiz ‘Annenizi anlatan bir yazı yazınız’ diye bir ödev verdi. Hemen kaleme sarıldım. Ödev defterime yazmaya başladım” (BT, 2007: 24).

3.5.2.5. İleti:

“**Annemin Anahtarları**” adlı hikâye bir çocuğun annesi ile ilgili bir anısı öğretmenin verdiği ödevde yazmasını anlatmaktadır. Hikâyenin iletisinin açık olmadığı düşünülmektedir.

“**Beyaz Tay**” adlı hikâyenin iletisi iyiliğin karşılıksız yapılması gerektiğidir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen ileteler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir.

Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Hikâyede verilen iletiler çocuklarda insana, hayvanlara ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.

3.5.2.6. Çevre:

“**Annemin Anahtarları**” adlı hikâyede Gürsel, annesinin unutkanlığıyla ilgili anısını öğretmenin verdiği ödev için sınıfta yazmaktadır. Gürsel’in anlattığı olay evde geçmektedir.

“Ben bu öyküyü sınıfta yazıyorum. Öğretmenimiz ‘Annenizi anlatan bir yazı yazınız’ diye bir ödev verdi” (BT, 2007: 24).

“**Dağlara Giden Çocuk**” adlı hikâyede olay evde ve ormanda geçiyor.

“Annesi oyalansın diye bir sürü oyuncak almıştı. Evin içi oyuncak dükkânı gibiydi.”

“Genç kadın bir işte çalışmadığı için hemen hemen evden hiç ayrılmazdı.”

“Karanlıkta orman içinde her yerde fener ışıkları görünüyordu.”

“Ormanın kasabaya yakın bir yerinde bir adamın sesi duyuldu” (BT, 2007: 39-40).

Kahraman yaşadığı topluma karşı duyarlı, iyiliksever ve yardımsever bir çevrede yaşıyor. Anne Demir’i evde bulamayınca bütün mahalleli anneye yardıma koşuyor ve gece gündüz demeden her yerde birlikte çocuğu arıyorlar.

Kahraman yaşadığı toplumsal çevreyle çatışma yaşıyor. Mahalleli çocuğu ormanda elinde çakıyla bulduktan sonra çocuk çakıyı babasının verdiğini söyler ancak onu arayan mahalleli çakıyı babasının verdiğine inanmaz.

“Bütün arayıcılar çocuğun başına toplanmışlardı. Herkes birbirinin yüzüne baktı. Yaşlı bir adam: ‘Belki çocuk çakıyı sen yokken evin bir köşesinde bulmuştur.’ dedi. Demir çocuk: ‘Hayır’ diye atıldı. Onu bana babam verdi” (BT, 2007: 44).

Tablo 9. “Beyaz Tay” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	

Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 10. “Beyaz Tay” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Annemin Anahtarları	+	-	+	+	-	+
Beyaz Tay	+	+	+	+	+	+
Dağlara Giden Çocuk	+	+	-	+	+	-

3.6. AĞLAMA ANACIĞIM AĞLAMA

3.6.1. Dış Yapı Özellikleri

3.6.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitaplık oluşturabilmesi için yazarın diğer kitaplarıyla benzer boyutsal özellikler göstermektedir. Kitap, 13x19 cm boyutundadır. Boyutlar açısından çocuğa göre olduğu söylenebilir.

3.6.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kâğıt özellikleri açısından çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.6.1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı ve renklidir. Kapak, konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır ancak çocuğun ilgisini çekmede yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Sayfalar, düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap, kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Kitabın cilt yönünden çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

3.6.1.4. Harfler:

Harf boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır.

3.6.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmamaktadır. Sayfa düzeni açısından çocuğa göre olduğu ifade edilebilir.

3.6.1.6. Resim:

Kitap yüz on iki sayfadan oluşmaktadır. Kitapta dört hikâyeye yer almaktadır. “Ağlama Anacığım Ağlama” adlı hikâyede iki resim, “Tutsak Kahramanın Dönüşü” hikâyesinde üç resim, “Deli Dumrul’un Köprüsü” adlı hikâyede bir ve “Boğaçhan” adlı hikâyede iki resim olmak üzere kitapta toplam sekiz resme yer verilmiştir. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler konuya uygundur. Resimler metnin en uygun yerinde bulunmakta ve metnin anlamını tamamlamaktadır. Resimler metnin akışına uygun olarak verilmiştir.

Sözcüklerle anlatılanlar, çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Bir uyarıcı olarak çocuğa düşünme ve düş kurma sorumluluğu vermektedir. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir.

3.6.2. İç Yapı Özellikleri

3.6.2.1. Konu:

“**Ağlama Anacığım Ağlama**” adlı hikâyede ailesi, askerleri ve malları düşmanlar tarafından ele geçirilen Kazan Bey’in düşmanlarıyla savaşması ve ailesini kurtarması konu edilmiştir.

Hikâyede olağanüstülükler ve mucizelere de yer verildiği görülmüştür. Kazan Bey’in oğlu Uruz’un onu asacakları ağaçla konuşması ve bunun üzerine kocaman kalın dalın onu taşımayı kırılması bu duruma bir örnektir.

“O kocaman kalın dal on altı yaşındaki Uruz’u çekemedi. Birden kırılıp kopuverdi. Uruz yere düştü.”

“**Tutsak Kahramanın Dönüşü**” adlı hikâyede Bamsı Beyrek’in beşik kurtmesi Banı Çiçekle evleneceği gün Hisar Beyi ve askerleri tarafından kaçırılması, on altı yıl sonra Yalancıoğlu Yalancık’ın bir hile ile Banı Çiçekle evleneceği gün geri gelmesi ve sevdiğine kavuşması konu edilmiştir. Hikâyenin sonunda Bamsı Beyrek’in iki kızla evlenmesi günümüz kanunları ve geleneklerine göre yanlıştır. Ancak hikâyenin geçtiği zamanda bu durum daha normaldir. Hikâyede de “o zamanın adetince” diyerek bu durum belirtilmiştir. Yine de çocukların anlamakta zorlanacağı ve onlarda olumsuz etki yapabileceği düşünülmektedir.

“Beyrek o zamanın âdetince hisar beyinin kızı ile murada erdi.”

“**Deli Dumrul’un Köprüsü**” adlı hikâyede Deli Dumrul’un ölen yiğidin canını kurtarmak için Azrail’i araması ancak Azrail’e meydan okuduğu için pişman olup Allah’tan af dilemesi ve kendi canını kurtarmak için yerine can bulmaya çalışması konu edilmiştir. Dini konular gibi soyut konuları çocukların anlaması ve anlamlandırması zor olduğundan, bu hikâyede ele alınan konu çocuğa uygun değildir. Ayrıca bu konularda bilgi sahibi olmayan çocukların yanlış öğrenmelerine ve kavram karmaşası yaşamalarına neden olabilir.

“**Boğaçhan**” adlı hikâyede kırk namerdin kendi menfaatleri uğruna Boğaçhan’a iftira atıp onu öldürmeye çalışmaları ancak başarılı olamamaları konu edilmiştir.

11-12 ve 13-14 yaş dönemindeki çocuklar tarih kitapları okumaktan hoşlandıklarından (Şirin, 1998: 201) dede korkut hikâyelerinin bir bölümünü ele alan bu kitap değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-kişi çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Kitaplarda yer alan çatışmalara şu örnekler verilebilir:

Dirse Han'ın kırk yiğidi onlarla ilgilenmediği için Boğaçhan'la çatışmaktadır. Kırk namerdin iftiraları yüzünden baba ile oğulun çatışması da mevcuttur.

“Dirse Han oğluna beylik verdi, taht verdi. Oğlan tahta çıktı. Kendisi gibi yiğit kırk genç arkadaşı ile gezer tozar oldu. Dirse Han'ın da kırk yiğidi vardı. Onları pek arayıp soramadı. Dirse Han'ın adamları Boğaç Han'a gücendiler. ‘Böyle bey olmaz olsun,’ dediler. ‘Bizi görmezden geliyor. Kendi arkadaşlarıyla düşüp kalkıyor. Bu, böyle gidemez. Boğaç'ı babasının gözünden düşürmeliyiz. Hatta ortadan kaldırılmasını sağlamalıyız.’”

Ozan kılığındaki Bamsı Beyrek ile Yalincakoğlu Yalancık arasında da ok atışı esnasında bir çatışma yaşanmıştır.

“Damat Yalincakoğlu Yalancık da ok atmaktaydı. Ozan ona ‘Elin kurusun! Parmakların çürüsün! Hay domuz oğlu domuz! Nasıl ok atıyorsun böyle?’ diyordu. Yalancık öfkeleni.

‘Bu deli de nereden çıktı?’ diye bağırdı. ‘Bire deli köpek! Canın cehenneme gitmek istiyor herhalde. Ok atışımı ne beğenmezsin? Elinden geliyorsa gel, yayımı sen çek. Bakalım kurabilecek misin? Yoksa boynunu kırarım senin!’

Beyrek hiç beklemedi, sırtındaki çulu savura savura geldi. Yalancık'ın yayını kaptı, kurmak için bastırdı... yay kabzasından iki parça oldu.

‘Bu da yay mı?’ dedi bağırarak. ‘Bununla ancak çayırda çayır kuşu vurulur.’

Yalancık yayının parçalanmasına çok kızdı: ‘Bire durmayın dedi,’ dedi. ‘Beyrek'in yayı vardır. Alıp getirin.’

Gittiler getirdiler. Beyrek yayı görünce göğüs geçirdi. Yalancık oku kurup atmak istedi. Ama ne kadar uğraştıysa da kuramadı. Deli ozan: ‘Beylerim,’ dedi, ‘izin verin. Şu yayı bir kere de ben deneyeyim.’

‘Olur,’ dediler. Beyrek bir sınavıta yayı kurdu, oku hedefe gönderdi. Ok yüzükten geçip gitti. Beyler gülmekten nerdeyse yere yatacağı.”

3.6.2.2. Tema:

Kitapta kahramanlık ve yiğitlik ortak temalardır. Bunların dışında “Boğaçhan” adlı hikâyede iyilik, “Deli Dumrul’un Köprüsü” adlı hikâyede ise sevgi ve fedakârlık temaları da ele alınmıştır. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

3.6.2.3. Kahramanlar:

“Ağlama Anacığım Ağlama” adlı hikâyenin kahramanları Kazan Bey, Kazan Bey’in eşi Burla Hatun, oğlu Uruz Bey ve Kara Güne, annesi, dayısı Uruz Koca, Oğuz Beyleri, Şöklü Melik, Karacık Çoban ve Dede Korkut’tur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak verilmiştir. Kazan Bey ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Yiğit bir adamdı Kazan Bey. Gözü pekti. Aynı zamanda merhametli, sevecen bir adamdı. Malı mülkü çoktu. Tavla tavla şahbaz atlarının, katar katar develerinin, sürü sürü koyunlarının sayısını kimse bilmezdi. Öksüzleri korur, yoksullara yardım ederdi. Evlenmekte zorluk çeken gençleri evlendirir, düğün masrafını kendisi karşılardı. Savaşlarda gösterdiği kahramanlıklarla ün salmıştı. Emet Suyu’nun Aslanı diye anılırdı.”

Kazan Bey’in dayısı Uruz Koca ile ilgili ise şu bilgilere yer verilmiştir:

“Neşesi ile öfkesi pek belli olmazdı. Yaşlıydı, çok şeyler görüp geçirmişti. Ulu çınarlar gibi gövdesi vardı. Yüzü uzundu, ağzı at ağzına benziyordu. Zaten kendisine At Ağzılı Uruz Koca diyorlardı. Savaşlarda sırtı yere gelmez, karşısına düşen düşman tümünden perişan olurdu.”

Hikâyede Kazan Bey, Oğuz Beyleri, Uruz Bey, Burla Hatun, Karacık Çoban karakterleri çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Karacık Çoban’ın düşmandan korkmayıp büyük bir fedâkarlıkla savaşması ona verilen emanetleri koruması olumlu örnektir. Burla Hatun’un oğlu için kendini feda etmek istemesi, oğlu

Uruz Bey'in de annesi ve babası uğruna kendi canını hiçe sayması anne-oğul arasındaki güçlü bağı gösterir.

Kazan Bey'in ailesini düşmandan kurtarmak için mücadele vermesi, düşmana malını vermeye hazır olması, onlardan ailesini istemesi aileye verilen değer yanında maddiyata önem verilmediğini gösterir. Bunların yanında düşmanın olumsuz özelliklerinin, yaptığı kötülüklerin hikâyede anlatılması olağandır. Çocukların tarihimizdeki bu gerçeklerle yüz yüze getirilmesinde bir sakınca yoktur. Ancak hikâyede çocuklara uygun olmayan yerler olduğu tespit edilmiştir. Hikâyenin anlatılışında çocuğa göre olmayan bölümler çıkarılabilir.

“ ‘Benim aklıma değişik bir fikir geldi,’ dedi. ‘Kazan bunu duyunca utancından ölür. Kazan'ın karısı Boyu Uzun Burla Hatun buraya, yanımıza gelsin. Aramızda işveli işveli dönerek kadehlerimize şarap koysun.’”

“**Tutsak Kahramanın Dönüşü**” adlı hikâyenin başkahramanları Bamsı Beyrek ve Banı Çiçek'tir. Yan karakterler ise Bayındır Han, Pay Püre, Pay Piçen Bey, kırk yiğit, Oğuz beyleri, Kısırcıca Yenge, Deli Karçar, Dede Korkut, Hisar Beyi, Yalincakoğlu Yalancık, han kızı, ozan, Boğazca Fatma'dır. Çocuk yayınlarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur (Oğuzkan, 2001: 369). Hikâyedeki karakter sayısı az değildir. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine engel olabilir. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak verilmiştir.

Bamsı Beyrek: Yiğit, mert, sözünü tutan, sevdiğine sahip çıkan bir beydir, hikâyede açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir.

Banı Çiçek: Sabırlı, güçlü, gözü kara, sevdiğini yıllarca beklemiş bir kızdır.

Yalincakoğlu Yalancık: Yalancı, sözüne güvenilmez, başkasının sevdiğinde gözü olan, durumdan istifade ederek kendine yarar sağlamaya çalışan biridir.

Bamsı Beyrek ve Banı Çiçek karakterleri çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Deli Karçar'ın kendinden yaşça büyük olan Dede Korkut'a saygısızlık yapması ve kardeşinin rızası olmadan onu başkasıyla evlendirmesi çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilir. Yalincakoğlu Yalancık'ın ise yalan söylemesi, beyine hainlik etmesi yine olumsuz davranışlardır. Ancak bu olumsuz özelliklere sahip karakterler sonunda hatalarının cezasını çekmektedir.

Hikâyede karakterlerin kullandığı hakaret sözleri çocuğa uygun olmayan ifadelerdir. Bu gibi kullanımların çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir. “Damat Yalincakoğlu Yalancık da ok atmaktaydı. Ozan ona ‘Elin kurusun! Parmakların çürüsün! Hay domuz oğlu domuz! Nasıl ok atıyorsun böyle?’ diyordu. Yalancık öfkelenmişti.

‘Bu deli de nereden çıktı?’ diye bağırdı. ‘Bire deli köpek! Canın cehenneme gitmek istiyor herhalde.’”

“**Deli Dumrul’un Köprüsü**” adlı hikâyenin başkahramanı Deli Dumrul’dur. Yan karakterler ise Deli Dumrul’un annesi, babası, eşi, obanın insanları ve Azrail’dir. Deli Dumrul: Güçlü kuvvetli, gözü pek biridir. İnanç noktasında biraz zayıftır. Azrail’e kafa tutabilir. Ama yaptıklarından pişman olup kusurlarını da gören biridir. Deli Dumrul’un üzerinden kahramanlık ve pişmanlık kavramları verilmeye çalışılmıştır.

Deli Dumrul’un eşi: Vefalı, kocası için canını vermekten çekinmeyen biri.

Deli Dumrul’un Azrail’i tanımaması ve Azrail’e kafa tutması olumsuz örnektir. Bu durum çocukların dini konular ve kavramlardaki hassasiyetini zedeleyebilir. Deli Dumrul’un annesi ve babasının çocukları için canını feda etmekten kaçınmalarına rağmen el kızı dediği eşinin kocasına hiç düşünmeden canını vermek istemesi sevginin ve fedâkarlığın kanıtıdır.

“**Boğaçhan**” adlı hikâyenin başkahramanı Boğaçhan’dır. Yan karakterler ise Bayındır Han, Dirse Han ve eşi, Dede Korkut, kırk namerttir. Boğaçhan, yiğit, mert ve ailesine bağlı bir beydir. Dirse Han’ın eşi iyi niyetli, anlayışlı, yardım sever bir kadındır.

Oğuzların Başkanı Bayındır Han’ın erkek çocukları olanları ak otağa, kız çocukları olanları ise kızıl otağa misafir etmesi o dönemde yapılan cinsiyet ayrımcılığını gösterir niteliktedir. Bu durum çocukların olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Dirse Han’ın eşine karşı tatlı sözleri ve onun sözünü dinlemesi olumlu davranışlar iken eşine karşı söylediği şiddet içerikli bir söz ise olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir.

“Şimdi söyle ben ne yapayım? Seni ayaklarımın altına alıp kemiklerini kırayım mı?”

Dirse Han’ın eşinin çocuğu olmamasına isyan etmeyip dua ederek ve ihtiyacı olanlara yardım ederek Allah’tan istemesi ise olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir.

Dirse Han'ın kırk namerdinin onlarla ilgilenmediği için Boğaçhan'a iftira atmaları, onu öldürtmek istemeleri ve baba ile oğulun arasını bozmaları olumsuz davranışlardır. Boğaçhan'ın onu dinlemeyip kırk namerdin sözüne göre kendini vuran babasını düşmanların elinden kurtarması ve annesinin de kötülüğe kötülükle karşılık vermemesi gerektiğini söylemesi ise örnek bir davranıştır.

3.6.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Kitapta kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Şimdi ise o güzel ormanlar, o güzel dağlar üzüntü veriyordu kendisine” (AAA, 2009: 22).

“Allah bana ne oğul verdi ne de kardeş” (AAA, 2009: 42).

“Doğana aldırma ben onu bırakır mıyım hiç” (AAA, 2009: 88).

Çocuk edebiyatı ürünlerine, temel söz varlığı içerisinde sıklıkla kullanılan ve çocukların anlayabileceği düzeyde kelimeler seçilmelidir. Daha önce de söz konusu edildiği gibi kitaplarda çocukların, anlamını bilmediği kelimelere de yer verilerek kelime hazineleri geliştirilebilir. Ancak “Ağlama Anacığım Ağlama” adlı kitapta yer alan bazı kelimelerin çocuğun günlük hayatında karşılaşması ve cümlenin anlamından çıkarması zor olan kelimeler olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple aşağıda örneklerini verdiğimiz kelimelerin çocuğun yeni kelimeler öğrenmesine ve sözcük dağarcığını geliştirmesine hizmet etmeyeceği söylenebilir. Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Sırtında yırtık pırtık bir **aba** vardı” (AAA, 2009: 11).

“Kazan Bey ciğeri yana yana konur atını **mahmuzladı**” (AAA, 2009: 24).

“Yoksa kafirlerin kadehini doldurup Kazan'ın namusunu **sındırayım**, beş paralık edeyim mi?” (AAA, 2009: 32).

“Banı Çiçek **yaşmaklandı**, yüzünü kapattı” (AAA, 2009: 50).

“Deli Karçar'ın ölçüsü **endazes** yoktu” (AAA, 2009: 56).

“Bu şölende ilk kez bir yere üç **otağ** daha kurdurmuştu” (AAA, 2009: 95).

“Yoksa kara **urbalı** kafirlere mi aldırın?” (AAA, 2009: 104).

“ ‘Dağa boşa **ilenme** anacığım,’ dedi” (AAA, 2009: 106).

Hikâyede ikilemelere, deyimlere bolca yer verilmiş; anlatım pekiştirme, atasözleri, yansıma sözcüklerle ve çeşitli söz kalıplarıyla güçlendirilmiştir.

Hikâyelerde yer alan deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Düşünde aç kurtlar sürüsüne saldırıyor, onlarla **baş edemiyordu**” (AAA, 2009: 18).

“Olura olmaza **pabuç bırakmazdı**” (AAA, 2009: 18).

“Bir **yol gösterin** bana” (AAA, 2009: 54).

“Boğaç’ı babasının **gözünden düşürmeliyiz**” (AAA, 2009: 100).

Hikâyelerde kullanılan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“**Tavla tavla** şahbaz atlarının, **katar katar** develerinin, **sürü sürü** koyunlarının sayısını kimse bilmezdi” (AAA, 2009: 12).

“Yalnız **gece gündüz** yavuklum dünyanın en güzel kızı olsun diye yakarırdım” (AAA, 2009: 52).

“**Soğuk soğuk** pınarlarım sana içme olsun” (AAA, 2009: 92).

“Daha güneş ufuktan başını göstermeden tan yeli **serin serin** esiyor, boz tüylü çayır kuşları **cıvıl cıvıl** ötüyordu” (AAA, 2009: 96).

Hikâyelerde tespit edilen pekiştirme örnekleri şunlardır:

“Etekleri **yemyeşil** ormandı” (AAA, 2009: 15).

“Hepsini **tastamam** getirdim” (AAA, 2009: 58).

“**Sapa sağlam** oldu” (AAA, 2009: 107).

Hikâyelerde geçen yansıma sözcüğe şu örnekler verilebilir:

“Astıkları dal **çat** diye kırılıp yere düştü” (AAA, 2009: 37).

Hikâyelerde geçen atasözlerine şu örnek verilebilir:

“**Su uyur düşman uyumaz**” (AAA, 2009: 16).

“Ağlama Anacığım Ağlama” adlı hikâyede argo bir söze yer verildiği görülmüştür. Çocuklara kötü örnek olabilecek bu gibi kelimelerin çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alması uygun değildir.

“ ‘Şimdi hepinizi ayaklarımın altına alırım fişkılar!’ dedi.”

Kitaptaki tüm hikâyelerde halk edebiyatında önemli yeri olan dualara ve beddualara rastlanmaktadır.

“Dua edeyim hanım! Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgeyi kaba ağacın kesilmesin. Taşkın akan güzel suyun kurumasın. Havada uçan kuşların kanatlarının ucu kırılmasın. Ak pürçekli ananın yeri cennet olsun. Ak sakallı babanın yeri cennet olsun.

Tanrı'nın yandırdığı ışığın hiç sönmesin. Tanrı seni namerde muhtaç eylesin!” (AAA, 2009: 112).

“ ‘Ağzın kurusun, dilin çürüsün çoban,’ dedi. ‘Allah senin alnına kara yazı yazsın!’ ” (AAA, 2009: 27).

Hikâyede baba ile oğul arasında kopuz eşliğinde yapılan bir atışmaya, bir annenin söylediği ağıta ve şiirsel söyleyişlere yer verilmiştir. Bu durum esere renklilik ve canlılık katmakla birlikte çocukların İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ve halk edebiyatı nazım biçimleri hakkında bilgi sahibi olmalarına da yardımcı olacaktır.

“Dumanlı dağlarla çevrili yurdum,

Seni nasıl bıraktım, nasıl buldum?

Altın sarayımdan eser kalmamış,

Ak saçlı anam ah çekip ağlamış.

İşte göz yaşları ıslatmış yeri,

Eziyet etmişler düşman erleri.

Oğlum Uruz’u da alıp gitmişler,

Ah Tanrım, ah Tanrım bu nasıl işler?” (AAA, 2009: 24).

Kitapta Oğuz Türkleri hakkında bilgilere de yer verilmiştir.

“Oğuz Türklerinin güzel bir âdeti vardı. Barış günlerinde birbirlerine ziyafet çekerlerdi. Bunun adı şölendi. Şölenlerde bir araya gelip sohbet edilirdi. At koşturulur, ava çıkılır, pehlivan güreşleri düzenlenirdi” (AAA, 2009: 12).

Hikâyelerde kişi tasvirlerine yer verilmiştir. Bu durum okuyucunun karakterleri zihninde canlandırmasını kolaylaştırır.

“Beri gel başımın tahtı, evimin bahtı! Evden çıkıp yürüdüğünde ulu bir serviye andırıyorsun. Sırma saçların topuklarına kadar iniyor. Kaşların kurulmuş yaya benziyor. Ağzın o kadar küçük ki çift badem sığmıyor” (AAA, 2009: 96).

Hikâyelerde olağanüstülüklerle yer verildiği görülmüştür.

“Babası Bay Püre Bey, oğlu için ağlayıp gözyaşı dökmekten gözleri görmez olmuştu. Püre Bey’in geniş otağı sevinçten hop kalktı hop oturdu.

Gözleri görmeyen Püre Bey hâlâ kuşku içindeydi:

‘Eğer gelen oğlum ise,’ dedi, ‘serçe parmağını kanatsın. Kanı mendille silsin. Mendili gözlerime süreyim. Açılacak olursa oğlum Beyrek’tir.’ Mendili sürünce gözleri açıldı, görmeye başladı” (AAA, 2009: 81-82).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme) ve seci sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Karacık Çoban böyle söyleyince düşmanlar yaylarına sarıldılar, yağmur gibi ok yağdırdılar” (AAA, 2009: 20).

“Gittiler Bayındır Han’ın tavlasından ejderha gibi iki yiğit at getirdiler” (AAA, 2009: 54).

“Göz açıp da gördüğüm, gönül verip de sevdiğim! Bir yastığa baş koyduğum! Koç yiğidim! Şah yiğidim! Karşı yatan kara dağları ben sensiz neyleyim?” (AAA, 2009: 92).

Kitapta hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. “Deli Dumrul’un Köprüsü ve Boğaçhan” adlı hikâyelerde yazım yanlışlarına rastlanmıştır. Bu yazım yanlışlarına şu örnekler verilebilir:

“**Sapa sağlam** oldu” (AAA, 2009: 107). Bu cümlede yer alan pekiştirme “sapasağlam” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Dinle ey Kazılık **dağı**...” (AAA, 2009: 106). Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, dağ vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başladığından dağ kelimesinin büyük harfle başlaması gerekir.

“**Omuzu** kuşlu elbise ver” (AAA, 2009: 100). Bu cümlede kullanılan “omuz” kelimesine ünlü ile başlayan bir ek geldiğinden ünlü düşmesi olması gerekir. Yani “omuzu” yerine “omzu” kelimesi doğrudur.

“şu Tanrı buyruğu nedir tanımayan delinin gözüne görün, benzini sarart, canını hırıldat, al gel” (AAA, 2009: 86). Bu cümlelerin baş harfinin büyük olması gerekir.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları ise şöyledir:

“Deveden erkek develer, attan aygırlar, koyundan koçlar kestirmişti..” (AAA, 2009: 85). Bu cümlelerin sonunda yer alan yan yana iki nokta kullanımı yoktur. Bunun yerine tek nokta konulması uygundur.

“Dağa boşanma ilenme anacığım,” dedi (AAA, 2009: 106). Bu cümlede ise tırnak içindeki cümlelerin sonuna virgül yerine nokta getirilmesi uygun olacaktır.

“ ‘Siz de kimlersiniz,’ diye bağırdı” (AAA, 2009: 85). Tırnak içindeki cümlelerin sonuna virgül yerine soru işareti getirilmesi uygun olacaktır.

3.6.2.5. İleti:

“**Ağlama Anacığım Ağlama**” adlı hikâye ile çocuklara atalarımız olan Oğuz Türklerinin yaşamı ve düşmanla mücadelesi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu vatanın kolay kazanılmadığı, vatanın ve ailenin her şeyden önce geldiği çocuklara gösterilmek istenmiştir.

“**Tutsak Kahramanın Dönüşü**” adlı hikâyede hile ve yalanla sana ait olmayan bir şeye sahip olunamayacağı veya bu şekilde istenilen bir şeyin elde edilemeyeceği, gerçeklerin er ya da geç ortaya çıkacağı iletisi verilmek istenmiştir. Ayrıca verilen sözlerin tutulmasının önemi de vurgulanmıştır.

“**Deli Dumrul’un Köprüsü**” adlı hikâyenin iletileri; Allah’ın merhameti, yüceliği ve affediciliği, Allah’ın inananların gönlünde olduğu, canı Allah’ın verdiği ve ancak Allah’ın alacağı çocuklara benimsetilmek istenmiştir. Sevgi ve fedakarlığın önemi de vurgulanmak istenmiştir.

“**Boğaçhan**” adlı çocuklara sana kötülük yapana kötülükle karşılık vermemeleri gerektiği öğretilmek istenmiştir.

İyiliğe iyilik her kişinin kârı, iyiliğe kötülük şer kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı sözü hikâyeye uygundur. Ayrıca ailenin önemi vurgulanmak istenmiştir.

Kitapta hikâyeler yazınsal nitelikli metinlerdir. Çocukla paylaşılacak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Bu kitaptaki iletiler çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen iletiler yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir.

3.6.2.6. Çevre:

Hikâyeler Oğuz ülkesinde geçmektedir. Oğuz ilinin Orta Asya’da Türkistan ile Azerbaycan ve Kuzeydoğu Anadolu topraklarını kapsadığı anlaşılmaktadır. Oğuz ülkesinin batı sınırları Pasin, Bayburt, Kars dolaylarından geçmektedir.

Dede Korkut Öykülerinde yer alan olayların Türklerin (Oğuzların) henüz Müslümanlığı kabul etmedikleri yıllarda ya da Müslüman oldukları ilk yıllarda geçtiği anlaşılmaktadır. Çünkü kahramanların adları eski Türk adlarıdır.

Tablo 11. “Ağlama Anacığım Ağlama” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	
Kapak-Cilt		X
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler	X	

Tablo 12. “Ağlama Anacığım Ağlama” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Ağlama Anacığım Ağlama	+	+	+	-	+	+
Tutsak Kahramanın Dönüşü	+	+	+	+	+	+
Deli Dumrul’un Köprüsü	-	+	-	+	+	+
Boğaçhan	+	+	+	+	+	+

3.7. BEYAZ PELERİNLİ KIZ

3.7.1. Dış Yapı Özellikleri

3.7.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap, 13x19 cm boyutundadır. Kitap boyutlar yönüyle çocuğa göredir.

3.7.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorarak

okumasını zorlaştırabilir. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır.

3.7.1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı ve renklidir. Kapak, konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır ve çocuğun ilgisini çekecek niteliktedir. Arka kapakta bir görsel veya resim bulunmamaktadır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. İncelenen bu kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitap incelenmek üzere okunurken bile sayfalar birbirinden ayrılarak dağılmıştır. Bu da çocukların kitaba karşı ilgisini azaltabileceği gibi sayfaların kaybolmasına neden olarak onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir. Bu durum kitabın cilt yönüyle çocuğa göre olmadığını gösterir niteliktedir. Sayfalar, düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Bu durum çocuğun kitabı kısa sürede ve kolaylıkla bulmasını sağlar. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap, kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır.

3.7.1.4. Harfler:

Harf boyutu 12 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır. Harfler yönüyle çocuğa göre bir kitap olduğu söylenebilir.

3.7.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmamaktadır. Kitabın sayfa düzeni çocuğa uygun şekilde hazırlanmıştır.

3.7.1.6. Resim:

Kitap iki yüz on sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yirmi yedi hikâye yer almaktadır. Altı hikâyede iki resim diğer yirmi bir hikâyede bir resim bulunmak üzere toplam otuz üç resme yer verilmiştir. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Ancak üç resim sayfanın yarısını kaplamaktadır. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür. Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır.

Resimlerin çoğu metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Anlatılan olaylarla birbirlerini tamamlayacak sırada verilmemiştir.

Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir. Kitaptaki görseller yan sayfada anlatılan olayları yansıtmak yerine hikâyenin genelindeki olayları ifade edecek şekilde çizilmiştir.

Resimler sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacak nitelikte değildir. Bir uyarıcı olarak çocuğa düşünme ve düş kurma sorumluluğu vermemektedir. Çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlayacak özellikler taşımamaktadır. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Bu yönler göz önüne alındığında kitaptaki resimlerin çocuğa göre olmadığı söylenebilir.

3.7.2. İç Yapı Özellikleri

“Dağlara Giden Çocuk” adlı hikâye “Beyaz Tay” adlı kitapta yer almaktadır.

“Kuş, Gökyüzü ve Çocuklar” adlı hikâye “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta “Uzaklardan Gelen Kuş” adıyla yer almaktadır.

“Sahibini Unutmayan Köpek” adlı hikâye “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Alkısrağımız” adlı hikâye “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Üç Ayaklı Oğlak” hikâyesi “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta yer almaktadır.

“Ziyaret” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta yer almaktadır.

“Beyaz Tay” hikâyesi “Beyaz Tay” adlı kitapta yer almaktadır.

“Topal Serçe” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta yer almaktadır.

“Yaşamı Güzelleştiren Adam” hikâyesi “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta “Mübaşir Amca” adıyla yer almaktadır.

“Yukarıköylü Hamza” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Akasya Ağacı ile Küçük Ev” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Uç Güzel Martı Uç” hikâyesi “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta “Gökten Düşen Martı” adıyla yer almaktadır.

“Anneannem ve Kırlangıçları” hikâyesi “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta “Babaannem ve Kırlangıçları” adıyla yer almaktadır.

“Kümese Gelen Konuk” hikâyesi “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Uzun Kavak ile Yorgun Adam” hikâyesi “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta “Parkın Kıyısındaki Uzun Kavak” adıyla yer almaktadır.

“Yaşlı Adam, Gül ve Çocuk” hikâyesi “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta yer almaktadır.

“Pazar Yerindeki Çocuk” hikâyesi “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta “Küfeci Çocuk” adıyla yer almaktadır.

“Çocuk ve Ekmek” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta yer almaktadır.

“Dostumuz ve Eşeğimiz” hikâyesi “El Evinde” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Annemin Anahtarları” hikâyesi “Beyaz Tay” adlı kitapta bulunmaktadır.

“Uçurtmam Birinci Olacak” hikâyesi “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta “Yıldızlara Konuk Giden Uçurtmalar” adıyla yer almaktadır.

“Asık Yüzlü Komşumuz” hikâyesi “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta yer almaktadır. Bu yüzden bu hikâyelere “Beyaz Pelerinli Kız” kitabında tekrar yer verilmemiştir.

3.7.2.1. Konu:

“Beyaz Pelerinli Kız” adlı hikâyede sevgiye ihtiyacı olan kapı tokmağının beyaz pelerinli kız geldikten sonra istediği mutlu yaşama kavuşması ve yaşanan zorunlu ayrılıktan yıllar sonra bir gün karşılaşmaları konu edilmiştir. Bu hikâye çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Çünkü çocuklar kahramanı çocuk olan kitapları okumaktan zevk alırlar. Aynı zamanda 9-10 yaş dönemindeki çocuklar hayal gücünü besleyen eserleri okurlar. Bu dönem hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Gerçekleri bildikleri halde hayali unsurları da aynı doğallıkla kabul edilebilirler.

11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayalperesttir (Şirin, 1998: 201). Bundan dolayı kapı tokmağının duygularını ve beyaz pelerinli kızla olan arkadaşlığını anlatan bu hikâye değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

“Köye Gelen Ejderha” adlı hikâyede köy halkının köye gelen deveyi ejderha sanarak korkması anlatılmıştır. Hikâyenin konusu çocukların ilgisini çekecek niteliktedir.

“Siste Kaybolan Çocuk” adlı hikâyede bayram alışverişi için şehre giden Ali'nin çarşıda gördüğü makineyi izinsiz alması ve sonrasında geri götürmeye kalkması anlatılmıştır.

Bu hikâye çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Çünkü çocuklar kahramanı çocuk olan kitapları ve günlük hayattan alınan realist hikâyeleri okumaktan zevk alırlar.

“Bir Kır Gezintisi” adlı hikâyede iki kardeşin yaz tatilinde kırlarda gezmesi, doğayı ve hayvanları görüp tanımları konu edilmiştir.

9-10 yaş arasındaki çocuklar, günlük hayattan alınan realist hikâyeleri ve kahramanı çocuk olan kitapları okumaktan hoşlanırlar. Aynı zamanda 11-12 yaş dönemindeki çocuklar doğa konularındaki kitapları okumaktan da zevk alırlar. Başkahramanları çocuk olan ve doğayı anlatan bu hikâye çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Konu gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır.

“Pekiyi’li Karne” adlı hikâyede okulların kapanmasıyla pekiyili karne getiren bir çocuğun öğretmenini, arkadaşlarını özlemesi ve parkta karşılaştığı arkadaşlarıyla öğretmenlerini ziyarete gitmeye karar vermeleri konu edilmiştir.

Bu hikâye çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Çünkü çocuklar kahramanı çocuk olan kitapları ve günlük hayattan alınan realist hikâyeleri okumaktan zevk alırlar.

Kitapta kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Siste Kaybolan Çocuk” adlı hikâyede kişi-kişi ve kişinin kendisiyle olan çatışmasının örneklerine yer verilmiştir. Çocuğu alışverişe gönderme konusunda anne ile babanın fikir ayrılığı çatışmaya neden olmuştur.

“Babası Ali’yi bayram alışverişi için şehre göndermek istedi:

‘Oğlum,’ dedi, ‘yarın bayram. Heybeyi omuzla, şehirde bayram alışverişi yap gel. Artık büyüdün. Benim işim var.’

Annesi bu işe pek razı olmadı.

‘Çocuk ne bilir alışverişi,’ diye itiraz edecek oldu, ama kocası dinlemedi” (BPK, 2006: 114).

Ali’nin makineyi izinsiz aldıktan sonra kendini sorgulaması ve pişmanlığı kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir.

“Yolu yarılmış olan Ali birden durdu, ağlamaya başladı. ‘Ne yaptım? Niçin böyle yaptım? Ya adam beni tanımışsa... Jandarmalarla köye baskın yaparsa... Elin içine nasıl çıkarım?’ Ali kendisini, iki jandarma arasında götürülürken görüyor, her şeyin, okumanın, mühendis olmanın bir kuş gibi elinden uçup gittiğini düşünüyordu” (BPK, 2006: 118).

“Bir Kır Gezintisi” adlı hikâyede Ayşe’nin gördüğü çukurların karınca tuzağı olduğuna inanmaması Ali’yle çatışma yaşamasına neden olmuştur.

“Ali: Olup biteni gördün mü Ayşe, dedi. Bu küçük çukurluklar birere tuzak. Karıncaları yemek isteyen bir başka böceğin tuzağı.

Ayşe: Ben bu çukurların birer karınca tuzağı olduklarına inanmıyorum, dedi” (BPK, 2006: 125).

Çatışmalar, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Çatışmalar bir rastlantı ya da şansa bağlanarak sonuçlandırılmamıştır.. Kitaptaki olaylar çocukların heyecanlanmasına, düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

3.7.2.2. Tema:

“**Beyaz Pelerinli Kız**” adlı hikâyenin teması sevgi ve vefa olarak verilebilir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

“**Köye Gelen Ejderha**” adlı hikâyenin teması ön yargı ve korku olarak verilebilir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir.

“**Siste Kaybolan Çocuk**” adlı hikâyenin teması pişmanlık olarak verilebilir. Tema açık olarak ifade edilmiştir. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür.

“**Bir Kır Gezintisi**” hikâyesinin teması doğadır. İki kardeşin kırlarda gezmesi doğayı ve hayvanları görüp tanımları anlatılmıştır. Hikâyede çocuklar tarlaların içinden, deniz kıyısından, dere kenarından geçerek oralarda karşılaştıkları farklı birçok hayvanı tanımışlar ve onlarla ilgili bilmedikleri birçok bilgiyi öğrenmişlerdir. İşlenen tema çocuğa göre bulunmuştur.

“**Pekiyi’li Karne**” adlı hikâyenin teması sevgi ve özlem olarak verilebilir. Hikâyenin teması açık, anlaşılır ve çocuğun düş gücünü hareketlendirecek niteliktedir. Yazar, politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemiştir. Konu ile bütünlük taşıyan tema, çocuğun gelişim seviyesine uygundur.

3.7.2.3. Kahramanlar:

“**Beyaz Pelerinli Kız**” adlı hikâyenin başkarakterleri kapı tokmağı ve beyaz pelerinli kızdır. Yan karakterler ise yaşlı karıkoca, dökümcü, evin yeni sahibi şişman adam ve beyaz pelerinli kızın eşidir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygun değildir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Kapı tokmağı ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Sarı pirinçten yapılmıştı. Pırıl pırıl parlıyordu. Bir at başı biçimindeydi. Gür yelesi iki yana dökülüyor, alnından aşağı bir saç demeti sarkıyordu. Tokmak bu görünümüyle daha çok uçsuz bucaksız çayırarda yaşayan yaban atlarını andırıyordu. Vahşi, atılğan ve ürkekti. Bu vahşi görünümün altında bir sıcaklık, bir insana yakınlık saklıydı tokmakta. Dokunsan, okşasan, çok geçmeden yumuşayacak, elini koklayacak, gözlerinin içine sevgiyle bakacakmış gibi candan bir hâli vardı” (BPK, 2006: 1).

Bu hikâyede tokmak cansız bir varlık olmasına rağmen ilgiye ve sevgiye muhtaç, fark edilmeyi bekleyen canlıları temsil etmektedir. Ev sahibi karıkoca gözünün önündekileri fark edemeyen insanları karşılamaktadır. Beyaz pelerinli kız ise yaşlı

kadın ve kocasının aksine neşeli, hayat dolu, sevgisini gösteren insanları yansıtmaktadır.

Beyaz pelerinli kızın sessiz ve sevinçsiz görünen evi mutlu bir yuvaya çevirmesi, sevgi dolu olması, yıllar sonra gördüğü tokmağı yeniden evine götürerek mutlu etmesi, vefalı olması çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir.

Ev sahibi yaşlı karıkocanın oğlundan, gelininden ve torunundan habersiz olması düşündürücü bulunmuştur. İçinde yaşanan toplumun değerleri ve gelenekleri göz önünde tutulmamıştır.

Tokmak birçok özellik bakımından kişileştirilmesine rağmen konuşturulmamıştır. Bu durum metinde şöyle ifade edilmiştir:

“... Bunları söylemek istedi ama o bir tokmaktı. Ne konuşabildi, ne de ağzını açabildi” (BPK, 2006: 3). Verilen bu bilgiyle yazarın, çocukları gerçek dünyadan koparmak istemediği anlaşılmaktadır.

“**Köye Gelen Ejderha**” adlı hikâyenin karakterleri köy halkı, bekçi, Ali, Güllü, ejderha sanılan deve, yolcu ve köyün en yaşlı kişisidir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Köy halkı ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Mutlu köy adında bir köy vardı. Adı gibi gerçekten mutlu bir köydü. Burada insanlar bozulmaz bir anlaşma içinde dövüşsüz, kavgasız yaşayıp giderlerdi. Kimse kimsenin tavuğuna kış demez, geçisine taş atmazdı. Köylüler tarlarını eker, ekinlerini biçer. Harmanda da sürüp savururlardı. Güz gelince düğünler başlardı. Ah o düğünleri hiç sormayın. Oyunlar, eğlenceler, güreşler, yarışlar günlerce sürerdi” (BPK, 2006: 31).

Ejderhanın özellikleri ile ilgili verilen bilgiler ise şunlardır:

“Ağzı köpürmüş. Küçük gözlerinde dumanlı bir bakış. Yere bastıkça yer oynuyor. Kımıldadıkça gök sarsılıyor” (BPK, 2006: 33).

Başta bekçi olmak üzere köy halkının daha hayvanı tam görmeden, olan biteni anlamadan korkmaları ve kaçmaları, sonrasında da ejderhanın onları yutacağını, mahvedeceğini düşünmeleri çocuklara korkmayı ve kötümserliği öğretebilir. Onların aksine yolcu da cesaretiyle hem hayvanı hem de halkı kurtarmıştır. Bu yönüyle de çocuklara olumlu örnek oluşturabilir.

Kendisi ve çevresi ile öyküdeki kişi ve karakterleri özdeşleştiren çocuk olumsuz özellikler taşıyan karakterler üzerinde düşünerek, metnin iletisini kavrayacaktır.

Anlatıcı böylece çocuğa yön vermiş, korkmayı ve cesareti bir arada göstererek çocuğa eleştirel bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bağlamda bekçi ve yolcu iyi geliştirilmiş, çocuğa göre karakterlerdir.

“**Siste Kaybolan Çocuk**” adlı hikâyenin başkarakteri Ali’dir. Yan karakterler ise Ali’nin annesi, babası ve dükkancıdır. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır.

Bu hikâyenin başkarakteri olan Ali’nin mühendis olup kendi köyüne ve çevre köylere elektrik getirme hayali, çevresindeki ihtiyaçları gidermek istemesi çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Bu durum hikâyeyi okuyan çocuklarda kendine ve çevresi için yararlı işler yapma, koyduğu hedeflere ulaşmak için çalışma ve başarıma isteği uyandırabilir. Ancak aynı karakterin çarşıda gördüğü ve beğendiği makineyi parası olmadığı için dükkancıdan habersiz alması ise çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek bir davranıştır. Çocuklar kendi yaşlarında olan Ali karakteri ile özdeşim kurarlarsa istedikleri bir şeyi habersiz alma davranışını öğrenebilirler. Ancak Ali yaptığı davranışın yanlış olduğunu anlamış, pişman olmuş ve makineyi geri götürmeye kalkmıştır. Bu durum ile de çocuklara Ali’nin yaptığının yanlış olduğu gösterilmek istenmiştir. Hikâyenin sonu Ali’nin ölü bulunması ile bitirilmiştir. Ali’nin yaptığı hata onun canına mâl olmuştur. Bu durum çocuklarda olumsuz etki yapabilir. Hikâyeyi okuyan çocukların psikolojik olarak kötü etkilenmesine neden olabilir. Yapılan davranışın yanlış olduğu gösterilmekle birlikte hikâyenin sonunun daha ılımlı bitirilebileceği düşünülmektedir.

“**Bir Kır Gezintisi**” adlı hikâyenin başkarakterleri Ali ve Ayşe’dir. Yan karakterler ise çocukların annesi, yaşlı adam, bostandaki adam ve çocukların yaşlarında birkaç çocuktur. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Ayşe ile Ali açık ve devingen kişilik özellikleri göstermektedir.

Kahramanlardan Ayşe ile Ali hikâyenin başından sonuna değin bir değişim yaşamaktadır. Hikâyenin başında Ali ile Ayşe kırlarda gezmek istediğinde anneleri “Bomboş kırlarda ne yapacaksınız?” demiştir.

Ancak Ayşe ile Ali kırlarda birçok hayvanla karşılaşmışlar ve bilmedikleri birçok şey öğrenmişlerdir. Hikâyenin sonunda bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir: “Bu geziden çok memnun kalmışlardı. Yılanı gördükleri zaman biraz korkmuşlardı ama bilmedikleri birçok şey de görmüşlerdi. Annelerinin bu kırları bir çöle benzetmesinin yanlışlığını anlamışlardı.”

Karakterler çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır. Ayşe ile Ali'nin doğayı gezme, görme ve öğrenme isteği bu hikâyeyi okuyan çocukları da heveslendirecektir. Bütün hayvanların doğa için gerekli olduğu ve onlara zarar vermememiz gerektiğini Ali bir konuşmasında ifade etmiştir. Bu düşüncesi çocuklara olumlu örnek oluşturabilir.

“Ayşe: Keşke öldürseydik ağabey, dedi.

-Niçin öldürelim? Doğada onun da yeri var. Sinekleri, çekirgeleri yakalayıp yiyor.”

“**Pekiylili Karne**” adlı hikâyenin başkişisi Kutlu'dur. Yan kişiler ise Kutlu'nun annesi, babası, dedesi, öğretmen, Nilay ve Cansev'dir. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Başkahraman Kutlu, başarılı, öğretmenini, arkadaşlarını ve okulunu seven, ailesinin güvenini kazanmış bir çocuktur.

Bu hikâyedeki Kutlu karakterinin derslerinde başarılı olması, öğretmenini, arkadaşlarını ve okulunu sevmesi çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Bu karakterin düşünce ve davranışları çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Yine hikâyede öğretmenin öğrencilerine karşı olan tavrı ile ailenin çocuğa karşı olan tutumu olumlu etki yapacak şekilde hazırlanmıştır.

3.7.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Hikâyede kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Bu vahşi görünümün altında bir sıcaklık, bir insana yakınlık saklıydı tokmakta” (BPK, 2006: 1).

“Daha büyük bir boşluk içinde buldular kendilerini” (BPK, 2006: 37).

“Hangi tarafa yürürse yürüsün, diken ormanının içinden çıkamıyordu bir türlü” (BPK, 2006: 119).

Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Sarı çiçekli **tablaları** güneşe doğru dönmüş, boyunları bükülmüştü” (BPK, 2006: 121).

“Korku düşmesin insanın içine bir kez, en cesur insan bile eninde sonunda **bozguna uğrar**” (BPK, 2006: 33).

“Mutlu köyün içinde evinden çıkıp da garip yolcuya bunları **ünleyecek** bir kişi çıkmadı” (BPK, 2006: 38).

“Sonra **çıkınından** bir ip çıkardı” (BPK, 2006: 38).

“**Anızlarda** otlamaya koyuldu” (BPK, 2006: 41).

Hikâyede dilin zengin ifade kaynaklarından deyim, pekiştirme, yansıma ve ikileme örneklerine yer verilmiştir. Kitapta en fazla kullanılan söz varlığı ikilemelerdir.

Eserde yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Karaağaçtan yapılmış, üzeri **burma burma** oymalarla bezenmişti” (BPK, 2006: 2).

“Kadın kız, **çoluk çocuk, büyük küçük** evlerde tutsaktı şimdi” (BPK, 2006: 35).

“Ali şehre tek başına gitmenin gururu içinde **hızlı hızlı** yürüyor, bir yıl sonra orada okumaya başlayacağını düşünüyordu” (BPK, 2006: 114).

Eserde yer alan deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Ev artık harap olmaya **yüz tutmuştu**” (BPK, 2006: 7).

“O yüzleri ışıklı, bakışları sevgi dolu ihtiyarcıklar, **dillerini** mi **yutmuşlardı** ne? **İki lâfi bir araya getiremiyorlardı**” (BPK, 2006: 37).

Kitapta geçen pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“ ‘Bey baba’ dedi annem, ‘yaşınıza göre dişleriniz **sapasağlam**. Neden diş korumadan zayıf alıyordunuz?’ ” (BPK, 2006: 207).

“Aman o **bomboş** kırları ne yapacaksınız? dedi” (BPK, 2006: 121).

Kitapta bulunan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Serçeler donarak saçaklardan, ağaç dallarından **pat pat** yerlere düşüyordu” (BPK, 2006: 3).

“Gençler **fısıltıyla** soruyorlardı” (BPK, 2006: 36).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve mübalağa (abartma) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Bu yüzden tokmağın canı çok sıkılıyordu” (BPK, 2006: 2).

“Kız biraz bocaladıktan sonra, sanki yılan tutuyormuş gibi korkulu ve ürkek, tokmağı tuttu” (BPK, 2006: 3).

“Güz yaprakları gibi titreşmeye başladılar” (BPK, 2006: 33).

“Bir ejderha geliyor. Dağ gibi bir şey. Ben ömrümde böyle bir yaratık görmedim” (BPK, 2006: 32).

Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür.

“Kız onlara **hiç bir** şey söylemeden tokmağı satın aldı” (BPK, 2006: 9). Bu cümlede kullanılan “hiç bir” kelimesi “hiçbir” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Her köyde küçük çapta **atelye** falan açılmaya başlanır” (BPK, 2006: 115). Bu cümlede yer alan “atelye” kelimesini “atölye” şeklinde yazılmalıdır.

“Ancak **ikindi üstü** çobanlar bulabildi Ali’yi” (BPK, 2006: 120). Bu cümlede kullanılan “ikindi üstü” kelimesi “ikindiüstü” biçiminde bitişik yazılmalıdır.

“Ayşe ile Ali, yaz tatilini Marmara **denizinin** bir kıyısında bir köyde geçirdiler” (BPK, 2006: 121). Yer adlarında ilk isimden sonra gelen deniz, göl, nehir, dağ vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar. Bu nedenle bu cümlede yer alan deniz kelimesi büyük harfle başlamalıdır.

“**Yüksek öğretim** görmemiş olmasına içten üzülür” (BPK, 2006: 207). Bu cümlede kullanılan “yüksek öğretim” kelimesi bitişik yazılmalıdır.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları şunlardır:

“Ne kalktı, ne yer değiştirdi” (BPK, 2006: 37). Bu cümledeki virgül kullanımı yanlıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra noktalama işareti kullanılmaz.

“O bir dağ, biz yanında bir karıncayız..” (BPK, 2006: 37). Bu cümlede sonuna kullanılan yan yana iki nokta kullanımı yanlıştır. Böyle bir noktalama işareti yoktur.

Kitaptaki hikâyelerin büyük bir çoğunluğu hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Tokmak içinde ılık bir şeylerin kımıldadığını duydu. Sanki bir an bir bahar yeli esiverdi üzerinden. ‘Bu soğukta niçin bekliyorsun? Çal kapıyı! Haydi durma çal!’

Sonra donuverirsin! Görmüyor musun? Seçeler dondukları için pıtır pıtır dökülüyor.’ Bunları söylemek istedi ama o bir tokmaktı. Ne konuşabildi, ne de ağzını açabildi. Şaşkınlık içinde kıza bakmaya başladı” (BPK, 2006: 3).

“İçinde şimdiye kadar duymadığı bir istek uyanmıştı. Boyuna Ali’yi dürtüp duruyordu. ‘Ali şu makineyi al, savuş git. Haydi, dükkânda kimse yok.’ ”

“Ali kendisini iki jandarma arasında götürülürken görüyor, her şeyin, okumanın, mühendis olmanın bir kuş gibi elinden uçup gittiğini düşünüyordu” (BPK, 2006: 119).

Kitaptaki bazı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Asıl adım Kutlu ama dedem beni Kâmil diye çağırır. Kâmil göbek adımdır. Bu adı o koymuş” (BPK, 2006: 206).

“Daha şimdiden okulumu özledim. Öğretmenimi özledim. Beni sık sık iterek sıradan düşüren Tombul Aliş’i özledim (BPK, 2006: 209).

3.7.2.5. İleti:

“**Beyaz Pelerinli Kız**” adlı hikâyenin iletisi cansız varlıklara bile sevgiyle yaklaşmamız gerektiği, etrafımızda sevgiye ihtiyacı olan insanları ve hayvanları fark etmemiz gerektiği olarak verilebilir. Sevginin her şeyi değiştirebileceği gösterilerek sevginin gücü vurgulanmıştır. Örneğin, hikâyede insanlar tarafından sevilmeyen, fark edilmeyen tokmak buz gibi iken mutlu bir yaşam sürmeye başlayan tokmağın hamamdan çıkmış gibi sıcak olduğu ifade edilmiştir. Birbirine gerçek sevgi ile bağlı olanları mesafelerin ayıramayacağı ve bir gün tekrar karşılaşacakları da yan ileti olabilir. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Ancak ileti dolaylı yoldan temsiller vasıtasıyla verildiği için çocuğun hikâyede verilen mesajı bulması zorlaşabilir.

“**Köye Gelen Ejderha**” adlı hikâyenin iletisi korkmaktan korkmamamız gerektiği ve varlıklara, durumlara ön yargıyla yaklaşmadan onları tanımamız gerektiği olarak verilebilir. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilmekle beraber hikâyenin sonunda önerme şeklinde de verilmiştir.

“ ‘Çocuklarım, beni dinleyin! Biz deveyi ejderha sandık. Yanına sokulamadık. Tanımadığımız her varlık, uzaktan bakınca korku ve yılgı verir. Korktuklarımızı biraz tanıyalım. Onların da deveden farklı yaratıklar olmadığını anlarız.’

Mutlu köylüler bir ağızdan: ‘Doğru’ dediler ‘bizi deve değil korku korkuttu.’ ” (BPK, 2006: 41).

“**Siste Kaybolan Çocuk**” adlı hikâyenin iletisi hiçbir şeyi sahibinden habersiz veya izinsiz almamız gerektiğidir. Aynı zamanda son pişmanlığın fayda etmeyeceği bu yüzden bir şey yaparken anlık hırslara yenilmeyip sonrasını düşünmemiz gerektiği de yan ileti olarak verilmiştir. Ancak iletiyi verme biçimi yanlıştır. Hikâyede çocuğun vefat etmesi çocukları psikolojik olarak kötü etkileyebilir. Bu yüzden bu durumun çocuk edebiyatı ürünlerinde yer almaması gerekir.

“**Bir Kır Gezintisi**” adlı hikâyenin iletisi doğadaki hiçbir şeyin gereksiz olmadığıdır. Hikâye çocuklarda yaşama ve doğaya ilişkin duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmakla birlikte birkaç yerde yargı ve önerme şeklinde de verilmiştir:

“Doğa hiçbir zaman ölü ve boş değildir.”

“**Pekiye’li Karne**” adlı hikâyeden öğretmenini sevmenin çocuğa okulu da sevdireceği ve böylelikle derslerinde de başarılı olacağı iletisi çıkarılabilir. Bu şekilde öğretmenin çocuğun eğitim hayatındaki önemi belirtilmiş ve öğretmenlik mesleğinin kutsallığı ifade edilmiştir. Okumanın, çalışmanın, başarmanın önemi ve gururu da verilerek çocuklara bu konuda örnek olunmak istenmiştir. Kitaptaki hikâyeler yazınsal nitelikli metinlerdir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Bu hikâyelerdeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur.

3.7.2.6. Çevre:

“**Köye Gelen Ejderha**” adlı hikâye Mutlu köy adındaki bir köyde bir güz günü geçmektedir. Kahramanlar kavgasız, dövüşsüz geçinen, birbiriyle iyi anlaşılan, mutlu bir çevrede yaşamaktadır. Ancak çevre birbirini etkilemektedir. Hikâyede daha neden korktuğunu bilmeden, birbirinden etkilenecek korkan insanlar anlatılmıştır. Bu örnekten yola çıkarak çocuklara bilinçli olmanın önemi de vurgulanmak istenmiştir.

“**Siste Kaybolan Çocuk**” adlı hikâye şehre yakın bir köyde geçmektedir. Hikâyenin başkahramanı yaşadığı çevrenin toplumsal ve kültürel özelliklerinden etkileniyor ve bunlardan bazılarını değiştirmek istiyor. Bu özellikler şunlardır: Boşa akıp giden Çiğdemli deresinin önüne baraj yapmak, barajın önüne de bir elektrik santrali yaparak kendi köyüne ve çevre köylere elektrik dağıtmak, köydeki endüstrinin gelişmesine yardımcı olmak istiyor.

“**Bir Kır Gezintisi**” adlı hikâye bir yaz tatilinde Marmara Denzinin kıyısında geçmektedir. Hikâye Ayşe ile Ali’nin kırlarda gezmek istemesiyle başlar.

“Ayşe ile ağabeyi Ali, yaz tatilini Marmara Denzinin kıyısında geçirdiler.”

“Bir gün annelerine: -Şuradaki kırlarda biraz gezinmek istiyoruz. İzin verir misin anneciğim? dediler” (BPK, 2006: 121).

Hikâye farklı bir yeri gezmek, görmek, oradaki hayvanları tanımak ve onlar hakkında bilmediklerini öğrenmek üzerine kurulduğu için çevre önemli bir yere sahiptir. Çevrenin fiziki özellikleri ilgili paylaşılan bilgiler şöyledir:

“Gerçekten de kırlarda dikili bir ağaç bile yoktu. Susuz topraklar uzanıyordu.”

“Yakınlardaki bir ayçiçeği tarlasına geldiler. Ayçiçekleri iyice gelişmişti. Boyları çocuklarınkini aşırıyordu. Sarı çiçekli tablaları güneşe doğru dönmüş, boyunları bükülmüştü” (BPK, 2006: 121).

“**Pekiylili Karne**” adlı hikâye evde ve parkta geçmektedir.

Tablo 13. “Beyaz Pelerinli Kız” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	
Kapak-Cilt		X
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 14. “Beyaz Pelerinli Kız” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Beyaz Pelerinli Kız	+	+	+	+	+	+
Köye Gelen Ejderha	+	+	+	+	+	-
Siste Kaybolan Çocuk	-	-	-	+	-	-
Bir Kır Gezintisi	+	+	+	+	+	+
Pekiyi’li Karne	+	+	+	+	+	+

3.8. BABASINI ARAYAN ÇOCUK

3.8.1. Dış Yapı Özellikleri

3.8.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap, 13x19 cm boyutundadır. Kitap boyutlar yönüyle çocuğa göreler.

3.8.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorabileceğinden okumasını zorlaştırabilir. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kâğıt açısından çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.8.1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı, renkli ve parlaktır. Kapak, konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır ancak çocuğun ilgisini çekecek nitelikte değildir. Kapaktaki resim sanatsal bir özellik taşımamaktadır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. İncelenen bu kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Sayfalar, düzgün bir şekilde kesilmiştir.

Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap, kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Kitabın kapağı ve cildi çocuğa görelilik açısından zayıf bulunmuştur.

3.8.1.4. Harfler:

Harf boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır.

3.8.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmamaktadır. Sayfa düzeni açısından çocuğa göre olduğu ifade edilebilir.

3.8.1.6. Resim:

Kitap altmış dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta beş hikâye yer almaktadır. Her hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam beş resme yer verilmiştir. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir.

Resimler konuya uygundur. Resimler metnin en uygun yerinde bulunmakta ve metnin anlamını tamamlamaktadır. Ancak ilk resimde metin-görsel uyumsuzluğu olduğu tespit edilmiştir. Metinde yer alan araçlar görselde verilmemiştir.

Resimler metnin akışına uygun olarak verilmiştir. Sözcüklerle anlatılanlar, çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Bir uyarıcı olarak çocuğa düşünme ve düşünme sorumluluğu vermektedir. Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Görsellerde çocuğa uygun olmadığı düşünülen yerler şunlardır:

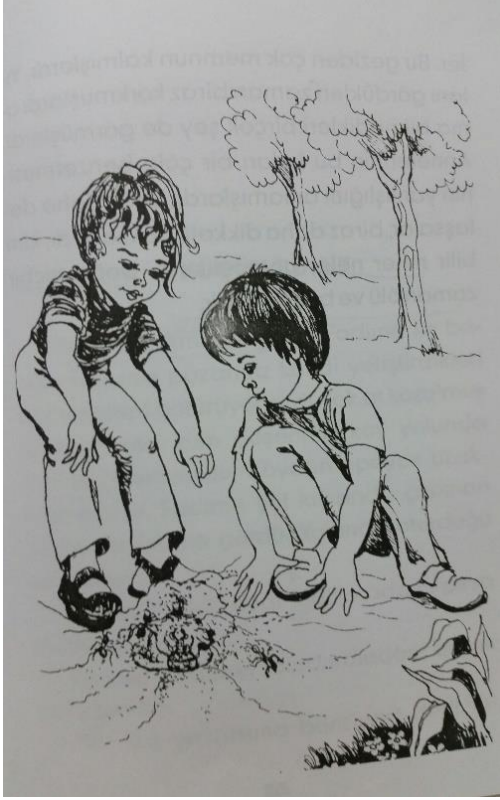
Şekil 5. “Babasını Arayan Çocuk” adlı hikâyeye ait görsel (s. 13)

Bu görselde ön tarafta bedeni olmayan bir baş olması hatalı bulunmuştur.

Şekil 6. “Temizlikçi Kadın ve Annem” adlı hikâyeye ait bir görsel (s. 42)

Bu görselde bir karakterin elinde ve masada sigara gösterilmiştir. Bu durum çocuklarda özendirici bir etki yapabilir ve olumsuz örnek oluşturabilir. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki resimlerde çocuklara uygun olmayan öğelerin gösterilmemesi gerekir.

Şekil 7. “Bir Kır Gezintisi” adlı hikâyeye ait görsel (s. 51)

Bu görselde ise ayaktaki çocuğun bacak ve beden büyüklüğünün orantısız olduğu görülmektedir.

3.8.2. İç Yapı Özellikleri

“Babasını Arayan Çocuk” hikâyesi “Beyaz Tay” adlı kitapta “Dağlara Giden Çocuk” adıyla yer almaktadır.

“Bir Kır Gezintisi” hikâyesi “Beyaz Pelerinli Kız” adlı kitapta bulunmaktadır.

3.8.2.1. Konu:

“**Tarla Kuşlarının Öyküsü**”⁴ adlı hikâyede erkek tarla kuşu ile dişi tarla kuşunun kendilerine bir yuva yapmaları ve burada yavrularını diğer hayvanlardan, doğa olaylarından korumaya çalışmaları konu edilmiştir.

Hikâyede yavruların birlik ve beraberlik içinde olmamaları ve yavruların ölen annelerini yuvadan düşürmeleri olumsuz davranışlardır. İçinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmamıştır. Ancak bir yandan da doğanın kanunlarının çocuklara sezdirilmek istenmiş olabileceği de düşünülebilir.

Konunun anlatılışında çocuğa uygun olmayan yerler mevcuttur. Hikâyede doğa yasası gereği güçlü hayvanın güçsüzü yediği anlatılır. Ancak bu durum anlatılırken kullanılan bazı ifadeler çocuğa uygun görünmemektedir. Doğa kanunları vahşileştirilerek anlatılmıştır:

“Sonunda doğa yasası yerine geldi. Daha güçlü olan tilki gelinciğin boynunu kırdı. Karnını baştanbaşa yarıdı. Şapırtılarla yalayıp yuttu. Geride bir kemik parçası bile bırakmadı” (BAÇ, 2001: 29).

“Yılan fırsatı kaçırmadı...Çiğnemedi, dişlemeden ağır ağır yuttu” (BAÇ, 2001: 31).

“**Temizlikçi Kadın ve Annem**” adlı hikâyede temizlik için eve gelen kadının ev sahibi Gönül Hanım’ın iyi niyetini ve ihtiyacını kullanması konu edinilmiştir.

“**Küçük Bulut**” adlı hikâyede Fadime’nin yol kıyısında gördüğü yavru kuşa yardım etmesi, küçük bulutunda Fadime, babası ve yavru kuşu sıcaktan koruması konu edilmiştir. Yardımlaşma, iyilik, fedakârlık gibi çocukları iyiye güzele yönlendirebilecek konular ele alındığından hikâyenin konusu çocuğa uygun bulunmuştur.

9-10 yaş döneminde çocuklar günlük hayattan alınma realist hikâyeleri ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar. Aynı zamanda kahramanı çocuk olan eserler de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir (Şirin, 1998: 201). Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların

⁴ Hasan Lâtif Sarıyüce’nin ödüllü eseri “Tarla Kuşlarının Öyküsü” adlı hikâyenin daha ayrıntılı incelemesi için bk.: Zümrüt Ceylan- Şerife Akpınar (2018). “Hasan Lâtif Sarıyüce’nin “Tarla Kuşlarının Öyküsü”nde Çocuğa Görelik”. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 6, 3.

ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir. Ele alınan konular gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Kitapta kişi-kişi, kişi-doğa, kişi-toplum ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Küçük Bulut” adlı hikâyede Fadime’nin üstlerinde gölge yapan bulutun daha önce dağın üstünde gördükleri bulut olduğunu söylemesi ancak babasının inanmaması kişi-kişi çatışmasına bir örnektir.

“Fadime: Baba baba! dedi heyecanlı bir sesle: Bak bulut Höyük Dağından inip üstümüze gelmiş.

Babası başını kaldırıp otuz kırk metre yukarıda bulunan ve büyük, koyu mavi bir topu andıran buluta baktı. Bu bulut o bulut mu? dedi. O bulut babacığım vallahi o bulut! Babası kızına inanmadı. Ama onun sevincini bozmayı da uygun bulmadı..” (BAÇ, 2001: 62-63).

“Temizlikçi Kadın ve Annem” adlı hikâyede ev sahibi Gönül Hanım’ın temizlikçi kadının söylediklerine ve tavırlarına sinirlenmesine rağmen kadına söylemek istediklerinden vazgeçmesi kişinin kendisiyle çatışmasına bir örnektir.

“Annem bir an ne yapacağımı şaşırды. Belki de ‘Amma da ehli keyifmişsin!’ diyecekti, vazgeçti” (BAÇ, 2001: 40).

“Annemin yüzüne pür dikkat baktım. Gözleri kıvılcımlandı. Gözleri yeni tutuşmuş mangal kömürü gibi kıvılcımlar saçmaya başladığı zaman annemin cinleri başına toplanmış demektir. ‘Şimdi kadını kovacak.’ diyordum içimden. Ama öyle yapmadı. Ertesi gün evimize arkadaşları geleceklerdi. Ortalığın bir an önce temizlenmesi gerekiyordu. Bu yüzden olacak hiç itiraz etmedi annem” (BAÇ, 2001: 40).

“Tarla Kuşlarının Öyküsü” adlı hikâyede hava şartlarından dolayı tarla kuşlarının yem bulmakta zorlanmaları kişi-doğa çatışmasına bir örnektir.

“Asıl yem kaynağı, içine yuva yaptıkları buğday tarlasıydı. Ama bol yağmurlar ve serin giden havalar yüzünden başaklar sararmakta, taneler olgunlaşmakta biraz geç kalmıştı” (BAÇ, 2001: 24).

Çatışmalar, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Çatışmalar bir rastlantı ya da şansa bağlanarak sonuçlandırılmamıştır. Kitaptaki

çatışmalar ileride görülecek olan olaylara ışık tutmaktadır. Böylece merak ögesi canlı tutulmuş, okuma ilgisi ve isteği uyandırılmıştır. Kitaptaki olaylar çocukların heyecanlanmasına, düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

3.8.2.2. Tema:

“**Tarla Kuşlarının Öyküsü**” nün teması hayatta kalma mücadelesi olarak verilebilir. Hikâyede tarla kuşlarının yavrularını ve yuvalarını doğa olaylarından ve doğadaki canlılardan korumaya çalışmaları anlatılmıştır.

“**Temizlikçi Kadın ve Annem**” hikâyesinin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

“**Küçük Bulut**” hikâyesinin teması ise hayvan sevgisi ve yardımseverliktir. Hayvan sevgisi, iyiye güzele yönelme gibi evrensel temalar kullanılmıştır. İşlenen temanın çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Fadime'nin yavru kuşa yardım etmesi ve sıcaktan korunmak için de küçük buluttan yardım istemesi, küçük bulutun da en zor zamanda onların imdadına yetişmesi anlatılmıştır.

“Temizlikçi Kadın ve Annem” adlı hikâyeye dışındaki diğer tüm hikâyelerde tema açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

3.8.2.3. Kahramanlar:

“**Tarla Kuşlarının Öyküsü**” adlı hikâyenin başkarakterleri tarla kuşlarıdır: dişi tarla kuşu, erkek tarla kuşu ve yavruları. Yan karakterler ise karga, gelincik, tilki, fare ve yılandır. Hikâyedeki karakter sayısı az değildir. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine engel olabilir. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Karakterlerle ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

Karga: “Her tarafı kapkara idi. Kocaman gagası ile, ‘Gak gak’ diye anlamsız anlamsız öttü” (BAÇ, 2001: 18).

Yavru tarla kuşları: “Bir sabah yuvadan cıvıltılar işitildi. Tam beş civciv çıkmıştı yumurtalardan. Tüysüz, kocaman ağızlı, gagalarının kıyısında sarı ince bir kordonet bulunan yavrucaklardı bunlar” (BAÇ, 2001: 23).

Gelincik: “Sinsi sinsi geldi, çalının çevresinde dönmeye başladı. Kısa bacaklarının üstünde uzun gövdesi daha da uzamış, yere yapışmıştı sanki” (BAÇ, 2001: 25).

Bu hikâyedeki erkek tarla kuşu ile dişi tarla kuşunun yuvalarını ve yavrularını koruma mücadeleleri, yavruları için fedakârlık yapmaları çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır. Ancak yavru tarla kuşlarının anneleri ölünce onu yuvadan düşürmeleri ve sonra hepsinin ayrı bir yere dağılması, birlik içinde olmamaları olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir: “Baktılar ki anaları hiç kımıldamıyor. Onu yuvadan itip düşürdüler.” “Her biri bir yöne uçtular. Uçtular, uçtular... Çok uzaklara gittiler. Bir daha birbirlerini hiç görmediler” (BAÇ, 2001: 35).

“**Temizlikçi Kadın ve Annem**” adlı hikâyenin başkarakterleri temizlikçi kadın ve ev sahibi Gönül Hanım’dır. Yan karakterler ise çocuk ve Ayşe Hanım’dır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur.

Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve kişisel özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Temizlikçi kadın açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Şişman, kısa boylu, rahat ve keyfine düşkün bir kadındır.

“Kadın da kısacık boyuyla erişebildiği yerlere uzandı” (BAÇ, 2001: 41).

“Biraz şişman. Biraz değil epeyce şişman” (BAÇ, 2001: 36).

Gönül Hanım ise insanları kırmaktan çekinen, yumuşak yüzlü, sabırlı bir kadındır.

“Yüzü çok yufkadır. Kimsenin gönlünü kırmak istemez” (BAÇ, 2001: 40).

Bu hikâyede temizlikçi kadının üslubu yanlıştır. Yaptığı işe ve çevresindeki insanlara saygılı davranmamaktadır. Bu karakter oluşturulurken yaşadığımız toplumun değerleri ve gelenekleri göz önünde bulundurulmamıştır. Kadının sigara içtiğinin söylenmesi de çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gereken bir durumdur. Bu yönlerden dolayı çocukların bu karakterle özdeşim kurması olumsuz sonuçlar doğurabilir. Ev sahibi Gönül Hanım’ın ise kimsenin gönlünü kırmak istememesi, sabretmesi, temizlikçi kadını kovmaması ve onu incitecek bir kelime söylememesi olumlu bir davranıştır.

Ancak yarın arkadaşları geleceği için evin bir an önce temizlenmesi gerektiğinden yani ihtiyacı olduğu için susması olumsuz bir davranıştır. Çocuğun ise gömleğini temizlikçi kadının “Ne olur, almasan da torunum giyse.” demesine rağmen vermemesi ve “Torununa gömleğini kendin al!” demesi uygun bir davranış değildir. Temizlikçi kadının da gömleği ısrarla istemesi yanlıştır. Ancak çocuğun ihtiyacı olan başka bir çocuğa yardım etmemesi ve kendinden yaşça büyük birine yanlış üslupla cevap vermesi özellikle çocuk karakter olması bakımından çocukla için olumsuz örnek oluşturabilir.

“Temizlikçi kadın” tabirinin kullanılması uygun değildir. Bunun yerine eve temizlik için gelen teyze denilebilir. Temizlikçi kadın için şişman sıfatının tekrarlanması, alay edici şekilde kullanılması da yanlıştır. Bunun yerine çocuklara insanların fiziki özelliklerine saygı duyması gerektiği öğretilmelidir.

“Biraz şişman. Biraz değil epeyce şişman” (BAÇ, 2001: 36).

“Şişmandır ama işini görür. Artık idare ediver canım” (BAÇ, 2001: 37).

“Kadın çamaşırları bastıra bastıra doldurunca kirli torbası davul gibi şişti. İkisi yan yana zor çıktılar” (BAÇ, 2001: 43).

“**Küçük Bulut**” adlı hikâyenin başkarakterleri Fadime ve babasıdır. Yan karakterler ise Hüsnü Onbaşı, pazarda gölge yeri almak isteyen şişman adam ve şişman kadındır. Hikâyede kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olur. Kahramanların özellikleri gerçeğe uygundur. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Fadime siyah gözlü, yardımsever, iyi kalpli ve hayvanları seven küçük bir kızdır. Babası da iyi kalpli, sevecen bir insandır. Fadime ve babası açık ve devingen kişilik özellikleri göstermektedir.

“Fadime de duydu bunları. Siyah gözleri ışıltı ışıltı parladı.”

“Baba iyi kalpli bir adamdı. Karısına, kızına, kızından küçük oğluna hatta tüm köy halkına karşı sevecen davranırdı. Sevilen bir insandı.”

Hikâyenin başkarakterlerinden Fadime ve babası çocukların özdeşim kuracağı olumlu özellikler taşımaktadır. Fadime’nin yavru kuşa yardım etmesi, onu koruması, beslemesi bu hikâyeyi okuyan çocuklara olumlu örnek oluşturabilir. Babanın da karısına, çocuklarına ve tüm köy halkına sevecen davranması, kızını kırmak istememesi, sevilen bir insan olması olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır.

Babanın ve Fadime'nin olumsuzluklar karşısında pes etmeyip çözüm üretmeleri ve hep iyilikten yana olmaları bu hikâyeyi okuyan çocukların da bu düşünce ve davranışları kazanmalarında etkili olacaktır.

3.8.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Tam yarım saat sürdü kahvaltısı kadının” (BAÇ, 2001: 39).

“Sallanan mendille serinleyen kuş, biraz rahatlamış olmalı ki ağzını açıp kapamıyordu artık” (BAÇ, 2001: 56).

Çocuk edebiyatı ürünlerine, temel söz varlığı içerisinde sıklıkla kullanılan ve çocukların anlayabileceği düzeyde kelimeler seçilmelidir. Ancak kitaplarda çocukların anlamını bilmediği kelimelere de yer verilmelidir ki çocuklar, bu kelimelerin anlamını öğrenerek kelime hazinesini geliştirebilsin. Bu hikâyede yer alan bazı kelimeler çocuğun günlük hayatında karşılaşması ve cümlenin anlamından çıkarması zor olan kelimeler gibi görünmektedir. Bundan dolayı bu kelimelerin çocuğun yeni kelimeler öğrenmesine ve sözcük dağarcığını geliştirmesine hizmet etmeyeceği düşünülmektedir. Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Erkek kuşun her **teleği** sevinçten pır pır etti” (BAÇ, 2001: 17).

“**Hotozun** çok güzel” (BAÇ, 2001: 17).

“Kaba taştan yapılmış **çörteninden** boşalan suların tatlı şırlıtısı duyuluyordu” (BAÇ, 2001: 19).

“Tüysüz, kocaman ağızlı, gagalarının kıyısında sarı ince bir **kordonet** bulunan yavrucaklardı bunlar” (BAÇ, 2001: 23).

“Atın **gemini** çıkardı. Arabayla köyden getirdiği arpa **kırmasıyla** taze yonca dolu torbayı başına taktı” (BAÇ, 2001: 59).

Kitapta deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve yansıma sözcükler kullanılarak dilin zenginliklerinden yararlanılmıştır.

Kitapta en fazla kullanılan söz varlığının ikilemeler olduğu tespit edilmiştir. Ancak kitapta atasözlerine yer verilmediği görülmektedir.

Hikâyelerde yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Çocuğun nereye gittiğini **aşağı yukarı** herkes biliyordu” (BAÇ, 2001: 10).

“Tarla kuşları gittikçe artan bir mutlulukla uçuyorlar ya da **tatlı tatlı** öterek yerde sekiyorlardı” (BAÇ, 2001: 22).

“O gün **iyi kötü** sona erdi temizlik” (BAÇ, 2001: 41).

“Fadime ancak kasabadan çıktıktan sonra üstlerinde gölge yapan ve kendilerini **ağır ağır** izleyen bulutu fark etti” (BAÇ, 2001: 62).

Hikâyelerde geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Yavruların cıvıltılarını duyunca **kulak kabarttı**” (BAÇ, 2001: 25).

“Ekmek dahil, önüne konulan her şeyi **silip süpürmüştü**” (BAÇ, 2001: 39).

“Vakit ikindi olduğu halde güneş gene ortalığı **kasıp kavuruyordu**” (BAÇ, 2001: 62).

Hikâyelerde kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Pınar gene tarla ortasında **dupduru** akıyor, hiç durmadan şarkı söylüyordu” (BAÇ, 2001: 35).

“Fadime **çarçabuk** iniverdi” (BAÇ, 2001: 54).

Hikâyelerde yer alan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Çaydanlıkta **fokurdamaya** başlamıştı” (BAÇ, 2001: 39).

“Üzeri yaban otlarıyla örtülü boş bir tarlanın yanından geçerken bir **hışırtı** duydular” (BAÇ, 2001: 46).

“**Tıkırtılı** araba yolculuğu sürüp giderken karşıda, Höyük Dağının tepesinde küçük kara bir bulut belirdi” (BAÇ, 2001: 56).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşurma) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Gözleri yeni tutuşmuş mangal kömürü gibi kıvılcımlar saçmaya başladığı zaman annemin cinleri başına toplanmış demektir” (BAÇ, 2001: 40).

“Dişi kuşun sesi ilk kez öfkeli çıktı: ‘Hayır! Bu görev benimdir. Ben ısıtacağım yumurtalarımızı’ (BAÇ, 2001: 23).

“Güzel bulut, güzel bulut! Sen o dağı hemen unut! Koşu koşu gel buraya, gölgeni yay arabaya!” (BAÇ, 2001: 57).

Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görölmüştür.

“Kadıncağız bir **akşam üstü** evden ayrılmak zorunda kaldı” (BAÇ, 2001: 9). Bu cümlede akşam üstü kelimesi “**akşamüstü**” şeklinde birleşik yazılmalıdır.

“Karnımı **baştanbaşa** yardı” (BAÇ, 2001: 29). Bu cümledeki “baştanbaşa” söz grubu “**baştan başa**” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Önce iri damlalı bir **sağnak** başladı” (BAÇ, 2001: 33). Bu cümlede yer alan “sağnak” kelimesinin doğru yazımı “**sağanak**” şeklindedir.

“Ayşe ile ağabeyi Ali, yaz tatilini Marmara **denizinin** kıyısında geçirdiler” (BAÇ, 2001: 44). Yer adlarında ilk isimden sonra gelen deniz, göl, nehir, dağ vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar. Bu nedenle bu cümlede yer alan deniz kelimesi büyük harfle başlamalıdır.

“Yerde küçük bir **tarlakuşu** yavrusu vardı” (BAÇ, 2001: 45). Bu cümlede yer alan tarlakuşu kelimesi ayrı yazılmalıdır. Kitapta tarla kuşları ile ilgili hikâyede bu kelime ayrı yazılmışken burada bitişik yazılması bir tutarsızlık olduğunu göstermektedir.

“**bak** orada çırpınıp duran bir şey var” (BAÇ, 2001: 53). Bu cümlede tırnak içinde yazılan cümlenin ilk harfi büyük olmalıdır.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları ise şunlardır:

“Kuşlar hem mutlu, hem korkulu, sık sık yuvadan ayrılıp yem aramaya gidiyorlardı” (BAÇ, 2001: 24) Bu cümlede virgül yanlış yerde kullanılmıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül kullanılmaz.

“Demir yavrum,” dedi, “ben dışarı çıkıyorum.” Bu cümlede dedi sözcüğünden sonra cümle bitmiş bu yüzden virgül yerine nokta gelmelidir.

“Verir miyim hiç?” Bu cümlede soru anlamı olmadığından soru işaretinin kullanılması yanlıştır.

Kitapta hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Annemin yüzüne pür dikkat baktım. Gözleri kıvılcımlandı. Gözleri yeni tutuşmuş mangal kömürü gibi kıvılcımlar saçmaya başladığı zaman annemin cinleri başına toplanmış demektir. ‘Şimdi kadını kovacak.’ diyordum içimden. Ama öyle yapmadı.

Ertesi gün evimize arkadaşları geleceklerdi. Ortalığın bir an önce temizlenmesi gerekiyordu. Bu yüzden olacak hiç itiraz etmedi annem” (BAÇ, 2001: 40).

“Yavrucaklar korkudan ne yapacaklarını şaşırıldılar. Hangi varlığın sesi olduğunu bilmedikleri halde, içgüdüleriyle bu sesin kendilerini için tehlikeli bir yaratığa ait olduğunu hemen anladılar.”

3.8.2.5. İleti:

“**Tarla Kuşlarının Öyküsü**” adlı hikâyenin iletisi çocuğu doğanın gerçeklerine hazırlama olarak verilebilir.

“**Küçük Bulut**” adlı hikâyenin iletisi ise iyilik yapan iyilik bulur olarak verilebilir. İyi kalpli ve yardımsever olan insanlar her zaman kazanır. Hayvanları sevmenin, hayvanlara yardım etmenin önemi de hikâyenin yan iletilerindedir. Hikâyede verilen iletiler çocuklarda insana, yaşama ve hayvanlara ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

Kitapta hikâyeler yazınsal nitelikli metinlerdir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Bu kitaptaki iletiler çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen iletiler yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir.

3.8.2.6. Çevre:

“**Tarla Kuşlarının Öyküsü**” adlı hikâye olay, tarla kuşlarının bir buğday tarlasında bir çalının üstüne yaptıkları yuvada geçmektedir.

“Bayırı aşınca önlerine tarlalardan oluşan çok geniş düzlük serildi. Bir buğday tarlasında kümelenmiş dikenli çalının üstüne kondular. Kondukları çalı bir kökten, bir oymaktan çıkan parmak kalınlığında yüzlerce ağaççıktan iki metre boyunda bir dikenli küme oluşturmuştu” (BAÇ, 2001: 19).

“**Temizlikçi Kadın ve Annem**” adlı hikâyede olay büyük bir evde geçiyor.

“Bu koca evin üstesinden tek başıma nasıl geleyim ben.”

“**Küçük Bulut**” adlı hikâye sıcak bir temmuz günü tek at koşulmuş araba üzerinde yolda, kasaba pazarında ve en sonunda da evde geçmektedir.

“Sıcak bir temmuz günü. Fadime ile babası kasaba pazarına kendi yetiştirdikleri domatesleri götürüyorlardı. Terk at koşulmuş araba, üzeri kum döşenmiş köy yolunda tıkr tıkr ilerliyordu” (BAÇ, 2001: 53).

“Pazar yerine vardılar. Baba arabayı park edecek bir yer bulamadı” (BAÇ, 2001: 59).

“Fadime evde boş duran bir kuş kafesine kuş yavrusunu yerleştirdi” (BAÇ, 2001: 63).

Tablo 15. “Babasını Arayan Çocuk” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	
Kapak-Cilt		X
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 16. “Babasını Arayan Çocuk” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Tarla Kuşlarının Öyküsü	-	+	-	+	+	+
Temizlikçi Kadın ve Annem	-	-	-	-	-	+
Küçük Bulut	+	+	+	+	+	+

3.9. ELİ KILIÇLI KAHRAMAN FARE

3.9.1. Dış Yapı Özellikleri

3.9.1.1. Boyutlar:

Kitap, çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap 13x19 cm boyutundadır. Kitap boyutlar yönüyle çocuğa göredir.

3.9.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak kâğıdın renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorarak okumasını zorlaştırabilir. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Bu özellikler dikkate alındığında kâğıt açısından çocuğa göre olduğu söylenebilir.

3.9.1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı, renkli ve parlaktır. Kapak, konuyla ilgili ve ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapılandırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır.

3.9.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır.

3.9.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir.

Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Ancak sayfanın sağ ve sol boşlukları eşit oranda ayarlanmamıştır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Sayfalar, çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Kitabın sayfa düzeni çocuğa göre hazırlanmıştır.

3.9.1.6. Resim:

Kitap yetmiş bir sayfadan oluşmaktadır. Kitapta altı hikâyeye yer almaktadır. Dört hikâyede bir, iki hikâyede ise iki resim olmak üzere kitapta toplam yedi resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler, çocukların sanat eğitimi ve okuma kültürü edinme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Resimlerin taşınması gereken en önemli özellik ise estetik değeridir. Bu kitaptaki resimlerin çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlamakta yetersiz olduğu düşünülmektedir. Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür.

Resimler metnin en uygun yerinde bulunmaktadır. Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır. Resimler metnin akışına uygun olarak verilmiştir. Ancak iki resim bu duruma ters düşmektedir. “Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek” adlı hikâyede metni tamamlayan resim anlatılan olaylardan önce verilmiştir. Resmin metin içindeki en uygun yer olmadığı görülmektedir. “Evine Dönen Baba” adlı hikâyede ise adamın kıyafetlerinin tanımlanması resimde gösterilenlerle uyuşmamaktadır. Ayrıca aynı hikâyede bir parça ekmek denirken resimde bir ekmek gösterilmiştir. Bu durum bu hikâyede yer alan resmin metnin anlamını tamamlamadığını gösterir niteliktedir.

Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Örneğin, “Evine Dönen Baba” adlı hikâyede adamın ayakkabıları biri kahve renkli, biri siyah olarak anlatılmıştır. Ancak resimde biri siyah biri beyaz olarak gösterilmiştir (bk. Şekil 8). Bu durum çocukların metinde anlatılanları zihninde canlandırmasını zorlaştırabilir.

Şekil 8. “Evine Döner Baba” adlı hikâyeye ait görsel (s. 40)

3.9.2. İç Yapı Özellikleri

“Eli Kılıçlı Kahraman Fare” adlı hikâye “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta “Eli Kılıçlı Kahraman” olarak yer almaktadır.

“Huyunu Değiştiren Kapı” adlı hikâye “Uğur Böceğinin Düğünü” adlı kitapta “Güzel Bir Günün Masalı” adıyla yer almaktadır.

“Gökyüzünden Düşen Kuş” adlı hikâye “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta “Uç Güzel Martı Uç” ismiyle bulunmaktadır.

“Uğur Böceğinin Düğünü” adlı hikâye “Uğur Böceğinin Düğünü” kitabında bulunmaktadır.

3.9.2.1. Konu:

“Evine Döner Baba” adlı hikâyede bir kızın babasına, bir annenin de eşine yıllar sonra kavuşması anlatılmıştır. Hikâyedeki konu gerçeğe uygundur. Çocukların yaşantısıyla ilgilidir. Konu bakımından çocuğa olduğu düşünülmektedir.

“**Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek**” adlı eserde kız meslek lisesi öğrencilerinin teneffüste gördükleri bir kedi yavrusu ile bir köpeği sevmeleri ve dersliğe getirmeleri anlatılmıştır. Çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği bir konu seçilmiştir. Konu bakımından çocuğa göre olduğu söylenebilir.

9-10 yaş dönemindeki çocuklar fabl ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri ve günlük hayattan alınan realist hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. Yine 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri okumaktan zevk alırlar (Şirin, 1998: 201). Bu kitaptaki konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Evine Dönen Baba” adlı hikâyede anne ile kızın yolun kıyısında gördükleri adama yardım edip etmeme konusundaki fikir ayrılığı çatışmaya neden olmuştur.

“Bir parça ekmek götüreyim mi anne?”

“Kızım biz de bir dilim ekmeğe muhtacız. Bu köyde bir sürü zengin var. Onların kapısına gitsin.”

“Yabancıysa kimin zengin, kimin yoksul olduğunu nereden bilsin anne?”

“Kızım” dedi “evimizin görüntüsünden yoksul olduğumuz anlaşılıyor mu? saray gibi evler var burada. Onların kapısına gitse ya.”

“Anne öbür evler çok uzakta. Açsa nasıl gitsin adamcağız” (EKKF, 2001: 37-38).

Bizim toplumumuzda paylaşmak, yardıma ihtiyacı olanlara el uzatmak önemli bir yere sahiptir. Kendin de az da olsa olanı bölüşmek bize has bir özelliktir. Bu konuyla ilgili hadisler de vardır. Ancak hikâyede annenin bu duruma ters olan düşünceleri dikkat çekmektedir. Hikâyede içinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmamıştır.

Çatışmalar, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Çatışmalar bir rastlantı ya da şansa bağlanarak sonuçlandırılmamıştır. Kitaptaki çatışmalar ileride görülecek olan olaylara ışık tutmaktadır. Böylece merak ögesi canlı tutulmuş, okuma ilgisi ve isteği uyandırılmıştır. Kitaptaki olaylar çocukların heyecanlanmasına, düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

3.9.2.2. Tema:

“**Evine Dönen Baba**” adlı hikâyenin teması önyargıdır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır.

“**Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek**” adlı hikâyenin teması açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemiştir. Bu durum bu hikâyeyi okuyan çocuğun metni anlamasını zorlaştırabilir.

3.9.2.3. Kahramanlar:

“**Evine Dönen Baba**” adlı hikâyenin başkarakteri Aysel’dir. Yan karakterler ise Aysel’in annesi Sultan, babası İdris ve Memiş amcadır. Hikâyenin kahraman sayısı azdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Aysel açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Aysel ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Aysel beyaz tenli, yeşil gözlü bir kız. Duygulu bir yüzü var. Karadeniz türkülerini çok güzel söylüyor” (EKKF, 2001: 39).

Babanın fiziksel özellikleri metinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Orta boylu birisi. Saçı sakalına karışmış. Çok çile çektiği belli olan bir yüzü var. Pantolonu çok yeni ama ceketini lime lime. Kolunun yırtıklarından eti görünüyor. Ayağında lastik pabuçlar var. Aysel onlara dikkatle baktı. Biri kahve renkli, öbürü siyahtı. Çöp kutularından alınmışa benziyorlardı” (EKKF, 2001: 41).

Aysel’in yolun kıyısındaki adama yardım etmek ve ekmek götürmek istemesi çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek niteliktedir. Çocuklara, ihtiyacı olanlara yardım etme duygunu aşılama etkili olacaktır. Ancak annesi Sultan kadının, kendilerinin de yoksul olduğunu söyleyerek yardım etmek istememesi, adamı azarlaması, herkesten kötülük gelebileceğini düşünmesi, adamı duruşuna ve kıyafetlerine göre yargılaması çocuklarda olumsuz örnek oluşturabilecek düşünce ve davranışlardır. Anne, bu zamana kadar çektiği sıkıntılardan dolayı kızını ve ailesini korumak istiyor ancak bu şekilde davranarak kızının güven duygusunu kırabilir. Bu durum hikâyeyi okuyan çocukların güven duygusunu zedeleyebilir.

“Kızım biz de bir dilim ekmeğe muhtacız. Bu köyde bir sürü zengin var. Onların kapısına gitsin” (EKKF, 2001: 37-38).

“Anne” dedi “zavallıyı fena haşladın. Öyle kötülük yapacak birisine benzemiyordu.”

“Belli olmaz kızım. Bizim kimsesiz olduğumuzu biliyordur belki. Öyle insanlar her kötülüğü yapabilirler” (EKKF, 2001: 42).

“**Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek**” adlı hikâyenin karakterleri kız meslek lisesi öğrencileri, nöbetçi öğretmenler, Mehveş Hanım, Müdür Hanım, yavru kedi ile bir köpektir. Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Karakterlerin özellikleri ile ilgili metinde şu ifadeler yer almaktadır:

“Sivri burunlu, siyah renkli genç bir sokak köpeği...” (EKKF, 2001: 50).

“Bu sırada küçük bir kedi yavrusu belirdi orada. Rengi tekirdi” (EKKF, 2001: 52).

“Yumuşak ve sevecen tutumuyla tanınan Mehveş Hanım...” (EKKF, 2001: 53).

“Okulun en uzak bir köşesinde meydana gelen bir gürültüyü duymakta maharet sahibi olan Müdür Hanım da çok geçmeden tin tin koşup geldi” (EKKF, 2001: 55).

Bu hikâyede kız öğrencilerin köpeği cesaretlendirerek kedinin üstüne salmaları olumsuz örnek oluşturabilecek bir davranıştır. Çocuklarda hayvan sevgisi oluşmasına engel olabilecek bir durum söz konusudur.

“Ama kızlar fırsat vermediler. Sırtını sıvazladılar. Yürekendirici sözler söylediler. Kediciğın üstüne üstüne ittiler” (EKKF, 2001: 52).

3.9.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Hikâyede kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Kitaptaki devrik cümlelerden örnekler:

“Çok geçmeden evin kızı Ayşegül göründü avluda” (EKKF, 2001: 20).

“Bu sırada küçük bir kedi yavrusu da belirdi orada” (EKKF, 2001:52).

Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Deniz üstünde uçarken bol bol çıkardığı o çığlığı andıran seslerle **yaygara** koparsa...” (EKKF, 2001: 31).

“Yok mu, **peren peren** dağılacaklar, kaçacak delik arayacaklardı” (EKKF, 2001: 31).

“Kumandanından **buyruk** almış bir birlik gibi çember iki adım geri çekildi” (EKKF, 2001: 32).

Hikâyede ikilemelere ve deyimlere bolca yer verilmiş; anlatım pekiştirme, atasözleri, yansıma sözcükler ve çeşitli söz kalıplarıyla güçlendirilmiştir.

Hikâyelerde yer alan deyimlere ve atasözlerine şu örnekler verilebilir:

“İçim bulanıyor. **Tüylerim diken diken oldu**” (EKKF, 2001: 19).

“**Gözden kayboldu**” (EKKF, 2001: 42).

“Her toplumda **bitli baklanın kör alıcısı bulunur**” (EKKF, 2001: 62).

Hikâyelerde geçen ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“**Mışıl mışıl** uyuklamaya devam etti” (EKKF, 2001: 12).

“**Buram buram** bir sıcaklık yayıyordu yeryüzüne” (EKKF, 2001: 21).

“Hiç sesini çıkarmadan kedi yavrusunun içlerini yediği sandviçlerin kabuklarını yemeye **uysal uysal** katlandı” (EKKF, 2001: 53).

Hikâyelerde geçen yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“İnsanlar bu **çıtırtıları** duymadılar ama bahçedeki güller duydular” (EKKF, 2001: 16).

“Bir ara bağırtı ile **homurtu** arasında bir ses duydular” (EKKF, 2001: 62).

Hikâyelerde yer alan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Uzaylı değil dünyalı bir kuş olduğu anlaşılıyordu ya, içlerinde uyanan merak ve hatta korku **büsbütün** yatışmış değildi” (EKKF, 2001: 32).

“Öğrenciler **kıpkırmızı** oldular” (EKKF, 2001: 54).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş vardır. Hikâyelerde teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşturma) sanatlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta en fazla kullanılan söz sanatı teşbih (benzetme) tir. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Ama güneş izin vermedi buna. Kaşlarını çattı, eliyle bulutları çok uzaklara itti” (EKKF, 2001: 23).

“Bay Fare her zaman yaptığı gibi umursamazlıkla cevap verdi: Aman karıcığım, neler söylüyorsun? Taşınmak öyle kolay mı?” (EKKF, 2001: 8).

“Çocuklar buyruk almış bir birlik gibi çember iki adım geri çekildi” (EKKF, 2001: 32).

“Köpeğin önüne yiyecek kırıntıları yağmur gibi yağıyordu” (EKKF, 2001: 51-52).

“Adamı görünce beti benzi kül gibi oldu” (EKKF, 2001: 44).

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Kitapta bazı yerlerde yazım ve noktalama yanlışlarına rastlanmıştır.

“Bay **F**are ile **B**ayan **F**are büyük bir evin bodrum katında oturuyorlardı” (EKKF, 2001: 7). Bu cümlede büyük harfin kullanımıyla ilgili yanlışlıklar vardır. Koyu renkle belirtilen harflerin küçük olması gerekmektedir.

“**a**ra sıra size bağırp **çağ**ırdım oluyor” (EKKF, 2001: 54). Bu cümlede tırnak içinde yazılan kelimenin ilk harfi büyük olmalıdır. Ayrıca bu cümlede bağlama uygun olması için “çağır

dım” kelimesi yerine “çağır

dığım” kelimesi kullanılmalıdır. “Bir zamanlar allı pullu bir **uğ**urböceği vardı” (EKKF, 2001: 57). Bu cümledeki “uğurböceği” kelimesi “uğur böceği” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Kocaları dayanamayarak **ter**ketmişlerdi kendisini” (EKKF, 2001: 58). Bu cümledeki yardımcı eylemle oluşturulmuş birleşik fiil bir ses olayına uğramadığından ayrı yazılmalıdır.

“Adam ne teşekkür etti, ne de başka bir şey söyledi” (EKKF, 2001: 41). Bu cümlede virgül kullanılması yanlıştır. Çünkü tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra noktalama işareti kullanılmaz.

“Kör olası kapı” dedi, “niçin açılmıyorsun?” (EKKF, 2001: 22). İlk cümlede dedi kelimesinden sonra virgül yerine nokta konulmalıdır.

Hikâyelerde tespit edilen bazı anlatım bozuklukları ise şunlardır:

“bu bir **martı kuşu**! Denizi bırakıp buralara niçin gelmiş?” Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni gereksiz sözcük kullanımudur. Martı zaten bir kuşun adıdır. Martı dedikten sonra tekrar kuş demeye gerek yoktur.

Kitapta hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyelerden şu örnekler verilebilir:

“Karga eğilip aşıya baktı. Önce gülüp alay edecek oldu ama elindeki uzun kılıcı görünce: ‘Ben kedi değilim... Ben kedi değilim...’ diyerek uçu gitti.”

“Kendi kendisine böyle söylendi ama gene hiçbir korkuya kapılmadan keçinin yanına kadar sokuldu, kılıcını çekti” (EKKF, 2001: 11).

“İçlerinde küçük küçük canavarcıklar uyanıyor, ‘Bu kuşla biraz eğlenelim. Sokak kedileriyle dövüşürelim...’ gibi dürtüler kıpırdanıyordu. Bu kötü duygulara kalplerindeki meleğçikler karşı çıkıyor, ‘Hayır! Hayır! Yaralı bir kuşu kedilerin köpeklerin önüne atmak canavarlıktır...’ diyorlardı” (EKKF, 2001: 33).

3.9.2.5. İleti:

“**Evine Dönen Baba**” adlı hikâyenin iletisi kimseye ön yargıyla yaklaşmamamız gerektiği, kendin de az da olsa olanı paylaşmak gerektiğidir.

“**Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek**” adlı hikâyenin iletisi hayvanları sevmemiz, korumamız ve onlara zarar verebilecek bir davranışta bulunmamamız gerektiği olarak ifade edilebilir.

Kitapta hikâyeler yazınsal nitelikli metinlerdir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Bu kitaptaki iletiler çocukların anlam evrenine uygundur.

3.9.2.6. Çevre:

“**Evine Dönen Baba**” adlı hikâye Karadeniz’in bir köyünde evde geçmektedir. Çevre ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Gerçekten de en yakın eve ulaşmak için bir hayli yürümek lâzımdı. Fındık bahçeleri içine kurulmuş tipik bir Karadeniz köyüydü burası. Her aile evini kendi bahçesinin ortasına yapmıştı. Arazi oldukça çetindi. Evlerin her biri bir dere içinde, ya da inilip çıkılması zor bir tepe üstündeydi” (EKKF, 2001: 38).

“**Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek**” adlı hikâye okulda geçmektedir. Okulun fiziki yapısıyla ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Okul dört katlı küçük bir apartmana sığılmıştı. Sınıflar kutu gibiydi. Merdivenlerden ancak iki kişi yan yana geçebiliyordu. Bahçe ise mendil kadardı. Teneffüslerde öğrenciler dışarıya çıktıklarında birbirlerini itip kakmaktan başka bir şey yapamıyorlardı” (EKKF, 2001: 49).

Tablo 17. “Eli Kılıçlı Kahraman Fare” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	

Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler		X

Tablo 18. “Eli Kılıçlı Kahraman Fare” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Evine Dönen Baba	+	+	+	+	+	+
Bir Kedi Yavrusu ile Bir Köpek	+	-	-	+	+	+

3.10. SAHİBİNİ UNUTMAYAN KÖPEK

3.10.1. Dış Yapı Özellikleri

3.10.1.1. Boyutlar:

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap 13x19 cm boyutundadır. Boyutlar açısından çocuğa göreler.

3.10.1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak kâğıdın renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorarak okumasını zorlaştırabilir. Resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kâğıt özellikleri dikkate alındığında çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

3.10.1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı, renkli ve parlaktır. Kapak, konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır ancak çocuğun ilgisini çekecek nitelikte değildir. Kitap kapağı sanatsal bir özellik taşımamaktadır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Kitabın sayfaları düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmamıştır. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır.

3.10.1.4. Harfler:

Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacakları özellikler taşımaktadır.

3.10.1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Ancak sayfanın sağ ve sol boşlukları eşit oranda ayarlanmamıştır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Sayfalar, çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır.

3.10.1.6. Resim:

Kitap altmış üç sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yedi hikâye yer almaktadır. Her hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam yedi resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resimler, çocukların sanat eğitimi ve okuma kültürü edinme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Resimlerin taşınması gereken en önemli özellik ise estetik değeridir. Bu kitaptaki resimlerin çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlamakta yetersiz olduğu düşünülmektedir. Resimler konuya uygundur. Hikâyenin konusunun

resimle olan ilişkisi değerlendirildiğinde konuya ve yaş grubuna uygun olduğu görülür.

Resimler metnin en uygun yerinde bulunmaktadır. Resimler metnin anlamını tamamlamaktadır. Resimler metnin akışına uygun olarak verilmiştir. Ancak bir resim bu duruma ters düşmektedir. “Sahibini Unutmayan Köpek” adlı hikâyede resim ile yan sayfadaki anlatımlar birbiriyle bağdaşmamaktadır. Resmin metin içindeki en uygun yer olmadığı görülmektedir.

Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Örneğin, “Güzelim Yaban Horozları” adlı hikâyede yaban horozu anlatılırken ‘Boynu, sırtı, kuyruğu renk renk tüylerle kaplıydı’ ifadesi geçmekte ancak resimdeki horoz siyah- beyaz olarak gösterilmektedir. Bu durum çocukların metinde anlatılanları zihninde canlandırmasını zorlaştırabilir.

3.10.2. İç Yapı Özellikleri

“Sahibini Unutmayan Köpek” adlı hikâye “Dört İsimli Prenses” adlı kitapta yer aldığından burada tekrar yer verilmemiştir.

“Üç Ayaklı Oğlak” adlı hikâye “Üç Ayaklı Oğlak” adlı kitapta incelendiğinden burada tekrar ele alınmamıştır.

3.10.2.1. Konu:

“**Güzelim Yaban Horozları**” adlı hikâyede Aygar Dağı’nda yaşayan yaban horozları ve avcılar ile doğa düşmanları yüzünden bu hayvanların yok olması anlatılmıştır. Bu dağda yaşayan diğer hayvan türlerinden de bahsedilmiştir.

“**Son Dağ Keçisinin Öyküsü**” adlı hikâyede Aygar Dağı’nda yaşamış son dağ keçisinin nasıl öldürüldüğü anlatılmıştır.

“**Yaban Domuzları Dayandılar**” adlı hikâyede Aygar Dağı’nda yaşayan yaban domuzlarının bir ara kaybolması sonra tekrar artması konu edilmiştir.

“**En Yakın Dostlarım Atlardı**” adlı hikâyede bir çocuğun çok sevdiği tayının hastalanmasını ve güney yönüne gitmek istememesinin altında yatan sebebi anlatması mevcuttur.

“**Köyü Basan Sansarlar**” adlı hikâyede sansarlar, porsuklar ve gelincikler hakkında bilgiler verilmiş ve yazarın köyünde sansarların artması anlatılmıştır.

9-10 yaş döneminde çocuklar günlük hayattan alınma realist hikâyeleri ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri ve doğa konularındaki kitapları okumaktan zevk alırlar (Şirin, 1998: 201). Bu kitapta işlenen konular değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.

Kitapta kişi-toplum çatışmasının örneklerine yer verilmiştir. Yazar hayvan türlerinin yok olmasında doğa düşmanları insanları sorumlu tutmaktadır. “Kuşların yok olmasında, örneğin yaban horozlarının kayıplara karışmasında yalnız avcılar değil, sanırım doğa düşmanları da sorumludur” (SUK, 2000: 9).

3.10.2.2. Tema:

Kitapta yer alan hikâyelerin ortak teması doğa ve hayvan sevgisidir. Yazar Aygar Dağı'nı, çevresini ve orada yaşayan hayvanları anlatmıştır.

Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

3.10.2.3. Kahramanlar:

“**Güzelim Yaban Horozları**” adlı hikâyenin karakterleri yazar, yaban horozları, yaban keçileri ve genç avcılardır. Kahraman sayısı azdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Yaban horozları açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Yaban horozlarının fiziksel özellikleri ile ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

“Ufarak, sırttan yere basıkçaydı. Hafifçe yere doğru kavislenmiş kuyruğu uzundu. Boynu, sırtı, kuyruğu renk renk tüylerle kaplıydı. Onu cennet kuşu sanmıştım” (SUK, 2000: 7).

Bu hikâyede yazarın, hayvanlara karşı olan duyarlılığı, hayvan türlerinin yok olmasına karşı olan isyanı çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek düşüncelerdir.

“**Son Dağ Keçisinin Öyküsü**” adlı hikâyenin karakterleri yazar, Aygar Dağı'nda yaşayan son dağ keçisi, avcılar ve köpeklerdir. Kahraman sayısı azdır.

Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Aygar Dağ'ında yaşamış son elik, açık ve devingen bir karakter özelliği göstermektedir. Aygar Dağ'ında yaşamış son elik, arkasına düşenlere hemen teslim olmamış, yaman bir savaş vermiş, yiğit, yalnız ve güzel bir hayvandır.

Bu hikâyede yazarın, hayvanlara karşı olan duyarlılığı, hayvan türlerinin yok olmasına karşı olan isyanı çocuklara olumlu örnek oluşturabilecek düşüncelerdir. Yine dağ keçisinin mücadele etmesi, vazgeçmemesi, hayata tutunmaya çalışması çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır. Ancak bu hikâyede avcının acımazlığı, hayvanlara zarar vermesi kötü örnek oluşturabilecek davranışlardır.

“Yabandomuzları Dayandılar” adlı hikâyenin karakterleri yazar, yazarın arkadaşı, yaban domuzları ve çiftçilerdir. Kahraman sayısı azdır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Yaban domuzları ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Eskiden Aygar dağını süsleyen meşe ormanları içinde sürü sürü yaban domuzu yaşardı. Domuzcuklar üreme konusunda çok gayretlidirler. Bir domuz yılda üç beş yavru yapmazsa domuzdan sayılmaz. Yaban domuzları ekin tarlalarına, özellikle mısır tarlalarına büyük zarar verirler. Sürü sepet girdikleri tarlaları ekilmemiş çevirirler” (SUK, 2000: 17-18).

“En Yakın Dostlarım Atlardı” adlı hikâyenin karakterleri yazar, babası, bir kula at, bir tay, Ahmet Çavuş ve Afyonlu bir çavuştur. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Yazarın babası ile ilgili verilen bilgiler şunlardır:

“Babam da atlara çok düşküdü. Kısrakların çiftleşme zamanı geldiğinde hiç erinmez, komşu il merkezine götürürdü. Babam atlarını yarıştırmazdı. Tek merakı yiğit atlara binmekti. Bu işin üstüne pek düşerdi” (SUK, 2000: 23-24).

Tayın fiziksel özellikleri ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

“Vaktiyle alnı akıtmalı, üç ayağı sekili bir tayımız vardı. Güzeller güzeli bir doruydu. Soylu bir aygırdan geliyordu” (SUK, 2000: 25).

Ahmet Çavuş ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Çavuş on yıldan fazla askerlik yapmıştı. Koca imparatorluk içinde ayak basmadığı, savaşmadığı köşe bucak, esir tutulmadığı dış ülkeler kalmamış gibiydi. Okur yazarlığı yoktu. Hayvan hastalıklarının çoğunun adını bile bilmezdi.

Ama öyle iyileştirme yöntemleri uygulardı ki, görenlerin ağzı açık kalırdı. Sözcüğün tam anlamıyla bilimsel iyileştirme yolları uygulayan öğrenimsiz bir veterinerdi” (SUK, 2000: 26).

Bu hikâyede baba ve çocuğun atlara özenli bir şekilde bakmaları ve onları sevmeleri çocuklarda hayvan sevgisi oluşturmada önemli bir etkidir. Afyonlu çavuşun insanlara ve hayvanlara şiddet uygulaması olumsuz bir örnektir. Şiddet konularının çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunmaması gerekir.

“**Köyü Basan Sansarlar**” adlı hikâyenin karakterleri yazar, annesi, sansarlar, gelincikler, porsuklar ve yilandır. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Porsuklar hakkında verilen bilgiler şöyledir:

“Porsuk bir tembellik simgesidir. Yuvasını yumuşak orman toprağı içine yapar. Bin bir zorlukla. Ahlayıp poflayarak. Yüzeyin yarım metre derinliğine açtığı yuvasına postu bir serdi mi, artık onu bir daha yer üstünde göremezsiniz.

Yuvasını yavaş yavaş ilerletir. Kazdıkça ortaya çıkan ağaç ve ot köklerini kemirerek karnını doyurur” (SUK, 2000: 31-33).

Sansarlar hakkında ise şu bilgiler verilmiştir:

“Bir sansarın baştan sona uzunluğu elli santime zor ulaşır. Gövde uzunluğunun yarısı kadar da kuyruk eklerseniz, boyları boşları bu kadardır işte. Siz onu tavukları, civcivleri, kazları avlarken görün. Yere öyle bir yapışır, topraktan zor seçilen rengiyle öyle bir görünmez olur ki, şaşırıp kalırsınız. Boyu dal gibi uzar. Bir buçuk metreye yaklaşır” (SUK, 2000: 35).

3.10.2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Hikâyede kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Hikâyelerde yer alan devrik cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Şimdi bırakın Hitit geyiklerini, elikler de yaşamıyorlar Aygar dağında” (SUK, 2000: 7).

“Köyde ne kadar avcı, ne kadar köpek varsa, düşmüşler ardına” (SUK, 2000: 11).

“Domuzcukları görebilmek ve kendilerine bir hoş geldiniz diyebilmek için sık meşeliklerde bir hayli dolaştık ama göremedik onları” (SUK, 2000: 20).

Hikâyelerde kullanılan ifade ve sözcükler çocukların yaş düzeylerine ve kavrama güçlerine uygun olmalıdır. Ancak kitaplarda çocukların anlamını bilmediği kelimelere de yer verilmelidir ki çocuklar, bu kelimelerin anlamını öğrenerek kelime hazinesini geliştirebilsin. Kitapta bilinmeyen kelimelerin bazılarının anlamları dipnot şeklinde sayfanın altında verilmiştir. Bu durum kitabı okuyan çocukların kelime hazinesinin gelişmesine yardımcı olur. Yalçın ve Aytaş (2002: 33) da bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Çocuklar için bilinmeyen kelimelerle ilgili bir sözlük, çalışmanın ekinde veya çocuk kitabının arkasında yer almalıdır. Böylece çocuğun her okuduğu çocuk edebiyatı metninin sonunda söz dağarcığında artış olacaktır.” Hikâyelerde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Başka dağlarla, başka ormanlarla **ilintisi** yoktur” (SUK, 2000: 5).

“Anlattıklarına göre elik, ilk kez köyden yedi sekiz km kadar batıda, ormanın en sarp, en **hoşur** yeri olan Asar’da görülmüştü” (SUK, 2000: 11).

“Köy içine dalmanın nasıl **netameli** bir iş olduğunu hemen sezer” (SUK, 2000: 13).

“Kısrakların çiftleşme zamanı geldiğinde hiç **erinmez**, komşu il merkezine götürürdü” (SUK, 2000: 22).

“Vaktiyle alını **akıtmalı**, üç ayağı **sekilli** bir tayımız vardı” (SUK, 2000: 25).

Hikâyede dilimizin anlatım gücünü yansıtan ikilemelere ve deyimlere bolca yer verilmiş; anlatım pekiştirme, atasözleri ve çeşitli söz kalıplarıyla güçlendirilmiştir.

Kitapta yer alan deyimlere ve atasözlerine şu örnekler verilebilir:

“Alanı boş bulan tilkiler, yaban kuşlarının, bu arada sayıları iyice azalmış bulunan yaban horozlarının **kökünü kuruttular**” (SUK, 2000: 10).

“**Gözlerini kan bürümüş** öbür avcılar da yetişirler” (SUK, 2000: 14).

“Böyle iken bu öfkeli, inatçı, hep **burunlarının doğrusuna giden** orman halkı acaba Aygar’da neden görünmez oldular?” (SUK, 2000: 18).

“Çok eski bir atasözü ‘Ayı ne kadar av bilse, avcı o kadar yol bilir.’ der” (SUK, 2000: 35).

Kitapta yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Boynu, sırtı, kuyruğu **renk renk** tüylerle kaplıydı” (SUK, 2000: 7).

“Köylerde **doğru dürüst**, sağlıklı bir ısınma sistemi yoktur” (SUK, 2000: 19).

“**Pırl pırl** sevgi ve coşku dolu gözler, karanlık kaygılarla doluydu” (SUK, 2000: 25).

Kitapta yer alan pekiştirme örnekleri şunlardır:

“Demek ki nesli **büsbütün** ortadan kalkmamış” (SUK,2000: 8).

Kitapta sanatlı bir söyleyiş yoktur. Hikâyelerde teşbih (benzetme) sanatına yer verildiği görülmüştür. Metinlerde yer alan söz sanatlarına şu örnekler verilebilir:

“Önünü ve iki yanını duvar gibi yükselen kızıl kayalar kesmiştir” (SUK, 2000: 14).

“Dağlar gibi meşe odunu yığılıdır” (SUK, 2000: 19).

“Onların sevgisi sessizce akan derin sular gibidir” (SUK, 2000: 24).

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Kitapta bazı kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmüştür.

“**Her halde** pek eskilerde olmadı bu iş” (SUK, 2000: 7). Bu cümlede yer alan “**herhalde**” kelimesi bitişik yazılmalıdır.

“Eskiden Aygar **dağını** süsleyen meşe ormanları içinde sürü sürü yaban domuzu yaşardı” (SUK, 2000: 16). Yer adlarında ilk isimden sonra gelen deniz, dağ, göl vb. tür bildiren isimler büyük harfle başlar. Bu cümlede yer alan dağ kelimesi büyük harfle başlamalıdır.

Kitapta yer alan noktalama yanlışlıkları şunlardır:

“ ‘Şimdiye kadar ne gördük, ne de işittik.’ ” (SUK, 2000: 8). Bu cümledeki virgül kullanımı yanlıştır. Tekrarlı bağlaçların arasına noktalama işareti girmez.

“Kayanın dibine girdi!...” (SUK, 2000: 13). Ünlem işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

Kitaptaki hikâyeler kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Hikâyeden şu örnekler verilebilir:

“Size bu yazımda geyikleri, elikleri değil, Aygar dağında gördüğüm çok güzel bir kuşu, bir yaban horozunu anlatmak istiyorum” (SUK, 2000: 7).

“Çocukluğum atlar arasında geçti diyebilir. İki kırsrağımız vardı. Bunların arasında delişmen taylar hiç eksik olmazdı. Taylarla o kadar yakından ilgilenirdim ki, bir aşında, henüz alıştırılmamış tayların sırtına, gemsiz, yularsız atlayıp binerdim” (SUK, 2000: 22).

3.10.2.5. İleti:

Kitapta yer alan hikâyelerin iletisi hayvanları ve doğayı korumamız ve sevmemiz gerektiridir.

Kitapta bulunan hikâyeler yazınsal nitelikli metinlerdir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu kitaptaki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.

3.10.2.6. Çevre:

Kitapta yer alan hikâyeler Aygar Dağı'nda geçmektedir. Kitapta Aygar Dağı, çevresi ve orada yaşayan hayvanlar anlatıldığından çevre önemli bir yere sahiptir. Aygar Dağı ile ilgili kitapta verilen bilgiler şöyledir:

“Bizim köyün yanı başında Aygar Dağı uzanır. Güneyden kuzeye Sungurlu ile Yozgat arasındadır. Aygar Dağı bir adaya benzer. Başka dağlarla, başka ormanlarla ilintisi yoktur. Dört bir yandan Kızılırmak'ın kolları olan Delice ve Budaközü sularıyla çevrilidir. Üzeri artık tükenme sınırına dayanmış meşe, pek az da çam ormanlarıyla örtülür. Başka dağlardan buraya hayvan göçü olanaksızdır.

Ankara'da Sıhhiye Alanı'nı süsleyen Hitit geyiklerinin ana yurdu Aygar dağıdır. Hitit İmparatorluğunun başkenti Hattuşa, Aygar dağının içindedir” (SUK, 2000: 5).

Tablo 19. “Sahibini Unutmayan Köpek” Kitabının Dış Yapı Özellikleri

Dış Yapı Özellikleri	Çocuğa Göre	Çocuğa Göre Değil
Boyutlar	X	
Kâğıt	X	
Kapak-Cilt	X	
Harfler	X	
Sayfa Düzeni	X	
Resimler	X	

Tablo 20. “Sahibini Unutmayan Köpek” Kitabının İç Yapı Özellikleri

İç Yapı Özellikleri	Konu	Tema	Kahramanlar	Dil ve Anlatım	İleti	Çevre
Güzelim Yaban Horozları	+	+	+	+	+	+
Son Dağ Keçisinin Öyküsü	+	+	+	+	+	+
Yaban Domuzları Dayandılar	+	+	+	+	+	+
En Yakın Dostlarım Atlardı	+	+	+	+	+	+
Köyü Basan Sansarlar	+	+	+	+	+	+

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç

Bugüne kadar Hasan Lâtif Sarıyüce ve eserleri hakkında akademik bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle çalışmaya bilimsel tartışma bölümü eklenmemiştir.

Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâyelerinin çocuğa görelilik açısından uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan incelemede elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Dış yapı (tasarım) özellikleri açısından bakıldığında;

1. Kitaplar boyutlar yönüyle çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

İncelenen hikâye kitaplarının boyutları çocuğa göredir. Kitaplar 13x19 cm boyutundadır. Kitaplar, çocukların taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Yazarın diğer eserlerine bakıldığında sadece Karagöz ve Hacivat serisinde farklılık göze çarpmaktadır. Bu seri ise 20x28 cm boyutlarındadır.

2. Kitaplar kâğıt yönüyle çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Kâğıt özellikleri açısından on kitaptan altısında kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak kâğıdın renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorarak okumasını zorlaştırabileceği düşüncesindeyiz. Diğer dört kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. Kitaplardaki kâğıtlar resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Ancak resimler siyah-beyaz olduğundan kâğıdın resimlerin renklerini yansıtması bir kriter olarak değerlendirilememektedir. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır.

3. Kitaplar kapak-cilt yönüyle çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Kitap kapaklarının renkli ve canlı olduğu görülmektedir. Kapakların, konuyla ilgili olduğu tespit edilmiştir ancak kapaktaki görsellerin ilgi çekiciliği yetersiz bulunmuştur.

Kitapların cildi sağlam ve dayanıklı değildir. Kitapların sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Bu durum kitapları uzun süre muhafaza

etmeye imkân vermemektedir. Sayfalar düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitapların sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Bu, çocuğun kitabı kısa sürede ve kolaylıkla bulmasını sağlar.

4. Kitaplar harfler açısından çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Kitaplardaki harflerin boyutu on dört punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcüklerin rahatlıkla okunmasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları çocukların gözlerini yormayacak şekilde tasarlanmıştır.

5. Kitaplar sayfa düzeni yönüyle çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Kitapların sayfa kenarlarında izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlüğün yeterli olduğu söylenebilir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır. Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Kitapların sayfa düzeni özelliklerinin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

6. Kitaplar resimler yönüyle çocuğa göre midir?

Kitaplarda bazı hikâyelerde iki resim bulunurken bazılarında resim olmaması dağılımın dengeli olmadığını göstermektedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim-yazı oranının uygun olduğu söylenebilir.

Kitaplarda konuya uygun olmayan resimlere rastlanmıştır. Bu görsellerde metinde anlatılanlarla resimde gösterilenler birbiriyle bağdaşmamaktadır. Resimlerin çoğu metnin uygun yerinde bulunmamaktadır. Bu durum resimlerin metnin akışına uygun olarak verilmediğini gösterir.

Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Bu durum çocukların ilgisini çekmede ve gerçeklik algısı oluşturmada problem yaratabilir. Aynı zamanda çocukların metinde anlatılanları zihninde canlandırmasını zorlaştırabilir.

Resimlerde çocuğa uygun olmayan öğelere yer verildiği de olur. Örneğin, bir görselde karakterin elinde ve masada sigara gösterilmiştir. Olumsuz örnek olan bu durum çocuklarda özendirici bir etki yapabilir. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki resimlerde çocuklara uygun olmayan öğelerin gösterilmemesi gerekir.

İçerik (iç yapı) özellikleri açısından bakıldığında;

7. Kitaplarda ele alınan konular ve temalar çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Hikâyelerde en fazla işlenen konular; hayvan sevgisi, doğayı ve çevreyi koruma, yardımseverlik, iyilik, azim, vefa ve özlemdir. Ancak tespit edilen on hikâyenin konusunda; fiziksel ve psikolojik şiddet; olumsuz örnek oluşturabilecek olayların yer almaktadır. Bu hikâyeler çocuğa göre bulunmamıştır.

Hikâyelerde işlenen konuların büyük bir çoğunluğu değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine, beğenilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir. Kitaplarda kişi-kişi, kişi-toplum, kişi-doğa ve kişinin kendisiyle olan çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. En fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır.

8. Kitaplarda yer alan kahramanlar çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Sarıyüce, hikâyelerinin genelinde kahraman sayısını az tutarak çocukların kahramanları daha iyi özümsemesini amaçlamıştır. Eserlerde yer alan birçok kahramanın fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır. Kahramanların düşünce ve davranışları çocukların özdeşim kurabileceği şekilde geliştirilmiştir. Ancak bu duruma uymayan karakterlere de rastlanır. On beş hikâyede başkarakterin çocuklarda olumsuz örnek oluşturabileceği tespit edilmiştir.

9. Kitapların dil ve anlatımı çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Sarıyüce'nin hikâyelerinde anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır.

Kitaplar incelendiğinde, dilimizin söz varlığını oluşturan ikilemelere, deyimlere bolca yer verildiği görülür. Anlatım atasözleriyle, pekiştirme ve yansıma sözcüklerle güçlendirilmiştir. Çocukların sözcük dağarcığını geliştirecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Hikâyelerde sanatlı bir söyleyiş kullanılmıştır. En fazla görülen söz sanatları teşbih ve teşhistir. Kitaplarda yazım ve noktalama yanlışlarına rastlanmıştır.

10. Kitaplar ileti açısından çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Kitaplardaki hikâyelerin geneli yazınsal nitelikli metinlerdir. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır. Hikâyelerde çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Verilmek istenen ileti kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmiştir. Ancak bazı hikâyelerde verilmek istenen ileti sezdirilmekle birlikte hikâyenin sonunda önerme şeklinde de sunulmuştur. Üç hikâyede çocuğa verilmek istenen bir iletinin açık olmadığı düşünülmektedir. Üç hikâyede ise çocuğa göre olmayan iletilerin yer aldığı tespit edilmiştir.

11. Kitaplar geçtiği çevre açısından çocuğa göre midir? Alt amacına yönelik sonuçlar:

Çevreye bakıldığında ise kitaplardan birinde yer alan hikâyeler Aygar Dağı'nda geçmektedir. Kitapta Aygar Dağı, çevresi ve orada yaşayan hayvanlar anlatılmıştır. Yazar, Çorum ilinin Sungurlu ilçesine bağlı Eveci köyünde doğmuştur. Sarıyüce'nin doğduğu köy bu dağın eteklerindedir. Yani yazar, doğduğu büyüdüğü çevreye eserlerinde yer vermiştir. Yazarın diğer eserlerinde mekân tam bilinmese de hikâyelerin bu çevrede geçtiği düşünülmektedir.

Öneriler

Ortaya çıkan sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

Çocuk Kitabı Yazacak Yazarlara Yönelik Öneriler

Yazılacak çocuk kitaplarının kapakları daha ilgi çekici olarak hazırlanabilir. Kitaplara dikişli cilt yapılarak çocuğun uzun süre kullanmasına imkân sağlanabilir. Resimler renkli olabilir. Kitaplarda yer alan görsel öğelerin çocuğun estetik duygularını geliştirici nitelikte olması sağlanabilir. Kitaplarda yer alan resimler konuya uygun olmalı ve metnin uygun yerinde bulunmalıdır. Çocuğa uygun olmayan öğelere yer verilmemelidir.

Fiziksel ve psikolojik şiddet, ölüm, beddua, kılıç, savaş gibi olumsuz durumlar ve öğeler kitaplarda yer almamalıdır. Çocuklara olumsuz örnek oluşturabilecek kahramanlar çocuk kitaplarında bulunmamalıdır.

Hikâyelerde iletiler daha açık olarak hissettirilmeli ve çocuğa göre olmayan iletiler yer almamalıdır. Aktarılmak istenen iletiler uygun bir yolla çocuğa sunulmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde yazım ve noktalama yanlışına rastlanmamalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Literatürdeki eksikliğin giderilmesi için çocuğa görelilik ile ilgili daha fazla çalışma yapılarak alana katkı sağlanabilir. Bu şekilde çocuklara sunulacak eserler daha kaliteli hale getirilebilir. Aileler ve eğitimciler de bilinçlendirilebilir. Çocuk edebiyatına büyük hizmetler vermiş Hasan Lâtif Sarıyüce'nin tanıtılmasına katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

A) İncelemeye Esas Olan Kaynaklar

- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2009). *Dört İsimli Prenses*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2009). *El Evinde*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2009). *Uğur Böceğinin Düğünü*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2009). *Üç Ayaklı Oğlak*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2007). *Beyaz Tay*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2007). *Ağlama Anacığım Ağlama*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2006). *Beyaz Pelerinli Kız*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2001). *Babasını Arayan Çocuk*. İzmir: Kütür Kitap Sarayı.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2001). *Eli Kılıçlı Kahraman Fare*. İzmir: Kütür Kitap Sarayı.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif (2000). *Sahibini Unutmayan Köpek*. İzmir: Kütür Kitap Sarayı.

B) Diğer Kaynaklar

- Aldı, Mustafa. Bizim çok güzel bir masal dilimiz var (Söyleşi). *Türk Dili Dergisi*, 248-252.
- Aksan, Doğan (2002). *Anadilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akkaya, Ahmet (2008). *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki İletiler ve Bu İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, FIRAT ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Almaçık, Ümit ve İslamoğlu, Hamdi (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.
- Burç, Betül (2013). *Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız'ın Başından Geçenler" Adlı Hikâye Serisindeki Eserlerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, FIRAT ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Canlı, Suna (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelik ilkesi. *Journal of Language Education and Research*, 1(1), 98-123.

- Ceylan, Zümrüt ve Akpınar, Şerife (2018). Hasan Lâtif Sarıyüce'nin "Tarla kuşlarının öyküsü"nde çocuğa görelilik. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6, 3.
- Çakır, Pınar (2009). 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin "Çocuğa Görelilikler" Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, ON DOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Çer, Erkan (2104). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, Nurullah (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Göğüş, Beşir vd. (1998). *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Güleryüz, Hasan (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gün, Mesut (2011). *Yapılandırmacı Eğitim Modeliyle İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Okuma Becerilerinin Kazandırılmasında Karşılaşılan Sorunların Analizi*, Doktora Tezi, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karaca, Gülay ve Temizyürek Fahri (2017). Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *BARTIN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1, 177-195.
- Küçük, Elif Emine (2005). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelilik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, FIRAT ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Nas, Recep (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Oğuzkan, Ferhan (2001). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, Emin (1995). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Sever, Sedat (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, Sedat (2007). "Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?" II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 41-56.

- Sever, Sedat - Dilidüzgün, Selahaddin - Neydim, Necdet ve Aslan, Canan (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sever, Sedat (2017). *Çocuk ve Edebiyat* (9. Baskı). İzmir: Tudem.
- Solar, Baran (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şirin, Mustafa Ruhi (1998). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yeniçeri, Kader (2018). *Bestami Yazgan'ın Hikâyelerindeki İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Tıpkı Basım.
- Yurttaş, Hüseyin (1997). "Çocuk ve Kitap" Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayını, 56-64.

EKLER

Ek-1.

Tablo 21. Hikâye kitaplarının çocuga göreliğini değerlendirme ölçegi

DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİ	Maddeler	EVET	HAYIR	KISMEN
Boyutlar	Çocukların kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.			
Kâğıt	Mat, dayanıklı, birinci veya ikinci hamur kâğıttır.			
	Kolay yıpranmayan, kirlenmeyen, göz sağlığı açısından uygundur.			
	Resimlerin niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtabilmektedir.			
	Yazıların kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır.			
Kapak	Canlı, konuyla ilgili, ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.			
Cilt	Sağlam, dayanıklı ve kalitelidir.			
Harfler	Çocuğun yaşına uygun boyutlardadır.			
	Kolay okunabilir durumdadır.			
Sayfa düzeni	Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır.			
	Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır.			
	Sayfalar tek sütun halinde düzenlenmiştir.			
	Sayfada yer alan tüm öğeler uyum içindedir.			
Resim	Konuya uygundur.			
	Sade ve açıktır.			
	Metnin ve sayfanın en uygun yerinde bulunmaktadır.			
	Metnin anlamını tamamlamaktadır.			
	Resim- yazı oranı uygundur.			

Tablo 22. Hikâye kitaplarının çocuğa göreliğini değerlendirme ölçeği

İÇ YAPI ÖZELLİKLERİ	Maddeler	EVET	HAYIR	KISMEN
Konu	Çocukların yaşantısıyla ilgilidir ve gerçeğe uygundur.			
	Çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekildedir.			
	Değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.			
	Kitaptaki çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.			
	Sürükleyici, heyecan verici ve merak uyandırıcıdır.			
	İçinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmuştur.			
	Sevgi, barış, iyilik, yardımlaşma gibi nitelikler benimsetilmiştir. Kine, nefrete yer yoktur. Düşmanlık aşıl原因 konular yer almamıştır.			
Tema	Tema, açık bir şekilde belirtilmiştir.			
	Yazar, politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemiştir.			
	Evrensel değerler, aile, yurt, doğa ve hayvan sevgisi, iyiye güzele yönelme gibi temalar işlenmiştir.			
Kahramanlar	Kahraman sayısı azdır.			
	Özellikleri gerçek ya da gerçeğe yakındır.			
	Fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır.			
	Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır.			
Dil ve Anlatım	Düşünce ve davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir.			
	Anlatım kısa, açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle kurulmuştur.			
	Sözcükler çocukların yaş düzeylerine uygun seçilmiştir.			
	Argo söyleyişlerden, bol mecaz, tasvir ve istiare kullanmaktan kaçınılmıştır.			
	Çocukların sözcük dağarcığını ve duygu, düşünce evrenini geliştirebilecek bir yaklaşım benimsemiştir.			
Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.				

İleti	Kitabın seslendiği yaş grubunun anlam evrenine uygundur.			
	Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Yargı ya da önerme şeklinde değildir.			
	Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.			
Çevre	Kahramanın yaşadığı fiziksel, toplumsal ve kültürel çevrenin özellikleri belirtilmiştir.			
	Kahraman yaşadığı toplumsal çevreyle çatışma yaşamamaktadır.			

Ek-2. Röportaj

Ceylan: Hocam merhaba, nasılsınız? Değerli vaktinizi bana ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Hocam hayatınız ve hikâyeleriniz ile ilgili bir tez çalışması yapmayı planlıyorum. Bunun için sizinle röportaj yapmak istiyorum.

Sarıyüce: Teşekkür ederim, iyiyim. Rica ederim. Hoş geldin. Memnun olurum, tabi, buyurun.

Ceylan: Hayatınız hakkında kısaca bilgi verir misiniz? ⁵

Sarıyüce: Ben, 1929 yılında Çorum'un Sungurlu ilçesine bağlı Evcı adlı köyde doğdum. Dedem Hasan Efendi öldükten on beş gün sonra doğmuşum. Hasan Efendi İslam âleminin en büyük âlimlerinden bir tanesi olarak tanınmıştır. Bunun için de milletvekili seçtiler beni. Ben Hasan Efendi'nin torunuyum deyince o yaşlılar dedemin vaazlarını dinleyenler ağlıyorlardı. Bir dönem milletvekilliği yaptım sonra bıraktım. Bir öğretmen hanımla evlenmişim, bu hanımdan önce, o Kırklareliliydi. Bir ara oraya gittik Kırklareli'nde aşağı yukarı altı sene çalıştım. Sonra oradan Ankara'ya naklimi yaptılar. Sonra bir dönem milletvekilliği yaptım ve kitaplarımı evvela bir yayıncıya vermiştik. Aşağı yukarı iki yüz kadar kitap yazdım çocuklar için onu okuyan bazı editörler yahut çocuk yayınıyla ilgilenenler umumiyetle kitaplarımın yalnız tek konu üzerinde yazılmadığını çeşitli mevzuları kitaplaştırdığımı söylediler, söylüyorlardı.

Ceylan: Kitap yazmaya nasıl karar verdiniz? İlk kitabınızı çıkarmayı ne zaman düşündünüz? Bunu gerçekleştirmek sizin hayaliniz miydi?

Sarıyüce: Dedem kitap yazdığı için herhalde ondan özendim kitap yazmaya. İlk kitabımı ilkokul 5. sınıftayken yazdım. O zamanlar halk için kitaplar çıkarılırdı Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin onları taklit eden bir kitap yazmışım, tabi basılmadı o kitap, bir yere de göndermedim sonra halk kitapları okumaktan daha üstün seviyeli kitaplara geçtim. Ben o zaman yazmaya başladım.

Dedemin kitap yazdığını biliyorum ben fakat Hicaz'a gidiyormuş İstanbul üzerinden yazdığı bir kitabı bir matbaada bırakmış bir daha da takip etmemiş.

⁵ Hasan Latif Sarıyüce ile bu röportaj gerçekleştirildiğinde kendisine Alzheimer teşhisi konulmuştu. Bu sebeple, cevaplarda zaman zaman aksamalar yaşandı. Ancak bize kızı Neslihan DESTEK ve eşi Nurten KÖKSAL SARIYÜCE hanımefendiler yardımcı oldular. Yazarımız bu röportajdan on ay sonra 12 Kasım 2018'de vefat etmiştir.

Dedesinin yazdığı Necât'ül Mü'minîn yaklaşık bin sayfa. İstanbul'da Kırklareli lisesinde hocayken belki haftalarımı bu kitabı bulmak için harcadım. Buldum kitabı birisi almış kitabı bastırmışlar ondan sonra ben bastırdım kitabı dedemin hayatıyla beraber. Dedemin o kitabı öğrencileri için ders kitabı olarak yazmış.

Ceylan: Beyaz Bulut dergisinde Vural Kaya ile yaptığımız röportajda büyüünce ne olmak isterdiniz sorusuna verdiğiniz cevapta yazarlık ve öğretmenlik yok, buna ne zaman karar verdiniz? Küçükken ne olmak istiyordunuz?

Sarıyüce: Küçükken yazar olmak da istiyordum aslında, çünkü o Darendeli çerçiler halk kitapları satardı Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin onlar gibi kitap yazmak istiyordum.

Ceylan: Çocuklara yönelmenizin, çocuk kitabı yazmanızın sebepleri nelerdir?

Sarıyüce: Aşağı yukarı bizim evde on iki falan çocuk vardı. Babam üç kadınla evliydi. Bu sebeple olabilir.

Ceylan: Yetişkinler için de eserler yazmanıza rağmen çocuk kitabı yazarı olarak tanınmanızın sebepleri nelerdir?

Sarıyüce: Yetişkinler için de kitap yazdım ama onlar az. İlkokul için yedi tane ders kitabı yazdım. Beşi Türkçe, ikisi Hayat Bilgisi kitabı olmak üzere.

Ceylan: Çocuk edebiyatı ve çocuğa görelilik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sarıyüce: Çocukları anlatmak lazım, çocukları bilmek de lazım birde çocuğu iyice tanımak lazım. Bizim evde maşallah çok fazla çocuk vardı. Çocukları aşağı yukarı biliyordum. Düşünüyorum da o kadar çocuktuk zerre kadar kavga dövüş yapmadık hiç ama annelerimiz yapardı kavga.

Ceylan: Kendinizi en iyi ifade ettiğiniz veya yazmaktan en çok zevk aldığınız tür nedir?

Destek: Babam için masal özeldir. Masalları derledi.

Sarıyüce: En çok yazdığım masal kitabı oldu. Bu masalları da öğrencilerime derletmişim. Dedim ki anneannenizden, evinizdeki yaşlı kadınlardan öğrendiğiniz masalları bana yazıp getirin. Tabi onlar bir sayfalık bir şeyler yazıyorlardı ben onu büyük bir masal gibi aşağı yukarı on sayfalık on beş sayfalık metinler haline getiriyordum.

Ceylan: Masallarımızı yeni nesillere aktarmak istediğinizi söylüyorsunuz, bu konuda başarılı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Sizce yeni nesil masal okumayı ve masal dinlemeyi seviyor mu?

Sarıyüce: Evet, düşünüyorum çünkü Türk masal dilini iyi kavramıştım, biliyordum. Her milletin kendine göre bir masal dili var. Kendi milletinin masal dilini bilmeden masal yazmaya kalkarsan başarılı bir şey yazamazsın.

Ceylan: Eserlerinizi yazarken beslendiğiniz kaynaklar nelerdir?

Sarıyüce: Beslendiğim kaynaklar evvela evimiz, evimizde annem masal bilirdi anlatırdı. Öbür annelerim pek bilmezdi ama annem bilirdi bazı masalları o da çok değil ilk basılan kitaplarımın birisinde vardı.

Ceylan: Hayvan hikâyelerini çok kullanmanızın nedenleri nelerdir? Sizi o konuda besleyen ne oldu?

Sarıyüce: Hayvan hikâyeleri için de ayrı bir kitap yazdım. Evde hayvanların bulunması benim atları masal kahramanı yapmada birinci etken oldu. Bizim üç tane ahırımız vardı birinde inekler, manda inekleri dururdu bir tanesi at ahırındı. At ahırında da dişi olan erkek olan aşağı yukarı yedi sekiz tane at vardı. Mesela benim en çok sevdiğim at Deli Kısrak'tı. Deli Kısrak çok güzel koşardı yalnız yolda giderken ayağı bir taşa takılsa da taş fırlasa derhal çılgına dönerdi Deli Kısrak. Ben çok genç yaşta aşağı yukarı iki yaşında ata biniyordum.

Ceylan: Eserlerinizdeki konuları ve kahramanları nasıl seçiyorsunuz? Hayatta karşılaştığınız olay ve kişilerden etkileniyor musunuz? Olaylar ve karakterler günlük hayattan mı kurgu mu?

Sarıyüce: Günlük hayattan seçiliyor. Çünkü masalın kendine özgü bir dili var bir masal yazdığın zaman o dili tutturamazsan masal masal olmaktan çıkar. Türkçemizde çok güzel bir masal dili var. Her milletin masal dili vardır, ayrı bir anlatış şekli vardır bizim Türkçenin daha güzel bir masal dili var. O dili bilmedikçe de başarılı, güzel masal yazmak mümkün değil.

İş bankası bir masal yazma yarışması açtı, bende katılayım dedim. Tam sekiz yüz yirmi sekiz kişi katılmış, ödülü bana verdiler çünkü masal dilini bilmeyince başarılı bir şey yazmak mümkün değil.

Ceylan: Eserlerinizde ailenizden birini işlediniz mi?

Destek: Karbeyaz romanında üvey annesini işlemiş onu çok severmiş. Savaş ve Gonca Güller'de de işlemiş. Onda da olması lazım. Bana ve anneme yazdığı şiirler var çok var yani kitaplarda. Benim adıma ve annemin adına (Nurten Köksal diye basılan) yazılan şiirler ve basılan kitaplar var. Öyküler de var. Bizim için yazdıkları var mesela Evime Dönüyorum adlı öykü kitabında bizim bir kedimiz vardı onu anlatıyor. Dört İsimli Prenses de onun için yazılmış yazlıkta bir kedimiz vardı mahallede her ev farklı bir isim söyler ona işte onun ağzından yazmış yani. Evime Dönüyorum da bir kedi hakkında o da bir gerçek hikâye okuduğu bir köşe yazısı ya da bir haberdan etkilenerik yazıyor yani kedi kayboluyor.

Köksal Sarıyüce: Ankara'dan yazılığa gidiyorlar Ayvalık tarafında bir mola veriyorlar orada arabanın bagajından kedi kaçıyor, arıyorlar arıyorlar kediyi bulamıyorlar. Aylar sonra Ankara'ya döndüklerinde kediyi onların evlerinin önünde beklerken buluyorlar. Onu çok güzel bir şekilde işlemiş.

Ceylan: En çok hangi eserlerinizi yazarken zorlandınız? Yarım kalan eserleriniz var mıdır?

Destek: Yarım kalan yok diye biliyorum. Ansiklopediler uzun sürdü, iki sene sürdü. Türk çocuk ve gençlik edebiyatı için ilk ansiklopedi, Türk dili dergisi de Türk çocuk ve gençlik edebiyatı özel sayısı çıkardı. Ansiklopedide farklı birçok yazarın hemen hemen bütün yazarların kendilerinin yolladığı hayat hikâyeleri ve hepsinden birer öykü ya da başka türde bir metin var birde akımlar, türler var babamın zaman içinde derlediği konular var.

Sarıyüce: Yarım kalan eserim yok.

Ceylan: **Kitaplarınızda diliniz çok başarılı, canlı, akıcı, hareketli bir diliniz var bunu neye borçlusunuz?**

Sarıyüce: İlkokulu bitirdiğim zaman Malatya'nın Darende ilçesinden köylere çerçiler gelirdi onlar aynı zamanda kitap da satarlardı. Onlardan bol miktarda kitap aldım ben. İlkokulu bitirdiğimde 100 tane kitabım vardı. Halk tipi kitaplar vardı Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin gibi o kitapları okuyarak okuma alışkanlığı kazandım. Hâlbuki bizim evimizde vaktiyle zengin bir kütüphane varmış. Çünkü dedem çok büyük bir İslâm âlimi. Dedemin öldüğünü duyanlar, Yozgat ve civarındaki hocalar apar topar gelerek bütün kitapları alıp arabalara yükleyip götürmüşler, dedemin kitaplarını. Ben de hep düşünürdüm acaba dedem kadar kitap sahibi olabilir miyim, diye. Oldum, belki iki binden fazla kitap var. Bir kısmı Kırklareli'nden kalmış.

Ceylan: **Eserlerinizi hangi yaş grubunu düşünerek kaleme aldınız? Özellikle hedeflediğiniz bir yaş grubu var mı?**

Destek: Kitapların yaşı yok bence ben okuyorum hâlâ.

Sarıyüce: Ben yaş grubu diye hiç ayırmadım. Geçen gün birisi kitaplarınızda yaş grubu ayırımına gitmemişsiniz dedi.

Ceylan: **Kitaplarınızı hangi ortamda, hangi materyallerle yazmayı tercih ediyorsunuz? Yazmak için ayırdığınız uygun bir zaman var mı? Yazarken olmazsa olmazınız var mıdır?**

Köksal Sarıyüce: Gece, gündüz fark etmezdi onun için her zaman yazardı. Eskiden bilgisayar yoktu, daktiloyla yazardı.

Ceylan: **Bir kitabı yaklaşık ne kadar sürede yazıyorsunuz?**

Sarıyüce: Bir kitaba başladığım zaman genellikle on beş günde falan bitiriyorum.

Destek: Bitiyor, bitiyor hemen bir gece iki gecede bitiyor sabaha kadar. Ansiklopedi uzun sürdü tabi o araştırma olduğu için bir de yazarlardan bekledi.

Köksal Sarıyüce: Bir de dedesinin kitabını, dedesini anlatan bir kitap çıkardı o da çok uzun sürdü.

Destek: Onda da çok Arapça tercüme falan vardı.

Ceylan: Eserlerinizi yazma sürecinde biriyle paylaşıyor musunuz yoksa bitmesini mi bekliyorsunuz? Eserinizi tamamlayınca ilk kime okutuyorsunuz?

Sarıyüce: Kimseyle paylaşmıyordum. Oturuyordum, yazıyordum.

Destek: Yazarken söylemezdi, bitince söylerdi, bazen haberimiz bile olmazdı babamın yazdığından yazardı, gönderirdi.

Ceylan: En son kitabınızı ne zaman yazdınız?

Destek: En son Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1-2'yi yazdı. Bu kitaplar beş yıl önce basıldı. Dört- beş yıl öncesine kadar yazıyordu.

Ceylan: Basıma hazır kitaplarınızın yayınlanmama sebebi nedir? Ne zaman yayınlamayı düşünüyorsunuz?

Sarıyüce: Basıma hazır olan ve daha basılmayan bir tane kitabım var o da Selime-Amerikalı Kız (roman) başka yok, diğerleri basıldı.

Destek: Güzel Öldür Beni adlı ödül alan tiyatro oyununu sonradan öyküleştirdi. Bu oyun Almanca'ya çevrildi. Ansiklopediler basıldı. "Gül Olurum Anneme" basıldı. Basılmayan sadece "Amerikalı Kız- Selime" kaldı.

Ceylan: En son hangi kitabı okudunuz, hangi tür kitapları okumaktan hoşlanıyorsunuz? Takip ettiğiniz veya beğendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Destek: Çok okudu tabi elinde hep bir kitap oluyordu ama son zamanlarda pek okuyamıyor tabi. En son Uğur Dündar'ın bir kitabı vardı galiba onu okumuştum ismini de unuttum. Ben almıştım muhtemelen onu okuyayım diye.

Sarıyüce: Bir senedir hiç kitap okumuyorum. En son ne okuduğumu hatırlamıyorum bakmak lazım kitaplığa.

Ceylan: Kitabınızı okuyan çocuklarla iletişime geçtiniz mi? Okuyucularınızla, öğrencilerinizle anılarınızdan birini anlatır mısınız?

Sarıyüce: Öğrencilerim Anadolu'da kaldı Yozgat'ın bir ilçesi vardı orda kaldı bir de Trakya da kaldı. Bir kere Trakya'ya beni davet ettiler öğretmenlerimiz diye başka da pek yoktu zannedersem.

Destek: Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER) tarafından 2012'de babam yılın yazarı seçildi. 2013'te ödül törenine gittik. Ben de babama eşlik ettim. Orada da o zamanın Hakkâri Valisi vardı.

Vali çocuklara kitap yazmayı vermeyi çok desteklemiş. Babam sahneye çıktı ödülünü aldı sonra ödül töreni bitti. Sonra kokteyl vardı orda yanımıza geldi vali bey hocam dedi eşi de varmış yanında eşi babamın öğrencisiymiş Ankara'da bir liseden. Onla karşılaşmıştık en son böyle ilginç güzel bir anımız vardı. Ama hâlâ arar öğrencileri bayramlarda falan.

Sarıyüce: Fakir bir adam vardı Tatar denirdi ona ama Tatar falan da değildi yüzü biraz Tatarları andırdığı için öyle denirdi. Enver Paşa'nın yaptığı Türk ordusunun yenildiği Sarıkamış'ta savaşmış bu Tatar Mehmet. Köy odasında askerlikte başından geçen anıları anlatırdı. Biz de çocuktuk o zaman tabi odanın hatırlı yerlerine oturtmazlardı bizi kapının önüne veyahut bir yere otururduk benden başka da hiç kimse Tatarın masallarını aklında tutabilmiş değildi. Tatar Mehmet Sarıkamış'tan başlamış ondan sonra dilene dilene köyüne gelmiş.

Ceylan: Bir çocuk edebiyatı ürünü olarak çocuklarınız, torunlarınız kitaplarınızı okuduğunda neler hissettiler, nasıl bir tepki verdiler, onlardan nasıl sonuçlar aldınız?

Destek: Ben hep bütün kitaplarını okuyarak büyüdüm. Çevire çevire on kere yirmi kere okudum. Tabi gurur duyuyordum hep hâlâ da gurur duyuyorum. Ben çocukken daha aktifti babam. Benim okuduğum okullarda imza günü olurdu o beni çok mutlu ederdi.

Ceylan: Yazmak isteyen ancak nasıl yazması gerektiğini bilmeyenler için neler önerirsiniz?

Sarıyüce: Tavsiyelerimi çocuk edebiyatı üzerine yapmam gerekir diye düşünüyorum çünkü çocuk edebiyatçısıyım ben.

Birisi kalkar der ki o çocuk edebiyatçısı ne anlar edebiyattan falan. Mutlaka okumaları gerekir. Hem Türkiye’de halen çocuk edebiyatı yazarı pek görülüyor. Geçen gün Muzaffer İzgü ölmüş. İyi çocuktu, ağırbaşlı falan.

Destek: O da İzmir de yaşıyordu o yüzden tanışıyorduk, o babamdan gençti. Çok var İzmir de yaşayan çocuk edebiyatçısı. Hüseyin Karakuş, Muzaffer İzgü, babam... birkaç kişi daha vardı hep burada olurdu, yani böyle toplantılar yaparlardı.

Ceylan: Hocam bana vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Sizi daha fazla yormak istemiyorum. Bu röportajın tezime önemli katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Destek: Böyle bir akademik çalışmada babamı ve eserlerini konu ettiğiniz için biz teşekkür ederiz. Tezin elimize geçmesini bekliyoruz.

Sarıyüce: Rica ederim. Kolay gelsin.

13 Ocak 2018, Balçova/ İZMİR

Hasan Lâtif Sarıyüce ve Zümrüt Ceylan

İzmir, 2018

1991, Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü

1991, Çocuk Edebiyatı Ödülü

2012, Yılın Çocuk Edebiyatı Ödülü

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Adı Soyadı:	Zümrüt CEYLAN			
Doğum Yeri:	Konya			
Doğum Tarihi:	23.04.1993			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Barbaros İlköğretim Okulu		Konya	1999-2007
Ortaöğretim	Özel Güventaş Anadolu Lisesi		Konya	2007-2011
Lisans	Mevlana Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	Konya	2011-2015
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	Konya	2016-
İş Deneyimi:	Zafer İmam Hatip Ortaokulu – Türkçe Öğretmeni 2017-2018 (Ücretli Öğretmen) Özel Mis Koleji – Türkçe Öğretmeni 2018 -			
Tel – E posta:	0 (532) 650 92 90 – zceylan93@hotmail.com			
Adres	İhsaniye Mahallesi Ahmet Haşim Sokak Sayar Apartmanı 5/11 Selçuklu - KONYA			

YAYINLAR

Makaleler:

1. Ceylan, Zümrüt, Ercan, Aliye Nur, Akpınar, Şerife (2017). “Investigation of informative texts in 5th - 8th grade Turkish textbooks in terms of themes and genres / 5 - 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgi verici metinlerin tema ve tür açısından incelenmesi”, International Journal of Language Academy, V. 5/6, September, s. 296-306.

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18033/ijla>.

Erişim linki: http://www.ijla.net/Makaleler/588061587_23%20Z%C3%B Cmr%C3 % BCt% 20CEYLAN.pdf

2. Ceylan, Zümrüt ve Akpınar Şerife (2018). Hasan Lâtif Sarıyüce'nin “Tarla kuşlarının öyküsü”nde çocuğa görelilik. International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume 6 Issue 3, s. 504-516.

DOI Number: 10.18298/ijlet.3135.

Erişim Linki: http://www.ijlet.com/Makaleler/238559735_37-%20504-516%20 Zumrut%20 CEYLAN%20-%20Serife%20AKPINAR.pdf.

Bildiri

1. Ceylan, Zümrüt ve Ercan Aliye Nur (2017). “Türkçe öğretmeni adaylarının dilekçe yazımında yaptıkları yanlışlara dair bir inceleme”, II. İnes Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi, Alanya-Antalya.